

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**STRATEJİK İSTİHBARAT BAĞLAMINDA ABD’NİN KÜRESEL TEHDİT
DEĞERLENDİRME RAPORLARINDAKİ EKONOMİK TEHDİT ALGISININ
DEĞİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (2006-2021)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİM DALI

HAZIRLAYAN
MEHMET BURAK BERK

TEZ DANIŞMANI
J. YB. DR. BÜRKE UĞUR BAŞARANEL

ANKARA-2022

“Her Hakkı Saklıdır”

Mehmet Burak BERK tarafından hazırlanan “Stratejik İstihbarat Bağlamında ABD’nin Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Değişiminin Değerlendirilmesi (2006-2021)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/ OY ÇOKLUĞU ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Ana Bilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: J. Yb. Dr. Bürke Uğur BAŞARANEL

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gerede Uygulamalı Bilimler Fakültesi

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: J. Alb. Dr. Tarık AK

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 27/01/2022

Jüri Tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Tekin AVANER

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet Burak BERK

27/01/2022

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

STRATEJİK İSTİHBARAT BAĞLAMINDA ABD’NİN KÜRESEL TEHDİT
DEĞERLENDİRME RAPORLARINDAKİ EKONOMİK TEHDİT ALGISININ
DEĞİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (2006-2021)

(Yüksek Lisans Tezi)

MEHMET BURAK BERK

2022

ÖZET

Bu çalışmanın amacı stratejik istihbarat bağlamında ABD’nin Küresel Tehdit Değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının değişiminin yıllara sâri olarak nasıl ve neden değiştiğine dair cevapların bulunması olarak nitelendirilebilir. ABD’nin stratejik planlamalarında kritik rol oynadığı öngörülen bu raporların detaylı olarak incelenmesinin ABD’nin hedeflerine ulaşmak ve çıkarlarını korumak için yürüttüğü ve yönettiği algı kapsamında motivasyonların anlaşılabilmesi için önem arz ettiği söylenebilir. Bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış, betimsel içerik analizi ve doküman incelenmesi kullanılmıştır. Çalışmada temel alınacak temanın belirlenmesi için karşılaştırmalı anahtar kelime analizi kullanılmıştır. Karşılaştırmalı anahtar kelime analizi katılımcıların kullandığı kelimelerin sıklığı ile ilgilenmektedir. İçerik analizinden farklı olarak bu analiz türünde önceden belirlenmiş kategoriler veya kodlar bulunmamaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde stratejik istihbaratın önemli bir parçasını oluşturan istihbarat analizi ve analizcisinin başarılı bir istihbarat üretebilmesi için ihtiyaç duyduğu bileşenler ve istihbarat analiz hatalarına sebebiyet veren bilişsel ve organizasyonel hatalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise ABD’nin Küresel Tehdit Değerlendirme raporlarındaki genel tehdit algılarının tematik olarak tespiti ve bu temaların değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise ikinci bölümün sonucunda en sık kullanıldığı tespit edilen ekonomik tehdit temasının hangi temalar nezdinde ABD’nin tehdit algısını nasıl ve neden tetiklediği değerlendirilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünün sonucunda 2006-2021 yılları arasında ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen on dört tema tespit edilmiş, bu temaların yıllara sari olarak nasıl ve neden ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği konusunda çeşitli tartışmalar gerçekleştirilmiş ve bazı temalar arasında korelasyon tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise genel olarak tehdit algısının tetiklenme sebeplerine yönelik bazı değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma ABD’nin küresel tehdit değerlendirme raporları çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Raporların değerlendirilmesi sürecindeki başlangıç yılının 2006 seçilmesinin temel sebebi olarak ilk tehdit değerlendirme raporunun 2006 yılında kamu ile paylaşılması, 2020 yılının incelenen raporlarda bulunmamasının sebebi ise 2020 yılı raporunun yayımlanmamış olmasıdır.

Bilim Kodu : 114111

Anahtar Kelimeler : Stratejik İstihbarat, İstihbarat Analizi, Tehdit Değerlendirme, Ekonomik Tehdit Algısı

Sayfa Adedi : 334

Tez Danışmanı : J. Yb. Dr. Bürke Uğur BAŞARANEL

T.R.

MINISTRY OF INTERIOR

GENDARMERIE AND COAST GUARD ACADEMY

SECURITY SCIENCES INSTITUTE

**ASSESSMENT OF THE ALTERATION IN THE ECONOMIC THREATS
PERCEPTION IN THE US WORLDWIDE THREAT ASSESSMENT REPORTS IN
THE CONTEXT OF STRATEGIC INTELLIGENCE (2006-2021)**

(M.Sc. Thesis)

MEHMET BURAK BERK

2022

ABSTRACT

The objective of this study can be described as discovering answers to how and why the alteration in the perception of economic threat in the US's Worldwide Threat Assessment reports in the context of strategic intelligence has changed over the years. It can be said that in-depth examination of these reports, which are anticipated to play a critical role in the strategic planning of the US, is important in order to understand the motives within the scope of the perception that the US carries out and manages to achieve its goals and protect its interests. This study was designed in a qualitative research design, descriptive content analysis and document analysis method were used. Comparative keyword analysis was used to determine the theme to be based on in the study. The comparative keyword analysis is concerned with the frequency of words used by participants. Unlike content analysis, this type of analysis does not have predetermined categories or codes. In the first part of the study, intelligence analysis, which is an important part of strategic intelligence, and the components needed by the analyst to produce a successful intelligence and cognitive and organizational errors that cause intelligence analysis errors are included. In the second part of the study, the thematic determination of the general threat perceptions in the Worldwide Threat Assessment reports of the US and the evaluation of these themes were carried out. In the third part of the study, it is evaluated how and why the economic threat theme, which was determined to most frequently used as a result of the second part, triggered the threat perception of the US in terms of which themes. As a result of the third part of the study, fourteen themes that triggered the economic threat perception of the US between the years 2006-2021 were identified, various discussions were held on how and why these themes triggered the US's perception of economic threat over the years, and some themes were correlated. In the conclusion part of the study, some evaluations were made regarding the triggering reasons for the perception of threat in general. The study is limited to the framework of the US's Worldwide Threat Assessment reports. The main reason why 2006 was chosen as the starting year in the evaluation process of the reports is that the first threat assessment report was shared with the public in 2006, and the reason why 2020 was not included in the reviewed reports is that the 2020 report was not published.

Science Code:114111

Keywords: Strategic Intelligence, Intelligence Analysis, Threat Assessment, Economic Threat Perception

Page Number: 334

Supervisor: G.Lt. Col. Bürke Uğur BAŞARANEL Ph. D.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım Sayın Bürke Uğur BAŞARANEL'e, bilgilerinden istifade ettiğim ve bireysel olarak bana yol gösteren hocalarım Sayın Gökhan SARI'ya, Sayın Namık ÇENÇEN'e, Sayın Nihat Ali ÖZCAN'a, Sayın Cenker Korhan DEMİR'e, Sayın Oktay Fırat TANRISEVER'e ve Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde derslerini aldığım diğer hocalarıma, benden manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Tuğba BAYAR'a, Sayın Serkan KOCAMANOĞLU'na, çalışmanın geliştirilmesi için katkılarından dolayı jüri üyelerim Sayın Kadir Murat ALTINTAŞ'a, Sayın Tarık AK'a ve bu çalışmanın gerçek mimarı olan çok kıymetli aileme teşekkür ve saygılarımı bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT YÖNTEM VE ANALİZİ

1.1.İstihbarat Yöntem ve Analizi	11
1.1.1.İstihbarat ve Analizi	13
1.1.2.İstihbarat ve Analizcisi	13
1.1.3.Başarılı Bir İstihbaratın Bileşenleri	15
1.1.4.Analiz-Analizci ve Hatalar	19
1.2.Organizasyonel Yapı – Analizci İkilemi.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

2006-2021 YILLARI ARASINDA ABD’NİN TEHDİT ALGISININ DEĞİŞİMİ

2.1. ABD’nin 2006 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	28
2.2. ABD’nin 2007 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	32
2.3. ABD’nin 2008 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	35
2.4. ABD’nin 2009 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	40
2.5. ABD’nin 2010 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	44
2.6. ABD’nin 2011 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	49
2.7. ABD’nin 2012 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	53

2.8. ABD'nin 2013 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	57
2.9. ABD'nin 2014 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	61
2.10. ABD'nin 2015 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	65
2.11. ABD'nin 2016 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	69
2.12. ABD'nin 2017 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	74
2.13. ABD'nin 2018 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	78
2.14. ABD'nin 2019 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	82
2.15. ABD'nin 2021 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD'NİN KÜRESEL TEHDİT DEĞERLENDİRME RAPORLARINDAKİ EKONOMİK TEHDİT ALGISININ STRATEJİK İSTİHBARAT KAPSAMINDA YILLARA SÂRİ DEĞİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ABD'nin 2006 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	96
3.2. ABD'nin 2007 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	105
3.3. ABD'nin 2008 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	113
3.4. ABD'nin 2009 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	125
3.5. ABD'nin 2010 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	138
3.6. ABD'nin 2011 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	149

3.7. ABD'nin 2012 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	157
3.8. ABD'nin 2013 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	169
3.9. ABD'nin 2014 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	180
3.10. ABD'nin 2015 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	195
3.11. ABD'nin 2016 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	207
3.12. ABD'nin 2017 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	221
3.13. ABD'nin 2018 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	234
3.14. ABD'nin 2019 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	245
3.15. ABD'nin 2021 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi	258
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	287
KAYNAKÇA	303

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1: 2006 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	28
Çizelge 2.1.1: 2001-2007 Yılları Arası Gerçekleşen Terör Saldırıları	31
Çizelge 2.2: 2007 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	32
Çizelge 2.3: 2008 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	35
Çizelge 2.3.1: ABD ve Rusya'nın GDP Değerleri (Milyar Dolar)	39
Çizelge 2.4: 2009 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	40
Çizelge 2.5: 2010 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	44
Çizelge 2.6: 2011 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	49
Çizelge 2.7: 2012 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	53
Çizelge 2.8: 2013 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	57
Çizelge 2.9: 2014 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	61
Çizelge 2.10: 2015 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	65
Çizelge 2.11: 2016 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	69
Çizelge 2.12: 2017 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	74
Çizelge 2.13: 2018 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	78
Çizelge 2.14: 2019 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	82
Çizelge 2.15: 2021 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Kelime Kullanım Sıklığı	87
Çizelge 2.16: 2006-2021 Yıllarına Sâri Tehdit Değerlendirme Raporu Tematik Olarak Kelime Kullanım Sıklığı	92
Çizelge 3.1: “Ekonomi” Temasının Yıllara Sâri Kullanımı	96
Çizelge 3.1.1: 2006 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	97
Çizelge 3.2: 2006-2007 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	105
Çizelge 3.2.1: 2007 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	105
Çizelge 3.3: 2006-2008 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	113
Çizelge 3.3.1: 2008 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	114
Çizelge 3.4: 2006-2009 Yılları Arasında “Ekonomi” Temasının Kullanım Sıklığı	125

Çizelge 3.4.1: 2009 Yılı “Ekonomi” Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	126
Çizelge 3.5: 2006-2010 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	138
Çizelge 3.5.1: 2010 Yılı "Ekonomi" Teması İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	138
Çizelge 3.6: 2006-2011 Yılları Arasında “Ekonomi” Temasının Kullanım Sıklığı	149
Çizelge 3.6.1: 2011 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	149
Çizelge 3.7: 2006-2012 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	157
Çizelge 3.7.1: 2012 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	158
Çizelge 3.7.2: ABD'nin Günlük Olarak Nijerya'dan Petrol İthal Tablosu (Bin Varil)	167
Çizelge 3.8: 2006-2013 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	169
Çizelge 3.8.1: 2013 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	169
Çizelge:3.9: 2006-2014 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	180
Çizelge 3.9.1: 2014 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	180
Çizelge 3.9.2: Küresel Su Tüketim Oranları 1990 – 2014	192
Çizelge 3.10: 2006-2015 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	195
Çizelge 3.10.1: 2015 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	195
Çizelge 3.10.2: El Salvador Yıllık GSYİH Büyüme Yüzdesi	206
Çizelge 3.11: 2006-2016 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	207
Çizelge 3.11.1: 2016 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	207
Çizelge 3.11.2: 2014-2016 Yılları Arası Boko Haram’ın Nijerya’daki Saldırıları	218
Çizelge 3.12: 2006-2017 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	221
Çizelge 3.12.1: 2017 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	221
Çizelge 3.12.2: İngiltere - Almanya - Fransa- İtalya - İspanya 2015-2018 Yılları Arası Yıllık GSYİH % Büyüme Oranları	229
Çizelge 3.12.3: OPEC Ülkeleri Ham Petrol Fiyatları (Varil Başına ABD Doları Fiyatlandırması)	230
Çizelge 3.12.4: ABD'nin 20021-2022 Yılları Arasında Afganistan Savaşının ABD'ye Maliyeti (Milyar Dolar)	232
Çizelge 3.12.5: ABD Kaçak Göçmen Nüfusu (Milyon)	233
Çizelge 3.13: 2006-2018 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	234

Çizelge 3.13.1: 2018 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	234
Çizelge 3.13.2: 2014-2018 Yılları Arası Ortalama Ham Petrol Fiyatı (\$)	242
Çizelge 3.14: 2006-2019 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	245
Çizelge 3.14.1: 2019 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	245
Çizelge 3.15: 2006-2021 Yılları Arasında "Ekonomi" Temasının Kullanım Sıklığı	258
Çizelge 3.15.1: 2021 Yılı "Ekonomi" Teması İle İç İç Kullanılan Ekonomik Tehdit Temaları	258
Çizelge 3.16: 2006-2021 Yılları Arasında ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısını Tetikleyen Temalar	265
Çizelge 3.17: Çin'in ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	266
3.18: Siyasal Nüfuz Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sari Değişimi	267
Çizelge 3.19: Rusya'nın ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	268
Çizelge 3.20: Terörizm Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	270
Çizelge 3.21: İran Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	271
Çizelge 3.22: Enerji Güvenliği Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	273
Çizelge 3.23: Latin Amerika Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	274
Çizelge 3.24: Siber Güvenlik Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yılları Sari Değişimi	275
Çizelge 3.25: Kitle İmha Silahları Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sari Değişimi	276
Çizelge 3.26: Irak Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yılları Sari Değişimi	278
Çizelge 3.27: Küresel Sağlık Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sâri Değişimi	279
Çizelge 3.28: Pakistan Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sari Değişimi	280
Çizelge 3.29: Afganistan Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yılları Sari Değişimi	282
Çizelge 3.30: Hindistan Temasının ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısındaki Yıllara Sari Değişimi	283
Çizelge 3.31: Rusya - Çin - Siber Güvenlik - Siyasal Nüfuz Temalarının Birbiri ile Korelasyonu	284
Çizelge 3.32: Terörizm - İran - Kitle İmha Silahları - Siyasal Nüfuz Temalarının Birbiri ile Korelasyonu	285
Çizelge 3.33: Çin - Afganistan - Pakistan - Hindistan Temalarının Birbiri ile Korelasyonu	286

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar	Orijinal Dilinde Karşılığı	Türkçe Karşılığı
ABD	United States of America	Amerika Birleşik Devletleri
Army MI	Army Military Intelligence	Ordu Askeri İstihbarat
AB	European Union	Avrupa Birliği
BM	United Nations	Birleşmiş Milletler
CIA	Central Intelligence Agency	Merkezi İstihbarat Teşkilatı
DIA	Defense Intelligence Agency	Savunma İstihbarat Teşkilatı
DOE	Department of Energy's Office of Intelligence and Counterintelligence	Enerji Bakanlığı İstihbarat ve Karşı İstihbarat Dairesi
DHSCG	Department of Homeland Security Coast Guard	İç Güvenlik Bakanlığı Sahil Güvenlik
DHS	Department of Homeland Security Office of Intelligence and Analysis	İç Güvenlik Bakanlığı İstihbarat ve Analiz Dairesi
FBI	Department of Justice Federal Bureau of Investigation	Adalet Bakanlığı Federal Araştırma Dairesi
INR	Department of State Bureau of Intelligence and Research	Devlet Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Dairesi
OIA	Department of the Treasury Office of Intelligence and Analysis	Hazine Bakanlığı İstihbarat ve Analiz Dairesi
DCI	Director of Central Intelligence	Merkezi İstihbarat Direktörü
DEA	Drug Enforcement Administration	Adalet Bakanlığı Uyuşturucu İle Mücadele Dairesi
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo	Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri – Halk Ordusu
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	
IC	Intelligence Community	İstihbarat Topluluğu
IRTPA	Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act	İstihbarat Reformu ve Terörizmi Engelleme Yasası
ITACG	Interagency Threat Assessment and Coordination Group	Kurumlar Arası Tehdit Değerlendirme ve Koordinasyon Grubu
IMF	International Monetary Fund	Uluslararası Para Fonu

DEAŞ	Irak ve Şam İslam Devleti	
MCIA	Marine Corps Intelligence Activity	Deniz Piyadeleri İstihbaratı
NCIX	National Counterintelligence Executive	Ulusal Karşı İstihbarat Merkezi
NCPC	National Counterproliferation Center	Ulusal Nükleer Silahlanma ile Mücadele Merkezi
NGA	National Geospatial Intelligence Agency	Ulusal Jeouzamsal İstihbarat Ajansı
NIC	National Intelligence Council	Ulusal İstihbarat Konseyi
NMEC	National Media Exploitation Center	Ulusal Medya Araştırma Merkezi
NRO	National Reconnaissance Office	Ulusal Keşif Ofisi
NSA	National Security Agency	Ulusal Güvenlik Teşkilatı
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OODA	Observe - Orient - Decide - Act	Gözlemle-Yöneltil-Karar Ver-Harekete Geç
ONI	Office of Naval Intelligence	Donanma İstihbaratı Ofisi
ODNI	Office of the Director Of Intelligence	Ulusal İstihbarat Direktörlüğü
OSC	Open Source Center	Açık Kaynak Merkezi
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome	Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu
AI ISR	The Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance	Hava Kuvvetleri İstihbaratı
NCTC	The National Counterterrorism Center	Ulusal Terörizm İle Mücadele Merkezi
UFAC	Underground Facilities Analysis Center	Yeraltı Tesisleri Analiz Merkezi
Simgeler	Karşılığı	
%	Yüzde	
\$	ABD Doları	

GİRİŞ

Stratejik istihbarat kavramsal olarak ulusal ve uluslararası seviyede güvenlik politikalarının oluşturulması için ihtiyaç duyulan istihbaratın üretilme olgusu olarak tanımlanabilir (Department of Defense, 2016, s.226). Stratejik istihbaratın tanımının bu kadar kapsamlı olması tanımın içeriğinin de zaman içerisinde genişlemesine yol açmıştır. Stratejik istihbaratın stratejik karar alma süreci ve planlama ile doğrudan bağdaşması (Miller, 1996 s.12) olarak nitelendirilebilirken aynı zamanda süreç konusuna vurgu yapılarak bir başka araştırmada uzun vadeli karar vermeyi kolaylaştırmak için eyleme geçirilebilir bir biçimde gerekli stratejik değeri içeren istihbarat üretiminin sistematik ve sürekli gerçekleşen bir süreç (GIA, 2004, s.5) olarak tanımlanabilir. Bunun ile birlikte bu kavram benzer biçimde, uzun vadeli risklerin tespit edilerek erken uyarı sistemi görevi görmesi (Gilad, 2004, ss.113-114), karar alıcıya kıymetlendirilmiş bilginin iletilmesi (Liebowitz, 2006, s.22), toplanan verilerin analizi ile birlikte gerçek başarı ihtimalinin değerlendirilmesi (McGonagle ve Vella, 2012, s.14) veya küreselleşen dünyada uluslararası projeksiyonların derinlemesine anlaşılabilmesi için gerekli olan istihbaratın sağlanması/oluşturulması (Fernandez ve Marrin, 2015, s.12) gibi tanımlarla da nitelendirilebilmektedir.

Fakat stratejik istihbaratın duayenlerinden olan Sherman Kent stratejik istihbaratı farklı perspektiflerden incelemiştir. İlk olarak stratejik istihbarat kavramının taşıdığı özelliklerden birincisinin bu tür istihbaratın tanımlayıcı unsuru olması hususunu vurgulamış, bu unsurun günlük olarak değişen konularda temel oluşturacak bir yapı sağlamasını ve bu yapı sayesinde gelecek hakkında öngöründe bulunulmasına öncülük ettiğini belirtmiştir (Kent, 1965, s.11). Stratejik istihbaratın ikincil özelliğinin ise mevcut hali raporlama unsurunun olduğu, bu raporlamanın sürekli olması gerektiği ve bu sayede güncel tutulan raporların gelecekte oluşturulacak büyük stratejiler için önem arz ettiğini değerlendirmiştir (Kent, 1965, s.30). Kent'in bu konseptinin aslında istihbaratın doğası gereği dinamik olması gerektiği yönündeki düşüncesi desteklediği değerlendirilebilir. Stratejik istihbaratın önemli içeriklerinden sonuncusunun ise istihbaratın spekülatif yönü ve değerlendirmeye yönelik unsuru olmuştur. Bu fikirler kapsamında öngörünün, değişimlere hazırlıklı olmanın, güvenlik ortamının sağlanmasının ve büyük stratejinin sürprizlerden arınmasıyla birlikte ancak mümkün olacağı belirtilmiştir (Kent, 1965, s.39). Tanımı üzerindeki genişlik göz önünde bulundurulduğunda stratejik istihbaratı güvenlik perspektifinde değerlendirirsek

eğer stratejik istihbaratın ve stratejik istihbarat içerisindeki analiz sürecinin son derece disiplinli bir süreç içerisinde olmasının (McDowell, 2009, s.28) üretilen istihbaratın kalitesi üzerinde önemli bir yeri olduğu çıkarımını yapmak mümkün olabilir. Stratejik istihbarat üretmek için gerçekleştirilen analiz sürecinin düzenli ve disiplinli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için ise yapılandırılmış istihbarat analiz tekniklerinin kullanılabileceği öngörülebilir.

Yukarıda bahsedilen hususlarla paralel olacak biçimde uluslararası sistem içerisinde yer alan ülkelerin güvenlik ihtiyacını daha kurumsal bir şekilde karşılayabilmek adına ulusal güvenlik belgeleri ve bununla ilgili doküman hazırlamaları elzem bir hal almıştır (Stolberg, 2012, s.1). Ülkeler uzun ve kısa vadeli stratejik planlar hazırlayarak kendi güvenliğini sağlamak adına yeri geldiğinde önleyici, yeri geldiğinde ise fırsatları değerlendirmek adına muhtelif hamleler gerçekleştirebilecekleri öngörülebilir. Bu önleyici ve fırsat üzerine gerçekleştirilen hamleler ülkelerin çıkarları üzerinde doğrudan etkiye sahiptirler. Bu stratejiler askeri alanda olabileceği gibi ekonomik, diplomatik olarak da gözlemlenebilir. Ülkelerin hazırladıkları stratejik değerlendirmelerine her zaman ulaşabilmek mümkün olmamakla birlikte ABD bu konuda bir istisna olarak kabul edilebilir. Bu kapsamda ABD Ulusal İstihbarat Direktörü Ofisinin (ODNI) yıllık olarak hazırladığı raporların bir kısmını Senato Seçilmiş İstihbarat Komitesi önünde beyan ederek bunu aynı zamanda kamuya açık belgeler haline getirdiği söylenebilir (DNI, 2021).

11 Eylül saldırılarını engellemek konusunda başarısız olan ABD istihbaratı, Kitle İmha Silahları Komisyonu üyelerince “parçalanmış, gevşek bir şekilde yönetilen ve koordine edilemeyen” bir yapıda olduğu yönünde eleştirilere maruz kalmıştır (Treverton, 2005, s.7). O döneme istihbaratın toplanması açısından bakıldığında hala bir soğuk savaş geleneği sürdüren ABD istihbaratında soba borusu problemi¹ görülmektedir. Ulusal Güvenlik Ajansı NSA (National Security Agency) sinyal istihbaratından sorumluyken, Merkezi İstihbarat Teşkilatı CIA (Central Intelligence Agency) espionaj veya insan istihbaratından, Ulusal Jeo-uzamsal İstihbarat Ajansı NSA (National Geospatial Intelligence Agency) ise görüntü istihbaratından sorumluydu. Soğuk savaş dönemi için yeterli olan bu model yeni güvenlik tehditleri ile mücadele edememekteydi (Treverton, 2005, s.7). Gerçekten de bürokratik

¹ Soba borusu problemi, edinilen istihbari verilerin çeşitli kaynaklardan kontrol edilmeden veya ilgili birimlerce değerlendirilmeye maruz bırakılmadan üstlere iletilmesi ve sonuç olarak hatalı karar alınmasına sebebiyet vermesi anlamı taşımaktadır.

olarak birbiri içerisine geçmiş istihbarat organizasyonlarının her bir veriyi ilgili istihbarat organizasyonuna aktarabilmesi için aşılması gereken ciddi bürokratik engeller vardı.

Bu engellerin aşılabilmesi adına İstihbarat Reformu ve Terörizmi Engelleme Yasası (IRTPA) 2004 yılında kanun haline gelerek Ulusal İstihbarat Direktörü Ofisinin kurulmasını sağladı. Kurumun kuruluş amacı, istihbarat paylaşımını güçlendirmek, stratejik bir biçimde yönetilen bütüncül bir istihbarat anlayışını benimsemek ve diğer on yedi istihbarat kurumunu tek çatı altında toplamak şeklinde tanımlanabilmektedir (ODNI, 2013, s.9). Bu yeni düzenlemeyle birlikte, kurumun istihbarat ihtiyaçlarını belirleyerek, ilgili istihbarat organizasyonlarını yönlendirmesi, istihbarat kalitesinin artırılması ve oldukça önemli olan bu istihbaratın zamanında teslim edilmesi üzerine bir vizyonun ortaya konulduğu ve bu değişikliklerle, istihbaratın tek elde toplanmasının güç dengesini bozabileceği endişesine karşın ilgili senato tarafından kurum hareketlerinin düzenli olarak gözlemlenmesinin de uygun görüldüğü söylenebilir (DNI, 2021).

Ulusal İstihbarat Direktörlüğü Ofisinin yapılanmasına bakıldığında dört alt kurumdan oluşmakta olduğu görülmektedir. Bunlar; Ulusal Terörizm İle Mücadele Merkezi (NCTC), Ulusal Nükleer Silahlanma ile Mücadele Merkezi (NCPC), Ulusal Karşı İstihbarat Merkezi (NCIX) ve Ulusal İstihbarat Konseyi (NIC). İstihbarat Topluluğu (IC) içerisinde bulunan istihbarat organizasyonları ve birimleri ise şunlardır; Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA), Açık Kaynak Merkezi (OSC), Savunma İstihbarat Teşkilatı (DIA), Yeraltı Tesisleri Analiz Merkezi (UFAC), Ulusal Medya Araştırma Merkezi (NMEC), Ulusal Jeo-Uzamsal (Coğrafi-Mekansal) İstihbarat Teşkilatı (NGA), Ulusal Keşif Ofisi (NRO), Ulusal Güvenlik Teşkilatı (NSA), Enerji Bakanlığı İstihbarat ve Karşı İstihbarat Dairesi (DOE), İç Güvenlik Bakanlığı İstihbarat ve Analiz Dairesi (DHS), Kurumlar Arası Tehdit Değerlendirme ve Koordinasyon Grubu (ITACG), İç Güvenlik Bakanlığı Sahil Güvenlik (DHSCG), Adalet Bakanlığı Uyuşturucu İle Mücadele Dairesi (DEA), Adalet Bakanlığı Federal Araştırma Dairesi (FBI), Devlet Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Dairesi (INR), Hazine Bakanlığı İstihbarat ve Analiz Dairesi (OIA), Ordu Askeri İstihbaratı (Army MI), Donanma İstihbaratı Ofisi (ONI), Hava Kuvvetleri İstihbaratı (AI ISR), Deniz Piyadeleri İstihbaratı (MCIA) (ODNI, 2013, ss.10-28). Görüldüğü üzere, böylesine büyük bir İstihbarat Topluluğu'nun tek çatı altında toplanması istihbarat zafiyetlerinin azaltılması için büyük önem arz etmektedir.

Ulusal İstihbarat Direktörü Ofisi'nin kuruluş düşüncesi İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya atılmış olup, 1948 ve 2002 yılları arasında yapılan 31 çalışmanın yalnızca birinde istihbarat reformunun yapılması gerektiğine dair sonuçlar alınmış ve istihbarat yönetiminin üç kurum elinde toplanması için tekliflerde bulunulmuştur (Treverton, 2005, s.7). Bu teklifler 2002 yılına kadar gerçekçi bir değerlendirilmeye tabi tutulmamasına rağmen 11 Eylül saldırılarının sonucunda ortaya çıktığı varsayılan istihbarat zafiyeti ile birlikte ciddi bir değerlendirilmeye tabi tutulmuştur (Treverton, 2005, ss.7-8). İstihbarat organizasyonlarının başarısızlığının oluşturduğu karşıt düşüncedeki lobi sayesinde politikacılar üzerinde baskı artmaya başlamış ve sonunda istihbarat reformu yapılması gerektiğinde karar kılınmıştır. 50 yıl boyunca Ulusal İstihbarat Direktörü Ofisi'nin kurulmamış olmasında da politikacılar ve yüksek seviyede bulunan bürokratların önemli derecede etkisinin olduğu söylenilebilir. Özellikle 2005 yılına kadar faaliyet göstermiş olan Merkezi İstihbarat Direktörü (DCI) kendi sahip olduğu kaynakların başka kurumlara aktarılmasına şiddetle karşı çıkmıştır. 1970 yılında Beyaz Saray'a böyle bir yapılanmanın gerekliliği bildirilmiş, dönemin Ford yönetimine karşı Savunma Bakanı Rumsfeld "Kurulacak olan kurum bütçeyi benim bakanlığımdan alacaksa onları ben yönetirim" şeklinde bir açıklama yapmıştır (Treverton, 2005, s.9). Bu söylem üzerinden diğer teşkilatları da içerisinde barındıracak bir istihbarat teşkilatının bu zamana kadar yapılandırılmamasının en önemli nedenlerinden birisi de siyasetin istihbarat teşkilatları içindeki etkisi olarak düşünülebilir. 11 Eylül saldırıları ve saldırıların önceden tespit edilememesinin neticesinde bu konunun istihbarat başarısızlığı olarak görülmesinin akabinde istihbarat teşkilatlarında siyasetin kısmen de olsa devre dışı kalmasına ve büyük değişikliklerin yapılmasına sebep olduğu değerlendirilebilir.

Ulusal İstihbarat Değerlendirmeleri, 2005 yılından bu yana ODNI tarafından yetkilendirilen ve tüm İstihbarat Topluluğu'nun koordineli kararını yansıtan yabancı bir ülkenin veya uluslararası durumun değerlendirilmesi ile ortaya çıkan belgeler olarak nitelendirilebilir. Bu belgeler vasıtasıyla ortaya konulan tahminlerin genellikle ulusal güvenlik politikasının yapı taşları olarak hizmet ettiği söylenebilir. Tehdit değerlendirmesi gibi stratejik istihbarat ürünü olan bu raporların tam kaynaklı istihbarat süreci ile elde edilen karmaşık bir istihbarat toplama ve değerlendirmesinin sonucu üretilmiş olduğu değerlendirilmektedir (Johnson, 2008, s.344). Fakat bu değerlendirme raporları sadece gelecek üzerine tahminleri değil aynı zamanda gerçekleşmiş olayları özetleyen, karar alıcıları özellikle önemli konular hakkında detaylı ve doğru bilgilendiren, küresel olarak bir

ülkenin çıkarlarını veya güvenliğini doğrudan veya dolaylı bir biçimde tehdit eden durumlarını da yansıtan belgeler olduğu söylenebilir. İstihbarat değerlendirmeleri veya tehdit değerlendirme raporları açık kaynak bilgilerinin ve hassas bilgilerin sentezi ve analizi üzerinden gerçekleştirilmesi sebebiyle taktik, operasyonel veya stratejik seviyelerdeki konularda gerçekleştirilebilir. Örneğin taktik seviyede, petrol ve doğal gaz üretimindeki değişiklikler veya üretimin gerçekleştiği yerlerde icra edilen askeri veya suç aktiviteleri, operasyonel seviyede bu bölgedeki durumun çözümlenmesi için atılabilecek adımlar ve stratejik seviyede bölgedeki ekonomik, siyasal ve güvenlik eğilimlerindeki değişimin mevcut ve uzun vadeli çıkarlara etkileri üzerine (Crump, 2015, ss.160-161) raporların hazırlandığı bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte oluşturulacak raporlar karar alıcılar tarafından belirli bir konudaki gidişatın ne yönde olduğunun tespiti konusunda talep edilmenin aksine ağırlıklı olarak bu konuda bir talep oluşmadan önce İstihbarat Topluluğu tarafından resen üretilir ve karar alıcıların okuması için çaba sarf edilir (Johnson, 2017, s.114). Dolayısıyla istihbaratın siyaset ve politikalar ile yakinen ilişki kurduğu ve ideal olarak objektif bir biçimde yapılması gereken istihbarat değerlendirmelerinin bu alanda gerçekleştirilmekte olduğu görülmektedir (Herman, 1996, s.13). Dolayısıyla tehdit değerlendirme raporları gelecekte olması muhtemel ve ulusal güvenlik politikaları üzerinde hatırı sayılır değişimlere sebep olabilecek verileri içererek, mantık çerçevesinde değerlendirilmiş, objektif olarak işlenmiş ve karar alma mekanizması ile doğrudan ilişkili konularda (Cline, 1976, ss.136-137) ortaya çıkarak ülke politikasını etkileme kapasitesine sahip raporlardır.

Tehdit algısı ise devletlerin güvenliğini artırmak için gerçekleştirdiği faaliyetlerin, komşu devletlerin güvenliğini azaltma etkisi olarak algılanması neticesinde oluşan güvenlik ikileminden kaynaklanmaktadır. Komşu devletlerin gerçek niyetleri kesin olarak belirlenemediği için devletler komşu devletlerin kendi çıkarlarını zedeleme girişimleri olup olmadığını kesin olarak bilmeden tedbirler alarak güvenlik ikilemi oluşturur ve bu durum tehdit algısının temelini oluşturmaktadır (Cottam ve diğerleri, 2016, s.392). Günümüzde küreselleşen dünya neticesinde komşuluk kavramından ziyade çıkarların sarsılması noktasında güvenlik tehdidinin algılandığı söylenebilir. Bu noktada devletlerin tehdidi nasıl algıladığı, rakip devletlerin niyetleri, askeri kapasiteleri (Chappell, 2021, s.57), siyasal nüfuz hareketleri ve ekonomik erişim güçleri ile doğru orantılıdır. Yüzeysel bir tabir kullanılacak olursa, devletlerin çıkarları hangi bölgelerde yoğunlaşırsa o yönde ciddi bir tehdit algısı oluşacak ve bu algının neticesinde çeşitli faaliyetlerde bulunulma ihtimali sürekli olarak

artarak kalıcı tehditler ile mücadele kapsamında değerlendirileceği söylenebilir. Bu noktada tehdit algısı pasif bir anlayış doğrultusunda gerçekleşirken, tehdidin sonucunda oluşabilecek yaptırım uygulanması kararı gibi faaliyetler, yaptırım uygulanan devletin aktif bir tehdit algılaması ile (Cohen, 1978, s.95) artabileceği ve çözüme ulaşması için gerekli adımların atılması konusunda bir devletin diğeri üzerinde kurabileceği siyasal, ekonomik ve askeri nüfuz kapasitesince devam etmesi öngörülebilir. Bu durumun haricinde aktif olarak tehdit dili olarak yargı ifadeleri, tehdit edici söylemlerde bulunulması, diplomatların açıklamaları gibi durumlar bir tehdidin oluştuğunu işaret etse de bu göstergelerden herhangi biri bir tehdit olmadan da tehdit algısını tetikleyebilecek bir kanıt sağlayabileceği değerlendirilmektedir (Cohen, 1978, ss.95-96). Algının özneliği kapsamında tehdit algısının da devletler nezdinde benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Abraham Lincoln'ün 1863'de Gettysburg konuşmasında da dediği gibi halkın yönetimi, halk tarafından, halk için (Lincoln, 1991) gerçekleştirildiğini düşünürsek halkın seçtiği birinin kişisel düşüncelerinin devletlerin tehdit algısı üzerindeki etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği söylenebilir. Bu noktada algı ve yanlış algı kavramları üzerinde durulması önem arz ederken, karar alıcıların sahip olduğu birbiri ile çelişen değer yargıları, yüksek oranda karmaşık durumlar ve oldukça belirsiz veriler (Jervis, 2017, s.31) neticesinde tehdit algısının değişkenliğinin altının çizilmesi gerektiği söylenebilir. Tehditlerin sözlü ve fiziksel tehdit olarak ikiye ayrılması (Stein, 2013, ss.364-365) neticesinde tehdit algısındaki değişimin sonuçları değişmemekte iken sözlü olarak tehdit doğrudan anlaşılabilmekte fakat fiziksel tehdit algısının oluşması için belirli istihbari emarelere ihtiyaç duyulabileceği söylenebilir. Bu noktada tehdidin anlaşılabilirliği, tehdit altında olduğu değerlendirilebilecek olan devletlerin liderlerinin kapasitesi ile doğrudan ilişkili olarak değerlendirilebilirken, bireysel tehditten ziyade devlet bazında tehditlerin kolektif tehdit olarak tanımlanması neticesinde algılanma süreçlerinin ve düzeylerinin tanımlanmasının da zor olduğu değerlendirilmektedir (Stein, 2013, s.365). Bu perspektiften değerlendirildiğinde tehditlerin algılanması, uzmanların, siyasi liderlerin ve halkın içerisinde değişiklikler gösterebilirken özel ve kamusal alanda gerçekleşen sosyal yapı içerisinde inşa edildiği söylenebilir (Meyer, 2009, s.648).

ABD'nin Tehdit Değerlendirme Raporları incelendiğinde göze çarpan birçok tehdit teması olmasına rağmen en çok bahsi geçen hususun ekonomik tehdit teması çerçevesinde şekillenen ekonomik tehdit algısı olduğu görülmektedir. Bu noktada ekonomik istihbaratın değerlendirilmesi konusuna daha ayrıntılı bir şekilde odaklanılması gerektiği söylenebilir. Küreselleşen ekonomik sistem neticesinde ülkelerin ulusal güvenlik anlayışları ve dış

politikalarındaki nüfuz kapasitesinin büyük ölçüde ekonomi ile ilişkilendirilmesi ile birlikte, bir ülkenin ekonomik olarak güvenliğinin sağlanması ile ulusal güvenlik kavramları iç içe geçerek devletin ekonomik hedeflerinin politik hedefleri ile birleşmesine (Altıntaş, 2020, ss.98-99) yol açabileceği değerlendirilmektedir. Ekonomi konusunun ulusal güvenlik konusunda kendi alt dalları olduğu, bunlara ekonomik espionaj, ekonomik istihbarat, ekonomik güvenlik, endüstriyel espionaj gibi konuların dahil edilebileceği değerlendirilmektedir. Birçok ekonomik unsur ekonomi verilerini legal yollar ile toplamakta, büyük şirketler iş istihbaratı gerçekleştirerek endüstrilerin eğilimlerini gözlemleyerek küresel ve bölgesel olarak ekonomik rekabette avantaj elde etmeye çalışmakta olduğu söylenebilir (Schweizer, 1996, s.9). Fakat devletlerin, zaman içerisinde istihbarat toplama kapasitelerini belirli bir noktada şirketlere yöneltmek, kendi ülkelerindeki şirketler ile bu bilgileri paylaşarak rekabet avantajı sağlamak için çalışmalar yürütme eğiliminde oldukları düşünülmektedir (Schweizer, 1996, s.10). ABD'nin ekonomik istihbarat geçmişinin 1776 yılında kurulan ve ABD'nin ilk istihbarat teşkilatı olan Gizli Yazışma Komitesi'nin (Committee of Secret Correspondence) Avrupa pazarlarına tüccar kılığında gönderdiği William Carmichael ile başladığı, Avrupa'daki ekonomik durum hakkında bilgi elde etmesinin yanı sıra Ukrayna bölgesinde üretilen tütünün ABD'nin tütün pazarına yönelik bir tehdit oluşturup oluşturmadığı ile ilgili bir rapor hazırladığı belirtilmektedir (Zelikow, 1997, s.164). Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sürecinde ABD ordusunun içerisindeki ekonomik istihbarat birliklerinin faaliyetleri ile birlikte ekonomik istihbarat sadece bilgi edinmenin dışında farklı amaçlarla da kullanılmaya başlanmıştır (Zelikow, 1997, ss.165-166). Buna göre gerçekleştirilen faaliyetler değerlendirildiğinde, ekonomik istihbaratın bir ülkenin ekonomik olarak güçlü ve zayıf yanlarının araştırılmasında, ekonomik savaş kapsamında bir ülkenin tarafsız ülkelerle olan ticaretinin sekteye uğratılması adına teşvik edilebilecek adımların belirlenmesinde diplomatik olarak başvurulabilecek yollar için bilgi elde edilmesi, ekonomik hassasiyetlerin tespiti ile birlikte bir ülkenin zarara uğratılması gibi konuları içermektedir. Ayrıca, hedeflenen ülkenin kaynakları, bu kaynakları işleme kapasitesi, tesisleri, lojistik kapasitesi ile ilgili bilgi elde edilmesi gibi konularda faaliyetler düzenlenmesinin de olduğu söylenebilir (Department of Army, 2006, s.5-11). Ekonomik espionaj, hedef alınan devlet kurumlarının veya şirketlerin başka bir devlete fayda sağlamak adına ticari sırlarının elde edilme eylemi olarak adlandırılmaktadır (Danielson, 2009, s.1). Bu noktada uygulanacak olan örtülü girişimler neticesinde sadece bir ülkeye doğrudan fayda sağlamanın da dışında çeşitli sabotaj faaliyetleri ile birlikte ekonomik güvenliğin sarsılmasının da mümkün olduğu

kabul edilmektedir (Potter, 1998, s.8). Bu noktada ABD'nin küresel çıkarlarını korumak adına ekonomik tehdit teması içerisinde ekonomik istihbaratı ve ekonomik espionaj faaliyetlerine karşı tedbir almak için çaba sarf ettiği değerlendirilmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarının yıllara sari olarak tehdit algısının değişimini gözler önüne seren bir çalışma olmaması neticesinde evleviyetle ekonomik tehdit algısının stratejik istihbarat bağlamındaki değişimi üzerine yerli veya yabancı alan yazında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kendisini küresel bir aktör olarak nitelendiren ABD'nin çeşitli bölgelerdeki veya ülkelerdeki çıkarları neticesinde, nelere önem verdiği konusunda fikir oluşturma potansiyeli olması açısından bu çalışmanın önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, çalışmanın kuramsal olarak küresel tehdit değerlendirme raporlarından yola çıkarak ülkelerin ABD'nin tehdit perspektifi konusunda fikir sahibi olması, öncelikli konuların değerlendirilmesi ve ABD'nin tehdit olarak algıladığı konuların üzerinde durulması adına bir örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada stratejik istihbarat bağlamında ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının değişiminin yıllara sari olarak nasıl ve neden değiştiğine dair cevaplar aranmaktadır. ABD'nin stratejik planlamalarında kritik rol oynadığı öngörülen bu raporların detaylı olarak incelenmesinin ABD'nin hedeflerine ulaşmak ve çıkarlarını korumak için yürüttüğü ve yönettiği algı kapsamında motivasyonların anlaşılabilmesi için önem arz ettiği söylenebilir. Bu kapsamda stratejik istihbarat bağlamında ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının değişiminin incelenmesi için öncelikli olarak ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki tehdit algısını gözler önüne seren temaların yıllara göre değişimi, sonrasında da bu tehdit temaları içerisinde en sık yer alan ekonomik tehdit algısının detaylı olarak değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış, betimsel içerik analizi ve doküman incelenmesi kullanılmıştır. Doküman analizi tanım olarak muhtelif dokümanların sistematik bir şekilde gözden geçirilerek veya değerlendirilerek analiz edilmesi olarak adlandırılır (Bowen, 2009, s.27). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre

veriyi açıklayan temaların saptanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.242). Nitel araştırma verileri çalışmada analiz edilirken: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodlar ve temalar araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda incelenmiştir. Analitik süreç, dokümanlarda yer alan verileri bulmayı, seçmeyi, anlamlandırmayı ve sentezlemeyi içerir. Doküman analizi, özellikle içerik analizi yoluyla ana temalara, kategorilere ve vaka örnekleriyle düzenlenen verileri içerir (Labuschagne, 2003, s.102). Doküman analizlerinin sıklıkla birden fazla nitel analiz metotları ile birlikte kullanıldığı ve bu sayede farklı metodolojik perspektiflerden bakılmasına imkân sağladığı değerlendirilmektedir (Denzin, 2009, s.297). Bu sayede birçok perspektiften gözlenen verinin güvenilirliğinin artacağı ve gözlem, çıkarım ve sonuçlar hakkında güven aşılayacağı belirtilmektedir (Eisner, 2017, s.99). Dolayısıyla gerçekleştirilen çalışma içerisinde kendi kendini denetleyen ve bu şekilde ön yargı veya ön kabul olmadan verilerin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada temel alınacak temanın belirlenmesi için karşılaştırmalı anahtar kelime analizi kullanılmıştır. Karşılaştırmalı anahtar kelime analizi katılımcıların kullandığı kelimelerin sıklığı ile ilgilenmektedir. İçerik analizinden farklı olarak bu analiz türünde önceden belirlenmiş kategoriler veya kodlar bulunmamaktadır (Silverman, 2014, s.399). Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen verilerin belirli bir kategoriye dâhil edilmesi için çaba sarf edilmemektedir. Kodlama yapılmadan verilerin düzensiz ve birbiri ile ilgisiz olması durumuna karşın olarak her analiz ağırlıklı olarak kendi yılında olan hadiseler ile ilişkilendirilecektir. Nitel çalışmalarda ortaya çıkan ‘güçlü kavramsal sınırlamalar’ (Adkinson, 1992, s.459) bu çalışmanın içerisinde bulunmamış olacaktır. Nitel veriler kullanılarak gerçekleştirilen doküman analizlerinde, resmi makamlardan alıntılanan kaynakların kullanılması durum değerlendirmesi için fayda sağlamaktadır. Bu sayede dokümanda “x” konusuna değinilirken aslında “y” durumu gerçekleşmektedir şeklinde bir çıkarım yapmanın etkili bir yöntemi olarak görülmektedir (Silverman, 2014, s.392).

Karşılaştırmalı anahtar kelime analizinin sağladığı avantajlar arasında odaklanılması gereken kısımların hızlı bir şekilde belirlenebiliyor olması da bulunmaktadır. Bu sayede yüzlerce sayfalık metinler kısa süre içerisinde temel içerik bakımından gözlemlenebilir. Ayrıca bu gözlem süreci sırasında, önceden konu hakkında detaylı bilgiye hâsıl olmayan araştırmacıların da bir ön yargı içerisinde verileri analiz etmesinin önüne geçilerek tarafsızlık sağlanmış olur. Kimi zaman ise uzun metinlerde bazı kavramların araştırmacılarının gözünden kaçtığı gözlemlenmiştir. Konvansiyonel içerik ve tematik analizlerde bu kavramlar gözden kaçabilirken karşılaştırmalı anahtar kelime analizinde bu durumun

gerçekleşmesi oldukça güçtür. Bu açıdan bakıldığında diğer tematik analiz modellerinden saf bir tümevarım aracı olmasıyla öne geçmektedir. Dolayısıyla gömülü teori gibi nitel veri analiz metotlarına da uyum sağlamaktadır (Silverman, 2014, s.400). Son olarak dokümanlar üzerinde gerek açıkça belirtilen şekillerde gerekse kapsam bağlamındaki değişimlerin gözler önüne serilmesi (Neuman, 2014, s.260) neticesinde içerik analizi, doküman analizi, tematik analiz ve karşılaştırmalı anahtar kelime analizi metotları bu çalışmada birleştirilerek kullanılmıştır. Elde edilmiş olan dokümanalar MAXQDA programı yardımıyla temalara ayrılmıştır. Ayrılan temaların oluşturulması için belirlenen anahtar kelimeler yardımıyla öncelikli olarak genel temaların kullanım sıklığı belirlenmiş, akabinde en sık kullanılan tema olan ekonomik tehdit teması çerçevesi içerisinde bulunan ve en sık kullanılan temalar baz alınarak değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu perspektiften bakıldığında içerisinde doküman analizi, içerik analizi, tematik analiz ve karşılaştırmalı anahtar kelime analiz metotları kullanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde stratejik istihbaratın kavramsal çerçevesi dâhilinde stratejik istihbaratın tanımları, istihbarat analizcisinin temel özellikleri, başarılı bir istihbaratın bileşenleri, istihbarat analizinde sıklıkla karşılaşılan hataları ve son olarak organizasyonel sorunların istihbarat analizeci üzerine olan etkileri konusundaki akademik literatürden örnekler verilmiş olup bunlar üzerine değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. İkinci bölümde ise karşılaştırmalı anahtar kelime analizi çerçevesinde MAXQDA yardımı ile oluşturulmuş en sık kullanılan tehdit temaları belirlenmiş, raporlardan alıntılar yapılmış ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise araştırmanın temel problemi olan ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının stratejik istihbarat bağlamında değişim sürecinin nasıl olduğunun incelenmesi için ikinci bölümdeki ABD'nin tehdit algısının hangi alanlarda olduğunun tematik olarak tespiti sonucunda ortaya çıkan ekonomik tehdit algısının yıllara sâri olarak değişimi incelenmiştir. Ekonomik tehdit algısı üzerine detaylı bir çalışma gerçekleştirilmiş bunun için 2006 ve 2021 yılları arasındaki yayımlanmış olan bütün küresel tehdit değerlendirme raporları değerlendirilmiştir.

Çalışmanın kapsamının ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporları çerçevesinde olduğu, yıllara sâri olarak değerlendirilmesi sürecindeki başlangıç yılının 2006 seçilmesinin temel sebebi olarak ilk tehdit değerlendirme raporunun bu yılda kamu ile paylaşılması, 2020 yılının incelenen raporlarda bulunmamasının sebebi ise 2020 yılı raporunun yayımlanmamış

olmasıdır. Değerlendirme kısımlarında başka raporlara da atıfta bulunulmuş olup genel çerçeve küresel tehdit değerlendirme raporları ile sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT YÖNTEM VE ANALİZİ

1.1. İstihbarat Yöntem ve Analizi

Espiyonaj ve istihbarat kavramları birbiri ile ilişkili fakat birbirinden farklı yapıya sahiptirler. Espiyonaj kavramı, izinsiz bir biçimde ve müdahaleye açık bir casusluk ortamında gerçekleştirilen veri toplama süreci olarak nitelendirilebilirken istihbarat kavramı daha geniş kapsamlı problemleri çözmek için veri toplama, analiz etme, idrak ederek yorumlama, gelecekte gerçekleşebilecek olan olaylar hakkında spekülasyonlar, değerlendirmelerde bulunma, örüntüleri tespit etme, tehditleri, riskleri ve fırsatları tespit etme gibi faaliyetleri içerisinde barındıran bir kavramdır (McDowell, 2009, s.5). Bu açıdan değerlendirildiğinde espionaj kavramı gizli bir şekilde toplanan bilgi ya da daha yaygın biçimiyle casusluk faaliyetleri (Hastedt, 2003, s.1) olarak nitelendirilmektedir. “İstihbarat” kelimesi ise bir süreç ve aktiviteyi, analiz sürecinden geçmiş verileri yani istihbarat ürünü tanımlamak için de kullanılabilir (McDowell, 2009, s.11). Sherman Kent’e göre istihbarat bilginin doğrudan kendisidir (Kent, 1965, s.3). Kahn’a göre istihbarat en geniş kapsamıyla bilgidir (Kahn, 2009, s.4). Lowenthal’a göre ise istihbarat geniş bir bilgi kümesinin bir alt kümesi olarak değerlendirildiğinde, verilerin belirlendiği, elde edildiği, analiz edildiği ve karar alıcıların ihtiyaçlarının karşılandığı bir süreç olarak nitelendirilmektedir. Elde edilen bütün istihbarat bir bilgi iken, elde edilen bütün bilgiler istihbarat değildir (Lowenthal, 2008, s.2). İstihbaratın tanımının yapılabilmesi için öncelikli olarak istihbaratın diğer neredeyse bütün sosyal aktörler tarafından gerçekleştirilen bilgi işleme süreçlerinden arındırılması gerekmektedir (Gill, 2009, s.213). Çünkü eğer her şey istihbarat ise hiçbir şey istihbarat değildir (Agrell, 2002). Bu noktada hiçbir devletin bilmediği bir bilginin kaliteli işleme ve analiz aşamalarının ardından kıymetli bir istihbarat ürününe dönüşebileceği söylenebilir. Dolayısıyla istihbarat bir süreç, bir ürün veya bir teşkilatlanma olarak nitelendirilebilir (Lowenthal, 2008, ss.11-12). İstihbarat konseptinin tam olarak tanımlanamamasının ve teorisinin oluşturulamamasının temel sebebi olarak istihbaratın diğer konseptlerin haricinde gizliliğe dayanıyor olmasıdır. Dolayısıyla eğer istihbarat yeniden tanımlanacak olursa temel olarak güvenliği artırmayı amaçlayan, hedeflerin belirlenmesi, ilgili bilgilerin toplanması,

analiz edilmesi, dağıtılması ve faaliyete geçilmesinden oluşan gizli faaliyetler aracılığıyla tehdit ve fırsatları önceden tespit ederek rakip devletlere kıyasla gücü koruma faaliyeti (Gill, 2009, s.214) olarak tanımlanabilir. Bu perspektiften bakıldığında istihbarat verinin kullanıma hazır hale getirilmesi sürecidir. Bu süreç aslında sistematik bir analizi içermektedir. Bu konuda ilk akla gelen kavram istihbarat çarkı kavramıdır. İstihbarat çarkı da verinin istihbarata dönüşmesi için izlenmesi gereken yol, yöntem ve metotları tasvir etmek üzere kurgulanmış bir akış diyagramıdır. Günümüze kadar bu analiz sistemine yönelik birçok model geliştirilmiş ve her bir modele yönelik ise tartışmalar hala devam etmektedir. Bu tartışmaların öncesinde geliştirilen ilk istihbarat çarkı modellemelerinden birisi olan dört safhalı istihbarat çarkı (Glass ve Davidson, 1948, s.5) bu metodun geliştirilmesi ve daha açık bir şekilde anlamlı hale getirilmesi için OODA² Döngüsü (Boyd, 1987, s.7) gibi metodolojik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bugün Milli İstihbarat Teşkilatı'nın da resmi olarak tanımladığı model olan dört aşamalı istihbarat çarkının içeriği istihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve yönlendirilmesi, haberlerin toplanması, haberlerin işlenmesi (değerlendirilmesi) ve istihbaratın yayımı ve kullanılması (MİT, 2021) olarak nitelendirilmektedir. Bu sürecin beş aşamalı bir versiyonunu resmi olarak kabul eden CIA ise Milli İstihbarat Teşkilatından farklı olarak verinin işlenmesi ve analiz kısmını birbirinden ayırmıştır ve bunları farklı aşamalar olarak görmektedir (FAS, 2021). Karar alıcıların istihbarat çarkının dışında bırakıldığı eleştirisiyle “gerçek” İstihbarat Çarkı olarak adlandırılan ve temelde beş aşamanın birbiri ile koordinasyonunu gözler önüne seren alternatif bir çark ise Treverton tarafından dizayn edilmiştir (2001, s.106). Bunların haricinde altı aşamalı olan müşterek istihbarat çarkı olarak adlandırılan istihbarat çarkında ise diğer çarklardan farklı olarak geribildirim mekanizması istihbarat çarkının içerisine entegre edilmiştir (Dempsey, 2013, s.I-6). Çarkın anlatımının yetersiz olması eleştirisiyle birlikte Lisa Krizan tarafından sekiz aşamalı istihbarat çarkı modeli (1999, s.8), ve sistemin daha da iyi açıklanabilmesi için Johnston tarafından İstihbarat Çarkının Sistem Modeli (2005, ss.51-52) oluşturulmuştur. Alternatif istihbarat çarklarının oluşturulması konusunda “Topla ve Dağıt” İstihbarat Çarkı (Berkowitz ve Goodman, 1989, ss.38-39), Yapı-Etki Temelli İstihbarat Analiz Modeli (Pirolli ve Card, 2005, s.3), İstihbarat Matris Modeli (Hulnick, 2006, s.959), Çok Katmanlı İstihbarat Çarkı (Lowenthal, 2008, s.127), Yuvalı İstihbarat Çarkı (Davies, Rigden ve Gustafson, 2013, s.15), Bilgi Hizmetleri Pervaneli İstihbarat Çarkı (Reuser, 2015, s.18) ve Hedef Odaklı İstihbarat Çarkı (Clark, 2016, s.40) gibi örnekler de bulunmakta ve kendi dizayn ettikleri istihbarat

² OODA (Observe: Gözlemle, Orient: Yöneltil, Decide: Karar Ver, Act: Harekete Geç) kelimelerinin kısaltmasından oluşmaktadır.

çarkları ile ilgili tartışmalar öne sürmektedirler. Sistemlerin birçoğu birbirinden farklı bir yöntem teşkil etse de bütün sistemlerin önemli bir biçimde vurguladığı kısmın istihbarat analizi olduğu söylenebilir. Bu kapsamda bir sonraki bölümde istihbarat analizi konusu açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1.1. İstihbarat ve Analizi

İstihbarat analizi, istihbarat çarkının kalbinde yer alan, elde edilen verilerin işlenerek bir anlam kazandığı aşama olarak değerlendirilebilir. Alanında uzman kişilere aktarılan açık ve kapalı kaynaklardan elde edilen sonra işlenen verilerin karar alıcılara hazırlandığı raporlar ve sözlü brifinglerin oluşturulduğu aşama olarak da adlandırılabilir (Johnson, 2017, s.110). Karar alıcılara yönelik olarak yılda yaklaşık 50.000 istihbarat raporu hazırlandığı belirtilmektedir (Priest ve Arkin, 2010, s.1). Devletlerin karar alma mekanizmalarının temelinde bu bilgilerin karar alıcılar tarafından nasıl değerlendirildiği ile beraber raporların kimlerin elinden nasıl çıktığı da önem arz etmektedir. Bu noktada istihbarat analizi gerçekleştiren kişilerin istihbarat analizlerini zamanında, amacına uygun, kısa ve öz, bilinenler ve bilinen bilinmeyenler³ konusunda (Lowenthal, 2008, ss.255-256) kendinden emin bir şekilde analizlerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir. İstihbarat analiz sürecinde analizcinin bireysel kapasitesi ve yeteneği bu konuda hatırı sayılır oranda önem arz etmektedir.

1.1.2. İstihbarat ve Analizcisi

İstihbarat üretim sürecinin önem arz eden parçalarından birisinin istihbaratın analiz süreci olduğu söylenebilir. Bu süreç elde edilen verilerin değerlendirilmesi üzerine kuruludur. İstihbarat analizcileri tarafından gerçekleştirilen bu sürecin verimliliğinin çeşitli sebepler neticesinde kaybedilebileceği öngörülebilir. Verimliliğin kaybolmasının altında yatan sebeplerden birisi elde edilen verilerin kesinlik teşkil etmemesi olarak değerlendirilebilir. Çünkü bir veri kesinlik teşkil ediyor ise buna veriden ziyade bilgi demek daha doğru olacaktır. İstihbarat analizi, bilgilerden ziyade verilerin birbiri ile birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan bir işlem olarak nitelendirilebilir. İstihbarat analiz sürecindeki en önemli faktörün istihbarat analizini gerçekleştiren analizcinin eğitimi ve zihinsel yapısı

³ Bir konu hakkında bilinmediği bilinen verilerin açıklanması için kullanılan psikoloji terimidir. Bu terim İki psikolog tarafından dizayn edilen “Johari Penceresi” olarak tanımlanan konseptten türetilmişti (Luft ve Ingham, 1955).

olduğu düşünülebilir. Yapılan istihbarat hatalarını gözlemlemeden önce iyi bir istihbaratın nasıl olması gerektiği üzerine bir değerlendirme gerçekleştirilmesinin bu tez için gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Temel istihbarat olarak adlandırılan istihbarat türü bilinen gerçekler olarak da adlandırılabilir olan ekonomik istatistikler, demografik veri, altyapı ve lojistik bilgilerini içermelidir. Mevcut istihbarat olarak adlandırılan tür günlük değişimleri ve gelişmeleri ifade ederken öncelikli olarak diplomatik, askeri, örtülü ve açık kaynak raporlarının damıtılması ile birlikte ortaya çıkan günlük istihbarat raporlarından oluşur. Bu istihbarat rapor türünde analiz süreci çok verimli olmamakta çünkü hızlı bir şekilde raporların hazırlanması gerekmektedir. Fakat bu durum mevcut istihbaratın hem sağlam stratejik istihbarattan güç almasına (George, 2020, s.112) hem de stratejik istihbaratı besleme kapasitesine sahip olduğunun bir göstergesidir. Stratejik istihbarat ise sadece mevcut istihbarat ve temel istihbarat üzerine kurulu değildir. Sağlam bir stratejik istihbarat raporu üretecek olan analizcinin öncelikli olarak hedef ile ilgili detaylı coğrafi, tarihsel, siyasal ve ekonomik bilgisi olması gerekir. Eski raporlar ile güncel olan raporları entegre ederek yeni bir rapor oluşturma sürecinde ülkenin hedeflerini ve muhtemel faaliyetlerini tahmin etmesi gerekmektedir (George, 2020, ss.112-113). Bu kapsamda istihbarat analizcisinin sahip olması gereken birkaç temel özellik bulunmaktadır. İstihbarat analizcisinin muhakeme gücünün yüksek olması, tutarlılık sahibi olması, entelektüel dürüstlüğüne sahip olması, açık fikirli olması, şüpheli olması, tarafsız olması, sabırlı olması, özen ve sebat ederek çalışabilmesi ve kuvvetli bir hayal gücünün olması gerekmektedir (Clauser ve Weir, 1976, s.48). İstihbarat analizcisinin muhakeme gücünün yüksek olması gerçekleştirdiği analizler içerisinde doğru ve yanlış tespit edebilecek kadar öz eleştiri yapabilmesine ve bilinen bilinmeyenlerin ortaya çıkartılabilmesi için fayda sağlayabilir. Bu noktada muhakeme gücünün yüksekliği, zihnin gerçeği ve doğruyu aramak adına mantık kullanımının bilinçli bir şekilde uygulanmasının önünü açar (Proudfoot ve Lacey, 2009, s.341). İstihbaratın analizcisinin tutarlı olması analizlerin tutarlılığının yanı sıra başkaları tarafından işlenmiş ham verinin doğruluğunu tespit etme kapasitesi ile birlikte aldatma tekniklerine yönelik bilinç geliştirmesi ile mümkün olabilir. Entelektüel dürüstlük ise öncelikli olarak üst makamlardan gelebilecek olan baskılara rağmen istenilen değil gerçekten muhtemel olan analizin ortaya çıkartılabilmesi için önem arz etmektedir. Ayrıca analiz sürecinde hazırlanmış olan analizin çehresini değiştirme kapasitesine sahip yeni bir veri elde edildiğinde bu bilgiyi görmezden gelmek yerine gerekirse analizini baştan dizayn etmek

konusunda kararlılık sahibi olması ile entelektüel dürüstlük arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu değerlendirilebilir. (Clauser ve Weir, 1976, ss.49-52). Analiz yapan kişinin açık fikirlilik sahibi olmasının önemi ise başat görüşlere karşı direnç sağlayarak tutarlı analiz gerçekleştirilebilmesine sebep olacak olması söylenebilir. Şüphencilik istihbarat analizcisinin zihninin temelinde olması gereken başka bir özellik olarak nitelendirilebilir çünkü bilgi kalitesinin kontrolünün gerçekleştirilebilmesi için öncelikli olarak bilginin doğruluğundan şüphe duyulması gerekmektedir. Şüphencilik sadece dışarıdan bilgilere yönelik değil aynı zamanda üretilen analizin tutarlılığını sağlamak için de bir kontrol mekanizması görevi de görebilir. İstihbarat analizcisinin tarafsız olması demek ise belirli bir kişisel çıkar uğruna analizin yönlendirilmesini, belirli bilgilerin saklanması, değiştirilmesini veya farklı bir noktaya getirilerek dizayn edilmesinin önüne geçilmesi için önemlidir (Clauser ve Weir, 1976, ss.53-54). Tarafsızlığın kaybedilmesi durumunda bilişsel hatalar gerçekleşebilir ve bu durum istihbarat analizinin tutarsızlığına yol açabileceği değerlendirilebilir. Özellikle stratejik istihbarat analizi sürecinde acelecilik, özensizlik ve sebat sahibi olmamak analizin tutarlılığını sarsma kapasitesine sahip önemli faktörler arasındadır. İstihbarat analizcisi sabırlı bir şekilde bilginin kontrolünün yapılmasını, özenli bir şekilde düzenlenmesini ve bunu düzenli olarak sürdürebilecek sebata sahip olmalıdır. Çünkü taktik ve operasyonel istihbaratta hız çok büyük önem arz etse de stratejik istihbarat uzun vadeli planların temelini atacağı için zaman konusunda biraz daha esnek davranılabileceği değerlendirilebilir. Son olarak iyi bir istihbarat analizcisinin güçlü bir hayal gücü olmalıdır çünkü alternatif senaryolar üzerinde tedbire yönelik raporların da hazırlanması gerekebilir. Fakat buradaki en önemli kriter ise hayal gücünün gerçekler ile tutarlılığı konusunda analizcinin farkındalık sahibi olması olacaktır. İstihbarat analizcilerinin temel özellikleri değerlendirildikten sonra bir istihbaratın başarılı olarak kabul edilebilmesi için bileşenlerine de değinilmesi gerektiği düşünülmektedir (Clauser ve Weir, 1976, ss.56-57).

1.1.3. Başarılı Bir İstihbaratın Bileşenleri

İyi bir istihbarat *öngörüs*el olmalıdır. Açıklamak gerekirse, üretilen istihbarat tüketicilerin gelecekte istihbarat ihtiyacı duyabileceği konuları da içermelidir. Eğer istihbarat bu verileri içerecek olursa tüketiciler karar alma ve planlama konusunda bilinmezliklerden arınarak kesin temeller üzerine faaliyetlerini gerçekleştirebilirler. Tabi ki bunun için istihbaratı hazırlayan kişiler görevin ve istihbarat tüketicilerinin niyetlerini bilmesi gerekmektedir. İstihbaratın öngörüs

operasyonlarının planlanmasından mümkün mertebe önce gerçekleştirilmesi ile zamanın avantaja çevrilebilmesini sağlamasıdır (Dempsey, 2013, s.II-7). İstihbarat içerisinde zaman kavramı her halükârda bir dezavantaj olarak görülmektedir, yani zaman ile yarışılmaktadır. Dolayısıyla bir istihbaratın önceden elde edilmesi büyük bir avantaj sağlayacaktır.

İyi bir istihbarat *zamanında* elde edilen istihbarattır. İstihbaratın yapı taşı olarak nitelendirilecek olan ihtiyaçların belirlenmesi süreci, toplama süreci ve istihbaratın üretim süreci *zamanında* yapıldığında bilgiye katkı sağlamaktadır (Sarı, 2003, s.91). Dolayısıyla istihbarat tüketicinin ihtiyaç duymasıyla beraber hazır olmalıdır. Çünkü *zamanında* üretilen istihbarat sayesinde tüketiciler, gelişebilecek olan hadiseleri öngörerek önlem alma kapasitesine sahip olacaklardır. Tam bir istihbarat ve *zamanında* bir istihbarat arasındaki önem farkı sorulduğunda *zamanında* fakat tam olmayan bir istihbaratın, geç de olsa tam istihbarattan daha faydalı olacağı öngörülmektedir (Dempsey, 2013, s.II-7). Bu öngörünün altında *zamanında* üretilen istihbarat sonucunda gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin, geç üretilen tam istihbarat üzerine uygulanamayacağı hipotezi yatmaktadır.

Zamanında üretilen istihbaratın Sherman Kent'in istihbarat analizcilerinin temel dileklerinden olan 'her şeyi bilmek' düşüncesine de karşı çıkacağı unutulmamalıdır. Çünkü her şeyin bilindiği tam istihbarat veya kusursuz, temiz ve doğru formatta üretilmiş bir istihbarat zaman istemektedir (Lowenthal, 2008, s.255).

İyi bir istihbarat *tutarlı* olmalıdır. Üretilen istihbaratın doğru bilgi kaynaklarından elde edilen veriler sonucunda oluşturulması ve bu sayede sonuç bakımından elde edilen veriler dâhilinde kendi ile çelişmemesi gerekmektedir. Mevcut durumu olduğu gibi aktararak rasyonel bir analiz sürecinden geçirilerek hazırlanmalıdır. Veriler bu süreçten geçirilerek istihbarat olarak nitelendirilmeye başlamadan önce rakiplerin aldatmaca ve mevcut durumu saptırma girişimleri olabileceği göz ardı edilmemelidir. Oluşturulacak olan rapor en güvenilir kaynaklardan elde edilecek olan veriler doğrultusunda hazırlanarak bu kaynakların güvenilirliği belirlenerek vurgulanmalıdır (Dempsey, 2013, s.II-7).

Tabi ki istihbaratın tutarlı olabilmesi için objektif olması gerekmektedir. Politik sınırlamalar veya üstler tarafından ortaya atılan fikirlerin destekleyicisi konumunda bulunarak bozulmamalıdır. İstihbarat bir politikanın belirlenmesinde rol oynamalıdır fakat istihbarat bir politika doğrultusunda gerçekleştirilmemelidir (Sarı, 2003, s.92). Tutarsızlıklar

ön kabul veya ön yargılar dolayısıyla geçerliliğin kaybedilmesine sebebiyet verebilirler. Bu süreçte bunu engellemenin temel faktörü olarak istihbaratı toplayanlar kadar istihbaratı analiz eden kişilerin de çeşitli kültürel altyapıya sahip olması ve birbirlerinin raporlarını ‘isimsiz’ olarak inceleyerek artı ve eksilerini listeleyerek tutarlılığı artırması iyi bir istihbarat için gerekli bir süreç olarak değerlendirilebilir.

İyi bir istihbarat *kullanılabilir* olmalıdır. İstihbaratın tüketicilerinin belirli konularda isteklerini karşılayacak şekilde üretilmelidir. Bu üretim bir ihtiyacın karşılanması için üretilbileceği gibi genel bir kullanım amacına da sahip olabilir. Genel kullanım için hazırlanan istihbarat, değiştirilmeyecek veya yanlış yorumlanamayacak şekilde hazırlanmalıdır (Sarı, 2003, s.92). Aynı zamanda spesifik bir kullanım amacı olan istihbarat da siyasallaşmayı içerisinde barındırmamalıdır. İstihbaratın siyasallaşması tehlikesini ortaya çıkartan durum ise, istihbarat tüketicilerinin en çok kıymet verdiği istihbarat türü olarak kullanım amacı dar olan istihbarat karşımıza çıkmaktadır (Lowenthal, 2008, s.255). Taktik ve operasyonel istihbarat kapsamında kullanılması planlanan raporlar hızlı bir biçimde oluşturulmalı ve genellikle hızlı uygulanabilir sonuçlar içermesi gerekmektedir. Çünkü yapısı gereği taktik ve operasyonel düzeydeki istihbarat, en hızlı biçimde üretilmesi gereken ve kapsamlı istihbarat analizi sürecinden geçmeden üretilen istihbarattır. Dolayısıyla anlaşılabilir olması ve eğer mümkünse sözlü olarak gerçekleştirilmesi, zamanında müdahalenin temel unsuru oluşturur (Dempsey, 2013, ss. II-7-8).

Mevcut kanıtlar ile desteklenerek rakiplerin muhtemel niyetleri ve faaliyetlerini de içinde bulunduran istihbarat, tamamlanmış istihbarattır (Sarı, 2003, s.92). Dolayısıyla iyi istihbarat *tamamlanmış* olmalıdır. Bu tür istihbarat, tüketicilerinin rakipler ile ilgili olan ve diğer muhtelif konularda detaylı olarak bilgi içererek çeşitli istihbarat boşluklarının neler olduğunu da tüketiciye iletecek şekilde hazırlanmış istihbarattır (Dempsey, 2013, s.II-8). İstihbarat boşluklarının bildirilmesinin yanı sıra, üretilmiş istihbarata duyulan güveni de içermesi gerekmektedir. Bu güvenin bulunması tüketicinin karar alması konusunda alacağı riski hesaplamasına yardımcı olur (Lowenthal, 2008, s.256). Anlaşıldığı üzere tamamlanmış istihbarat bitmiş istihbarat anlamında kullanılmamaktadır. İstihbarat her zaman gelişen ve değişen bir süreçtir. Dolayısıyla tamamlanmış istihbaratın geçmiş ve güncel ile ilgili bilgileri içermesi ayrıca gelecekte oluşabilecek vaziyetlere karşı tedbir önlemlerini de barındırması gerekmektedir.

İyi istihbarat *tarafsız* olmalıdır. İstihbarat, faaliyetlerin planlanması ve uygulanması üzerinde sahip olduğu etki sebebiyle objektif bir şekilde icra edilmesi gereken bir süreçtir. Tüketici istihbarat ile bilgilendirilirken, önyargılardan uzak bir raporun kendisine ulaşması gerekmektedir (Dempsey, 2013, s.II-8). İstihbaratın tarafsız olması için önyargıların dışında amaca yönelik olarak değiştirilmemiş ve siyasi bir amaca hizmet etmeyecek şekilde hazırlanmış olması gerekir. Siyasi amaca hizmet edilmesi süreci, iktidar partilerinin iktidarda kalmalarını garanti altına almak amacıyla çeşitli faaliyetler çerçevesinde muhalefet partiler üzerinde baskı kurmayı amaçlayacak faaliyetler olarak değerlendirilmektedir. Arzu edilen siyasi sonuçlar doğrultusunda manipüle edilmiş olan istihbarat gerçeği yansıtmayacağı gibi tüketicilerin kararını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla istihbarat siyasal politikalar üzerinde sadece gerçeği yansıtarak karar alıcıya seçenek sunmalı, fakat izlenen politikalar istihbarat sürecini değiştirmemelidir (Sarı, 2003, s.91). Tarafsızlık iyi bir istihbarat için değil istihbaratın kendisi için önem arz etmektedir. Tarafsızlığa duyulan ihtiyaç o kadar büyüktür ki iyi bir istihbarat için olmazsa olmaz olan diğer nitelikler tarafsızlık olmadığı takdirde hiçbir önem arz etmeyecektir (Lowenthal, 2008, s.256). Bu sebeplerden dolayı istihbaratın tarafsız olması, siyasallaşmaması istihbaratı önemli kılan değerlerdir.

İyi istihbarat *amacına uygun* olmalıdır. Gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlere fayda sağlayacak şekilde üretilerek, istihbaratı tüketecek olan yetkililerin ihtiyaç duyacağı bilgileri içermelidir. Konu ile ilgisi olmayan verilerin istihbarat raporlarında bulunması tüketicilere yüklenilecek olan bir yük olarak görülmektedir (Dempsey, 2013, s.II-8). İstihbarat raporunun gerçekten amacına uygun olması için tamamlanmış, tutarlı, zamanında, tarafsız ve kullanılabilir olması elzemdir. Bunun ile beraber ihtiyaçların belirlenmesi, planlama, yürütme ve değerlendirme süreçlerini de destekleyecek biçimde hazırlanması gerekir (Sarı, 2003, s.93). İstihbaratın amacına uygun olması aynı zamanda tüketilebilir olması anlamına da gelmektedir. Tüketiciler sınırlı zamanda karar almak zorunda oldukları için mümkün mertebe kolayca ihtiyaçları belirleyerek planlama aşamasına geçmek istemektedirler. Lowenthal'a göre iyi bir istihbarat analizcisinin öğrenmesi gereken en önemli yeteneklerden birisi kısa ve yanlış anlaşılmaya yer bırakmayacak şekilde istihbaratın hazırlanmasıdır. İki sayfalık bir bilgi notunu hazırlamak beş sayfalık bir bilgi notunu hazırlamaktan çok daha zordur. Mark Twain'in 'sana uzun bir mektup yazıyorum çünkü kısa bir mektup yazacak vaktim yok' demesi bu durumu özetler niteliktedir (Twain'den aktaran Lowenthal, 2008, s.256).

Üretilen istihbaratın iyi olarak nitelendirilebilmesi için hangi bileşenlere sahip olması gerektiği konusunda yaygın olarak görüşler bu yöndedir. Fakat bir istihbaratın iyi olması için aynı zamanda istihbarat analizi yapan bireylerin de yapmaktan kaçınması gereken bazı ‘istihbarat hataları’ vardır. Analiz sürecinin temelini oluşturan insan faktörünün yol açabileceği bilişsel hataları aşağıdaki kısımda inceleyeceğiz.

1.1.4. Analiz-Analizci ve Hatalar

İstihbarat üretim süreci gözlemlendiğinde, analizin büyük veri yığınları içerisinde yapıldığı ve bu yığınlardan birkaç sayfalık bilgi notuna dönüştüğü gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte ilgili olmadığı düşünülen verilerin analiz çerçevesinde kullanılmadığı ve kullanılmaması durumunda da bazı hatalı istihbarat analizlerinin gerçekleştirilebileceği bilinmektedir. İstihbarat analizcilerinin başarısının analizin tutarlılığına bağlı olduğu düşünüldüğünde, analizcilerin mümkün mertebe hiçbir veriyi dışarıda bırakmadan bütünüyle aktarmaya çalışması oldukça doğaldır. Çünkü ne kadar çok ihtimal analiz çerçevesinde üretilirse, o kadar düşük başarısızlık oranı vardır. Bunu bir örnek ile özetleyecek olursak eğer; Bir futbol maçında temelde üç ihtimal söz konusudur. Kazanmak, beraberlik ve mağlubiyet. Eğer bir analizci bu ihtimallerin üçünü de istihbaratın tüketicisine iletirse, istihbaratın karar alıcıyı destekleme fonksiyonu ortadan kaybolmuş olur. Ayrıca istihbaratın tüketicilerinin hazırlanan uzunca raporları okuma imkânı kısıtlı zaman nedeniyle olmayabilir. Dolayısıyla analizcinin bildiği her şeyi analizi aracılığıyla tüketiciye aktarma ihtiyacı hissetmesi bilişsel bir sorun olarak değerlendirilebilir.

İstihbarat analizcilerinin, hakkında analiz yaptıkları ülkelerde bulunmaları nadiren mümkün olmaktadır. Dolayısıyla kurum içerisindeki raporlar bazında oluşmuş *başat görüşler* kapsamında analizlerini gerçekleştirmektedirler. Bu duruma örnek olarak Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği üzerine istihbarat analizi yapan analizciler görülebilir. Teknolojik imkânlar kullanılsa bile analizciler ülkeye giriş konusunda sorun yaşadıkları için elde olan veriler ile analiz yaparak istihbarat üretmeye çaba göstermişlerdir (Lowenthal, 2008, s.218). Bölgede istihbarat elemanı bulunmaması sebebiyle 1973 yılında gerçekleşmiş olan Arap-İsrail Savaşı’nın olmayacağı yönünde ABD istihbarat teşkilatlarınca raporlar hazırlanmıştır. Fakat Mossad bu konuda CIA’i uyarmış ve böyle bir savaşın çıkabileceği yönünde sinyaller olduğunu belirtmiştir (Hedley, 2005, s.440-441). Dolayısıyla başat görüşlerin istihbarat analizine verdiği zarar hayati olabilmektedir ve bunun altında yetersiz

bilgi dışında bilişsel olarak da eleştirel düşüncenin veya alternatif hipotezler üretmenin zorlaşması durumuyla karşı karşıya kalınmasına sebebiyet vermektedir.

İstihbarat analiz faaliyetlerini, belirli bir alanda uzun zaman harcayarak konu hakkında uzmanlık sahibi olan kişilerin bilişsel hatalar yapabileceği bilinmektedir. Bu hatalardan en belirgin olanı *uzmanlık paradoksu* olarak adlandırılan olgudur. Belirli bir konuya hâkim olan analizcilerin, kendi alanlarında oluşan gelişmeleri normal bir süreç olarak görerek bunların farklı durumlar olduğunu gözden kaçırmalarının bir sonucu olarak bu paradoks ortaya çıkar (Davis, 2008, s.161). Tarihte birçok örneğine rastlanabilecek olan bu duruma en bilindik örnekler olarak Yom Kippur Savaşı, Sovyetler Birliği'nin Küba'ya askeri üs kurması, 1978 İran Şah'ının düşüşü ve 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılışı gösterilmektedir. Tüm bu örneklerde alanlarında uzman kişilerin hazırladığı raporlarının tam tersi durumlar gerçekleşmiştir (Davis, 2008, s.161). Yani kendi uzmanlığına olduğundan fazla güvenip, yeterince bilgi ile desteklenmediğinde yapılacak değerlendirmelerin hatalı olma ihtimali çok yüksektir.

Bu konudaki bir başka bilişsel istihbarat hatası ise *patron düşüncesi (boss think)* adı verilen kusurdur. Yıllardır aynı kadroda ve aynı alanda çalışan kıdemli istihbarat analizcileri, konular hakkında kendi paradigmalarını yaratarak zaman içerisinde temel varsayımlarını fazlasıyla basitleştirilmiş zeminlere kurmaktadır. Bu süreç aynı zamanda uzmanlık paradoksu ile birleşirse, hem gidişat hakkındaki değişiklikler fark edilememekte hem de doğru analiz elde edilme ihtimali oldukça azalmaktadır (Davis, 2008, s.163).

Uzmanlık paradoksu ile ilişkilendirilebilecek bir başka analitik hata ise *örüntü önyargısı (pattern bias)* olarak nitelendirilmektedir. Genellikle deneyimli analizciler tarafından gerçekleştirilen bu hatanın temelinde, alışlagelmiş bir beklentinin olması yatmaktadır. Deneyimli analizciler sıklıkla kendi hipotezlerini destekleyecek verileri dikkate almakta ve oluşan istihbarat boşluklarını önceki tecrübeleri ile doldurmaktadırlar (Johnston, 2005, s.66). Bu şekilde ortaya çıkan istihbarat analizlerinde hataların ortaya çıkabileceği söylenebilirken kişinin kişisel tecrübelerini değil eldeki verileri baz alarak bir öngörü oluşturması gerektiği değerlendirilebilir.

Bir diğer istihbarat hatası ise doğrulama önyargısı (*confirmation bias*) olarak adlandırılmaktadır. Doğrulama önyargısı insanların genel olarak kabul ettiği hipotez veya inancı doğrulayan bilgi ve ipuçlarını arama eğiliminin tanımıdır. Karşıt sonuçları veya

görüşleri aramamak veya belirsiz ipuçlarının tercih edilen ipuçlarını destekleyecek şekilde yorumlanmasına sebebiyet vermektedir (Wickens ve diğerleri, 2016, s.238).

İstihbarat analizi yapan bireylerin bilişsel olarak hatalarından birisi de *demirleme etkisi* (*anchoring effect*) olarak adlandırılan hatadır. Demirleme etkisi ilk hipotezler ortaya çıkartıldıktan sonra, ortaya çıkan yeni veriler ışığında bile ilk hipotezin değişimine karşı gösterilen direnci ifade etmektedir. Tabi ki bu durumun altında istihbarat analizini gerçekleştiren kişilerin kendilerine yüksek düzeyde güven duyma eğiliminden kaynaklanmaktadır (Cheikes ve diğerleri, 2004, s.9). Bu etkinin yaratılması için ortada yeni bir verinin olmasına da ihtiyaç duyulmamaktadır. Analizciler yeni bir alana yönlendirildiklerinde, seleflerinin ortaya koymuş olduğu analizleri güncellemek durumundadırlar. Fakat bu güncelleme sırasında analizciler ekseriyetle demirleme etkisine maruz kalmaktadırlar. (Heuer, 1999, s.151).

İstihbarat analizi yapan bireylerin yaptığı bir başka hata ise *aynadaki görüntü* (*Mirror Imaging*) olarak adlandırılmaktadır. Bu bilişsel hata, temelinde ‘onlar da bizim gibi düşünüyor’ algısı üzerine kuruludur. Diğer liderler, ülkeler ve grupların benzer düşünce modellerine sahip olduğu fikrinin analizciler tarafından benimsenmesinin sonuçları genellikle başarısız istihbarattır. İnsanlar küçük yaşlardan itibaren belirli bir davranışın karşılığının yine belirli bir davranış olduğu şeklinde beklentiler içerisinde bulunurlar. Fakat bu konular; amaçlar, bakış açısı veya faaliyetlerin ülke bazında değişebileceği, farklı mantık çerçevesi içerisinde bulunabileceği ve hatta hiçbir rasyonalite içermeyebileceğinin de hesaba katılması gerekmektedir (Lowenthal, 2008, s.216).

İstihbarat analizcilerinin bir başka hatası ise *müdavimlik* (*Clientism*) olarak adlandırılan bilişsel hatadır. Bu hata analizcinin belirli bir konu üzerinde uzunca bir süre çalışması ile birlikte eleştirel düşünce yetisinin kaybolması sonrası açığa çıkmaktadır (Lowenthal, 2008, s.217). Analiz süreci rakip ülkenin anlayış ve amaçlarını ortaya çıkartmak adına gerçekleştirilecek bir faaliyettir. Dile, geleneklere ve kültüre duyulan hayranlıklar sebebiyle analizci pozisyonunu kaybetmemelidir. Tarafsızlık, analizde hüküm sürmelidir (Hedley, 2007, s.133). Herhangi bir bireyin bir konu üzerine fazlasıyla vakit harcaması ile tarafsızlığını kaybetmesi oldukça olağan bir durumdur. Bu durumun önüne geçmek için uygulanabilecek belirli tedbirler olduğu kabul edilebilir. Bu tedbirlerin başında ilgili analizcinin görev aldığı birimi değiştirmek gelecektir. Fakat bu değişiklik sonucunda alanda

uzmanlaşma güçleşecektir. Daha etkili bir yöntem ise analizlerin belirli metodolojiler dâhilinde gerçekleştirilmesi olacaktır. Bu sayede kişisel düşüncenin etkisi azaltılarak gerçeklere dayalı analizler sonucunda istihbarat üretilerek müdavimlik algısının oluşmasının kısmen önüne geçilebileceği öngörülebilir.

Post mortem istihbarat değerlendirmelerinde karşımıza çıkan bilişsel hataların en önemlisi *geri görüş önyargısı* olarak nitelendirilmektedir. Temel olarak bu hatanın çıkış sebebi, sonucunun ne olduğu bilinen bir konuda farklı alternatif sonuçlar üretmenin kolay olmamasından kaynaklanmaktadır. Geri görüş önyargısı gibi bilişsel önyargılar optik illüzyonlara benzetilebilir. Bu illüzyona kapıldığımızı fark ettiğimizde bile onun etkisinden çıkmak oldukça zordur. Bu hatanın temelini incelemek adına gerçekleştirilen deneylerde, geri görüş önyargısı farklı bir şekilde istihbaratın kıymetlendirilme sürecini etkilemektedir. İstihbarat analizcileri, daha önce gerçekleştirdikleri analizlerin tutarlılığı konusunda belirttikleri güven oranından daha fazla güven duyarak eski yargılarını baz almaktadırlar (Heuer, 2005, ss.88-89). Bu fenomene aynı zamanda *başından beri biliyordum* adı da verilmektedir (Hasher, ve diğerleri, 1981, s.86). Basitçe, yanlış olduğunu kabul etmektense kişiler ‘öyle düşündüklerini’ hatırlayarak ulaşılmış sonuç hakkında yanılmadıkları izlenimini kendileri için yaratmaktadırlar. İstihbarat alanında bu durum bilişsel bir hatayı temsil etmektedir.

Analizcilerin bilişsel hatalarından birisi olarak *temel yükleme hatası (fundamental attribution error)* kabul görmektedir. Bu bilişsel hatanın temelinde kişilerin yaptıkları hataları başkalarının hatalarının bir sonucu olarak nitelendirmesi yatmaktadır (Jensen, ve diğerleri, 2013, s.112). Bu duruma, başarısız bir analizin sonucunda, analizcinin istihbaratı toplayan kişileri suçlaması ve bu şekilde aynı kaynaktan gelecek olan istihbari verilerin güvenilir kabul edilmemesine yol açması örnek olarak gösterilebilir.

Irak’da kitle imha silahlarının bulunamaması ile birlikte İstihbarat Topluluğu’nda yeni bir istihbarat hatası türü olduğu ortaya çıkmıştır. *Tabakalama (Layering)* adı verilen bu istihbarat hatasında, analizcilerin kendilerinden önceki analizleri tamamen doğru kabul ederek, geçmişteki analizlerin üzerine yeni bir analiz üretmeye çalışması durumu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu örnekteki tabakalama durumunun oluşma tehlikesinin artışının altında yatan sebep olarak üretilmiş olan önceki istihbaratın güvenilir kaynaklardan elde edilmemiş olan bilgileri baz alması olduğu söylenebilir. Varsayım üretme özgürlüğüne sahip olan

analizciler bu varsayımlarını belirli verilere dayandırmak durumundadır (Lowenthal, 2008, s.217).

Tabakalama hatasının temelinde önceden üretilen istihbaratın tam anlamıyla kaynaklarının kontrol edilmemesi yatarken, bir başka analiz hatası olan *sonralık etkisi* (*recency effect*) ise kaynak kontrol edilmesine rağmen oluşabilmekte ve bu durum temelde analizcinin bilişsel bir hatası olarak ortaya çıkmaktadır. Geçmiş zamanda kaliteli veri olarak elde edilmiş bir verinin analizcinin zihninde yer etmesinden kaynaklanan ve oluşmuş olan istihbarat açığının tamamlayıcısı gibi görünen verilerin analize dâhil edilmesiyle ortaya çıkan bu etki, mantıksal açıdan bir sorun teşkil etmemektedir. Fakat güncel bilginin değişmiş olabileceğinin de hesaba katılması gerekmektedir. Buna örnek olarak; nükleer silah üretmek gibi bir niyeti olmadığı düşünülen bir ülkenin, nükleer silah parçaları satın almaya başlaması ile ortaya çıkan paradigma değişiminin anlamlandırılmasına yönelik çalışmalar gösterilebilir (Jensen ve diğerleri, 2013, s.112). Elde edilen nükleer silah parçalarının başka bir ülkeye satışı veya nükleer silah üretme gayreti veya başka barışçıl amaçlarla temin edilip edilmediği tespit edilmelidir. Bu da aslında istihbaratın kendisidir.

Ortak fikir istihbarat üzerinde analizcilerin yapabileceği başka bir hatadır. Grup içerisinde ortaya çıkan bir fikrin güçlenerek diğer fikirlerin bir sonucu izlenimi yaratmasıyla bütün analizcilerin aynı fikir üzerinde uzlaşmasına –temelinde olmasa da- sebep olmaktadır. Bağımsız bir analizcinin fikri diğer bir analizciye ‘kendi fikriymiş’ algısının yaratılmasına sebep olur (Hedley, 2007, s.133). Bu durum aslında tecrübeli kişilerin gerçekleştirdiği analizlerin, az tecrübeli analizciler tarafından sıklıkla desteklenmesine de yol açabilir. Analitik sürecin yıkılmasına sebep olabilecek bu durumun önüne geçmek için mümkün mertebe aynı tecrübeye ve mevkideki analizcilerin bu sürecin içinde bulunması faydalı olacaktır. Ortak fikir bilişsel hatası, aynı zamanda oluşturulacak analiz grupları içerisinde, belirli bir ideoloji ve fikre sahip olan kişilerin analiz sürecini etkilemesi ile de gerçekleşebilmektedir (Davis, 2008, s.163). Ayrıca ortak fikir sürecinde analizciler, otorite olarak kabul edilen tecrübeli analizcilere karşı kendini sansürleyerek grup içerisinde ‘göze batan çivi’ olmamayı tercih edebilirler. Bunun altında tecrübesiz analizcilerin, tecrübeli analizcilerin gösterebileceği ‘haddini bil’ tavrı ile karşılaşmak istememeleri yatmaktadır. Bu şekilde ortak fikir aşamasında *görünen fikir birliği* ortaya çıkmaktadır (Jensen ve diğerleri, 2013, s.120).

Bilişsel hatalardan birisi olarak *tutarlılık konusunda aşırı hassasiyet* ile de karşılaşılabilir. Elde edilen verilerin kendi içerisindeki tutarlılığı, analizcilerin gerçekleştirecekleri analizlere duyacağı güven oranını değiştirmektedir (Tversky ve Kahneman, 1974). Tabi ki bir verinin sürekli ve tutarlı olarak elde edilmesi analizcinin görevini yerine getirmesini kolaylaştıracaktır. Fakat istihbarat gibi bir alanda düzenli ve fazlasıyla tutarlı veri elde edilmesinden sıklıkla şüphe edilmektedir. Aldatmacaya dayalı verilerin elde edilmesinin sonucunda analizler kritik noktalarda büyük hatalar yapabilmektedirler. Bunun yanında verilerin tutarlılığı yeni bir verinin elde edilememesinden de kaynaklanabilir. Bu durumda gerçekleştirilen faaliyet sağlıklı bir analizin elde edilmesi için de yetersiz olabilir. Son olarak ise elde edilen veri yalnızca küçük bir örneklemden veya önyargı içeren bir düşünce sonucunda elde edilmiş de olabilmektedir (Heuer, 1999, s.121). Dolayısıyla tutarlılık, istihbarat alanında her ne kadar faydalı olsa da fazla tutarlılığın her zaman doğru bilgi elde edildiği anlamına gelmediği de bilinmelidir.

Düzlemsel analiz olarak nitelendirilen bir diğer istihbarat analizi hatası ise; her olayın mantıksal bir düzlem üzerinde ilerleyerek sebep ve sonuçlarının direkt bir bağlantıya sahip olduğu fikrinin kuvvet kazandığı bir hatadır. Bu durumu en iyi anlatan örnek ise:

Saddam Hüseyin'in kitle imha silahlarına sahip olması durumunda, başka yollar ile elindeki silah envanterini geliştirmeye çalışırdı. Bunun sebebi ise daha önce elde ettiği silahları gizlemeyi başardığından daha fazla silahı da elde edebileceğini düşünmesiydi. Dolayısıyla Saddam Hüseyin daha fazla kitle imha silahı elde edecektir (Hedley, 2007, s.133).

Böylesi bir analizin işe yaramadığı açıktır çünkü sonucu değiştiren bir içeriği yoktur (Hedley, 2007, s.133). Düzlemsel analiz hatasının içinde bulunabilecek bir başka hata ise '*büyük sonuçların büyük sebepleri olduğu yanılgısıdır*'. Örneğin Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliğinin ancak nükleer bir savaş olması durumunda yıkılacağına inanılmıştı. Fakat gerçekte bu olaydan ziyade Sovyetler Birliği ekonomik gerekçelerle dağılmıştı (Jensen ve diğerleri, 2013, s.117).

Analiz sürecinde verilerin gözden geçirilmesi, o veriler hakkında oluşturulacak analizin temelini oluşturmaktadır. Bilişsel hatalar genel olarak insanların farkında olmadan etkilendiği olgulardan kaynaklanmaktadır. Bunların arasında sayılabilecek hatalardan biri *canlılık kriteri (vividness criterion)* olarak adlandırılmaktadır. Canlılık kriteri; temelinde

duygusal olarak ilgi çekici bulunan, somut ve hayat gücünü harekete geçirecek biçimde olan kriterlerin analizi etkilemesi olarak tanımlanmaktadır (Nisbett ve Ross, 1980, s.45). Yani analizcilerin verilere bilinçli veya bilinçsiz biçimde maruz kalmaları halinde, diğer kaynaklardan gelen verilerin daha az güvenilir olduğu yönünde bir algı gelişebileceği değerlendirilebilir. Basitçe anlatmak gerekirse, analizcinin bizzat görerek veya duyarak maruz kaldığı veriler, istihbaratı toplayan bireylerin getirdiği verilere nazaran daha güvenilir kabul edilmesi durumu canlılık kriteri olarak adlandırılan hatanın temelini oluşturmaktadır .

Canlılık kriterinin içerisinde oluşan en temel yanılgı ise *'birini tanıyorum' sendromu* olarak nitelendirilmektedir. Sigaranın sağlığa olan zararları uzun zamandır bilinmektedir. Fakat bu konu ile ilgili 'günde üç paket sigara içmesine rağmen 99 yaşına kadar yaşayan birini tanıyorum' şeklinde bir argüman, insanın bilişsel yapısına, gerçekleştirilmiş olan bilimsel araştırmalardan daha inandırıcı gelmektedir (Nisbett ve Ross, 1980, s.61). Bu hatadan kaçınmak için temel olarak istihbarat analizi gerçekleştiren bireylerin anekdotlara – eğer yaygın bir şekilde bilinen bir olayı anlatmıyorsa- az ağırlık vererek analizin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Heuer, 1999 s.119).

1.2. Organizasyonel Yapı – Analizci İkilemi

İstihbarat organizasyonlarının yapısı ve analizci arasındaki ikilemin ilk sebebi kısa vadeli ve uzun vadeli istihbarat arasındaki kıymet eşitsizliği olarak görülebilmektedir. Kısa vadeli istihbarat analizleri olarak nitelendirilen analizler bir-iki hafta aralığı için geçerli olan istihbaratlardır. Genel kapsamda kısa vadeli istihbarat daha çok değer görmektedir. Özellikle kriz zamanlarında, gerçekleştirilecek olan faaliyetler taktiksel seviyede olduğu için kısa vadeli istihbarat tercih edilmektedir. Tabi ki bu durum istihbarat analizcileri arasında hüsrana oluşturan bir durum olarak nitelendirilmektedir. Çünkü analizciler ilgili konudaki analitik yeteneklerini, eğitimlerini ve teknikleri kullanmak istemektedirler. Fakat zaman kısıtlı olduğunu için ve kısa vadeli istihbaratın derinlemesine olmaması sebebiyle bunu gerçekleştirememektedirler. Bu durumun yanı sıra üretilen istihbaratlar içerisinde uzun vadeli istihbaratları okuyacak vakit bulabilecek az sayıda yetkili bulunmaktadır. Dolayısıyla uzun vadeli istihbarat gerçekleştiren analizciler takdir toplama konusunda nadiren fırsata sahip olurlar (Lowenthal, 2008, ss.206-207).

Kısa vadeli ve uzun vadeli istihbarat arasındaki problemlerin temelini karar alıcılar ve istihbarat mensupları arasındaki görüş farklılığından süregeldiği gözlemlenmektedir. En iyi ihtimalle bir ABD başkanın sekiz sene görev yapacağını varsayarsak eğer uzun vadeli planları gerçekleştirmek ve bu planların okunması ve uygulanmaya geçilmesi için gerekli zamanın olmadığı, dolayısıyla günü kurtarmak adına elde edilen istihbaratların daha faydalı olduğunun düşünülmesi bu problemin birinci kısmını oluşturmaktadır. Problemin ikinci aşaması ise uzun vadeli istihbarat ürünlerinin zaman aralığı arttıkça, gerçekleştirilmesi için daha fazla vakit olduğu düşüncesinin sonucunda ciddiye alınmaması ve konu hakkındaki yargıların yumuşamasına sebebiyet vermesidir. Ayrıca uzun vadeli istihbaratın tutarlılığı karar alıcılar için genellikle yeterli seviyede görülmemektedir. Dolayısıyla her ne kadar karar alıcılar için ilginç bir konu olarak görülse de kullanılabilirliği konusunda doğan şüpheler sebebiyle yeterli takdiri görmemektedir. (Lowenthal, 2008, s.207).

Değerlendirme

Stratejik istihbarat bir devletin olası risklere ve fırsatlara karşı kendini hazırlama sürecinin bir projeksiyonu olarak görülebilir. Bu projeksiyonun hazırlanması için elde edilen verilerin bir istihbarata dönüştürülmesi gerekebilir. Bu noktada teorik olarak istihbarat sürecinin nasıl işlediğini veya nasıl işlemesi gerektiğini anlatan kaynaklar veya fikirler bulunduğu söylenebilir. Verinin toplanması süreci, verilerin işlenmesi, işlenen verilerin analiz edilerek ortaya ürünün çıkartılması ve sonunda ürünün ilgili kişilere ulaşması süreci içerisinde değişkenlikler söz konusu olabilir. Fakat istihbarat analiz süreci stratejik istihbaratın temelini oluşturmakta, günümüzde neredeyse ölçülemeyecek boyutlarda büyük verinin anlamlı bir bütün haline getirilebilmesi için yapay zekânın yardımına ihtiyaç duyulsa bile yapay zekânın birleştirdiği verilerin kontrol edilmesi için en azından yapay zekânın denetlenmesine ihtiyaç duyulabilir. Bu denetleme ancak ve ancak tecrübeli, iyi eğitilmiş, kendini sürekli geliştiren analizciler tarafından gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Kısa vadede başarılı bir istihbaratın bileşenleri olarak nitelendirilebilecek olan istihbaratın öngörüselle oluşu, zamanında elde edilmesi, tutarlı oluşu, kullanılabilir oluşu, tamamlanmış olması, tarafsız olması, amacına uygun olması gibi temel bileşenlerin insan eliyle gerçekleştirilmesi gerekiyor olabilir. Bu noktada insan çerçevesinde temellenen başarılı istihbaratın mükemmelleştirilebilmesi için insan faktörünün ve mantalitesinin de istihbaratın kalitesine doğrudan etki ettiğinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Bu noktada istihbarat hatasına sebebiyet verebileceği öngörülen konular arasında başat görüşlerin yaygınlığı,

uzmanlık paradoksu, patron düşüncesi, örüntü önyargısı, doğrulama önyargısı, demirleme etkisi, aynadaki görüntü hatası, müdavimlik hatası, geri görüş önyargısı, temel yükleme hatası, tabakalama, sonralık etkisi, ortak fikir hatası, tutarlılık konusunda aşırı hassasiyet, düzlemsel analiz, büyük sonuçların büyük sebepleri olduğu yanılgısı, canlılık kriteri gibi adlarla anılan ve temel insan psikolojisine dayanan hataların ortadan kaldırılması ile birlikte tam anlamıyla başarılı bir istihbaratın oluşturulabileceği öngörülebilir. Son olarak ise istihbarat teşkilatlarının yapılanması ve öncelikleri neticesinde kısa vadeli ve uzun vadeli olarak ikiye ayrılacak istihbaratların üretimi konusunda yaşanan sorunlara değinilmiştir. Fakat stratejik istihbarat eğer düzenli olarak üretilirse ve kurumların belirli uzmanlıklara sahip kişileri karakter özellikleri dikkate alınarak sirkülasyonlar yardımı ile çalışmaya teşvik etmesi halinde özenle seçilecek kişilerin düzenli olarak stratejik istihbarat üretim sürecinde olması neticesinde fırsatlar ve tehditler öngörülebilir bir hal alarak aslında uzun vadeli olarak nitelendirilebilecek olan stratejik istihbaratın kısa vadeye taşınması için de fırsat oluşturabileceği söylenebilir.

Bu perspektif dâhilinde, üretilen stratejik istihbarat raporlarının geçerliliği ve tutarlılığı her ne kadar başka bir çalışmanın konusu olma kapasitesine sahip olsa da, ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporları üzerindeki küresel tehdit algısının stratejik istihbarata bağlı olarak yıllara göre değişiminin değerlendirilmesi sürecinde bu noktalar dikkate alınarak ilgili raporların içerisindeki açık bir şekilde gözlemlenebilecek olan istihbarat hatalarının altı çizilmiş olup, ilgili konudaki tehdit algısındaki değişimin gözlemlenmesi için kaliteli bir örnek teşkil edebileceği kıymetlendirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

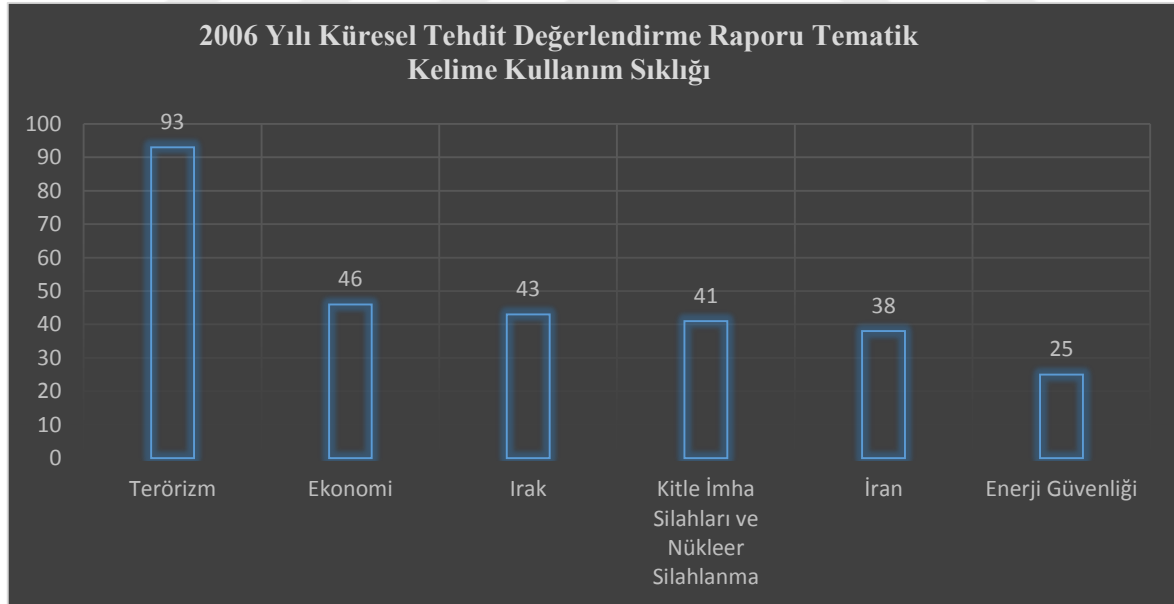
2006-2021 YILLARI ARASINDA ABD’NİN TEHDİT ALGISININ DEĞİŞİMİ

Çalışmanın bu bölümünde ABD’nin küresel tehdit değerlendirme raporları içerisinde bulunan genel tehdit temaları arasında en sık kullanılmış olan tehdit temalarının tespiti ve oluşan tehdit algısının kapsamının yıllara sari olarak değişiminin değerlendirmesi gerçekleştirilecektir.

2. Birinci Alt Probleme Dair Bulgular: ABD’nin Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

2.1. ABD’nin 2006 Yılı’nın Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.1:2006 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2006 yılı ABD’nin küresel tehdit değerlendirme raporlarında öncelikli tehditler arasında “Terörizm⁴, Ekonomik Tehditler⁵, Irak’taki Siyasal Durum⁶, Kitle İmha Silahları ve

⁴ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Extremist / Extremists / Extremism

⁵ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁶ Iraq/Iraqi/Baghdad

Nükleer Silahlanma⁷, İran⁸, Enerji Güvenliği⁹ önemli oranda yer almaktadır. Fakat genel bir perspektiften bakıldığında bahsi geçen konuların temelde fiziksel bir zarar unsuru yaratma tehlikesinin yanı sıra aslında ABD için küresel bir ekonomik tehdit oluşturduğu değerlendirilebilir. Bunun sebebi olarak ise ABD'nin küresel ekonomi üzerindeki etkisinin bölgelerdeki ve ülkelerdeki siyasal istikrarsızlık neticesinde zedelenebileceği, bu zedelenme neticesinde küresel suç yapılarının ortaya çıkmasına büyük oranda ortam hazırlayacağı, oluşan yeni küresel suç yapılanmalarının terör örgütleri ile iş birliği içerisinde olarak bölgesel çıkar ve güvenliği tehlikeye atabileceğinin öngörüldüğü söylenebilir.

Küresel cihatçı yaklaşıma karşı açık bir şekilde savaş açıldığı, Suudi Arabistan'ın terörizm ile mücadele ile ilgili çeşitli adımlar attığı, El-Kaide'nin birincil tehdit olarak görüldüğü raporda belirtilmektedir. Teröristlerin kitle imha silahlarına erişim kapasitesinin olması en büyük tehdit unsurunu oluştururken El-Kaide'nin diğer Sünni cihatçı gruplara ilham olduğu ve bu sebeple neredeyse her bölgede bu grupların saldırılar düzenlediği belirtilmiş, bu durumun sebebi olarak ise Afganistan, Irak, Pakistan gibi ülkelerin sınırlarını ve iç güvenliğini sağlamak konusunda sorun yaşaması, zor hayat şartları ve iç huzursuzluklardan kaynaklandığı konusunda değerlendirmeler yapıldığı gözlemlenmiştir (ODNI, 2006, ss.2-9)

Irak konusundaki tehditler terörizm ile doğrudan ilişkili olarak görülmektedir. Bölgedeki ayaklanmacıların Irak'ın siyasal yapısını sekteye uğratmak adına çeşitli adımlar attığı ve güvenlik zafiyeti yaratmak adına dini temalar, milliyetçilik veya kişisel memnuniyetsizliklerden beslenerek bölgedeki Koalisyon Güçlerine saldırılar düzenlemesi neticesinde bir risk oluşturduğu söylenebilir. Tabi ki bu oluşan riskin temelinde Batı karşıtı militanlık ile birlikte sorunun büyüdüğü ve ayaklanmacıların terör örgütleriyle iş birliği yapmaları halinde ABD'nin ve Avrupa'nın kendi topraklarında terörizmi görebileceği konusundaki endişelerin oluştuğunu söylemek mümkün olduğu raporda belirtilmektedir. (ODNI, 2006, ss.3-8)

İran konusunda ise öncelikli tehdidin nükleer silahlanma çalışmalarına yönelik değerlendirmeler üzerine yoğunlaşmış olduğu gözlemlenmektedir. Nükleer silahlanmanın bölgeyi ve küresel güç dengesini istikrarsızlaştırıcı etkiye sahip olacağı, bu şekilde caydırıcı

⁷ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

⁸ Iran/Iranian/ Tehran

⁹ Energy / Gas / Petroleum / Coal

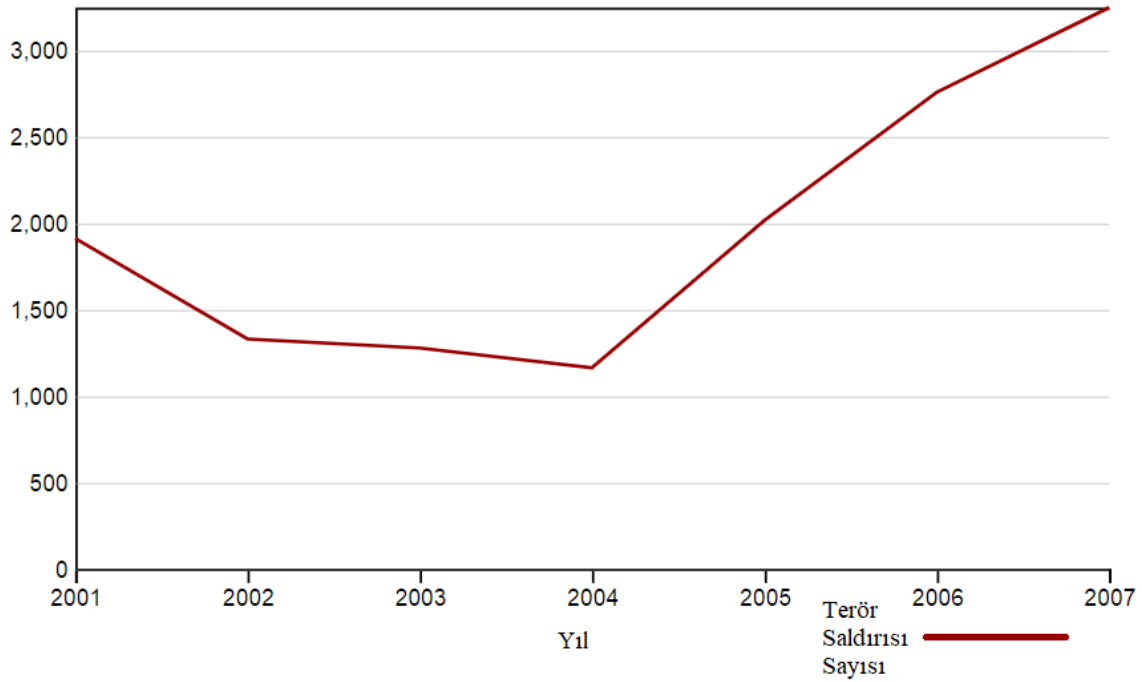
bir etkinin ulus devletlerden ziyade bu nükleer teknolojinin teröristlerin eline geçmesi olasılığından endişe duyulduğu konusunda güçlü söylemler yer almaktadır. Ayrıca İran'ın bölgesel politikalarında nüfuz artırıcı faaliyetlerde bulunması neticesinde bölge ülkeleri üzerinde doğrudan nüfuz elde etme çabalarının olması da ABD için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bunun altında ise İran'ın ABD'nin çıkarlarının bulunduğu Irak'a yönelik olarak sahip olduğu siyasal baskı unsurunun yattığı öngörülmektedir. Ayrıca ABD'ye karşı bir ittifak oluşturma çabası içerisinde bulunan İran'ın yakın gördüğü ulus devletlerden destek sağlamaya çalışması ile birlikte Hizbullah gibi terör örgütlerine de destek olarak ABD'nin çıkarlarını ve bölgedeki nüfuzunu ortadan kaldırmaya çalıştığı değerlendirilmektedir. Ayrıca İran'ın petrol üretimini jeopolitik bir baskı unsuru olarak kullanmasının İran'a, ABD ve Batı karşıtlığı açısından müttefik kazandırmasının da ABD'ye ayrı bir tehdit teşkil ettiğinin altı çizilmektedir. (ODNI, 2006, s.11, ss.13-14, 22)

Enerji güvenliğine yönelik tehdidin petrol ve doğalgaz kapsamında olması neticesinde İran, Suudi Arabistan, Rusya ve Venezuela'nın güçlü bir bölgesel statü kazandığı, Çin ve Hindistan firmalarının ülkelerinin ve şirketlerinin büyümesinin devam etmesi açısından kritik enerji kaynaklarına odaklanarak hızla talebin artmasına yol açtığı ve bu durumun ABD'nin ulusal güvenlik risklerini artırdığı konusunda söylemlerin olduğu gözlenmektedir (ODNI, 2006, s.22).

Değerlendirme

2006 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda vurgulanan temaların ortak özelliğine bakıldığında terörizmin öncelikli tehdit olduğu kelime kullanım sıklığı neticesinde gözlemlenmektedir.

Çizelge 2.1.1: 2001-2007 yılları arası gerçekleşen terör saldırıları

Çizelge 2.1.1’de¹⁰ görüldüğü üzere küresel terör saldırılarındaki artışın raporlardaki kullanım miktarları ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Fakat terörizm tehdidinin tek başına ABD’nin iç güvenliğinin bir sorunu olmadığı, ABD’nin küresel çıkarlarına da tehdit oluşturduğu söylenebilir. Bu noktada ABD’nin ekonomik veya siyasal çıkar elde ettiği değerlendirilebilecek olan Orta Doğu Bölgesi ile yakından ilgileniyor olması terör faaliyetlerinin Irak ve Afganistan gibi ülkelerde gerçekleştirilmesine verdiği tepki ile belirginlik kazandığı değerlendirilmektedir. Terör tehdidi ile bağlantılı olarak İran konusundaki endişeleri de bölgede özellikle İsrail’i hedef alan Hizbullah’ın eline bir kitle imha silahı geçmesi neticesinde ortaya çıkabileceği öngörülen kitle imha savaşının¹¹

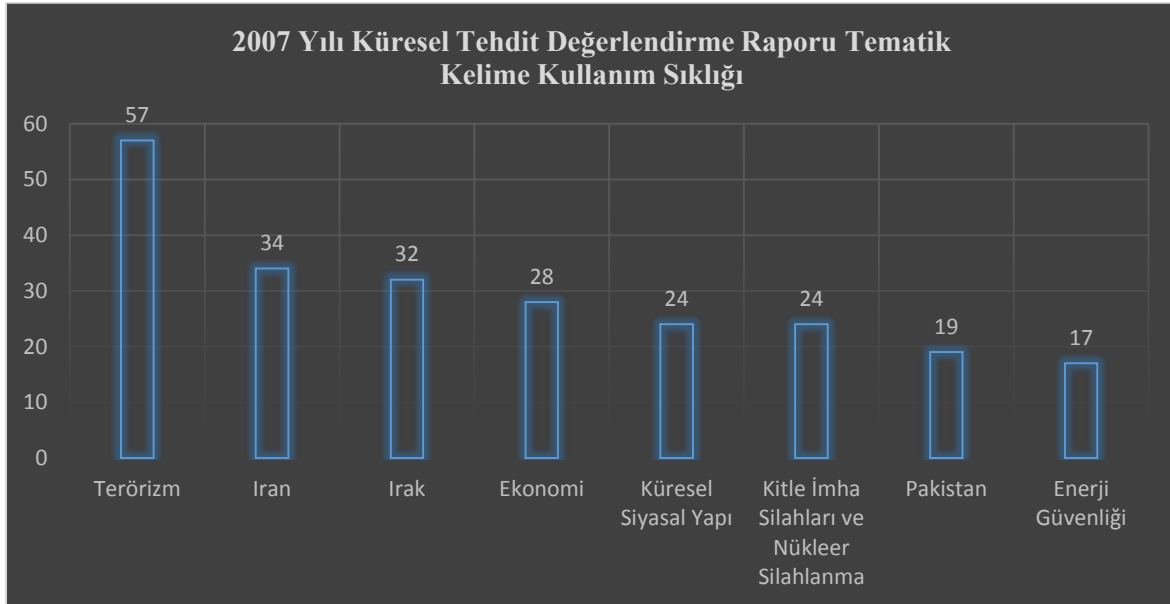
¹⁰ Tablo 1: 2001-2007 Yılları Arası Gerçekleşen Terör Saldırıları adlı tablo’nun orijinali için bkz: https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=2001&end_yearonly=2007&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=&asmSelect0=&asmSelect1=&ctp2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=

¹¹ Raporda burada aslında daha önce ABD ve Sovyetler birliği arasındaki gerilimin neticesinde ortaya çıkan MAD (Mutually Assured Destruction) doktrinine bir gönderme olduğu söylenebilir. MAD Doktrini kısaca iki ülkelerden birisinin

oluşması endişesi kapsamında değerlendirilebilir. Son olarak enerji güvenliği konusundaki tehdit algısının ise ABD'nin küresel ekonomik varlığına sekte vurma ihtimaline yönelik olarak şekillendiği, finansmanın sağlayabileceği güç geçişini hızlandırarak küresel bir aktör olma konusundaki iddiasını zayıflatacağı inancı ve beklentisi ile tehdit değerlendirme raporunda yer aldığı değerlendirilmektedir.

2.2. ABD'nin 2007 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.2: 2007 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2007 raporunda öncelikli olarak “Terörizm¹², İran’ın Bölgesel Güvenlik Politikaları¹³, Irak ve İçerisinde Bulunduğu Durum¹⁴, Ekonomi, Küresel Siyasal Yapı¹⁵, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma¹⁶, Pakistan¹⁷ ve Enerji Güvenliği¹⁸” temaları en çok yer alan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin çatışmalar, istikrarsızlık, bölgesel güç ve nüfuz dengesi üzerindeki etkisinin belirtildiği raporda devlet

ilk nükleer silahı ateşmesi durumunda diğer ülkenin de nükleer saldırıda bulunarak karşılık vermesi ile birlikte kabul edilemez derecede hasar verme yeteneği olarak tanımlanırken kesin olarak imha kabiliyetinin iki ülkenin de zararına olacağı yönündeki düşüncüyü ifade eder (McDonough, 2005, s.815).

¹² Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Extremist / Extremists / Extremism

¹³ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁴ Iraq/Iraqi/Baghdad

¹⁵ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

¹⁶ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological

¹⁷ Pakistan / Pakistani / Pakistanis / Islamabad

¹⁸ Energy / Gas / Petroleum / Coal

dışı aktörlerin ulus devletlere yönelik saldırıları ve vekiller haline gelmelerinin sakıncaları detaylı olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2007, s.6). Özellikle istikrarsız bölgelerdeki terör örgütü faaliyetlerinin artışının bölgedeki huzursuzluklar ve çatışmalar neticesinde hararetlendiği ve insani trajedilere yol açtığı, özellikle bu durumun temelinde Irak ve Afganistan'daki siyasal ve ekonomik krizlere çözüm üretilmemesinin yattığı belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.3, s.6). Terörizmin sadece bölgedeki istikrarsızlıklardan değil aynı zamanda bölge ülkelerinin başka ülkeleri istikrarsızlaştırma politikalarından da geçtiği, özellikle İran'ın bölgedeki terör örgütlerini, finansal olarak desteklemesi ile birlikte bölgesel bir güç sıfatıyla Irak üzerinde büyük bir etkiye sahip olmak için faaliyetlerde bulunmasının büyük bir tehdit oluşturduğu iddia edilmektedir (ODNI, 2007, ss.6-7). İran'ın konvansiyonel güç unsurlarını etkili bir şekilde kullanabilmesi ve askeri gücünü artırma çabaları ile birlikte özellikle balistik füze ve nükleer silahlanma girişimlerinin neticesinde ABD'nin bölgedeki nüfuzunu azaltma girişimine yönelik olduğu, HAMAS'a ve Hizbullah'a yapılan destekler neticesinde İsrail'in bölgede bir güç haline gelmesinin önüne geçmeye çalıştığı ve Suriye'nin iç işlerine karışmayı kendine bir görev edindiği konusunda görüşler sunulmaktadır (ODNI, 2007, s.7)

Enerji güvenliği ve küresel ekonomi konusunda Çin'in yükselişinin temelinde ekonomik espionaj çalışmaları yürütmesinin yattığı ve bu durumun ABD'nin ekonomik güvenliğini derinden etkilediği belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.1). Ayrıca Çin'in güçlü bir şekilde ticaret ve yatırım anlaşmaları yapması ile birlikte ekonomik olarak güçlü bir şekilde kalkınma gösterdiği ve bunu askeri modernizasyon süreci ile destekleyerek büyük bir güç haline gelme potansiyeli taşıdığı, iç istikrarı hızlı ekonomik büyüme ile destekleyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2007, s.10). Çin'in finansal sisteminin sağlıklı olmadığı fakat bu durumun 2012 yılına kadar bir ekonomik krize yol açmayacağı öngörülmektedir (ODNI, 2007, s.11).

Bu değerlendirmelerde genel olarak, ABD'nin güçlü tehdit algısının terörizmin finanse edilmesine yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Yüksek petrol gelirlerinden faydalanan İran'ın bölgesel güç haline gelerek ABD'nin Orta Doğu'daki politikalarına karşı Batı karşıtı bir yapıyı desteklemesinin radikalleşmeyi ve terörizmi artırabileceğinden endişe duyulduğu da değerlendirilmektedir. Enerji gelirlerinden ekonomik olarak kalkınan İran'ın nükleer çalışmalar ile bölgesel güç elde etmek için çaba sarf etmesi, Kuzey Kore'nin nükleer

alışmaları ile birlikte ABD'nin çıkarlarını tehdit ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2007, s.5).

Nükleer silahsızlanma sürecinin önemi büyük oranda vurgulanırken özellikle Kuzey Kore ve İran'ın nükleer silah elde etme çabasının gerek bölgesel gerekse uluslararası toplumda istikrarsızlaşmaya, mevcut enerji rezervlerini tehlikeye atmaya ve küresel ekonomiye zarar vermesine yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumun Asya kıtasında nükleer silahlanma yarışına yol açabileceği ve hatta finansman elde edebilmek için terör örgütlerine satılarak küresel boyutta bir tehdit oluşturabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2007, ss.5-6). Pakistan ve Hindistan arasındaki gerilimin, her ne kadar iki ülke de nükleer silahlara sahip olsa da bir sorun yaratacağı dşnlmemekle birlikte, Pakistan'ın nükleer silahsızlanmaya karşı olan perspektifinde negatif değişiklikler olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.11).

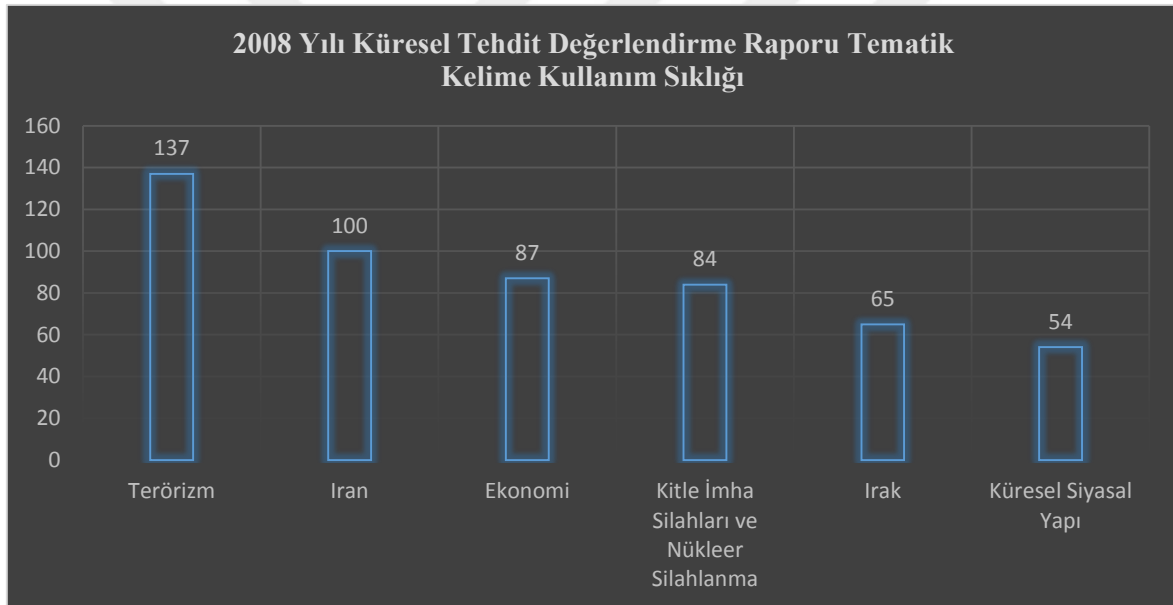
Değerlendirme

2007 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarına göre 2006 yılındaki tehdit olarak görülen konular arasından ‘‘Terörizm, İran, Irak, Ekonomik ve Enerji Güvenliği’’ konusundaki tehditlerin azaldığı gözlemlenirken yeni algılanan tehditler arasında ‘‘Küresel Siyasal Yapı ve Pakistan’’ temalarına dair kelime kullanımının artarak 2007 Küresel Tehdit Değerlendirme Raporun'da yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu noktada Küresel Siyasal Yapı'daki gerilimlerin Pakistan ve Hindistan arasındaki gerilimle doğru oranda arttığı, İran'ın Orta Doğu bölgesindeki terör örgütlerine finansman sağladığı konusundaki değerlendirme ve iddialar neticesinde Orta Doğu'da istikrarı bozmaya yönelik bir çaba içerisinde olduğu şeklinde raporda geçen konunun temelinde bölgesel çıkarları sekteye uğratmaya yönelik olabileceğinin de altının çizilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. ABD'nin tehdit olarak gördüğü ‘‘Terörizm, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma’’ temalarının doğrudan İran ile ilişkilendirildiği bu perspektiften değerlendirildiğinde de İran devletinin küresel olarak bir istikrarsızlık yayma kaynağı algısının bu raporlarda inşa edilmeye çalışıldığı (ODNI, 2007, ss.6-7) gözlemlenmektedir. ‘‘Ekonomik’’ tehdit temasında ise Çin'in ekonomik yükselişinin arka planında fikri sınai haklara saygı duymaması ve ekonomik espionaj çalışmaları olduğu iddiası neticesinde çeşitli faaliyetlerde bulunmasının küresel ekonomiye zarar vereceği düşüncesi yaygın olarak vurgulanmaktadır. Bu noktada Çin'in fikri sınai haklara saygı duymadığı iddiasının temelinde bir doğrulama önyargısı

yattığı söylenebilir. Çin'in ekonomik gelişme modeli çerçevesinde fason üretimin olduğu yaygın olarak bilinse de bunların bir fikri sınai hakların çalınması neticesinde mi yoksa bir ters mühendislik faaliyeti neticesinde mi olduğunun bilinmesinin çok da mümkün olmadığı söylenilebilir. Bu sebeple Çin'in ekonomik kalkınmasının ve ABD için tehdit teşkil edebilmesi neticesinde analizin bu bölümünde özellikle doğrulama önyargısı ile hareket edildiği söylenilebilir.

2.3. ABD'nin 2008 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.3: 2008 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2008 yılı raporunda öncelikli olarak “Terörizm¹⁹, İran²⁰, Ekonomi²¹, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma²², Irak²³ ve Küresel Siyasal Yapı²⁴” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küresel terörizm tehdidinin devam ettiği, bu tür tehditlerin Afganistan ve Pakistan’ın sınır bölgelerinde kendilerine güvenli bölge oluşturabilecek alanlar elde ettiği

¹⁹ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

²⁰ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

²¹ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

²² Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

²³ Iraq/Iraqi/Baghdad

²⁴ Political / Politics / Politicize / Politically

değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.4). El-Kaide ve iltisaklı grupların üyelerinin bir kısmının Avrupa’da yakalanmasına rağmen, bağlantılarını artırdıkları değerlendirilmekte ve bu sayede ABD’nin çıkarlarına saldırabilme ihtimalleri olduğu öngörülmektedir. Irak El-Kaide’sinin ise uğradığı kayıplar neticesinde saldırı kapasitesinin azaldığı ve imaj kaybına uğradığı değerlendirilmektedir. El Kaide’nin Taliban’ın desteği ile gerçekleştirdiği saldırılar neticesinde Pakistan başta olmak üzere Orta Doğu, Afrika, Avrupa ve ABD gibi ülke ve bölgelerde yeni teröristlerin eğitilmesi için çalışmalar yürüttüğü belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.6).

İran’ın Irak üzerindeki nüfuzunu artırmak için kullandığı Kudüs Gücü, Irak’taki Şii militanlara silah, maddi ve askeri eğitim sağlamakta, bu durum ABD’nin Irak’ta başarısız olma veya geçici geri çekilmesine sebebiyet verdiği değerlendirilmektedir. Irak’taki intihar saldırılarının yaklaşık % 90 yabancı teröristler tarafından gerçekleştirilirken bu teröristlerin Irak’a giriş stratejisi olarak Suriye’yi seçtikleri gözlemlenmekte, Suriye’nin gerçekleştirdiği iç operasyonların bu durumu değiştirmek konusunda yetersiz kaldığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, ss.20-21). Bu süreçte İran’ın Lübnan Hizbullah’ına verdiği destek neticesinde ABD ve İsrail çıkarlarına büyük oranda risk teşkil ettiği, çeşitli Filistinli terör örgütlerine yardım ettiği gibi aynı zamanda HAMAS’ın da en büyük destekçisi konumunda bulunması (ODNI, 2008, s.24) ABD’nin ve İsrail’in bölgesel çıkarlarına büyük oranda tehdit oluşturduğu belirtilmektedir.

Ulus devletlerin ve terör örgütlerinin nükleer silahları üretme veya elde etme kapasitelerinin arttığının vurgulandığı raporda biyolojik ve kimyasal unsurların da kullanılmasından çekinildiği yönünde ibareler mevcut olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.10). Birçok ulus devlet için kitle imha silahlarının bir çeşit caydırıcılık veya diplomasi yolu olarak görülmesinin terör örgütleri tarafından benimsenmeyeceği ve bu kapsamda İstihbarat Topluluğu’nun küresel ekonomide rahat bir şekilde dağıtılabilecek olan kimyasal materyal ve silahları, biyolojik silahları veya kimyasal silahları takip edebilmek için hatırı sayılır miktarda çaba sarf ettiğinin üzerinde durulmaktadır (ODNI, 2008, s.11). Terör örgütlerinin veya ayaklanmacıların böylesi sofistike bir teknolojiyi geliştirme kapasitesinin henüz bulunmadığı fakat suç örgütleri aracılığıyla bazı ülkelere temin edebilecekleri öngörülmekte ve bu durumun ABD için büyük bir tehdit olduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2008, s.11). Özellikle İran ve Kuzey Kore rejimlerinin BM Güvenlik Konseyi sınırlamalarına aldırış etmeden nükleer silah geliştirme çabalarına devam ettikleri

değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.11). İran'ın nükleer başlıklara sahip olması durumunda ise zaten sahip olduğu uzun menzilli balistik füzeler ile doğrudan bir tehdit oluşturma ihtimalinin olduğu üzerinde durulmaktadır (ODNI, 2008, s.12).

2006 ve 2007 raporlarında olduğu gibi ABD'nin ekonomik tehdit olarak gördüğü ülkelerin başında Çin gelmektedir. Çin'in küresel güç olmasının yanı sıra süreklilik arz eden ekonomik büyümesi ile birlikte küresel olarak bir aktör olma yolunda ilerlediği belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.31). Çin'in küresel bir aktör haline gelme düşüncesinin komünizm veya askeri genişlemeci bir politikanın eseri olmadığı fakat yeni pazar, kaynak, teknoloji ve uluslararası toplumda bir rolü olduğu iddiasını desteklemek adına olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.31). Öte yandan prensip olarak Rusya'nın ABD'ye yönelik ekonomik bir zararı doğrudan olmasa da Rus ekonomisinin hızlı bir şekilde büyümesi ile birlikte elde edeceği ekonomik gücü bölgesel olarak nüfuza çevirme olasılığı ve bunu enerji güvenliğini tehdit edebilecek şekilde gerçekleşmesinin büyük bir risk teşkil edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.28.)

Küresel siyasal yapıya etki edeceği düşünülen ülkeler arasından Çin ve Rusya'daki gelişmeler, Çin Ordusunun modernizasyon sürecine girmiş olmasının da bölgedeki ülkeleri askeri olarak tehdit ettiği ve hatta uzun menzilli balistik füzeler ile konvansiyonel olarak sadece bölgesel değil küresel bir güç olma arzusunda olduğunun bir kanıtı olarak görülmektedir. Ayrıca Çin'in nükleer kapasitesinde önümüzdeki on yıl içerisinde hatırı sayılır ve hızlı bir artış olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2008, s.33). Rusya'nın nüfuz artışını sağlamak için kullandığı askeri, istihbari, ticari ve diplomatik faaliyetlerinde güçlü ekonomik büyümenin ABD'nin küresel gücüne tehdit teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Rusya'nın savunma harcamalarına ayırdığı bütçenin artırılmasına yönelik girişimlerin Rusya'nın küresel erişim kabiliyetini artıracığı düşüncesinin bir endişe yarattığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.29).

Değerlendirme

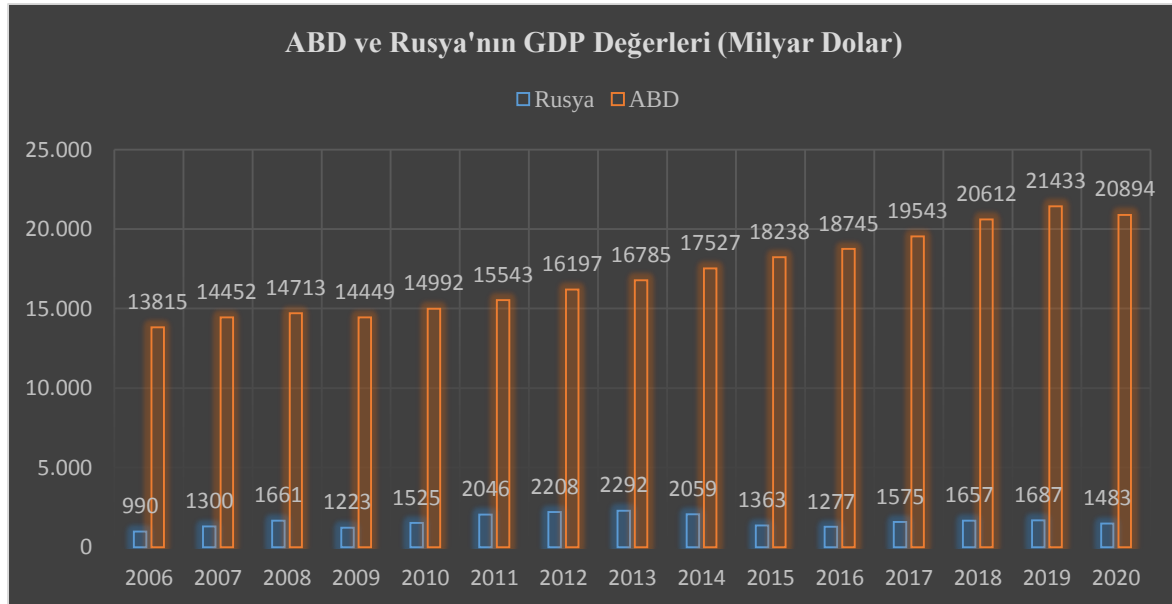
2008 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda “Terörizm, İran, Ekonomi, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma, Irak ve Küresel Siyasal Yapı” gibi temaların kelime kullanım sıklığı neticesinde artış gösterdiği belirgin bir biçimde gözlemlenmektedir. Her ne kadar tehdit algısı konusunda bahsi geçen temaların kullanımı artmış olsa da aynı zamanda 2006 ve 2007 yılları küresel tehdit değerlendirme raporlarına görece daha kapsamlı ve uzun olan 2008 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunun doğrudan tehdit kapasitesinde bir artış olduğu anlamına gelmediğinin belirtilmesi gerekmektedir. Fakat 2008 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu ile 2007 yılı tehdit değerlendirme raporu arasındaki temel farkın temalardaki değişim ve yoğunluk konusunda olduğu, bu noktada 2006 yılı raporu ile 2008 yılı raporunun birbirine tematik olarak benzer olarak ilerlediği gözlemlenmektedir.

Bu perspektiften değerlendirildiğinde “Terörizm” tehdidinin öncül tehdit olarak kalmaya devam ettiği fakat “İran” konusunda oluşmuş olan tehdit düzeyinin ikincil tehdit unsuru olarak görüldüğü gözlemlenmekte, bunun altında yatan sebebin İran’ın Irak üzerinde nüfuz sahibi olmak adına Kudüs Gücü aracılığıyla Irak’ta bulunan Şii militanlara sağladığı finansman desteği ile birlikte sağladığı askeri eğitimden kaynaklandığı değerlendirilebilir. 2006 yılı tehdit değerlendirme raporlarına göre İran’ın temelde tehdit unsuru oluşturmamasının sebebi olarak nükleer silahlara yönelik faaliyetleri görülebilirken, 2008 yılında bu durum İran’ın bölgesel bir aktör olma çabası neticesinde nüfuzunu diğer ülkeler üzerinde hissettirmeye başlaması ile değişmiş ve farklı bir tehdit boyutunun ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği söylenebilir.

“Ekonomik” tehdit temasının ağırlıklı olarak Çin devleti üzerinden olması ve Çin’in yeni pazarlara erişme girişimlerinin mevcut haliyle ABD’de olan pazarları sekteye uğratabileceği perspektifinden kaynaklanan tehdit algısının oluştuğu öngörülmektedir. Bu noktada raporda değerlendirilen Çin’in küresel bir aktör haline gelme düşüncesinin komünizm veya askeri genişlemeci bir politikanın eseri olmadığı fakat yeni pazar, kaynak, teknoloji ve uluslararası toplumda bir rolü olduğu iddiasını desteklemek adına olduğu (ODNI, 2008, s.31) düşüncesinin yanlışlanabilirliği yüksek olan bir konu olduğu değerlendirilebilir. Çünkü ekonomik gücü ve siyasal gücü desteklemek adına askeri genişlemeci bir politikanın gerekliliğinin olabileceği söylenebilir. Siyasal nüfuz sağlamak için özellikle ekonominin kontrolünün yanı sıra askeri olarak da tehdit edebilme

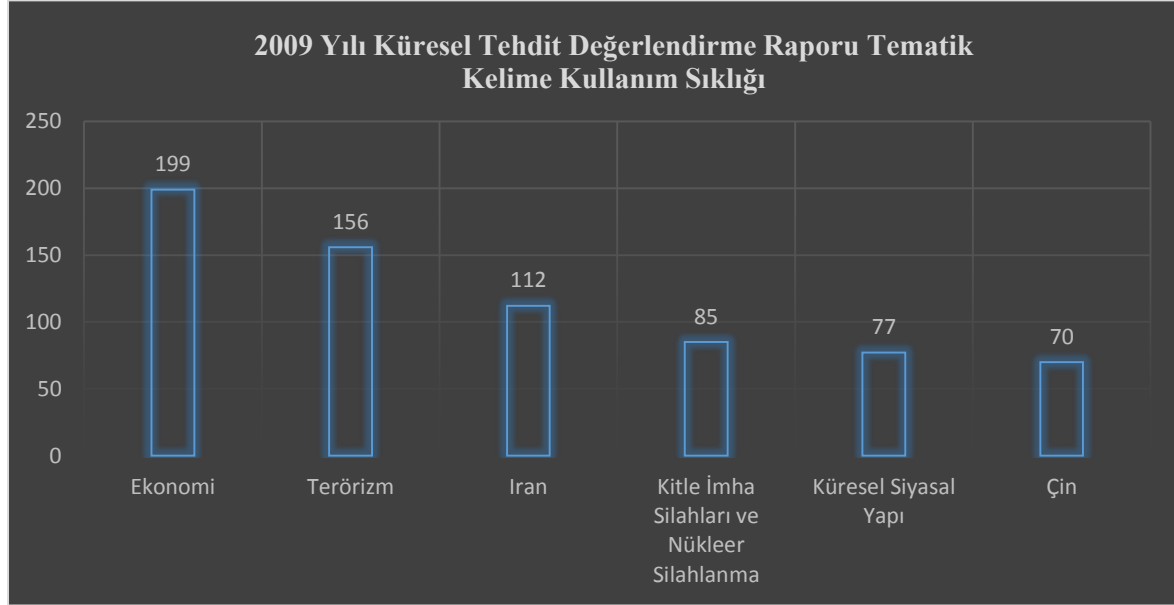
kapasitesinin bulunmasının önem arz ettiği değerlendirilebilir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının içeriği olarak ise İran ve Kuzey Kore’nin nükleer silah geliştirme kapasitesinde gösterdiği gelişmelerin olduğu fakat bu ülkelerin nükleer silah geliştirmesinden ziyade geliştirdikleri nükleer silahları terör örgütlerine satma riskleri neticesinde sorun teşkil ettikleri raporda ima edildiği (ODNI, 2008, ss.10-11) değerlendirilebilir. “Irak” temasının kökeninde ABD’nin bölgesel çıkarlarına yönelik İran tehdidi ağırlık kazanmışken, terör örgütlerinin Irak’ın istikrarlı bir hale gelmemesi için gösterdikleri çabalar neticesinde sorunlar yaşandığı ve yaşanmaya devam edilebileceği yönündeki değerlendirmeler tehdit kapsamı içerisine girmesine sebep olmuştur. Son olarak “Küresel Siyasal Yapı” üzerinde gerçekleşen bozulmaların ABD’yi hammadde pazarı, küresel nüfuz gibi konularda etkilemesi neticesinde özellikle Rusya’nın küresel nüfuzunu artırma girişimleri neticesinde olduğu dikkat çekmektedir. Fakat Çizelge 2.3.1 gözlemlendiğinde ABD’nin Rusya’nın oluşturduğu ekonomik tehditten etkilenmediği bu noktada istihbari olarak Soğuk Savaş dönemindeki başat görüşlerin hala ABD istihbaratı içerisinde hâkim olduğu bu neticede raporların oluşturulurken bu istihbari hataya düştüğü gözlemlenmektedir.

Çizelge 2.3.1: ABD ve Rusya’nın GDP değerleri (milyar dolar)

2.4. ABD'nin 2009 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.4: 2009 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2009 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi²⁵, Terörizm²⁶, İran²⁷, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma²⁸, Küresel Siyasal Yapı²⁹ ve Çin³⁰” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır

2009 yılı raporunda, önemli ekonomik aktörler arasında Çin ve Hindistan öncelikli tehdit perspektifinden değerlendirilmektedir. Bunun sebebi olarak Çin’in GSYİH’sının (Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla) yaklaşık olarak dünyanın % 30 oluşturması ve Hindistan’ın GSYİH’nın dünyanın % 15’ini oluşturması yatmaktadır. Mevcut momentumu ile birlikte 2025 yılına kadar bu iki ülkenin de GSYİH’sının ABD ve Japonya hariç dünyadaki bütün ülkeleri geçeceği değerlendirilmektedir. Küresel ekonomik yavaşlamaya rağmen Japonya’nın dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, ss.21-22). Çin’in uluslararası davranışlarının ülkenin iç öncelikleri üzerine

²⁵ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

²⁶ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

²⁷ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

²⁸ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

²⁹ Political / Politics / Politicize / Politically

³⁰ China / Chinese / Beijing

yoğunlaştığı özellikle de ekonomik refahın sürmesine yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Bunun sebebi ise Doğu Asya ve küresel bir aktör olma hırsından kaynaklandığı öngörülmektedir. Bu yüzden Çin'in dış pazarlara yönelik erişimlerini garanti altına alması ve ABD dâhil birçok ülke ile iş birliği gerçekleştirmeye yöneleceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, s.22). ABD'nin ekonomik çıkarlarına zarar verebilecek en önemli gelişmelerden biri ise Latin Amerika ülkelerinin ekonomik sıkıntılar ile yüzleşerek ABD'ye olan göç oranının artmasıyla doğrudan ilişkilendirilmektedir. Ekonomik sıkıntıların yeni demokratikleşen ülkelerde bu süreci zora sokabileceği öngörülürken özellikle suç örgütlerinin uyuşturucu ve insan kaçakçılığına odaklanması ile ABD'nin iç güvenliği ve ekonomisinin büyük bir tehdit ile karşı karşıya olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.28-34).

Terörizm konusunda etkin bir biçimde ilerleme kaydedildiği, Müslümanların yavaş yavaş Aşırı Müslüman gruplara ve El-Kaide gibi terör gruplarına sırt çevirmeye başladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.3). Bunun altında yatan sebebin ise son yıllarda Irak El-Kaidesi ve Mağrip El-Kaide'sinin³¹ baskıları neticesinde hayatını kaybeden Müslüman sivilinlerin olmasında yattığı öngörülmektedir. El-Kaide yönetimi ise baskı altında kalmış ve desteğini tamamen Afganistan ve Pakistan'da faaliyet gösteren Taliban'a yönlendirerek Batı'nın İslam ile savaştığı propagandasını yaparak küresel terör hareketine odaklandığı algısının vurgulandığı gözlemlenmektedir. Pakistan'da El Kaide'nin hatırı sayılır derecede uğradığı kayıplar neticesinde örgütün bölgedeki etkinliğini kaybetmeye devam etmekte olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2009, ss.3-4). Suudi Arabistan'ın terörle mücadele konusunda yarattığı ortam neticesinde El-Kaide istikrarını kaybetmemek için Yemen'deki El-Kaide unsurlarından destek almaya çalışmakta ve Suudi Arabistan topraklarında El-Kaide'nin yeniden doğuşu için faaliyet göstermekte olduğundan bahsedilmektedir. Bununla birlikte El-Kaide'ye ve iltisaklı örgütlere karşı gerçekleştirilen mücadele başarılı olmasına rağmen El-Kaide hala başka örgütlere ilham kaynağı olarak ABD ve Avrupa ülkelerine karşı tehdit teşkil etmeye devam etmekte olduğu, özellikle Ayman El-Zevahiri'nin ABD'nin küresel çıkarlarına ve ABD topraklarına karşı saldırılar düzenlemek adına niyetini belli etmekte olduğu vurgulanmaktadır (ODNI, 2009, ss.4-6). ABD'de Batı Avrupa'da olduğu kadar saldırı kapasitesine sahip veya sayıca fazla ülke topraklarında yetişen teröristler

³¹ İslami Mağrip'teki El Kaide (AQIM), Sahra ve Sahel'de faaliyet gösteren Selefi-cihatçı militan bir grup ve ABD tarafından belirlenen yabancı terör örgütüdür. Grup, 1990'lı yıllarda Cezayir'in iç savaşının temellerini devam ettirmekte ve son on yılda bölgesel hedefleri olan bir El Kaide üyesi haline geldiği değerlendirilmektedir. AQIM ve uzantıları Kuzey ve Batı Afrika'da birincil ulusötesi terör tehdidi oluştursa da, bölgenin ötesinde ABD veya Batı doğrudan bir saldırı düzenleme olasılıkları düşük kabul edilmektedir (Laub ve Masters, 2014, s.1).

olmasa da El-Kaide'nin İngilizce olarak yayınladığı propaganda materyalleri neticesinde ideolojik karmaşa yaratarak bundan avantaj elde etmesinin önüne geçilmesi için çeşitli faaliyetler yürütüldüğü belirtilmektedir (ODNI, 2009, ss.7-8).

2009 yılı raporunda küresel siyasal istikrarsızlıkların terörizm üzerindeki etkileri de hatırı sayılır miktarda yer almaktadır. Özellikle İran'ın HAMAS ve Hizbullah'ı İsrail ve ABD karşıtı olarak kullanması (ODNI, 2009, s.9), HAMAS'ın bu sayede Filistin ve Lübnan üzerinde nüfuz sahibi olması (ODNI, 2009, s.11) gibi durumlar örnek verilmektedir. Her ne kadar bu durumlar terör örgütlerinin kullanılması ile ilgili olarak kabul edilebilir olsa da ABD'nin bölgesel çıkarlarını büyük ölçüde zedelediği söylenmektedir. Terör örgütlerini bu şekilde başka devletlerin çıkarlarına karşı kullanılmasının neticesinde bölgedeki ülkelerdeki istikrarsızlığın artması ile sonuçlanması ve birlikte aslında başarısız devletlerin terörizmi doğurması ve terörizmin olduğu ülkelerin başarısız yönetimlere gebe olması gibi bir döngü ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Bu süreçte Suriye'nin ise Irak ve Lübnan'ın iç işlerine karışma çabalarının da devam etmekte olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2009, ss.13-14). Bununla birlikte Rusya'nın Avrasya, Kafkasya ve Orta Asya politikaları neticesinde ülkelerin iç işlerine müdahale ederek bölgesel nüfuz sahibi olma girişimleri (ODNI, 2009, s.26) devam ederken bunun altındaki sebebin bölgesel gücünü ve erişim kapasitesini artırmaya çalışan bir Rusya olduğu söylenmektedir. Özellikle Rusya'nın Ukrayna üzerindeki baskıları neticesinde Ukrayna ekonomisi ve siyasal istikrarının büyük oranda zarar göreceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, s.27).

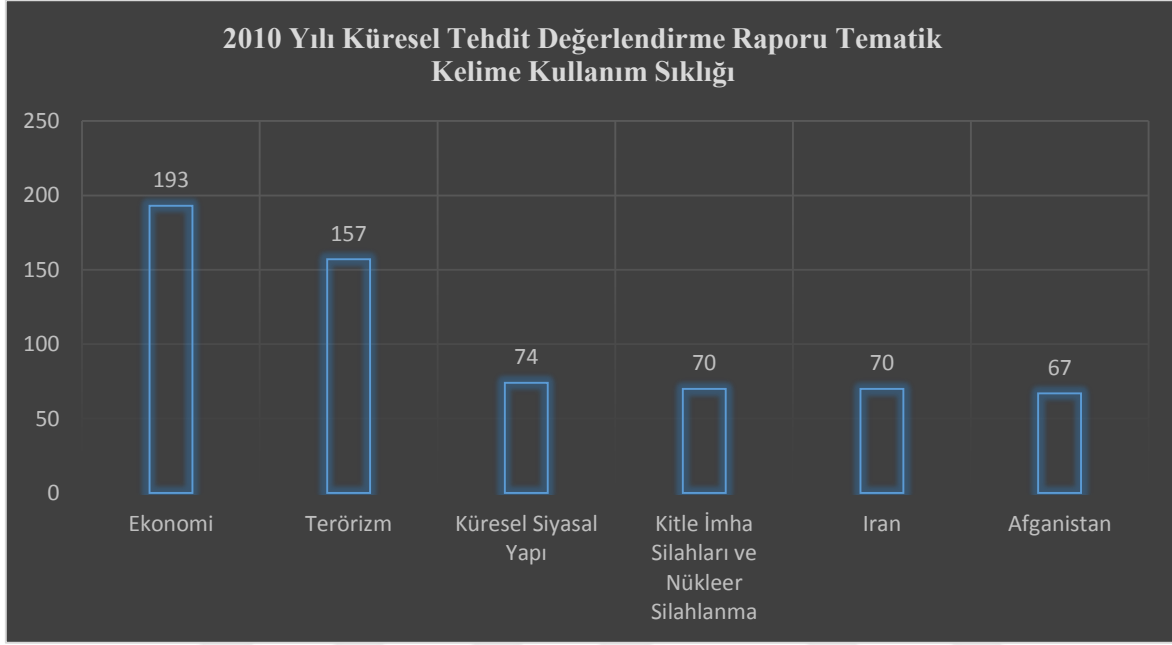
Nükleer silahlanma konusunda İran'ın hedefleri ABD için büyük oranda tehdit teşkil ettiği raporda değerlendirilmektedir. Temelde rejim güvenliğinin sağlanması ve bölgesel güç olma hırsı neticesinde ortaya çıkan nükleer silahlanma girişimlerinin (ODNI, 2009, s.9) zaman içerisinde terör örgütlerini desteklediği iddiası neticesinde amacından sapmasına yol açabileceği düşüncesi ile büyük bir tehdit olarak algılanmaya devam etmektedir. Çin'in nükleer kapasitesinin sistemleri yenileme girişimleri neticesinde önümüzdeki on yıl içerisinde artmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, s.23). Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma arzusu, caydırıcılık odaklı olmaktan ziyade uluslararası prestij sağlayabilmek ve baskıcı diplomasi adımları atabilmek için elde etmeye çalıştığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.24-25). Ayrıca Kuzey Kore'nin çeşitli balistik füzeleri İran dâhil olmak üzere birden fazla Orta Doğu ülkesine sattığı iddiası ve Suriye'de nükleer reaktör kurulmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2009, s.25).

Değerlendirme

2009 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarına bakıldığında göze çarpan ilk etkinin “Terörizm” temasındaki azalma ile birlikte birincil öncelik haline gelen “Ekonomi” temasındaki artış olduğu söylenebilir. Ekonomik olarak en büyük tehdidin Çin üzerinden ortaya çıkmasındaki temel sebebin 2008 yılının sonlarında patlak veren ekonomik kriz kaynaklı olduğu söylenebilir. Çin ekonomisinin hızlı bir şekilde büyümeye devam etmesi neticesinde, Çin ekonomisinin büyümesi ve pazar payının da artması öngörüldüğü için bu noktada Çin’in sadece bölgesel bir güç olmaktan ziyade küresel bir güç haline gelmesi konusunda ABD cephesinde tedirginlik yarattığı değerlendirilebilir. ABD’nin, demokratikleşme konusunda sorun yaşayan ülkeler olarak değerlendirdiği Latin Amerika ülkelerinden kaynaklanan bir göç dalgası ile ekonomik olarak zor durumda kalabileceği değerlendirmesi de ABD’nin ekonomik tehdit algısında hatırı sayılır miktarda yer almaktadır. “İran” teması geçmiş raporlarda olduğu gibi doğrudan “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” ile “Terörizm” konularıyla iç içe anlatılırken, özellikle terörün bir araç olarak kullanılarak, Orta Doğu’da istikrarsızlık yaratmak adına terörü finanse ettiği iddiası ile birlikte bu sayede Lübnan ve Irak’ın iç işlerine karışarak “Küresel Siyasal Yapı”nın Orta Doğu üzerindeki bozulmasına ön ayak olduğunu değerlendirmektedir. Bu noktada ABD istihbaratının düzlemsel analiz gerçekleştirerek terörizmi destekleyen ülke olarak İran’ı görmesinin temel nedeni olarak İran’ın bölgede nüfuz sağlama çabaları içerisinde olması, ayrıca bir doğrulama önyargısı hatası ile birlikte İran devletinin imajını kasıtlı olarak bütün dünyaya böyle lanse etmek için çaba sarf ettiği görülmektedir. “Irak” temasının ağırlıklı olarak 2009 yılı tehdit raporunda bulunmamasının ardında daha ivedi tehdit olan “Çin” temasının gerek Asya bölgesel yapısı üzerindeki nüfuz arayışı gerekse küresel ekonomik sistem üzerindeki rolünün artmasına bağlandığı söylenebilir.

2.5. ABD'nin 2010 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.5: 2010 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2010 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi³², Terörizm³³, Küresel Siyasal Yapı³⁴, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma³⁵, İran³⁶, ve Afganistan³⁷” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

2010 yılında ABD'nin ekonomik güvenlik konusundaki tehdit algısı en üst seviye ulaşmıştır. Bu algının temelinde ABD'nin ekonomik güvenliği ve hükümetin günlük işlerini gerçekleştirme kapasitesinde ve telekomünikasyon kapasitesini sekteye uğratmak için gerçekleştirilen siber saldırılar yatmaktadır (ODNI, 2010, s.2). Siber alanda yapılan saldırılar neticesinde şirketlerin altyapıları ile birlikte bazı devlet kurumlarının işleyişinde sekteye uğramalar olabileceği bu durumun küresel olarak sorunlara yol açabileceğine önemli oranda raporda değinilmiştir (ODNI, 2010, ss. 2-3). 2009 yılında patlak veren küresel ekonomik

³² Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

³³ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

³⁴ Political / Politics / Politicize / Politically

³⁵ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

³⁶ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

³⁷ Afghan / Afghanistan / Afghans / Kabul

krizden hızlı ve güçlü bir biçimde toparlanan Çin ekonomisinin dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş bir biçimde bunu gerçekleştirdiği raporda belirtilmektedir (ODNI, 2010, s.4). Çin'in Asya ülkeleri arasındaki ekonomik liderlik iddiasını sürdürmek için ekonomiyi canlandırma paketleri ile büyük bir adım atmış, bu adımlar 600 milyar dolar civarında olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte Çin krizin neticesinde ekonomik ve diplomatik nüfuzunu artırma girişiminde bulunmaya devam etmektedir (ODNI, 2010, s.27) ki bu durumun ABD için üstü örtülü bir biçimde tehdit olarak değerlendirildiği söylenebilir. Pakistan'da süregelen ayaklanmalar ve küresel ekonomik krizden ağır bir darbe almış olan kamu hizmeti sağlayan sektörlerin hızlı bir şekilde sübvansede edilerek ekonomik krizin atlatılması gerektiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s. 20). Bu durumun ABD'ye tehdit teşkil etmesinin sebebinin terörle mücadele konusunda Afganistan ve Pakistan sınırında faaliyet gösteren terör örgütlerine katılımın artmasına sebep olabileceği düşüncesi değerlendirilebilir. Bu süreçte düşen petrol fiyatları neticesinde zarar gören İran ekonomisinin kısa vadede sorun yaşamayacağı fakat düşük petrol fiyatlarının devamlılığı söz konusu olursa eğer İran'ın dış nüfuz sağlamak yönündeki dış politikasının değişkenlik gösterebileceği öngörülmektedir (ODNI, 2010, ss. 24-25). Son olarak Latin Amerika'daki kötü ekonomik gidişat neticesinde oluşabilecek göç dalgaları, sınıraşan suç örgütleri gibi konular ABD için önemli miktarda tehdit teşkil etmeye devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2010, ss.30-33).

Terör örgütlerinin zaman içerisinde gelişen teknolojiye ve düşünce yapılarına adapte oldukları söylenebilir. ABD için terör örgütlerinin yeni tehdit boyutu olarak sınıraşan suç örgütlerini finansman kaynağı olarak kullanarak siber saldırılar neticesinde kendilerine fonlama sağlama kapasiteleri de arttığı raporda değerlendirilmektedir. Ulus devletlerin siber suçlulara ve siber terör saldırılarına karşı korunması gün geçtikçe daha çok önem kazanan bir konu haline gelerek İstihbarat Topluluğu'nun bu konuda daha fazla çaba sarf etmesi gerektiği vurgulanmaktadır (ODNI, 2010, ss.3-4). Siber boyutun yanı sıra küçük kompleks yapılarda örgütlenen hücre yapılanmalarının saldırı tehdidinin geçtiğini söylemenin mümkün olmadığı bu sebeple özellikle kimyasal, biyolojik, radyolojik veya nükleer silahların bu yapılanmalar tarafından ele geçirilme durumu hakkında detaylı verilerin gizli kalması gerektiği dolayısıyla bu raporda yer almadığı belirtilmektedir (ODNI, 2010, s.7). El-Kaide ve iltisaklı yapılanmaların ABD'nin çıkarlarına ve terörizmle mücadele müttefiklerine saldırmaya devam ettiği gözlemlenmekte ve yakın zamanda Avrupa'ya bir saldırı düzenleme girişiminde bulunabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.9). Arap Yarımadası El-Kaide'sinin şu anda bu gruplar arasında en büyük tehdit teşkil ettiği ve Yemen ve Suudi

Arabistan'da genişlediği belirtilmektedir (ODNI, 2010, s.10). Fakat doğrudan tehdidin temelinde ABD içerisinde yetişen teröristlerin olması, radikalleşerek ABD topraklarında terör saldırısı girişiminde bulunma ihtimalinin göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (ODNI, 2010, s.11).

Dünya üzerindeki ülkelerin terörizme karşı bakışı, bazı ülkelerin terör örgütlerini desteklemesi, bozulan siyasal istikrarın terör örgütleri tarafından eleman teminini kolaylaştırması gibi konular rapor içerisinde muhtelif yerlerde bulunmaktadır. Özellikle Pakistan'daki güvenlik sorunları ve siyasal ortamın ayaklanmaları hızlandırdığı ve terör örgütlerine katılım konusunda kişilerin önünü açtığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.20). Aynı şekilde İran'ın Irak üzerinde nüfuz sahibi olma girişimlerinin devam etmesi, Afganistan'da batı karşıtı faaliyetlere siyasal ve ekonomik destek sağlaması gibi durumların yanı sıra Suriye'de ABD'ye ve İsrail'e karşı Hizbullah'ın ve HAMAS'ın desteklenmesi gibi faaliyetler neticesinde küresel siyasal istikrarsızlığın ABD'nin çıkarlarına ve güvenliğine tehdit oluşturduğu belirtilmektedir (ODNI, 2010, ss.20-26).

Kuzey Kore ve İran'ın nükleer silahlanma girişimlerinin muhtemel sonuçları konusunda önceki raporlarda beyan edilen değerlendirmelerin yinelenmesi ile birlikte 2010 yılı raporunda İran'ın bu silahları üretme kapasitesinin bulunduğu fakat henüz bilindiği kadarıyla üretmediği belirtilmiştir (ODNI, 2010, s.13). Özellikle İran'ın ikinci uranyum zenginleştirme tesisinin yapılan analizler neticesinde nükleer enerji üretim tesisi olmak için fazla küçük fakat nükleer silah üretebilmek için yeterli büyüklükte olduğu değerlendirilmiştir (ODNI, 2010, s.13). Bu durumun tehdit derecesinin ve İran'ın nükleer silahlanma sürecinin gizli sunulacak olan raporda olacağı belirtilmiştir (ODNI, 2010, s.14). Bu süreçte Kuzey Kore'nin nükleer silah ve balistik füze programının Doğu Asya için büyük bir tehdit teşkil ettiği raporda yer bulmuştur (ODNI, 2010, s.14). Güney Kore'nin askeri kapasitesinin Kuzey Kore'ye oranla çok daha büyük olmasının sonucunda Kuzey Kore'nin nükleer silahların gücüne güvenme girişiminde bulunduğu değerlendirilmiştir (ODNI, 2010, s.15).

Afganistan konusundaki gelişmeler ABD için tehdit teşkil etmeye devam ettiği raporda değerlendirilmektedir. Bu tehdidin altında Taliban önderliğinde büyüyen ayaklanmanın gittikçe daha tehlikeli ve istikrarsızlaştırıcı bir etki içerisinde olduğu değerlendirilirken 2007 yılından itibaren Taliban'ın artan nüfuzu neticesinde ayaklanmanın

ülke çapında bir tehdit teşkil ettiği ve zaten yetersiz yönetim kapasitesini daha da kötüye ilerleterek kendi saflarına daha fazla eleman temin ettikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.15-16). Özellikle Afganistan'daki El-Kaide faaliyetlerinin ayaklanmaya fayda sağladığı ve Taliban'ın halkı harekete geçirme kapasitesine dayandığı öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.16). Bu süreçte Afgan ayaklanmacıların Pakistan sınırında ve içerisinde kendilerine güvenli bölge oluşturdıkları, Pakistan'ın terörle mücadele faaliyetlerindeki başarısına rağmen bu grupların afyon kaçakçılığı neticesinde elde ettikleri finansmanı ayaklanmayı desteklemek için kullandıkları değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.16-18)

Değerlendirme

2010 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda birincil olarak “Ekonomi” temasının tehdit pozisyonunu koruduğu gözlemlenmektedir. 2009 küresel ekonomik krizinin yanı sıra açık bir şekilde siber saldırılara maruz kalan ABD'nin gerek devlet kurumlarına yapılan siber saldırılar gerekse özel sektöre yapılan siber saldırılar³⁸ neticesinde bu tehdit algısının güçlü bir şekilde açığa çıktığı ve özellikle bu noktada Çin'in tehdit teşkil ettiği raporlarca değerlendirilmektedir. İkincil tehdit algısı olarak “Terörizm” temasının da yerini korumasının ardında bazı terör örgütlerinin siber saldırı kapasitesine erişmesi veya bu saldırıları gerçekleştirme kapasitesine sahip sınıraşan suç örgütleri ile birlikte hareket edebilmesinin olduğu söylenebilir. Ayrıca ABD topraklarında bulunan kişilerin terör faaliyetlerinde bulunması riskinin ABD için bu kapsamda öncelikli tehdit olduğu değerlendirilmektedir. “Küresel Siyasi Yapı” temasına bakıldığında 2009 yılına göre genel tehdit algısı kapsamında önemli bir yer tuttuğu gözlemlenmekte, siyasi yapının terör örgütlerine yönelik destek noktasında bölgeleri nasıl istikrarsızlığa sürükleyebileceği konusunda raporlarda çeşitli öngörüler bulunmaktadır. Buna örnek olarak İran'ın İsrail'e karşı Hizbullah'ı desteklemesinin (DeVore, 2012, s.91) gerek İsrail için gerekse bölgenin istikrarı için büyük bir tehdit unsuru oluşturduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.25). “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” ve “İran” temaları kelime kullanım sıklığı bakımından azalma göstermesine rağmen, ABD'nin tehdit algısı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bunun sebebi olarak ise İran'ın Hizbullah'ı desteklediği iddiası ve bölgedeki

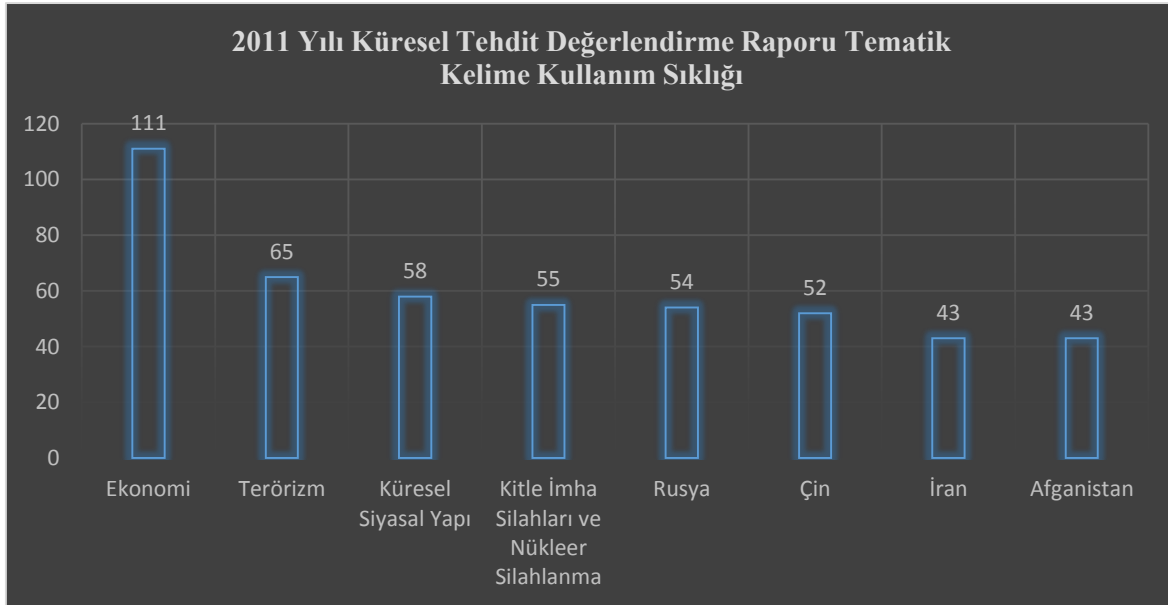
³⁸ Siber saldırıların boyutlarının gerek özel sektöre gerekse devlet kurumlarına yönelik olanlarının tespiti ve konusunda bütün ülkelerde siber suçların araştırılmasından siber güvenlik aktörleri arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasına, siber suçların önlenmesine ve net kullanan vatandaşların korunmasına kadar polis güçlerinin sorumluluklarını genişleten yeni stratejiler geliştirilmesi gerektiği (Akdemir ve diğerleri, 2020, s.128) değerlendirilmektedir. Bu noktada 2010 yılında ABD'nin ekonomik güvenlik algısını tetikleyen en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

diğer ülkelerdeki Şii militanlara verdiği destekler neticesinde bölgede nüfuz elde etmeye çalışması yatmaktadır. Bu noktada nükleer silahlanma sürecinin gerçekleşmesinden ziyade üretilen nükleer silahların terör örgütlerine verilmesi veya satılması konusunun ABD'nin iç güvenliği için, İsrail'e karşı kullanılması durumunda ise ABD'nin bölgesel çıkarlarını zedeleyici bir perspektif yakaladığı değerlendirilebilir. Son olarak “Afganistan” temasının 2010 yılında yoğunluğunun artması, doğrudan Taliban'ın önderliğinde büyüyen ayaklanmalar neticesinde gerçekleştiği gözlemlenmekte, aynı zamanda El-Kaide kaynaklarının Taliban'a destek olması ile birlikte oluşturdıkları finansman ve tecrübe transferinin sonuçlarının ABD'nin bölgesel çıkarları konusunda olumsuz bir tablo çizeceği ve terör faaliyetlerinin artmasında rol oynayabileceği değerlendirilmektedir.

2.6. ABD'nin 2011 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.6: 2011 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2011 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi”³⁹, Terörizm⁴⁰, Küresel Siyasal Yapı⁴¹, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁴², Rusya⁴³, Çin⁴⁴, İran⁴⁵, ve Afganistan⁴⁶ temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik güvenliğin sağlanması için öncelikli konulardan birisi olarak küresel siyasi yapıdaki değişim ile birlikte tehdit unsurlarının değerlendirilmesi olabilir. Bu değerlendirme neticesinde Kuzey Kore'nin nükleer programının Doğu Asya bölgesinde küresel ekonominin gerek önde gelen ülkeleri gerekse küresel ekonomik liderlerin çıkarlarının tehdit altında olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.5). Bölgede oluşabilecek siyasal istikrarsızlığın küresel ekonomiye verebileceği zararın büyük bir tehdit oluşturduğu değerlendirilmektedir. Pakistan'da askeri ve sivil liderler arasındaki gerilimin devam etmesiyle birlikte iki tarafın da doğrudan bir askeri müdahale taraftarı olmadığı

³⁹ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁴⁰ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

⁴¹ Political / Politics / Politicize / Politically

⁴² Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

⁴³ Russia/ Russian/ Moscow

⁴⁴ China / Chinese / Beijing

⁴⁵ Iran / Irani / Iranian / İran / Tehran / Tehranis

⁴⁶ Afghan / Afghanistan / Afghans / Kabul

değerlendirilirken ekonominin yavaş ilerlemesi, enflasyon konusundaki tedirginlikler gibi konular tehdit teşkil etmeye devam ettiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2011, s.9). Bu tehdit algısının siyasal yapının bozulmasıyla ortaya çıkabilecek kargaşa ortamından faydalanacak terör örgütlerine dayalı olduğu söylenebilir. ABD'nin doğrudan tehdit olarak algıladığı fakat bunu lafzi olarak belirtmediği ülke Çin olarak değerlendirilebilir. Bu değerlendirmenin altında ABD'nin Çin'in ekonomik krizden inanılmaz büyük bir hızla çıkması, G-7 ülkelerinin ortalaması % 2,5 iken Çin'in büyümesinin % 10'un üzerinde olması (ODNI, 2011, s.11) olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü Çin bu gelişmeler neticesinde siyasal ve askeri baskıları bir araç olarak kullanarak ihtiyaç duyduğu piyasaya, kaynaklara ve enerji ihtiyacını karşılama girişiminde bulunmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2011, s.12).

2011 yılı küresel siyasal gelişmelere bakıldığında İran'ın siyasal olarak nüfuz kazanma politikası neticesinde nükleer silahların üretimine yöneldiği, bu sebeple zenginleştirilmiş uranyum üretim faaliyetlerine devam ettiği, Orta Doğu'daki en büyük balistik füze kapasitesine sahip olması gibi sebeplerden ötürü İran'ın Orta Doğu'da istikrarsızlaştırıcı bir etkiye sahip olabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, ss.4-5). Her ne kadar bu amaçları stratejik caydırıcılık amacıyla olsa da ABD'ye yönelik tehdit teşkil etmeye devam etmekte olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2011, s.5). Afganistan'daki siyasal yapının kırılganlığının önüne geçilebilmesi için AB ülkeleri, NATO üyesi ülkeler ve altı farklı NATO üyesi olmayan ülke faaliyetler göstererek siyasal sistemi istikrarlı hale getirmek, ekonomi ve güvenlik alanında çeşitli faaliyetler göstermeye devam ettiği söylenmektedir (ODNI, 2011, s.8). Bu süreçte Hindistan ve Çin gibi ülkelerin ekonomik olarak kalkınması ile birlikte bölgede güç dengesizliği oluşabileceğini değerlendiren uzmanlara yönelik Hindistan yönetimi kaçınılmayacak bir çatışmanın gerçekleşmeyeceği konusunda güven tazelediklerinin altı çizilmektedir (ODNI, 2011, s.10). Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki siyasal huzursuzluklar, Tunus'ta Ben Ali rejiminin aniden yıkılması, Mısır'da eski başkan Mübarek'in istifası, Muammer Kaddafi'nin Libya'da gücü elinde tutma çabaları gibi gelişmeler neticesinde bölgede çeşitli demografik değişiklikler gerçekleşmiş ve siyasal söylemler bölgedeki huzursuzluğu artırmaya devam ettiğine işaret edilmektedir (ODNI, 2011, s.12). Bu süreçte Rusya'nın eski Sovyetler Birliği ülkelerinin iç işlerine nüfuz yoluyla müdahale etmesi ile birlikte bölgedeki birçok eski Sovyetler Birliği ülkesinin istikrarının sarsılması söz konusu iken Rusya'nın bu siyasal gücünü askeri gücü ile destekleme girişimleri neticesinde eski Sovyetler Birliği ülkelerini zor günlerin beklediği

değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, ss.19-20). Son olarak Latin Amerika’da demokratikleşme ve ekonomik büyüme sürecindeki pozitif gelişmelerin, uyuşturucu ile ilişkili şiddetin artması, popülist çabalar neticesinde demokratik özgürlüklerin sınırlandırılması gibi konular ile tehdit altında olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, ss.21-22).

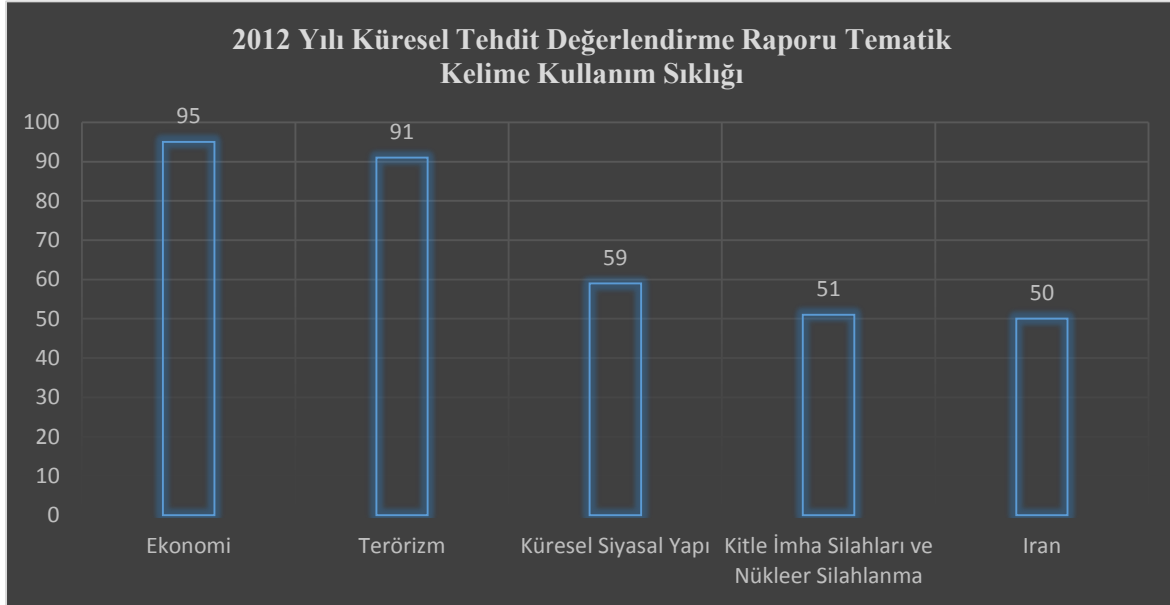
Ulus devletlerin nükleer silahların geliştirilmesi ve elde edilmesi adına çabalarının devam ettiği, kitle imha silahlarının ABD, ordusu ve müttefikleri için büyük sorun teşkil edebileceği değerlendirilmektedir. Nükleer silahların yaygınlaşmasının istikrarsızlaştırıcı etkisinin yanı sıra kitle imha silahları olarak kullanılabilecek olan kimyasal, biyolojik silah programlarının geliştirilmesinde kullanılabilecek materyallerin de dağılımı neticesinde bölgesel istikrarsızlıkların artabileceği ve birçok ulus devletin güvenliğinin tehlike altına girebileceği öngörülmektedir (ODNI, 2011, ss.3-4). Daha önceki raporlarda bahsedildiği gibi ulus devletlerin bu silahları üretmesi ve caydırıcı olarak görmesinden ziyade küresel ekonomideki sirkülasyon neticesinde bu silahların terör örgütlerinin eline geçme ihtimali ABD için büyük bir tehdit unsuru olmaya devam etmektedir (ODNI, 2011, s.4). Nükleer silahların üretimi ve açık pazarlara çıkması konusundaki en büyük tehdidin İran olduğu raporda ima edilmektedir (ODNI, 2011, ss.4-5). Bu süreçte Kuzey Kore’nin ABD için nükleer bir tehdit olmaya devam ettiği değerlendirilmektedir. Kuzey Kore’nin 2006 ve 2009 yılında test ettiği iki nükleer silahın yaklaşık iki kiloton TNT gücünde olduğu değerlendirilirken başka nükleer silah üretilip üretilmediklerinin belirsizliğini korumakta olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.5). Kuzey Kore’nin konvansiyonel askeri kapasitesindeki eksiklikler neticesinde caydırıcılık ve savunma amaçlı olarak nükleer silah üretim kapasitesini artırmaya çalışacağı değerlendirilirken düşük ihtimalli olarak ve ancak ve ancak rejimin tehdit altında kalması veya büyük bir askeri bir hezimet neticesinde ABD güçlerine karşı nükleer silah girişiminde bulunabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.6).

Değerlendirme

2011 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarında tehdit algısının çeşitli temalar üzerinde neredeyse eşit sayılabilecek düzeyde dağıldığı sadece “Ekonomi” temasının birincil olarak tehdit teşkil etmeye devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu tehdidin temelinde Kuzey Kore’nin nükleer silah geliştirme girişimleri olduğu ve Asya üzerindeki siyasal istikrarı tehdit etmesi neticesinde küresel ekonominin büyük dışlilerinden olan Japonya, Güney Kore, Çin gibi ülkelerin tehdit altında bulunmaları sebebiyle küresel ekonomiye zarar verebileceği değerlendirilmektedir. Asya kıtasında oluşabilecek nükleer silahlanmadaki artışın neo-popülizm çerçevesinde gerçekleşmesi neticesinde özellikle Kuzey Kore’nin ülkelerle işbirliği yapması yerine diğer ülkelerle işbirliğini azaltmasına sebebiyet verebileceği (Bayar ve Bayar, 2018, s.15) bu yüzden bozulan ilişkilerle birlikte bölgesel ekonomik büyümeye zarar verebileceği söylenebilir. Ayrıca Çin’in 2008 ekonomik krizinin etkilerinden hızlı bir şekilde kurtularak yıllık büyüme hızını yaklaşık %10 seviyelerine taşımaya neticesinde küresel ekonomik aktör olma yolunda ilerlemesinin ABD için bir tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca Çin’in ekonomik gücünü askeri modernizasyon sürecinde de kullanmasının neticesinde askeri bir tehdit oluşturacağı söylenebilir. “Küresel Siyasi Yapı”nın doğrudan “İran”ın nükleer silah geliştirme girişimlerinin yanı sıra Orta Doğu’da nüfuz artırmak için gerçekleştirdiği faaliyetler neticesinde, Rusya’nın, eski Sovyetler Birliği ülkelerinin iç işlerine karışarak bölgesel nüfuzunu artırma çabasına ve Çin ve Hindistan’ın bir ekonomik kalkınma yarışı içerisine girmesi neticesinde bölgesel istikrarsızlığın bozulabileceği yönündeki öngörülerine dayandırıldığı söylenebilir. Afganistan’a yönelik tehdit algısının ise Taliban temelli olduğu ve ayaklanmalara karşı koyma konusunda başarılı operasyonlara rağmen hala Taliban’ın gücünü korumasına bağlandığını söylemek mümkündür. Özellikle ABD güçlerinin Afganistan’da bulunmasının radikalleşmeyi artırıcı ve Sünni terör örgütleri için eleman temin sürecini kolaylaştırma ihtimalinin de değerlendirmeye alınması gerektiği söylenebilir.

2.7. ABD'nin 2012 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.7: 2012 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2012 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi⁴⁷, Terörizm⁴⁸, Küresel Siyasal Yapı⁴⁹, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁵⁰ ve İran⁵¹” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik tehditlere öncelikli olarak siber saldırıların yol açtığı, devletler veya devlet dışı aktörler tarafından kamu ve özel bankalara yönelik gerçekleştirilen saldırıların ABD’ye büyük zararlar verebilme kapasitesi olduğu, bu tehditlerin önceden tahmin edilerek karşı istihbarat çalışmalarının gerçekleştirilmesinin oldukça zor olduğu ve kritik altyapılara yönelik olduğunda çok büyük sorunlar yaratabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, ss.7-8). Bunun için gerçekleştirilen operasyonlar dahilinde Çin, Rusya ve İran’ın ekonomik espionaj çalışmalarına yönelik hatırı sayılır bir çaba ile mücadele edildiği raporda belirtilmektedir (ODNI, 2012, s.8). Orta Doğu’daki ekonomik huzursuzluklar ile birlikte işsizlik, eşitsizlik ve yolsuzlukların siyasal ortamı değiştireceği, özellikle Arap Baharı’ndan

⁴⁷ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁴⁸ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

⁴⁹ Political / Politics / Politicize / Politically

⁵⁰ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

⁵¹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

en çok etkilenen Mısır, Libya, Suriye ve Tunus gibi ülkelerin ekonomik faaliyetlerinde siyasal yapının zarar görmesi neticesinde ekonomik olarak etkileneceği öngörülmektedir. Arap Baharı'ndan etkilenen bu ülkelerdeki ekonomik sorunların El-Kaide için faydalanılabilir bir ortam oluşturması tehdidi belirtilmekte, terörle mücadele konusunda kararlılığın devam etmesi gerektiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, ss.14-16). Bu süreçte sınıraşan suç örgütlerinin ABD'nin ekonomik güvenliği ve ulusal güvenlik çıkarlarına büyük oranda tehdit teşkil ettiği değerlendirilmekte, Rusya ve Avrasyalı organize suç örgütleri ve oligarkların doğal gaz, petrol, alüminyum ve kıymetli metal pazarlarına yönelik girişimleri neticesinde ABD'nin ulusal ve ekonomik güvenliğinin tehdit altında olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2012, s.26).

2012 yılında terörizmin ekonomi harici diğer konular arasında en büyük tehdit kapasitesine sahip olduğu söylenebilir. 2013-2014 yıllarında terörizm ve terörle mücadele konusunda kritik adımların atılması gerektiği, El-Kaide'nin çekirdek kadrosunun dağılarak bölüneceği ve bu sebeple operasyonel kapasitesinin azalacağı öngörülmektedir (ODNI, 2012, s.1). Bu süreçte ortaya çıkacak liderlerin küresel veya bölgesel saldırılar düzenlemek konusunda tartışmaya devam edeceği, bölünmeler ile birlikte küresel cihatçı anlayış, bölgesel gruplar ve hücreler için El-Kaide'nin sadece bir sembol haline geleceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.1). Fakat gerek El-Kaide için gerekse diğer terör örgütleri için kimyasal, biyolojik, radyolojik veya nükleer silahların elde edilmeye çalışılmasının devam edeceğinin fakat önümüzdeki yıl ABD toprakları içerisinde bu ve bunun benzeri kitlesel sonuçlar doğurabilecek saldırıların gerçekleşme ihtimalinin düşük olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.2). Özellikle Usame Bin Ladin'in ölümünün ardından Zevahiri'nin altında toplanan El-Kaide'nin liderliğini koruyabilmek adına dış operasyonlar için kullanabileceği kapasitenin azalacağı, devam ettirilebilen terörle mücadele çalışmaları neticesinde kurulan baskının El-Kaide'nin bölgedeki nüfuzunu oldukça azaltacağı tahmin edilmektedir (ODNI, 2012, ss.2-3). Fakat ABD için en temel tehdidin evde yetişen, doğrudan El-Kaide ile ilişkilendirilemeyen fakat onların ideolojisinden etkilenen aşırı grup veya bireylerin yetişmesi olduğu değerlendirilebilir (ODNI, 2012, s.4).

Arap ülkelerinin ABD'nin Orta Doğu'daki nüfuzuna meydan okuma kapasitesine sahip olan bir kargaşa ve değişim döneminin içerisinde olduğu, bu kargaşanın yıllardır Arap siyasetini şekillendiren güçler, işsizlik, eşitsizlik ve yolsuzluklar neticesinde geniş çaplı pasif direnişin muhalif gruplar tarafından harekete geçirilmesi ile birlikte büyük destek topladığı

değerlendirilmektedir. Ekonomik zorluklarında siyasi değişimi etkileyecek düzeyde olan siyasal katılım neticesinde değişim umudunun oluşmasına yol açtığı fakat mezhepsel, etnik ve aşiret bölünmeleri neticesinde farklı bir boyutunun ortaya çıktığı söylenebilir. Bu süreçte demokrasi ile ilgili tecrübe eksikliğinden, doğal kaynakların bolluğundan ve bölgesel güç rekabetlerinden kaynaklanan sorunların da bu değişim sürecine farklı bir boyut kazandırdığı değerlendirilmektedir. Arap Baharı'ndan en çok etkilenen ülkeler olan Mısır, Libya, Suriye ve Tunus'un ekonomik faaliyetlerin durması veya azalması neticesinde kalkınma konusunda büyük zarar gördüğü, Libya'daki petrol üretiminin önemli ölçüde azaldığı belirtilmektedir (ODNI, 2012, ss.14-16).

Nükleer silahlanma tehdidi 2012 yılında da geçerliliğini korumakta, diğer raporlarda belirtildiği üzere nükleer silahlanmanın bölgesel ve küresel istikrarsızlaştırıcı etkisinin yanı sıra, nükleer silahların veya materyallerin terör örgütlerinin eline geçmesi durumunda ortaya çıkabilecek felaket senaryolarının dikkate alınması gerektiği, kitle imha silahlarının henüz hiçbir ulus devlet tarafından henüz terör örgütlerinin eline geçmediği fakat bu silahların bulunduğu yerlerdeki devletlerin başarısız olmasının neticesinde kargaşadan faydalanan terör örgütlerinin bu silahlara erişebilme imkânının ortadan kaldırılması gerektiği konusunda değerlendirmeler bulunmaktadır (ODNI, 2012, s.5). Bu noktada İran'ın nükleer silah üretme kapasitesinin bulunduğu netleşirken henüz üretip üretmediği konusunda detaylı bilginin olmadığı değerlendirilmektedir. Fakat İran'ın balistik füzelerinin nükleer silah taşıma kapasitesinde olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2012, ss.5-6). İran'ın nükleer silahlanma konusunda fayda-maliyet analizi yaptığı bu sebeple uluslararası toplumun İran yönetimi üzerinde nükleer silah üretme konusunda nüfuz sahibi olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2012, s.6).

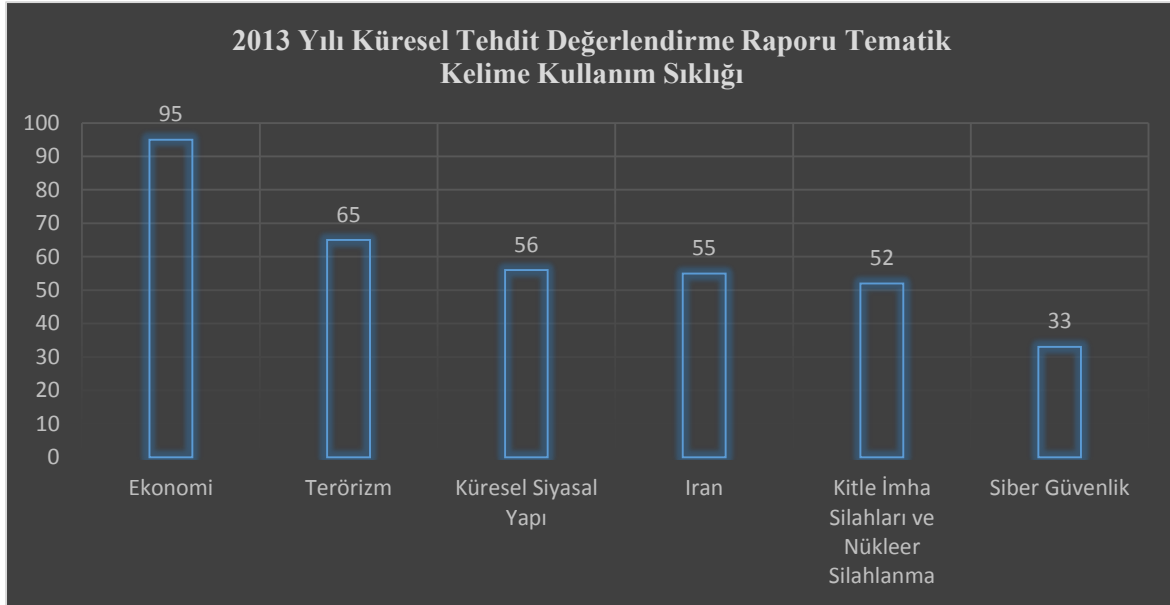
Değerlendirme

2012 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarında 2011 yılına kıyasla daha az sayıda tehdit temasının öncelikli tehdit kategorisine alındığı gözlemlenmektedir. "Ekonomi" tehdit temasındaki düzenli azalma göze çarpmaktadır. Çin ve Rusya'nın yürüttüğü veya yürütülmesine ön ayak oldukları siber espionaj faaliyetleri ve çeşitli siber saldırılar neticesinde ABD'nin birincil tehdit algısının bu yönde şekillendiği değerlendirilmektedir. Bu analizin neticesinde doğrudan ülkelerin saldırı düzenleyip düzenlemediğine veya başka bir rapora atıfta bulunmadan Çin ve Rusya'nın adının özellikle vurgulanmasındaki temel

istihbari hata olarak canlılık kriteri olduğu söylenebilir. Teknolojik olarak siber saldırı düzenlenmesine ön ayak olabilme kapasitesine sahip başka ülkelerin olabileceği ihtimali ile birlikte küresel tehdit olarak algılanan bir tehdidin temelinde izinin tespit edilmesi konusunda bilinmezliktense Çin ve Rusya'nın adının geçirilmesinin analizciye daha cazip geldiği söylenebilir. Ayrıca bu noktada büyük sonuçların büyük sebepleri olduğu yanılması olarak adlandırılan istihbarat hatasının da gerçekleşmiş olabileceğinin de altı çizilmelidir. Basit ama etkili saldırıların yetenekli siber suçlular tarafından gerçekleştirilmesinin değerlendirilmemesinin sebebi olarak bu hatanın yapılmış olma ihtimalinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bölgesel istikrarsızlıklar ve Arap Baharı'nın Orta Doğu'daki devletler üzerindeki etkilerinin küresel ekonomik dengeleri bozma ihtimalinin olduğunun da öngörüldüğü gözlemlenmektedir. 2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap Baharı'nın 2011 yılının sonunda neredeyse bütün Arap devletlerine yayılmasının neticesinde özellikle Tunus, Mısır ve Libya'da hükümetlerin devrilmesi ve Suriye'de iç savaşın ortaya çıkması ile birlikte 2012 yılında bu bölgelerdeki istikrarın neredeyse kaybolmasının "Küresel Siyasal Yapı" ile birlikte küresel ekonomiyi de etkilediği söylenebilir. Aynı zamanda bu olaylar neticesinde "Terörizm" tehdidinin arttığı, bu durumun da temelinde siyasi otoritelerin Orta Doğu'da başarısızlığından kaynaklanan güvensiz ortamdan faydalanmaları ile birlikte olabileceği söylenebilir. Bu durumda ABD'nin Orta Doğu üzerindeki bütün çıkarları risk altında bulunmakta, El-Kaide'nin Zevahiri'nin altında kendini kanıtlama çabası içerisinde olacağı değerlendirilmektedir. Tabi ki en büyük tehdidin yine ABD içerisinde yaşayan ve El-Kaide'den etkilenerek çeşitli eylem faaliyetlerinde bulunma girişiminde bulunması muhtemel kişilerden kaynaklanacağını söylemek mümkündür. "Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma" teması ile "İran" temasının iç içe geçtiği ve bu noktada gerek bölgesel istikrarsızlıklardan gerekse terörizm temelli bir tehdit algısının tam ortasında bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu durumun ekonomik tehdit algısına ve ABD'nin çıkarlarına yönelik ayrı bir tehdit oluşturduğu da kıymetlendirilebilir. Ayrıca Çin, Afganistan ve Rusya gibi temaların 2012 yılında yer almamasının dikkat çekmesi ile birlikte Afganistan'da 2011 yılında Karzai hükümetinin yumuşak bir liderlik geçişi sağlaması ile birlikte tehdit algısının az da olsa kırılmasına sebebiyet verdiği, Rusya ve Çin'in ise siber faaliyetlerinin şimdilik tehdit kapsamında değerlendirildiği göze çarpmıştır.

2.8. ABD'nin 2013 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.8: 2013 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2013 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi⁵², Terörizm⁵³, Küresel Siyasal Yapı⁵⁴, İran⁵⁵ Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁵⁶ ve Siber Güvenlik⁵⁷” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kritik altyapılara yönelik en büyük tehdidin siber alanda olduğu ve bu durumun öncelikli olarak ekonomik altyapının ve kişisel verilerin korunmasında öncül olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.1). ABD'nin ekonomik ve ulusal güvenliğinin siber saldırılara karşı korunmaya bağlı olduğu, özellikle Çin ve Rusya gibi devletlerin ileri seviyede yıkıma yol açabilecek siber saldırı ve siber espionaja yönelik çalışmaları olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.1). Özellikle yüksek oranda dijitalleşmiş işletmelerin yabancı istihbarat teşkilatları için hedef olduğu, bu işletmeler veya şirketlerin barındırdığı güvenlik ve ekonomik verilere olabilecek saldırıların sürekli olarak artması

⁵² Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁵³ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

⁵⁴ Political / Politics / Politicize / Politically

⁵⁵ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁵⁶ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

⁵⁷ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

neticesinde bu konuda daha fazla önlem alınarak ABD'nin üstünlük kurduğu alanların ciddi bir şekilde korunması gerektiği belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.2). Sadece yabancı devletler değil aynı zamanda siber suçluların da hatırı sayılır oranda kapasite ve kaynağa sahip olduğu bu sebeple bu konuda da önlem alınması gerektiği, siber suçluların sınıraşan organize suç örgütleri ile iş birliği içerisinde olup ekonomik rekabeti sekteye uğratma girişimleri olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2013, ss.3-8). Bu süreçte ABD'nin ekonomisi de diğer ulusal ekonomiler gibi küresel tedarik zincirine dayalıyken bu durumun kritik altyapıların korunmasındaki öneminin, doğal kaynaklar için olan mücadelenin, yabancı ülkelerdeki pazarların korunması ile iç içe olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.9). Fakat Çin'in nadir bulunan dünya elementleri üzerindeki tekелci zihniyetinin küresel ekonomiye büyük oranda zarar verebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.11). Enerji fiyatlarının Orta Doğu'da siyasi istikrarsızlığa yönelik hassasiyeti devam ederken küresel ekonomi üzerindeki etkisi göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.12). Küresel olarak sağlık tehditlerinin ekonomilere verebileceği zarar göz ardı edilmemeli 1918 İspanyol gribinin ve savaşların küresel ekonomiyi ne derece sekteye uğrattığı unutulmayarak bu konuda tedbirlerin alınması gerektiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2013, ss.12-13). Latin Amerika'da demokratikleşme çabaları içerisinde olan ülkelerin küresel ekonomik krizden daha az etkilendiği gözlemlenirken, demokratikleşme çabaları içerisinde olmayan ülkelerin ekonomik durgunluk, yüksek oranda şiddet içerikli suçlarla mücadele etmeye çalıştığı değerlendirilmektedir. Bu durumun ABD için tehdit oluşturmasının temelinde ise uyuşturucu madde kaçakçılığının bu ülkelerden ABD ve Kanada gibi ülkelere doğru bir yol izlemesi olarak belirtilmektedir (ODNI, 2013, ss.26-28). Bu süreçte Avrupa ülkelerinin ekonomik kriz sonrası kalkınma çabaları sekteye uğramış olup küresel ekonomiyi tehdit ettiği değerlendirilmektedir. Avrupa ülkelerindeki ekonomik gerileme sadece ABD ve Avrupa'yı değil aynı zamanda küresel ekonomi için büyük bir tehdit oluşturmaktadır (ODNI, 2013, s.28). Balkanlar'ı da etkileyen ekonomik kriz neticesinde birçok kırılgan ülke ekonomik gerileme, yüksek işsizlik oranı, yolsuzluklar ve hukukun üstünlüğünün sağlanması konusunda büyük sorunlar yaşarken bu durum NATO güçleri için büyük bir tehdit oluşturduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2013, ss.29-30).

2013 raporunda terörizm tehdidi küresel cihatçı hareketin merkezîyetçilikten uzaklaşması neticesinde güç kaybına uğrasa da yaygınlaşması sebebiyle tehdit olarak değerlendirilmeye devam etmektedir. Özellikle Arap Baharı neticesinde Orta Doğu'daki ABD çıkarları tehdit altında bulunmakta, bunun altında ise bölgedeki siyasi istikrarın

sarsılmasının yattığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.3). Mısır, Tunus, Yemen ve Libya gibi ülkelerde Arap Yarımadası El-Kaide'sinin ayaklanmalar konusunda çok bir faaliyeti bulunmamış olmasına rağmen, bu ülkelerdeki geçiş hükümetlerinin terörler mücadele kapasitelerinde hatırı sayılır bir azalma olması neticesinde, ABD'nin bölgedeki çıkarlarının tehdit altında olabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.4). Bu süreçte Lübnan Hizbullah'ının denizaşırı terör faaliyetlerini İsrail üzerine gerçekleştirilmiş olsa da (Bulgaristan'da Burgas havalimanındaki otobüs saldırısında ölen beş İsrail vatandaşı kastedilmektedir) Lübnan Hizbullah'ının ABD karşıtı gündeminin değişmediği fakat Orta Doğu haricinde ABD'ye saldırı düzenlemek konusunda çekinceleri olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2013, ss.4-5). Özellikle Libya'da Kaddafi rejiminin yıkılmasıyla birlikte oluşan kurumsal boşluk neticesinde, terör faaliyetleri artmış, aşırıcılar Libya'nın istikrarını tehdit altında tuttuğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2013, s.17).

Kuzey Kore ve İran'ın kitle imha silahlarına erişimi, özellikle nükleer silahlarını siyasal olarak kullanma arzususunun devam ettiği belirtilmektedir. İran'ın nükleer silah geliştirme çabasının İran'ın güvenliğini, prestijini, bölgesel nüfuzunu artırma girişiminin bir neticesi olarak raporda görülmeye devam etmektedir. Tahran yönetiminin uranyum zenginleştirme çalışmaları, nükleer reaktörler ve balistik füzeler konusunda teknik uzmanlaşmaya sahip olduğu, bunun neticesinde eğer arzu ederlerse balistik füzeler ile taşınabilecek nükleer silah üretme kapasitesine sahip olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.7). Tabi ki İran'ın bir fayda maliyet analizi neticesinde durumu değerlendirerek davranışlar sergileyeceğini, rejimin tehdit altında olmaması durumunda bu silahları geliştirmeyeceği öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.7). Fakat öte yandan Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma programının hem Doğu Asya'daki güvenlik ortamını hem de ABD'nin güvenliğini doğrudan veya dolaylı yoldan tehdit ettiği değerlendirilmekte, dolaylı yoldan tehdidin üretilen silahların veya tekniklerin paylaşımı veya İran veya Suriye gibi ülkelere satılması durumuyla oluşabileceği belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.7). Fakat ABD İstihbarat Topluluğu'nun raporlarına ve değerlendirmelerine göre Kuzey Kore'nin nükleer kapasite geliştirme çabasının altında caydırıcılık, uluslararası prestij, zorlayıcı diplomasinin yattığı belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.8). Bu durum ile birlikte, Orta Doğu'da özellikle Suriye'nin sahip olduğu kimyasal savaş programı kapsamında stoklanan, hardal gazının, sarin ve VX maddelerinin sahip oldukları balistik füzeler ile birlikte kullanılabileceği ve bu gelişmiş kimyasal savaş programının potansiyel olarak devasa zayıflar sebep olabileceği bu raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.8).

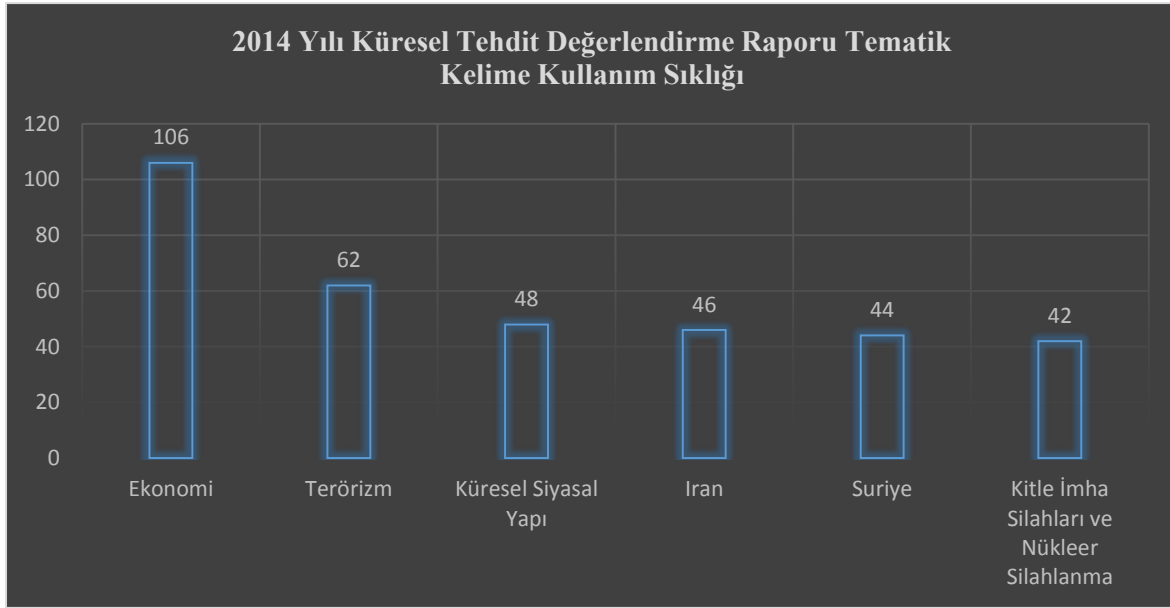
Değerlendirme

2013 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda 2012 yılına kıyasla “Ekonomi” teması önceliğini korumaktadır. Özellikle “Siber Güvenlik” teması ile iç içe olan ekonomik güvenlik ve ekonomik espionaj konuları raporda yer almaktadır. Çin ve Rusya devletlerinin yürüttüğü ekonomik espionaj faaliyetleri siber alanda ağırlık kazanmakta olduğu ve sıklıkla gerçekleşen siber saldırılar neticesinde ABD’nin siber altyapı ile donanmış olan kritik altyapıların, finansal sistemlerin ve şirketlerin zarara uğratılması için faaliyet gösterebilecekleri öngörülmektedir. Ekonomik tehditlerin ikinci ayağının ise Orta Doğu’daki istikrarsızlıklar neticesinde petrol fiyatlarındaki değişim olduğu, enerji sektörlerinin zarar görmesinin önüne geçilmesi gerektiği fikri raporlarda bir tavsiye niteliğinde bulunmasına rağmen aynı zamanda ABD’nin kendini küresel bir aktör olarak nitelendirebilmesi için bir stratejik fırsat olduğu söylenebilir. Her ne kadar ABD’nin bu noktada nüfuz koruma politikası yapabilmesi için ihtiyaç duyduğu kaynağın Suudi Arabistan ile devam eden müttefiklik düşüncesine dayandırılması ve bu sayede İsrail’in güvenliğinin sağlanması ile mümkün olabileceği değerlendirilebilirken aynı zamanda bölgedeki istikrarsızlıktan ekonomik olarak faydalanmak için çeşitli adımlar atma yoluna gidebileceği söylenebilir. Bölgesel istikrarsızlıktan söz etmişken “Terörizm” temasının ikincil tehdit olmasına rağmen 2012 yılına kıyasla kullanımında azalma olduğu göze çarpmaktadır. Bunun temelinde küresel cihatçı yapının merkezîyet mantığının zayıflaması neticesinde operasyon kapasitesindeki azalma olduğu değerlendirilmektedir. ABD’nin İstihbarat Topluluğu’nun küresel siyasal yapı ile terörizmin doğrudan ilişkili olduğunu öngördüğü anlaşılabilmektedir. ABD’ye doğrudan zarar verebilecek tehdit düzeyinin azalmasının da raporlardaki terörizm temasının kullanımında azalma olması ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü, terörizm temasının kullanım alanının ABD’nin bölgesel çıkarlarını veya doğrudan kendi topraklarını tehdit etmesi ile ilişkilendirmesi ile Libya’da artan terör faaliyetlerinin oluşmasına rağmen bu derece bir azalmanın gözlemlenmemesi gerekirdi. Bu noktada ABD’nin, Libya’da kendisine veya çıkarlarına tehdit oluşturacağını düşünmediği bir terör faaliyetinin olduğunu söylemek mümkündür. Fakat 2012 yılının Eylül ayında gerçekleşen Bingazi Büyükelçilik Saldırısı’nın büyük bir istihbarat zafiyeti olduğunun da belirtilmesi gerekir. Aynı zamanda “Küresel Siyasal Yapı”, “İran” ve “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temalarının da raporda iç içe geçtiği değerlendirilmektedir. İran’ın Lübnan Hizbullah’ını desteklediği iddiası ile birlikte İsrail’e ve İsrail vatandaşlarına yönelik saldırılarının devam etmesi, bölgesel istikrarı doğrudan etkilerken, kitle imha silahları ve

nükleer silahlara Kuzey Kore ile birlikte erişim ve üretim çabalarının devam etmesinin de doğrudan küresel güvenliği tehdit eden faktörler arasında yer aldığı söylenebilir.

2.9. ABD'nin 2014 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.9: 2014 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2014 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi⁵⁸, Terörizm⁵⁹, Küresel Siyasal Yapı⁶⁰, İran⁶¹, Suriye⁶² ve Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁶³” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABD'nin 2014 yılında öncelikli tehditleri arasında ekonomik siber güvenlik yer almaktadır. Çin'in siber faaliyetlerinin ekonomik büyüme, siyasal istikrar ve askeri hazırlılık olması neticesinde Çinli liderlerin internet erişimini ekonomik gelişme, reklam ve kişileri sosyal olarak dizayn etme süreci ile birleştirerek büyüdüğü gözlemlenmektedir (ODNI, 2014, s.2). ABD ekonomisine katkı sağlayan birçok ülkenin doğal kaynaklarda

⁵⁸ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁵⁹ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

⁶⁰ Political / Politics / Politicize / Politically

⁶¹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁶² Syria / Syrian / Syrians

⁶³ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

yaşanabilecek şoklara karşı savunmasız olduğu, bu şokların o ülkelerin ekonomik gelişimlerini etkileyebileceği, siyasal yapısını bozabileceği, istikrarsızlık yaratabileceği ve bölgesel gerilimi artırabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.9). Bu durum neticesinde ABD'nin ekonomisi de bu ülkelerle yaptığı ticaret neticesinde zarar görme tehdidine sahip olduğu söylenebilir. Bu süreçte kötü hava koşulları ve düşük ekonomik riskler neticesinde kutuplara sınırı olan ülkeler bölgedeki çıkarları için iş birliği içerisinde olmak üzere adımlar atarken, buzulların erimesinin neticesinde ekonomik ve güvenlik konusunda çeşitli çekinceler oluşmakta, bunun altında yatan sebep ise okyanusların altından çıkartılabilecek doğal kaynaklar olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.11). Orta Doğu ülkelerinin içerisinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar Arap Baharı'nın ardından artmış, bununla birlikte bölgedeki siyasal istikrar bozulmaya devam etmektedir. Arap baharının sonucunda ülkelerin ABD'ye karşı oluşan görüşleri, yönetilemeyen bölgeler, ekonomik zorluklar gibi sorunların ABD'nin bölgedeki çıkarlarına karşı tehdit teşkil ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, ss.13-16). Çin'in bu süreçteki iç politikasının ekonomik reformları hızlandırmak, yönetim kapasitesini etkili ve güvenilir hale getirmeye çalışmaya devam ettiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2014, s.21). Asya'daki Afganistan ve Pakistan gibi ülkelerin ekonomik olarak sorunlar yaşamaya bu durumun da bölgedeki gerginliği artırmaya devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.24).

Küresel siyasi yapı içerisinde Rusya'nın bölgesel olarak rolünü artırma çabaları devam ederken ekonomik olarak güçlenen Rusya'nın dış politika konusunda özellikle Suriye, Afganistan, İran ve Kuzey Kore konusunda ABD'nin dış politikasına zıt ilişkiler kurmaya devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.23). Ekonomik olarak güçlenen Rusya'nın askeri olarak modernizasyon ile birlikte yeni taktiksel girişimlerde bulundukları gözlemlenmektedir. Akdeniz, Latin Amerika ve Kutuplarda varlığını göstermeye devam eden Rus ordusunun temel bir güç gösterisi içerisinde olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.23). Arap Baharı'nın ardından üç yıl geçmesi ile birlikte birkaç ülkenin otoriter yönetim anlayışından uzaklaştığı fakat siyasal belirsizlikler ve şiddet neticesinde 2014 yılında zayıflayan rejimlerin etnik ve mezhepsel çatışmaların artmasına sebep olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.12). Özellikle Suriye'de artan mezhepsel gerilimler neticesinde Suriye'nin İran ve Lübnan Hizbullah'ı ile Sünni Arap devletleri ve müttefikleri arasında bir vekâlet savaşına sahne olacağı belirtilmekte, yaklaşık iki milyon Suriyeli mültecinin komşu ülkelere gitmesi sebebiyle özellikle Ürdün ve Lübnan zorluklar içerisinde kalmaya devam edeceği raporda öngörülmektedir (ODNI, 2014, ss.12-13). Sahra Altı Afrika

bölgesinde siyasal ve güvenlik kargaşasının 2014 yılında şiddetleneyeceği öngörülürken, asimetrik saldırılar ile birlikte hükümetlerin çoğunun kapasite ve irade eksikliği neticesinde aşırılık yanlısı ve ayaklanmacı grupların yetiştiği bir ortam haline geldiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.19).

İran ve Kuzey Kore'nin uluslararası arenada tahmin edilemeyecek davranışlar sergileyen aktörler olduğu, siber espionaj ve saldırı kapasitelerinin artışı ile birlikte ABD veya ortaklarını istikrarsızlaştırıcı veya istikrarsızlaştırmaya yönelik tahrik edici unsurları kullanabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.2). İran ve Hizbullah, Esat rejimini korumak adına çeşitli ekonomik ve askeri yardımlarda bulunmakta, Suriye ABD'ye karşı büyük bir müttefik olarak değerlendirilmekteyken özellikle Hizbullah'ın Suriye dışarısında da ABD'nin müttefiklerine ve çıkarlarına büyük oranda tehdit oluşturduğu, 1990lı yıllardan bu yana en büyük küresel terörist faaliyetlerini gerçekleştirdikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, ss.4-5). İran'ın stratejik hedeflerini gerçekleştirme, güvenliğini ve prestijini geliştirme çabaları neticesinde 2014 yılında nükleer başlıklı füze elde etme kapasitesinin bulunduğu fakat ortak eylem planının bir sonucu olarak hedeflerini kısa vadede askıya aldığı ancak eninde sonunda nükleer silah üretme faaliyetinde bulunup bulunmayacağı net olarak bilinmediğinin raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2014, s.5). Kuzey Kore konusundaki gelişmeler geçen seneler ile aynı olup 2013 yılının Şubat ayında nükleer tesislerin ayarlanması ve değişmesi üzerine 2007 yılında kapatmış olduğu Yongbyon uranyum zenginleştirme tesisini tekrar çalıştırmaya olduğu raporda belirtilmektedir. Bu sürecin altında konvansiyonel ordunun eksikliğinin nükleer güç ile giderilerek caydırıcı bir etkiye sahip olmasının beklendiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.6).

Doğal kaynakların korunması ve enerji güvenliği açısından tehditler değerlendirildiğinde, doğal kaynaklara güvenli erişimin, gıda ve su gibi temel ihtiyaçların karşılanabilirliğinin azalması neticesinde güvenlik tehditleri artmakta, alışlagelmişin dışında enerji üretimi ve sahip olunan bol miktarda su ve tarımsal kaynakların küresel kıtlığın ABD'ye olan etkisini azalttığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2014, s.9). Fakat ABD için önemli olan birçok ülkede bu yoksunlukların yaşanması ile birlikte rejimler tehdit altında bulunmakta, suç faaliyetleri artmakta ve terör unsurlarının bu zafiyetlerden yararlanmaya çalıştığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2014, s.9). ABD'nin kaya gazı ve sıkı petrol üretimini devam ettirmesi ile birlikte güvenli bir enerji geleceği olduğu değerlendirilirken, enerji ithalatına olan bağımlılığın azaltılması, küresel enerji

piyasalarındaki dalgalanmaların ABD üzerindeki ekonomik etkisini azaltması öngörülmekte, fakat bu durumun ABD'yi piyasa güçlerinden izole olmaya yetmeyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.10).

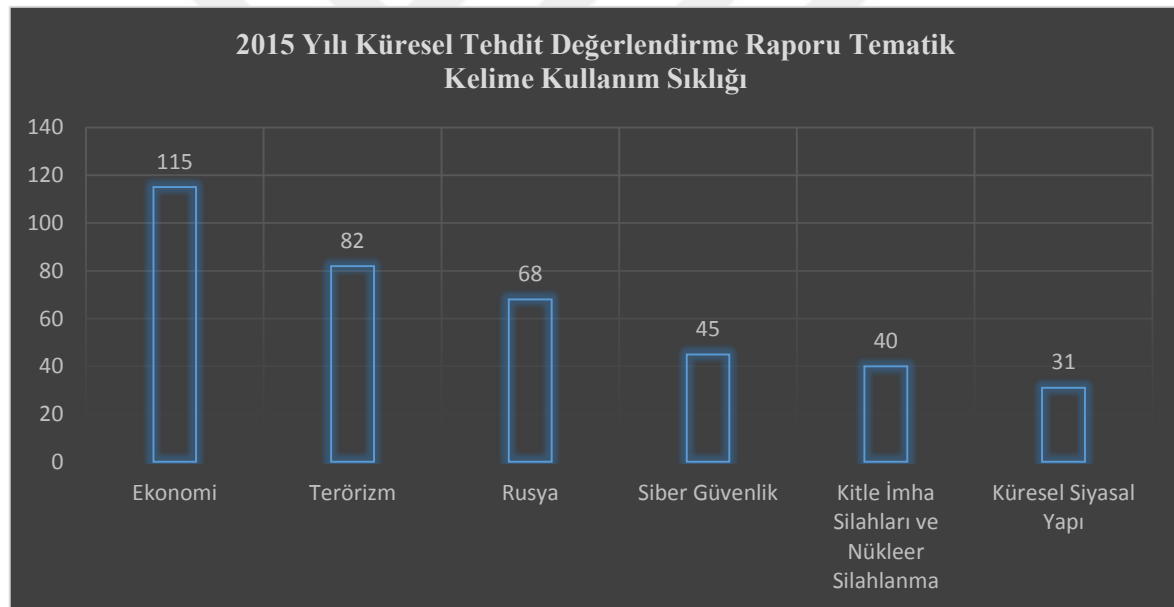
Değerlendirme

“Ekonomi”, “Terörizm”, “Küresel Siyasal Yapı”, “İran” ve “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temalarının 2014 yılında da 2013 yılı gibi önem arz ettiği fakat önem sıralamalarında veya kelime kullanım sıklığı nazarında benzerlik gösterdiği göze çarpmaktadır. 2013 yılından farklı olarak 2014 yılı raporunda ise ABD'nin tehdit algısına “Suriye” temasının dâhil olduğu gözlemlenmektedir. Suriye'nin karmaşık bir etno-sekteryar yapıya sahip olması nedeniyle İran'ın desteklediği iddia edilen Lübnan Hizbullah'ı ve Sünni Arap devletleri arasında geçecek olan bir vekâlet savaşının ana muharebe sahası olmasının belirtilmesinin de bu raporda önem arz eden bir noktada olduğu varsayımı kabul edilebilir. Bu noktada Suriye'deki iç savaşın gerek terör örgütlerinin eleman temin sürecinde çeşitli kolaylıklar sağlayabileceği öngörüldürken, bu durumun bölgesel politik istikrarsızlığı derinleştirebileceği ve Suriye'yi Orta Doğu'da uzun yıllar sürebilecek olan çatışmaların merkezine alabileceği değerlendirilebilir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde Esat rejiminin özellikle İran'dan aldığı destek ile birlikte ABD'nin bölgesel çıkarlarına zarar verebileceği değerlendirilmekte, aynı zamanda küresel terörizm perspektifinden devlet destekli terörizm konseptini farklı bir boyuta taşıyarak muhtelif terör yapılanmalarının ulusal muhafızlar arasında görev yapmasının önünü açan bir gelişme olarak nitelendirilebilmektedir. “Ekonomi” temasına 2013 yılından farklı olarak, kutuplardaki enerji kaynaklarının paylaşılması konusunda yaşanan gerilimlerin artabileceği ve bu noktada buzullara kıyısı olan ülkeler ile Rusya arasındaki gerilimin tırmanabileceği değerlendirilmektedir. Tabi ki bu gerilimlerden “Küresel Siyasal Yapı” etkilenebileceği gibi özellikle ABD'nin dış politikasına karşı hamleler olarak görülebilecek olan İran, Suriye ve Kuzey Kore gibi devletlerle ilişkilerini genişletmesi neticesinde istikrarsızlığın artabileceği de raporda yer alırken bu durumun temelinde istikrarsızlığı artırmasından ziyade küresel ekonomik kalkınma ve istikrarı getirebileceği tarafımızca söylenebilir. Çünkü ülkelerin iş birliği içerisinde olan ülkelerdeki gelişmelerin ticari anlamda elde ettikleri getiriler neticesinde küresel ekonomiye olan katkılarının artacağı ve bu katkının küresel ekonomik gelişmeye ve iyi ilişkiler içerisinde olan ülkelerin sayısının artması ile birlikte siyasal istikrar doğurabileceği öngörülebilir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” teması geçmiş

yıllarda olduğu gibi “İran” teması ile iç içe geçmiş, rasyonel olmayan aktörler olarak nitelendirilen İran ve Kuzey Kore’nin değişken yapılar ve kısa vadeli kazançlar adına hamleler yapabileceği belirtilmiştir. İran’ın nükleer silah geliştirme faaliyetlerini askıya almasındaki temel sebebin kısa vadeli kazançlar elde etme girişimi olduğunun altı çizilmekte ve bir prestij aracı olarak gördüğü nükleer silahları eninde sonunda elde edeceği öngörülmektedir. Bu noktada müdavimlik olarak adlandırılan istihbarat hatasının gerçekleşerek eleştirel düşünce konusunda İran’ın sürekli olarak alternatif bir çıkar yolu gözlemlediği yargısının kırılamadığı gözlemlenmektedir.

2.10. ABD’nin 2015 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.10: 2015 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2015 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi⁶⁴, Terörizm⁶⁵, Rusya⁶⁶, Siber Güvenlik⁶⁷, Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁶⁸ ve Küresel Siyasal Yapı⁶⁹” temaları en çok bahsedilen konular olarak ortaya çıkmaktadır.

⁶⁴ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁶⁵ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

⁶⁶ Russia/ Russian/ Moscow

⁶⁷ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

⁶⁸ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

⁶⁹ Political / Politics / Politicize / Politically

Ekonomik güvenlik ABD'nin önceliği olmaya 2015 yılında da devam etmektedir. Özellikle siber saldırıların ekonomiye büyük tehdit unsuru oluşturduğu değerlendirilirken, İran ve Kuzey Kore'nin siber saldırılarını ABD'nin özel sektörüne yönlendirdiğinin tespit edildiği belirtilmektedir (ODNI, 2015, s.1). Siber uzayda bütün ülkelerin kabul ettiği ve uygulanabilir kanunların olmayışının siber saldırıların caydırıcılığını ortadan kaldırdığı ve ekonomik siber espionajın önünü açtığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.2). Bu süreçte Çin'in siber ekonomik espionaj çalışmalarının ileri seviye sürekli tehdit olarak nitelendirilmesi ve özel sektörün buna göre savunma mekanizmaları geliştirmesi gerektiği belirtilirken, Çin'in ekonomik espionajlarına karşı ileri seviye siber güvenlik çalışmalarının gerçekleştirilmesiyle birlikte Çin'in siber ekonomik espionaj çalışmalarının maliyetinin artırılması gerektiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.3). Siber tehditlerin yanı sıra sınıraşan suç örgütlerinin ekonomik faaliyetlerinin devletlerin gelirlerine yönelik zararlarının yanında mücadele için ayrılan bütçeler ile ilgili ekonomilere zarar verdiği ve dolaylı olarak ABD'nin ekonomisine bir tehdit teşkil ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.8). Tabi ki bu süreçte sınıraşan suç örgütlerinin devam eden çatışmalardan faydalanarak muhtelif ülkeleri istikrarsızlaştırmaya, ekonomilerin açıklarından ve yönetim zafiyetlerinden yararlanmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.8). 2008 yılında başlayan ekonomik krizden etkilenen küresel ekonomik büyümenin yavaşlaması neticesinde, gelişmiş ekonomilerin düzenli büyüme konusundaki sorunları devam etmekte, özellikle Japonya ve Avrupa ülkeleri bu durumun etkisini hissetmeye devam ettiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2015, s.9).

Bölgesel tehditlere bakıldığında özellikle Orta Doğu'da Irak'ta DEAŞ'a karşı koalisyon güçleri tarafından düzenlenen operasyonlar neticesinde Irak'ın büyük oranda istikrara kavuşturulduğu değerlendirilmektedir. Bu süreçte Suriye'de rejim güçlerinin çabalarıyla belirli bölgeler DEAŞ'ın elinden kurtarılmış olsa da istikrarın sağlanmasının birkaç yıl sürebileceği öngörülmektedir. Ayrıca milyonlarca mültecinin komşu ülkelere sığınması neticesinde bölgedeki istikrarsızlığın artabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.13). İran'ın ABD'nin ulusal çıkarlarına doğrudan bir tehdit oluşturduğu çünkü Suriye'de Esad rejimini desteklemeye devam ettiği ve İsrail karşıtı politikalar ile birlikte nükleer programını devam ettirmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.14). Libya'daki siyasal kutuplaşmanın neticesinde Libya'nın durumunun değişkenliğini koruyacağı, Yemen'de ise Husiler'in siyasal olarak en güçlü grup olarak ortaya çıkması ile birlikte Yemen üzerinde İran nüfuzunun arttığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2015, s.15).

Ayrıca Orta Doğu’da bulunan diğer ülkelerde de ekonomik sıkıntılar devam ederken, Lübnan, Mısır ve Tunus gibi devletlerde bu durumun istikrarsızlaştırıcı etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmektedir (ODNI, 2015, ss.15-16). Avrasya Bölgesinde Rusya’nın Ukrayna ve diğer ülkeler üzerindeki nüfuz kurma çabasının devam ettiği, nüfuz sağlamak adına ekonomik baskıların yanı sıra askeri tehditlere devam ettiğinin halihazırda gözlemlenmekte olduğu raporda vurgulanmaktadır (ODNI, 2015, ss.17-18).

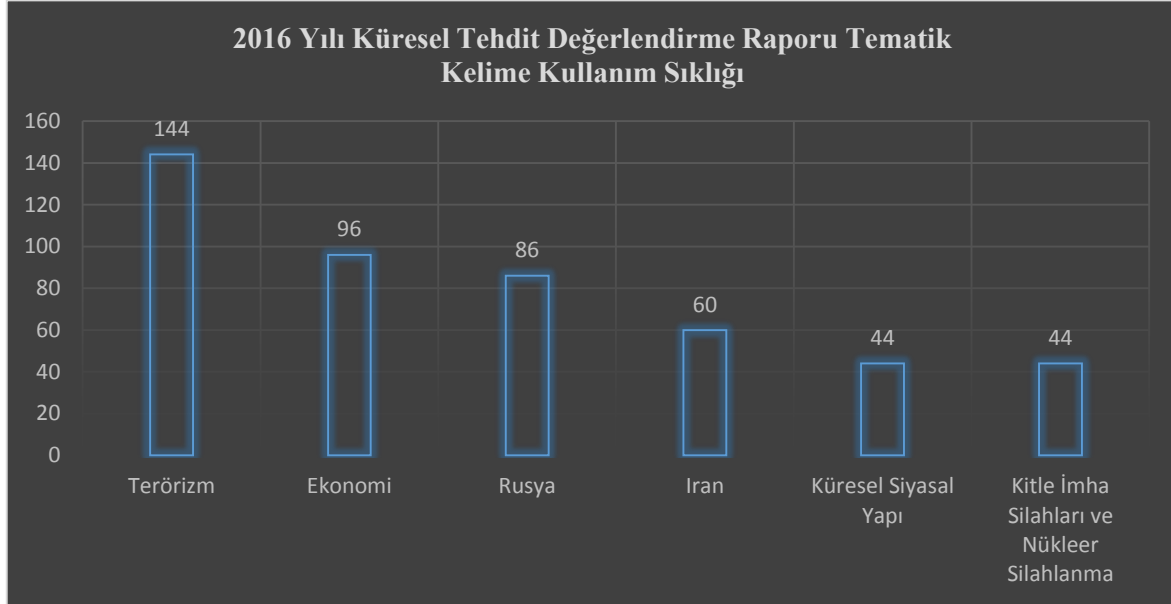
Ulus devletlerin kitle imha silahlarını geliştirme, elde etme ve bu silahları kullanabilmek için geliştirdikleri balistik füze teknolojileri konusunda hatırı sayılır bir tehdit olduğu, Suriye’de rejim güçlerinin muhaliflere karşı kimyasal silah kullandığı ve küreselleşen ekonomide bu silahların ve bu konudaki uzmanlığın kolaylıkla küresel bir biçimde aktarılmasından kaynaklanan bir tehdit unsuru olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2015, s.5). İran’ın nükleer silah geliştirmesi konusunda stratejik hedeflerinin güvenlik, prestij ve bölgesel nüfuz üzerine olduğu ve istediği taktirde bu silahları geliştirebilecek teknolojiye ve uzmanlığa sahip olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, ss.5-6). Nükleer silahların kullanımı konusunda İran’ın tercihinin balistik füzelere yerleştirilmiş nükleer silahlar olacağı, bu sayede ABD ve müttefiklerine karşı caydırıcı bir güç olma konusunda kararlı olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.6). Kuzey Kore’nin nükleer silah geliştirme çabaları İran ile aynı stratejik amaçları gütmesi ile birlikte sofistikte balistik füze gücünün göz ardı edilmemesi gerektiği, bunun ile birlikte rejim tehdidi durumunda bu füzeleri kullanma konusunda kararları olabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.6). Bu süreçte Çin nükleer füzelerini modernize etmeye devam etmekte ve daha avantajlı hale getirmek için çaba sarf ederken nükleer güç ile hareket eden denizaltıları sayesinde caydırıcı bir deniz gücü olmak üzere olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.7). Aynı zamanda Rusya’nın yeni geliştirdiği orta menzilli güdümlü nükleer füze ile birlikte daha önce imzalamış olduğu Orta Menzilli Nükleer Güçler Anlaşmasını ihlal ettiği, bundan sonrasında atacakları adımların dikkatle izleneceği belirtilmektedir (ODNI, 2015, s.7).

Değerlendirme

“Ekonomik” tehdit teması diğer yıllarda olduğu gibi “Siber Güvenlik” teması ile iç içe geçmiş bir biçimde 2015 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda yer almaktadır. Bu noktada kaynağı Çin, Rusya, İran ve Kuzey Kore olmak üzere çeşitli siber saldırılar gerçekleşmiş ve ABD’nin gerek kritik altyapılarına yönelik gerekse ABD kökenli özel şirketlere yönelik saldırıların 2014 yılına göre artmış olduğu tematik kelime kullanım sıklığı üzerinden gözlemlenebilmektedir. “Terörizm” teması 2014 yılına göre artış göstermiş, bu artışın temelinde DEAŞ’ın olduğu, “Küresel Siyasal Yapı” temelinde bölgesel istikrarsızlıklardan etkilenerek faaliyetlerini sürdürdüğü, koalisyon güçlerinin çabaları neticesinde DEAŞ’ın Irak’ta faaliyet gösterememesi ve Suriye yönetiminin DEAŞ’a karşı rejim güçlerinin faaliyetleri neticesinde kısmi başarı elde edildiği gibi konuların etkisinin olduğu söylenebilir. “Rusya” temasının 2015 yılı için de tehdit olarak değerlendirildiği, siber operasyonlar ve bölgesel olarak nüfuz elde etmeye yönelik çalışmalarının, özellikle Ukrayna’ya karşı yürüttüğü ekonomik ve siyasi faaliyetlerin neticesinde ABD için bir güvenlik tehdidi oluşturduğu ve bu algının oluşmasının en büyük sebeplerinden birisi olarak ise NATO için tampon bölge niteliği taşıyan Ukrayna’nın, Rus yanlısı birisi tarafından yönetilmesinin bir çatışmayı tetiklemesi ihtimali üzerinde durabileceği değerlendirilmektedir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasında ise İran ve Kuzey Kore’nin çeşitli faaliyetleri tehdit olarak algılanırken Çin’in nükleer silahları modernize etme girişiminin de bu tehdit algısının konusu olduğu göze çarpmaktadır. Fakat Çin’in gerek nükleer silahlanma konusunda gerekse ekonomik tehdit oluşturması gibi kritik konularda raporda bulunmasına rağmen tematik olarak ABD için tehdit algısının düşük olmasının dikkat çekici olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir. Bunun gerekçesi olarak ise Çin’in rasyonel bir aktör olarak görülmesi veya kitle imha silahlarını yalnızca kendisini korumak adına kullanması veya daha önce bahsedildiği üzere karşılıklı kesin yıkım doktrini ile ilişkilendirilebileceği değerlendirilebilir.

2.11. ABD'nin 2016 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.11: 2016 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2016 yılı raporunda öncelikli olarak “Terörizm⁷⁰, Ekonomi⁷¹, Rusya⁷², İran⁷³, Küresel Siyasal Yapı⁷⁴ ve Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma⁷⁵” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörizm tehdidi ABD için 2016 yılında birincil önemli tehdit durumundadır. Tehdidin öncelik kazanmasındaki temel sebeplerden birinin DEAŞ’ın Suriye ve Irak’taki faaliyetleri ile birlikte diğer ülkelerdeki yapılanmaları ve muhtelif örgütlere ilham kaynağı olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.4). DEAŞ’ın özellikle eleman temin yöntemleri kullanmak sureti ile dünya üzerinde birçok kişinin veya terör örgütünün Irak ve Suriye’ye geçiş sağlayarak DEAŞ’e biat etmesi ile tehdit düzeyini artırmakta, ABD içerisinde yaşayan DEAŞ destekçilerinin ülke içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı olarak ABD’nin güvenliğine veya çıkarlarına zarar vermek konusunda büyük tehdit teşkil

⁷⁰ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

⁷¹ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁷² Russia/ Russian/ Moscow

⁷³ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁷⁴ Political / Politics / Politicize / Politically

⁷⁵ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.4). Yaklaşık olarak 36 bin 500 yabancı savaşçıya sahip olan DEAŞ'ın 6500 savaşçısının batılı ülkelerden geldiği tespit edilmiş, Boko Haram gibi kendisinden önce kurulmuş olan örgütler üzerinde nüfuz sahibi olmak adına çeşitli faaliyetlerde bulunmakta ve halife kimliğini üzerine alarak cihatçı terör örgütlerinin tamamını kendi çatısı altında toplama girişiminde bulunmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.5). Teröristlerin ayaklanmacılar ile iş birliği yapma girişimlerini açıklayacak bir paradigma bulunmamasına rağmen DEAŞ Suriye'de, Mağrip El Kaidesi Mali'de yerel militanları destekleyerek ayaklanmaların ortaya çıkmasında öncül bir kuvvet olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.5). Gelecekte DEAŞ'ın sosyal medya üzerinden propagandalarının daha da etkili hale geleceği ve geniş izleyici kitlesi içerisinde yeni elemanlar temin etmeye devam edeceği öngörülmekte, bu durum ABD için öncelikli ulusal güvenlik tehditleri arasında kabul edilmektedir (ODNI, 2016, s.6). Suriye'de Esad yönetiminin yanı sıra devlet dışı aktörlerin de kimyasal silahlara erişim sağladığı, özellikle DEAŞ'ın Ağustos ayında Suriye'de gerçekleştirdiği saldırıda hardal gazına maruz kaldığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.8). DEAŞ'ın büyümesine karşı alınan önlemler çerçevesinde yönettikleri bölgelerdeki gelir kaynaklarına yönelik çeşitli hava saldırıları gerçekleştirilmekte bu şekilde ekonomik olarak DEAŞ'ın bölgeye refah getirmeyeceği halka gösterilmeye çalışılmaktadır (ODNI, 2016, ss.21-22). Genel olarak değerlendirildiğinde DEAŞ'ın Orta Doğu, Afrika ve Güney Asya'daki Irak, Suriye, Libya, Yemen, İran, Lübnan, Mısır, Tunus, Afganistan ve Nijerya gibi ülkelerde faaliyetlerini yoğunlaştırdığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2016, ss.21-28).

ABD'nin 2016 yılı tehdit değerlendirme raporlarına göre ekonomik güvenliğin sağlanması adına hükümetlerin yürüttükleri çalışmalar arasında vatandaşların kullanabileceği ve erişebileceği bilgiler üzerinde egemenlik kontrolü sağlamanın yolları araştırılmakta, güvenlik, mahremiyet ve ekonomik kaygıları dengelemek adına şirketlere yasal zorunluluklar getirmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Bu süreçte bilgilerin sansürlenmesi, çevrimiçi anonimitenin azaltılması ve verileri ulusal sınırlar içerisinde tutması için yeni yasalar ve yeni teknolojiler uygulayacağı değerlendirilmekte, bu düzenlemeler neticesinde ABD içerisinde faaliyet gösteren şirketlerin işletme maliyetlerini artırmaya meyilli olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.2). ABD'nin ekonomisine yönelik tehditlerin ülke dışarısındaki ABD çıkarlarının terör örgütleri tarafından sekteye uğratılmasına yönelik düzenlenen saldırılar olduğu, bu saldırıların özellikle DEAŞ tarafından gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.4). Sadece çıkarlara

doğrudan saldırılarda bulunmayan Sünni aşırı terör yapılanmalarının aynı zamanda ABD'nin çıkarlarının olduğu topraklardaki ülkelerin istikrarını bozmaya yönelik davranışları da ABD için bir tehdit oluşturduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2016, s.5). Bu süreçte özellikle İran'ın Kudüs Gücü yapılanmasının partneri olarak nitelendirilebileceği iddia edilen Lübnan Hizbullah'ına saldırılarında kullanmak üzere ekonomik ve askeri destek verdiği belirtilmekte, uzun vadeli ekonomik, siyasal ve sosyal problemlerin değişen teknoloji ile birlikte küresel tehdit haline gelebileceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.6). Küresel ekonomik büyümenin Çin ekonomisinin yavaşlaması neticesinde kayba uğrayacağı, gelişmiş ekonomilerin 2010 yılından bu yana en güçlü GSYİH büyümelerinin %2 civarında gerçekleştirmiş olmasına rağmen küresel olarak azalma trendinde olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.12). Bununla birlikte 2014 yılında başlayan keskin emtia fiyat düşüşleri neticesinde zarar gören gelişmekte olan ekonomilerin 1980 yılından bu yana ilk defa gelişmiş ülkelere sermaye çıkışını yaşadığı belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.12). Aynı zamanda ABD'nin istikrarlı ekonomik büyümesinin devam etmesi ile birlikte birçok Avrupa ülkesi için büyümenin yeniden başlamasının sinyalleri verilmiş olduğu söylenmekte, her ne kadar Yunanistan'ın borç kriziyle mücadele etmeye devam etmesi ile birlikte büyük ihtimalle gelişmiş ülkelerin bölgesel ekonomik büyüme istatistiğine büyük oranda katkı sağlayacağı öngörülmektedir (ODNI, 2016, ss.12-13).

2016 yılında ilk defa Rusya resmi olarak tehdit olarak kabul edilmiştir. Rusya'nın kamuoyu tarafından açıkça gözlemlendiği süreçte daha yıpratıcı ve etkili bir biçimde kritik altyapı sistemlerine karşı siber saldırıları ve siber espionaj çalışmaları yürütmeye devam etmesi ile birlikte Rusya'nın ABD'nin çıkarlarını ve çeşitli stratejik hedeflerini tehdit ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.3). Özellikle Suriye ve Ukrayna konusunda yürüttüğü nüfuz operasyonları neticesinde siber ortamı kullanarak bu bölgelerde sorunların kendi lehine çözülmesi adına çeşitli istihbarat toplama çabalarına yoğunlaştığı ve bunu sürdüreceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.3). Bu süreçte Rusya'nın yeni bir seyir füzesi geliştirerek ABD ile olan Orta Menzilli Nükleer Güçler Antlaşmasını ihlal ettiği belirlenirken, Rusya'nın bu antlaşmayı ihlal etmediği konusunda açıklamaları olmuş ve Rusya'nın komşularının bu füzeleri geliştirmesine yönelik bir antlaşmanın olmayışı neticesinde güvenlik zafiyeti oluşabileceği yönünde söylemler geliştirdikleri belirtilmektedir (ODNI, 2016, ss.7-8). İkincil olarak Çin'in ABD'ye karşı başarılı siber operasyonlar gerçekleştirmesi neticesinde daha önce de belirtildiği üzere tehdit olmaya devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.3). 2015 yılında Çin'in saldırgan siber faaliyetlerden kaçınacağına dair beyanlarının

dikkatle izleneceği ve siber espionaj çerçevesinde elde edilmiş veya edilecek fikri sınai hak ihlallerinin yakından takip edileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.3). Bu iki temel tehdit dışında İran, Kuzey Kore ve devlet dışı aktörlerin siber saldırı kapasitelerinin de tehdit teşkil etmeye devam ettiği, fidye yazılımı olarak adlandırılan yazılımlar ile ilgili tedbirlerin artırılacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, ss.3-4).

Son kritik tehdit faktörü olarak Kuzey Kore'nin 06 Ocak 2016 tarihinde gerçekleştirdiği başarılı hidrojen bombası testi neticesinde kitle imha silahları olduğu belirtilmektedir. Her ne kadar bu olayın değerlendirilme süreci devam ediyor olsa da testin düşük verimi neticesinde, termonükleer bir cihazın testten başarılı bir şekilde geçmesi için gerekli kriterlerin tutarlı olmadığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.7). Pyongyang yönetiminin niyetinin, nükleer tesislerin tekrar harekete geçirilerek uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam etmek olduğunu belirtmiş olması ile birlikte Kuzey Kore'nin plütonyum üretim reaktörünün faaliyete geçtiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.7). Bu süreçte Kuzey Kore'nin önceki yıllarda belirttiği stratejik amaçlarını hala sürdürdüğü öngörülürken, Çin'in nükleer güçlerini modernize etme çalışması, Rusya'nın seyir füzelerinin üretimine geçmesi, Suriye ve Irak'ta kimyasal silahların kullanımı ve İran'ın nükleer faaliyetlerine devam etmesi nedeniyle nükleer tehdidin ABD için önemli bir boyuta ulaştığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, ss.7-8).

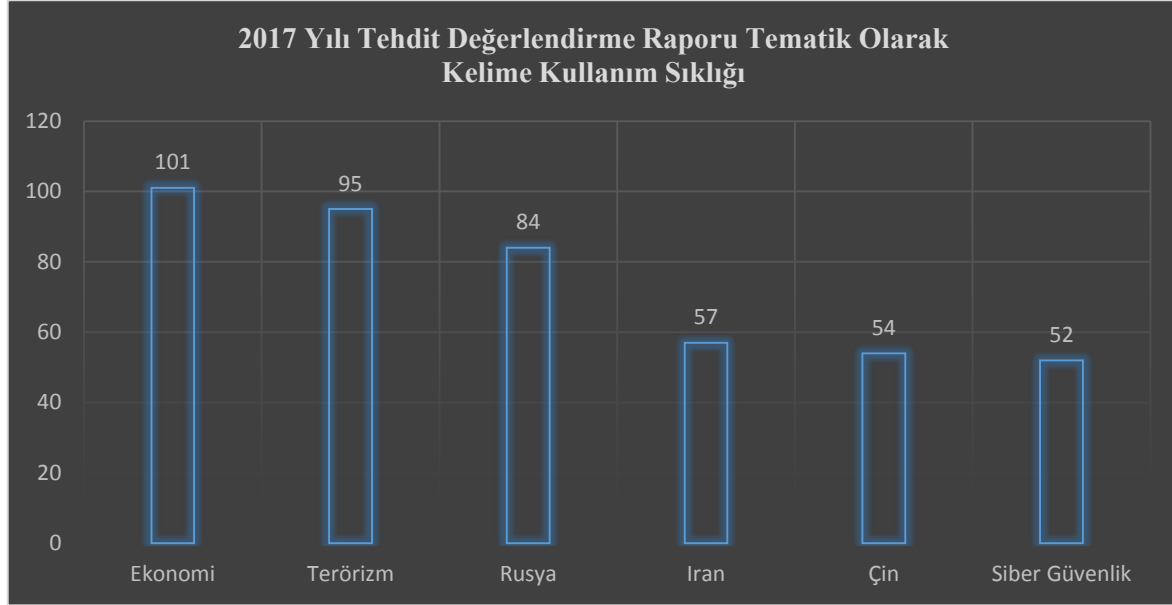
Değerlendirme

2016 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda “Terörizm” temasının 2015 yılı küresel tehdit değerlendirme raporuna göre hızla artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bunun temel sebebi olarak DEAŞ'ın eleman temin kapasitesindeki artışın genel olarak “Küresel Siyasi Yapı”, daha lokal olarak ise bölgesel istikrarsızlıklardan kaynaklandığı söylenebilir. DEAŞ'ın küresel cihat anlayışının bir öncüsü olarak kendini göstermesi neticesinde birçok ülkenin vatandaşının sınırları aşarak DEAŞ'a katılım göstermesi ile birlikte yaklaşık 36.500 kişilik bir terör yapılanmasının oluşmasına katkı sağladığı raporda belirtilmektedir. Bu perspektiften bakıldığında DEAŞ'ın küresel olarak bireylerden destek alması ve kontrol ettiği bölgeler neticesinde kendini bir devlet olarak görme ve gösterme kabiliyetindeki başarı neticesinde benzer ideolojik görüşteki insanları kendi çatısı altında toplamayı başarmayı, ayrıca bölgesel istikrarsızlıkları ve yerel ayaklanmaları da destekleyerek kendi kaynaklarını oluşturmak ve eleman temin etmek için uygun zemini oluşturma girişiminde bulunduğu

değerlendirilebilir. “Ekonomi” temasının 2016 yılındaki ikincil tehdit pozisyonuna gelmesindeki temel sebeplerin arasında ABD’nin ve AB müttefiklerinin küresel ekonomide, Çin temelli yavaşlama olmasına rağmen ekonomik büyümeye devam etmesi ve bu sayede zaten yüksek olan refah düzeyindeki artış olduğunu söylemek mümkündür. Çin’in siber kapasitesindeki artışın ekonomik boyutları olduğu kadar güvenlik konusunda da tehdit teşkil ettiği söylenebilir. Bu noktada temel kaygının ülkelerin internet üzerinden verilerinin elde edilmesi konusunda sorun yaşanması neticesinde güvenlik tehditlerinin oluşması üzerine olduğu tarafımızca söylenebilir. “Rusya” temasındaki artışın sebebi olarak ise ABD’ye yönelik siber saldırılar ve siber espionaj faaliyetlerindeki artış ile birlikte orta menzilli seyir füzeleri geliştirme sürecinin olduğu değerlendirilmektedir. Rusya bölgesel olarak nüfuz operasyonlarına devam ederken bir yandan da ABD’yi tehdit olarak görmesi neticesinde tedbirler almakta ve bu alınan tedbirler ABD’nin bölgesel çıkarlarına veya doğrudan güvenlik algısı üzerindeki perspektifin doğrudan değişmesine yol açmaktadır. Her ne kadar sıcak savaş ihtimalinin düşük olduğu stratejik olarak değerlendirilebilecek olsa da 2016 yılında gerilen ilişkilerin sonuçları 2016 yılı sonrasında kendini küresel siyasal ve ekonomik denge sorunu olarak gösterebileceği, Soğuk Savaş’ın sert geçen yıllarına benzer bir ortamın oluşmasına yol açabileceği söylenebilir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının yıllardır tehdit algısı kapsamında değerlendirilmesinin temel sebeplerinden olan İran ve Kuzey Kore’nin faaliyetleri bu sene de geçen yıllara benzerlik göstermektedir. Fakat Kuzey Kore’nin bu sene başarılı bir şekilde gerçekleştirmiş olduğu hidrojen bombası testlerinin ABD’nin Asya’daki çıkarlarının yanı sıra bir şekilde DEAŞ gibi terör yapılanmalarının eline geçme riskinin tehdit algısının önemli bir bölümünü oluşturmasında pay sahibi olduğu değerlendirilmektedir. Bu noktada ortaya çıkan istihbarat analiz hatası ise öncelikli olarak aynadaki görüntü hatasının tam tersinin doğrudan kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Nükleer silahların terör örgütlerinin eline geçmesinin temelinde aynı zamanda bu silahı satan ülkeye de tehdit yaratabileceği algısının oluşmadığı, demirleme etkisi istihbarat hatası ile birleştiğinde terörizmi destekleyen devletlerin olduğu varsayımı neticesinde Kuzey Kore ve İran temelinde nükleer silahların terör örgütlerine satılabileceği değerlendirmesinin olduğu söylenebilir.

2.12. ABD'nin 2017 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.12: 2017 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2017 yılı raporunda öncelikli olarak “Ekonomi⁷⁶, Terörizm⁷⁷, Rusya⁷⁸, İran⁷⁹, Çin⁸⁰ ve Siber Güvenlik⁸¹” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siber tehditlerin 2017 yılında da ABD ve küresel ekonomiye yönelik tehditleri ile birlikte küresel kurumlara, yönetime ve kurallara karşı güveninin zorlanmasına sebep olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.1). Bu noktada ABD’nin rakipleri çeşitli siber operasyonlar düzenleyerek ABD’nin askeri ve ticari avantajını, ABD savunma sanayisini, teknik ve bilgi alt yapısı hakkında veri toplamak için kullanılmakta olduğu, F-35, F-22 ve MV-22 gibi savunma sanayisi projelerine dair verilerin çalınması ile ilgili girişimlerinin olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2017, s.2). İlerleyen teknolojinin ekonomik refaha ulaşmak için önemli bir yapıtaşı olduğu, özellikle yapay zekâ çalışmalarının ekonomilerin kapasitelerini artırabileceği değerlendirilirken yapay zekâ temelli siber saldırıların

⁷⁶ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁷⁷ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

⁷⁸ Russia/ Russian/ Moscow

⁷⁹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁸⁰ China / Chinese / Beijing

⁸¹ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

gerçekleşme ihtimali ile birlikte ekonominin ve ulusal güvenliğin tehdit altında olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.3). Gelişmekte olan pazarlar ve gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik durum emtia fiyatlarındaki istikrar ve sermaye girişi ile birlikte iyileşmekte, fakat Çin’de karşılıksız olarak verilen kredilerin Çin ekonomisine yönelik sorunları artırma ihtimali ile birlikte küresel ekonomiyi de olumsuz etkileyeceği öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.12). Ekonomik olarak bastırılmış olan büyümenin emtia fiyatları üzerindeki olumsuz etkisi ile birlikte zarar gören sanayileşmiş ekonomilerde ve büyüyen pazar ekonomilerindeki etkileri Çin ve Hindistan gibi emtia ithalatçısı ülkeler haricinde bütün ekonomileri olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.12). Bunun haricinde Çin’in Tek Kemer Tek Yol projesinin⁸² Asya boyunca gerçekleştirdiği altyapı projeleri ile devam ettirilmesi, Afrika-Pakistan-Çin arasındaki ekonomik koridoru oluşturma süreci ile birlikte nüfuz alanını genişlettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.16). Son olarak Amerika kıtasındaki ülkelerdeki kötü ekonomik gidişat neticesinde insan kaçakçılarının ABD’ye yönelik faaliyetlerinde artışların olması ile birlikte ABD ekonomisi ve sınır güvenliğinin tehdit altında olduğu, bölgedeki ülkelerin ekonomilerinde çeşitli düzelmeler gerçekleşmediği takdirde ABD’ye yönelik bir göç akımının oluşabileceğinden endişe edildiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, ss.27-28).

Siber tehdit unsuru olarak Rusya’nın ABD’nin askeri, diplomatik ve kritik altyapılarına yönelik sert ve ısrarcı siber saldırılarının neticesinde Rusya’nın 2016 ABD seçimlerine dahi etki etme girişimlerinin olduğu değerlendirilirken, buna yalnızca üst düzey istihbarat yetkilileri tarafından izin verilebileceği ve veri hırsızlığı yapmalarının mümkün olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.1). Seçimlerin dışında Rus unsurların hasar verici ve sekteye uğratmaya yönelik siber saldırıları olduğu, kimliklerini gizlemek adına üçüncü partileri bu konuya dahil ettikleri ve kendilerine destek çıkmak için Avrupa ve Avrasya’daki toplumsal fikirleri etkileyemeye yönelik çalışmalarda bulundukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.1). Bu süreçte Çin’in siber saldırılarına devam ettiği, İran’ın siber espionaj ve propaganda çalışmaları ile birlikte ABD’nin müttefiklerine yönelik çeşitli çalışmalarda bulunduğu, Kuzey Kore’nin ticari siber saldırılarda bulunduğu ve DEAŞ’ın siber mecraayı, organize olmak, eleman temin etmek, propagandanın yapmak, finansman elde etmek, istihbarat toplamak ve takipçilerinin davranışları üzerinde etki

⁸² Çin’in eski İpek Yolu’ndan sonra şekillendirilmiş bir ekonomik kuşak vizyonu olduğu, Asya, Avrupa ve Afrika’da bölgesel kalkınmanın önünü açabileceği, hem kara hem de deniz üzerinden yaklaşık 4.4 milyar insanı kapsayan ve 21 trilyon dolar civarında kümülatif gayri safi yurtiçi hasıla getireceği değerlendirilen projeye verilen addır (Lu ve Diğerleri, 2018).

sağlayıp saldırıları koordine etmek gibi alanlarda kullanıyor olması, ABD'nin ulusal güvenliğine ve ekonomik güvenliğine büyük bir tehdit unsuru oluşturduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2017, ss.1-2). Rusya, Çin, Kuzey Kore, Irak ve Suriye konusundaki kitle imha silahlarının kullanımının geliştirilmesi gibi konularda bir değişiklik olmazken, İran'ın Müşterek Kapsamlı Aksiyon Planı'nın korunması yönündeki söylemleri 2017 yılında kitle imha silahları konusunda raporda belirtilen tek değişiklik olmuştur (ODNI, 2017, ss.6-8).

ABD'nin ülke güvenliğine ve bölgesel çıkarlarına diğer bir tehdit ise DEAŞ olarak raporda belirtilmektedir. DEAŞ'ın interneti kullanma biçimi ile birlikte Hizbullah ve HAMAS'ın çeşitli siber faaliyetleri Orta Doğu ve dışarısında büyük tehdit oluşturmakta, DEAŞ ve diğer terör örgütleri ABD vatandaşları hakkında hassas bilgilere ulaşmak için çaba sarf etmekte olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.2). Sünni aşırı gruplar birincil terör tehdidi olmaya devam ederken Orta Doğu'da Afrika'da ve Güney Asya'daki çatışma bölgelerinde barınmaya ve faaliyet göstermeye devam etmektedirler (ODNI, 2017, s.4). Bu süreçte İran'ın terörizmi destekleyen öncül ülke olduğu ve bu konudaki ortağı Lübnan Hizbullahı'nın, ABD'nin çıkarlarına ve müttefiklerine tehdit teşkil ettiği, bölgesel olarak da Suriye'de, Irak'ta ve Yemen'de faaliyet göstererek Sünni-Şii mezhepsel çatışmaları artırarak bölgesel güvenliği tehdit ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, ss.4-5). ABD topraklarında yetişen şiddet eylemi düzenlemeye meyilli aşırıların içerisinde ABD'ye karşı en sık ve tahmin edilemeyen tehdit unsurunun Sünni aşırıları olduğu değerlendirilirken, DEAŞ'ın ideolojik çekiminin, medya varlığının, Irak ve Suriye'de belirli bölgeleri kontrol altında tutmalarının küresel çapta terör saldırılarına ilham kaynağı olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2017, s.5). Bu süreçte DEAŞ Suriye ve Irak dışında küresel alanda faaliyetler göstermek adına bağlantılarını geliştirme çabası içerisindeyken, DEAŞ'ın temel niyetinin sınıraşan saldırılar düzenlemek, düzenlenecek saldırılara yardımcı olmak veya saldırıların düzenlenmesi için ilham kaynağı olmak olduğunun yattığı öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.5). Terör örgütlerinin göçmen akını ve potansiyel olarak Irak ve Suriye'den dönecek olan yabancı terörist savaşçıları aktif olarak kullanma girişiminde bulunabileceği, bu durumun Avrupa'ya El Kaide ve DEAŞ unsurlarının sızmasıyla birlikte güvenlik tehdidi yaratabileceği raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.20).

Son olarak ABD'nin nükleer silahlanma ve kitle imha silahları ile ilgili algısında değişim olmamakla birlikte 2016 yılı raporu ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bu sebeple değerlendirmeye dahil edilmeyecektir.

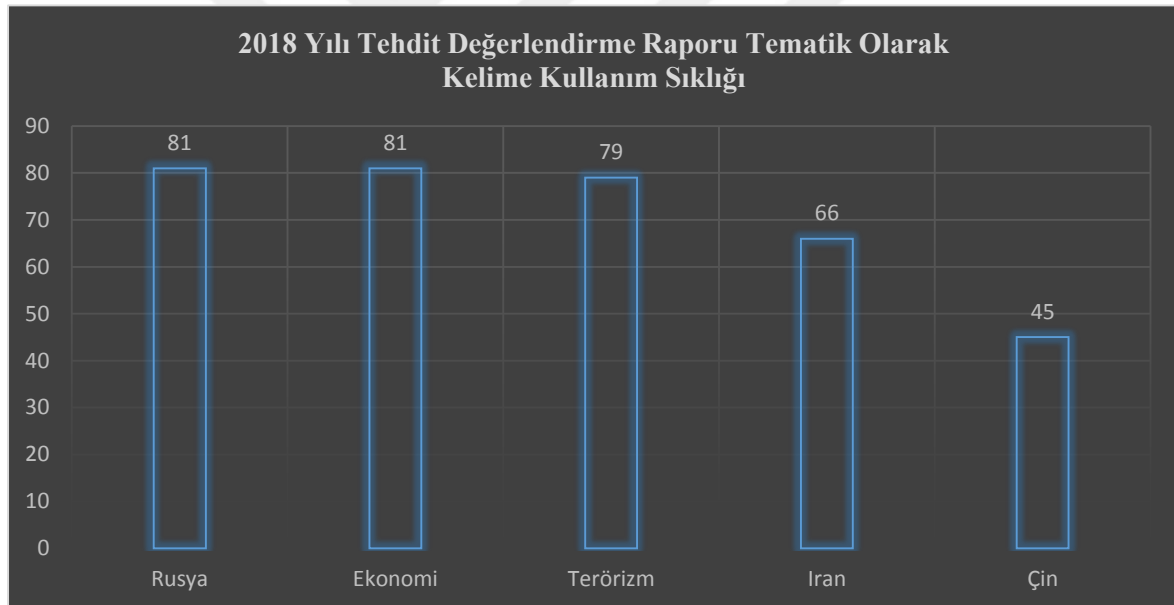
Değerlendirme

“Ekonomi” teması 2016 yılında önem sırasını kaybetmesine rağmen bu yıl birincil tehdit olarak gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak “Siber Güvenlik” tehdit algısı temasının tekrar artış göstermesi, özellikle Çin ve Rusya'nın ABD'nin ekonomik altyapısına yönelik saldırıları ve F-35, F-22 ve MV-22 gibi savunma sanayisi projelerine dair verilerin çalınması olduğu bu sayede ABD savunma sanayisinin ekonomik çıkarlarının doğrudan risk altında olmasından kaynaklandığı söylenebilir (ODNI, 2017, s.2). Emtia fiyatları üzerindeki olumsuz etkiler neticesinde zarar gören sanayileşmiş ekonomilerin ve büyüyen pazar ekonomilerinin Çin ve Hindistan gibi ithalatçı ülkeler haricinde bütün ekonomileri olumsuz etkileyebileceği değerlendirilirken bu durumun küresel etkileri arasında en güçlü ekonominin yıllar içerisinde Çin olması ile birlikte ABD'nin konu ile ilgili olarak yaptırım kapasitesi ve küresel piyasaları kontrol etme tekelinin ortadan kalkmasının ABD için bir risk teşkil edebileceği söylenebilir. 2017 yılında 2016 yılına göre “Terörizm” temasının önem kaybının temelinde ABD'ye doğrudan veya dolaylı olarak çıkarlarına tehdit teşkil eden DEAŞ'ın bu noktada biraz daha pasif kalmış olmasının yattığı değerlendirilmektedir. Her ne kadar DEAŞ'ın interneti aktif olarak kullanması ve eleman temin etmesinin önüne geçilemediği öngörülse de ABD'ye doğrudan tehdit oluşturmak için sızma çalışmaları düzenlemeleri veya sadece ABD topraklarında yetişmiş olan teröristlerin ABD için tehdit oluşturduğu söylenebilir. Terörizm için finansman yaratılma sürecinde ise terör örgütlerinin doğrudan finansman sağlamak için çeşitli sosyal medya aracılığıyla yürüttüğü bağış toplama kampanyalarının yanı sıra kar amacı gütmeyen kuruluş adı altında toplanan bağışlarla da (Başaranel, 2017, s.98) sağlandığı değerlendirilmektedir. “Rusya” teması 2017 yılında da tehdit algısının bir parçasını oluşturmaktadır. Bu algının temelinde ABD'deki seçimlere siber yollarla müdahale edildiği yönündeki görüşlerin olduğu değerlendirilmektedir. Çin ve Rusya'nın siber saldırılar konusundaki ısrarcı ve etkili tavırları neticesinde Rusya ABD için ekonomik ve askeri bir güvenlik tehdidi olmasının yanı sıra artık siyasal bir güvenlik tehdidi olarak da görüldüğü değerlendirilmektedir. “Siber Güvenlik” tehdit algısının “Çin” “Rusya” ve “İran” gibi ülkeler ile iç içe kullanılmasının yanı sıra “Çin” “Ekonomi” teması ile “İran” “Terörizm” teması ile “Rusya” ise doğrudan “Siber Güvenlik” teması ile raporda yer

almaktadır. Siber güvenlik temasının temelinde Çin ve Rusya ile bağdaştırılması, İran temasının ise doğrudan terörizm ile iltisaklı olarak kullanılmasının uzmanlık paradoksu ve başat görüşler istihbarat hataları ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde ABD'nin küresel olarak uygulamaya çalıştığı politikaların dengesini bozabilecek her türlü yapıya karşı bir düşmanlaştırma politikası izlemeyi hedeflemektedir. Bunun neticesinde insan doğasının zalim ve zorbalardan kendisini uzaklaştırması ile birlikte (Zimbardo, 2007, s.298) yeni düşmanlar edinmemiz için gerekli olan imajın yaratılmaya çalışıldığı söylenebilir.

2.13. ABD'nin 2018 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.13: 2018 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2018 yılı raporunda öncelikli olarak “Rusya⁸³, Ekonomi⁸⁴, Terörizm⁸⁵, İran⁸⁶ ve Çin⁸⁷” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁸³ Russia/ Russian/ Moscow

⁸⁴ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁸⁵ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

⁸⁶ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁸⁷ China / Chinese / Beijing

Rusya çeşitli faaliyetleri neticesinde 2018 yılında ABD için öncelikli tehditlerden biri haline gelmiş, bu tehdidin boyutunun ise siber ağırlıklı olduğu gözlemlenmiştir. Rusya, Çin, İran ve Kuzey Kore'nin 2019 yılında ABD için en büyük siber tehdit unsurları olduğu, kullanılan düşük maliyetler siber saldırı teknikleri ile birlikte stratejik hedeflerine ulaşmak için siber saldırılar düzenleyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.5). Ayrıca Rusya'nın siber saldırılar konusunda Ukrayna'ya karşı faaliyetlerde bulunacağı, zaten gerçekleştirmiş olduğu enerji dağıtım şebekelerine olan siber saldırılar, nüfuz operasyonları, kullanım dışı bırakma saldırıları gibi faaliyetlerin devam edeceği ve önümüzdeki sene Rus istihbarat teşkilatının ABD ve müttefiklerinin kritik altyapıları hedef alabileceği değerlendirilmekte ve politik algıyı değiştirmek için kullanacağı raporda öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.6). Rusya'nın geliştirmiş olduğu orta menzilli seyir füzesi tehdidinin hala devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2018, s.7). ABD'nin önündeki en büyük riskler arasında istihbarata karşı koyma faaliyetlerinin yabancı istihbarat servislerinin reddedilebilirlik ve aldatmaca konusunda uzmanlık kazanmaya devam etmesi neticesinde ortaya çıktığı, özellikle Rusya ve Çin'in ABD çıkarlarını tehdit edebilecek kapasitesi, niyeti ve geniş operasyonel perspektifi neticesinde hatırı sayılır bir tehdit unsuru olarak görüldüğü değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.11). Bu süreçte ABD'nin iç politikalarına müdahale etmek adına dış dünyaya karşı ABD karşıtı politikalar konusunda destek vermeye, dezenformasyon faaliyetleri yürütmeye ve Rusya devleti kontrolündeki medya ve örtülü online kişiler aracılığıyla nüfuz operasyonu gerçekleştirmeye devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.11). Özellikle 2018 ABD orta dönem seçimlerinin Rusya'nın nüfuz operasyonları için büyük bir potansiyel hedef olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.11). Bu süreçte Rusya ve Çin'in uydu karşıtı silahları üretme girişimleri ile birlikte ABD'nin ve müttefiklerinin askeri etkililiğini azaltma girişiminde bulundukları, birkaç yıl içerisinde bu silahları üretebilecekleri raporda belirtilmektedir (ODNI, 2018, s.13). Rusya'da muhtemelen önümüzdeki dönemi de başkanlık koltuğunda geçirecek olan Putin'in zorlayıcı ve fırsatçı dış politika anlayışı neticesinde Rusya'nın sınırları dışındaki topraklarda değişim olabileceği, Avrupa-Atlantik ilişkilerinin altının kazılması için çaba sarf edileceği ve Avrupa içerisinde nüfuz sağlamaya çalışacağı raporda öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.23). Her ne kadar Rusya yavaş ekonomik büyüme ile yüzleşse de özellikle Ukrayna, Suriye ve diğer çıkar bölgelerinden çekilme gibi bir durumun oluşmasının muhtemel olmayacağı öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.24). Rusya'nın Kafkasları NATO ile arasında kritik bir güvenli bölge olarak görmesi ile birlikte, Orta Asya'daki liderlerin Washington yönetimine karşı tavır alması ve bölgede Rusya'nın liderliğinde ekonomik ve güvenlik girişimlerinde

bulunmasına ikna etme çabaları içerisinde bulunmaya devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, ss.24-25).

Küreselleşen ekonominin yan etkilerinden birisi olarak görülen kitle imha silahlarının ulaşılabilirliği sorunu ABD için tehdit teşkil etmeye devam etmektedir (ODNI, 2018, s.7). Dünya üzerindeki kalıcı ticaret dengesizlikleri, ticaret engelleri ve bazı ülkelerde piyasa dostu politikaların eksikliği neticesinde, muhtemelen ABD'nin ekonomik güvenliğinin tehdit altında olacağı değerlendirilmekte, bunun altındaki sebebin ise ülkelerin kendi ekonomik ve ulusal güvenlik hedeflerini gerçekleştirmek için çeşitli konularda ABD'nin fikri sınai haklarını göz ardı ederek ilgili bilgileri yasadışı bir şekilde elde etmeye çalıştığına yattığı belirtilmektedir (ODNI, 2018, s.12). Bu konuya en büyük örneklerden birinin Çin olduğu, siber güvenlik açıkları neticesinde belirli ticaret sırları veya savunma sanayii bilgilerine erişim sağlama girişimlerinin devam ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, ss.12-13). Siber suçlar neticesinde ABD'nin 2016 yılında 1.3 milyar doları geçen endüstriyel kaybı olduğu, 2021 yılına kadar bu rakamın küresel ölçekte dünya ekonomisini 6 trilyon dolar zarara uğratabileceği tahmin edilmektedir (ODNI, 2018, s.14). Doğu Asya'da Çin'in aktif dış politikası ile birlikte bölgedeki ekonomik arayışları devam ederken Çin'in Tek Kemer Tek Yol projesi neticesinde ekonomik erişiminin artması ve Avrasya, Afrika ve Pasifik'te siyasal nüfuzunun büyümesinin muhtemel olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.18). Bu süreçte Orta Doğu'da İran'ın nüfuzunu Irak, Suriye, Yemen ve nerede bir çatışma varsa orada artırma girişimleri neticesinde siyasal, güvenlik perspektifinden ve ekonomik anlaşmalarla güçlendirme girişimleri, özellikle Şam ile telekomünikasyon, madencilik ve elektrik hatlarının onarımı konusunda anlaşmaya çalışması ile birlikte bölgedeki ABD nüfuzunu azaltma girişimlerinin devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2018, s.19). Son olarak raporda küresel sağlık ve ekonomi arasındaki ilişkiye değinilmiş, Dang ve Zika gibi salgın hastalıkların sıklıkla ortaya çıkar hale gelmesi ve çeşitlilik bakımından artış göstermesi neticesinde, hatırı sayılır oranda ekonomik zarara, toplumsal aksaklıklara ve devletlerarasında ekonomik sorunlara yol açabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.17). Bu durum ABD'ye olan yardım çağrılarını artırarak, ABD hükümeti üzerinde ekonomik bir baskı oluşturma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.17).

İran'ın özellikle siber saldırılar ile birlikte kendini kanıtlamaya, ABD'nin ve müttefik devletlerin siber altyapılarını espionaj ve çeşitli sabotaj faaliyetleri ile zorlamaya devam

edeceği ve özellikle Suudi Arabistan ve İsrail'e yönelik siber saldırılar düzenleyeceği öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.6). Tahran'ın kamuoyu açıklamaları, bazı nükleer yetenekleri korurken, yaptırımları kaldırmanın bir aracı olarak gördüğü için Ortak Kapsamlı Eylem Planını korumak istediğini öne sürdüğü değerlendirilmektedir. İran, ABD Yönetiminin anlaşma konusunda endişeleri olduğunu kabul etmekle birlikte diğer Ortak Kapsamlı Eylem Planı üyelerinden olan Çin, AB, Fransa, Almanya, Rusya ve Birleşik Krallık'ın da taahhütlerini yerine getirmelerini beklediğini belirtmektedir (ODNI, 2018, s.7). Aynı zamanda İran'ın Lübnan Hizbullah'ının stratejik ortağı olarak görülmesi neticesinde ABD'ye ve müttefiklerine büyük tehdit teşkil ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2018, s.9). İran'dan aldığı destek ile birlikte Lübnan Hizbullah'ının ABD, İsrail, Suudi Arabistan gibi ülkelere ve bu ülkelerin çıkarlarına yönelik saldırılar düzenlemeye devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.10). İran'ın geliştirdiği askeri kapasiteleri ABD'nin bölgedeki güçlerini ve ABD'nin bölgedeki müttefiklerini tehdit etmeye devam ederken Basra Körfezi'ndeki ABD'nin donanma faaliyetlerine tehdit oluşturduğunun da altı çizilmektedir (ODNI, 2018, s.19).

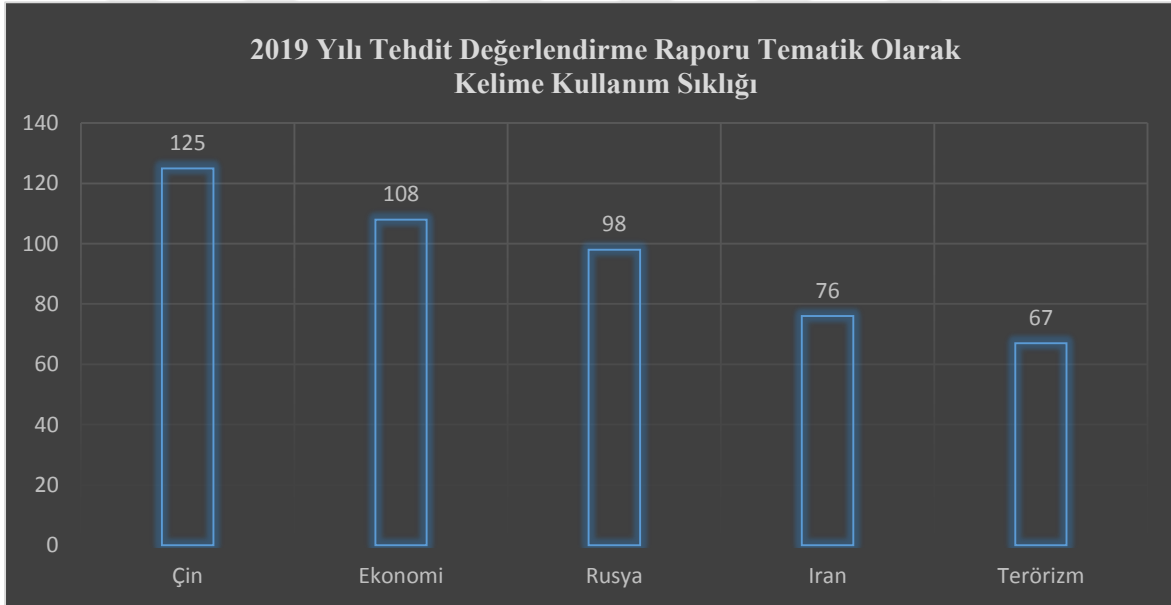
Değerlendirme

2018 küresel tehdit değerlendirme raporlarında 2017 yılı raporlarından farklı olarak dengeli bir tehdit algısı gözlemlenmektedir. “Rusya”, “Ekonomi” ve “Terörizm” temaları azalma göstermiştir. Bunun temelinde tehdit algısının azalması değil 2017 yılında öngörülmüş olan tehditlerin hala devam etmesinin yattığı değerlendirilirken, ikinci bir alternatif olarak ise elde edilen istihbaratın yetersiz olduğunun düşünülmesi neticesinde geçen yılın raporları üzerinde bir takım değişikliklerin yapılarak, 2018 raporu olarak çıkartılmasının da muhtemel olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir. “Rusya” temasının güvenlik tehdidi olarak görülmesinin altında, gerçekleştirilmiş olan siber saldırıların yanı sıra Ukrayna'ya yönelik gerçekleştirdiği siber saldırıların, aynı zamanda ABD'ye karşı olarak da gerçekleştirilmesinin muhtemel olmasına yönelik algı neticesinde ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. “Ekonomi” temasında ise özellikle Çin ve Rusya'nın siber saldırıları neticesinde ABD ekonomisinin 2016 yılında yaklaşık olarak 1.3 milyar dolarlık bir kaybının olması ve bunun küresel ekonomiye etkileri konusundaki çekinceler neticesinde olduğu söylenebilir. “Terörizm” temasının tekrar “İran” teması ile iç içe geçtiği ve bu noktada Lübnan Hizbullah'ının desteklenmesi ile birleştiği gözlemlenmektedir. Ayrıca İran'ın altyapı çalışmaları ile birlikte Irak, Suriye, Yemen ve istikrarsızlığın olduğu bütün ülkelerde

nüfuzunu artırma girişiminde bulunarak, ABD'nin bölgedeki nüfuzunu azaltma çalışmalarına devam etmesi de ABD için bir tehdit oluştururken ABD'nin bu konuda karşı faaliyet gösterebileceği öngörülmektedir. Son olarak “Çin” temasının “Ekonomi” teması ve siber güvenlik çerçevesinde yoğunluk gösterdiği gözlemlenmekte olup 2018 yılı sonrasında Çin'in projeleri neticesinde tehdit algısı konusunda ABD için özellikle ekonomi, siber saldırılar ve küresel istikrar konularında daha önemli bir yer tutacağı öngörülmektedir..

2.14. ABD'nin 2019 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.14: 2019 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2019 yılı raporunda öncelikli olarak “Çin⁸⁸, Ekonomi⁸⁹, Rusya⁹⁰, İran⁹¹, Terörizm⁹²” temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

2019 yılında öncelikli tehditler arasında Çin ve Rusya bulunmakta ve bu durumun sebebi olarak ise ABD ve müttefiklerine yönelik rekabet kabiliyetlerindeki artış ve rekabete yönelik davranışlarındaki saldırgan tavırların olduğu, önümüzdeki yıllarda bu rekabet alanının

⁸⁸ China / Chinese / Beijing

⁸⁹ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁹⁰ Russia/ Russian/ Moscow

⁹¹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁹² Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

daha da genişleyerek neredeyse ABD'nin üstün olduğu kabul edilen her alanda olabileceği öngörülmektedir. Bu öngörü, teknolojik üstünlüğü tehdit etmek ile birlikte bir ilk olarak askeri üstünlüğün de tehdit altında olduğu değerlendirilmesini içermektedir. Rusya ve Çin'in uluslararası sistemi ve hâkimiyet kurmak istedikleri tüm bölgelerdeki güvenlik dinamiklerini şekillendirme girişimlerinin, ekonomi ve çeşitli araçları arka bahçeleri olarak görülebilecek olan devletler aracılığıyla politik yapıları değiştirme girişimiyle birlikte olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.4). Çin ve Rusya küresel nüfuzlarını artırma girişiminde bulunurken bir zamanlar iyi bir şekilde oluşturulmuş güvenlik normlarını değersiz kılarak, bölgesel çatışmaları tetikleme girişiminde bulunmakta, bu süreçte ABD'nin bazı ortakları ve müttefikleri Washington'un nüfuzundan kurtularak yeni ikili veya çoklu ilişkilere açık hale gelmekte oldukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.4). Çin ve Rusya, siber saldırılar neticesinde ABD için şimdiye kadar en büyük espionaj tehdidini oluştururken ABD'nin politikalarını kendi ulusal güvenlik çıkarlarına uygun hale getirmek için çaba sarf etmek oldukları belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.5). Özellikle Çin'in ABD'nin kilit teknoloji sektörlerine, ulusal güvenlik veya ekonomik güvenlik alanlarına yönelik hatırı sayılar saldırılar gerçekleştirdiği raporda belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.5). Rusya'nın ise NATO ve Beş Göz⁹³ ortaklarının iletişim sistemlerine saldırılar düzenleyerek teknik bilgileri, askeri planları hedefleyerek ABD'nin hükümet politikaları hakkında bilgi elde etmeye çalışmakta oldukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.6). Bu süreçte İran'ın siber saldırılarının ABD'nin kritik altyapılarına yönelik olduğu ve çevrimiçi alanları kullanarak nüfuz operasyonu uyguladığı gözlemlenirken, Kuzey Kore'nin finansal kuruluşlara ve sistemin aksamasına yönelik siber saldırıları olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.6).

Çin devletinin yarattığı tehdit algısının yukarıda bahsedildiğinin haricinde bir de bilgi işlem sistemlerinin kontrolünde olduğu değerlendirilmekte, Çin içerisindeki veri ve bilgi akışının kontrolünü tamamen elinde bulunduran Çin'in özellik Tayvan, Tibet ve insan hakları konusunda küresel olarak bilgileri manipüle ederek Komünist Partisinin meşruiyetini bütün dünyaya kabullendirme ve Çin piyasalarını kullanarak küresel olarak hukuki, siyasal ve ekonomik avantajlar elde etmeye çalıştığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.7). Ayrıca Çin'in Kitle İmha Silahları konusundaki kapasitesini geliştirerek çeşitlendirdiği, nükleer füze gücünü artırdığı, deniz temelli silahları kullanıma açtığı ve stratejik caydırıcılık sağlamak adına ikincil darbe kapasitesini artırarak füze savunma sistemlerini egale etmek

⁹³ Beş Göz, ABD, Avustralya, Birleşik Krallık, Kanada ve Yeni Zelanda devletlerinin oluşturduğu, İngilizce konuşulan ülkeler özelinde bir istihbarat ittifakıdır (Pfluke, 2019, s.304).

adına çalışmalar yürütmeye devam ettiği öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.9). Çin'in istihbarat servislerinin, Amerikan toplumunun açık görüşlülüğünden faydalanarak akademik ve bilimsel topluluklardaki fikirleri elde etmek için çeşitli çabalar sarf ettiğinin değerlendirilmekte olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.14). Çin'in uzay konusunda özellikle Rusya ile birlikte yürüttüğü çalışmalar ile birlikte, uzay temelli gözlem, iletişim, yer-yön tayin sistemlerinin geliştirilmesi konusunda belirli bir kapasiteye eriştiğinin, uydu karşıtı silahlar ile birlikte askeri uzay gücünün oluşturulması konusunda çaba sarf ettiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2019, s.17). Bu süreçte Çin ve Rusya arasındaki ilişkilerin ekonomik, siyasal, istihbarat ve karşı istihbarat, askeri ve diplomatik olarak ABD ve müttefiklerine karşı zorluk çıkaracağı değerlendirilirken, ABD'nin çıkarlarını ve amaçlarına karşı birlikte mücadele etmeye yönelik niyetleri olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.24). Çin ve Rusya'nın uluslararası araçlar ile birlikte küresel kuralları ve standartları kendi lehlerine uygun bir biçimde dizayn etmeye çalışmaları, Çin'in ve Rusya'nın Uluslararası Telekomünikasyon Birliğine yönelik nüfuzunun artması ile birlikte ABD'nin hatırı sayılır oranda tehdit altında olacağı belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.24). Çin'in Tek Kemer Tek Yol projesi neticesinde, Çin'in caydırıcı bir güç olarak askeri yapısını kullanması ile birlikte deniz aşırı altyapı ve enerji yatırımları aracılığıyla politik, ekonomik ve askeri erişimini genişletmeye devam edeceği fakat bu proje içerisinde yer alan devletlerin bu durumun çıkarlarına aykırı olacağı gerekçesiyle karşı çıkabileceği ve ABD'nin çıkarlarına tehdit teşkil edeceğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2019, s.25).

Raporda ekonomik tehdit algısının da doğrudan Çin ve Rusya ile ilgili olduğu, bu iki ülkenin uyguladıkları politikalar neticesinde uluslararası sistemi, bölgesel güvenlik dinamiklerine şekil vermeye çalıştığı ve bunun neticesinde küresel olarak ekonomileri nüfuz altına alma girişimleri bulunduğu belirtilerek, ABD'nin özellikle yavaş küresel ekonomik büyüme ve ekonomik rekabet konusunda büyük oranda tehdit algıladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.4). Rusya, Çin, İran ve Kuzey Kore'nin siber uzayı kullanarak ekonomik olarak ABD'ye zarar verme veya çıkarlarını zedeleme faaliyetlerinin devam ettiği ve rekabeti zedelediği vurgulanmaktadır (ODNI, 2019, ss.6-7). Rusya'nın 2019 yılı boyunca ve devamında yeni stratejik ve stratejik olmayan silah sistemleri geliştirmek konusunda kapasitesinin olduğu, Putin'in Mart 2018'de yaptığı açıklamalar neticesinde ABD'nin füze savunma sistemini delmeye yönelik, kıtalararası füzeler geliştirme çabası içerisinde olduğu ve bunun gibi birçok sistemin üretimi için çaba sarf ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.9). Aynı süreçte Rusya'nın istihbarat teşkilatlanmalarının, ABD hakkında

istihbarat toplamaya, ABD demokrasisini aşındırmaya, ABD'nin ulusal güvenlik politikalarını ve yabancı devletlerle ilişkilerini sarsmaya ve Moskova yönetiminin küresel pozisyonunu ve nüfusunu artırmaya yönelik faaliyetlerce bulunacakları öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.14). Bu gelişmeler çerçevesinde artan askeri rekabetin ekonomik rekabeti de artıracak, özellikle bilim ve teknoloji alanında ABD'nin üstünlüğünü tehdit ettiği değerlendirilmekte, gerek Putin gerekse Xi Jinping'in yerli bilim ve teknoloji hamlelerinin ülkelerin bağımsızlık, ekonomik gelişme ve ulusal güç unsuru niteliği taşıdıkları konusuna yatkın bir görüş sahibi oldukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.15). Bu süreçte ABD'nin büyük ticaret ortakları arasındaki görünümün karışık olduğu, ABD-Kanada-Meksika arasındaki ticaret anlaşmalarında ilerleme kaydedildiği fakat ABD-Çin arasındaki ticaret uyuşmazlığının ve Brexit sürecinin Avrupa içerisinde hükümlerin büyümesi yönünde ve ABD-AB ülkeleri arasında ticaret sorunu oluşmasına sebep olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.20). ABD-Çin arasındaki ticaret geriliminin 2018 sonlarından itibaren önemli ölçüde Çin'in ihracatını engellememesinin yanı sıra yeni ihracat siparişlerindeki azalma ve yavaşlama neticesinde Çin'in ihracat sektörünün 2019 da zarar görebileceği değerlendirilmekte, birçok sınıraşan şirketin gerilimlere karşı temkinli davranmasının yanı sıra katma değeri düşük malların üretimi için Güneydoğu Asya olmak üzere diğer ülkelere taşınmaya başlamalarının bir etkisi olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.20).

Raporda, ABD içerisinde yaşayan küresel cihatçı grupların ABD'nin yerel ve küresel çıkarlarını tehdit ettiği, bu gruplardan bir kısmının ABD'nin içinde faaliyetler göstermeye niyetli olduğu ve ABD'ye yani bu kişilerin kendi anavatanlarına saldırımları fikrinin haklı yanları olduğu şeklinde çeşitli medya platformlarında söylemlerde bulundukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.10). Bu süreçte DEAŞ'ın Suriye ve Irak'ta binlerce teröristi yönettiği ve 8 farklı dala ayrıldığı gözlemlendiği, her ne kadar liderlerini ve ellerinde bulundurdıkları toprakları kaybetmelerine rağmen hala küresel olarak binlerce destekçisi olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.11). DEAŞ'ın ve El-Kaide'nin küresel yapılanmalarını güçlendirmeye devam ettiği ve Batı ülkelerine saldırmak için küçük çaplı da olsa faaliyetlerde bulundukları değerlendirilmekte, 2020 yılı için El-Kaide ve ilişkili grupların ABD içerisinde yetişmiş aşırıcılar ile birlikte terör tehdidi oluşturdukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, ss. 11-12). Son olarak İran'ın terör faaliyetlerini destekleyerek özellikle rakip olarak gördükleri aktörleri caydırmak için Hizbullah'ı desteklemeye devam edeceği, Hizbullah'ın da makul inkâr edilebilirlik ile sürdürebileceği

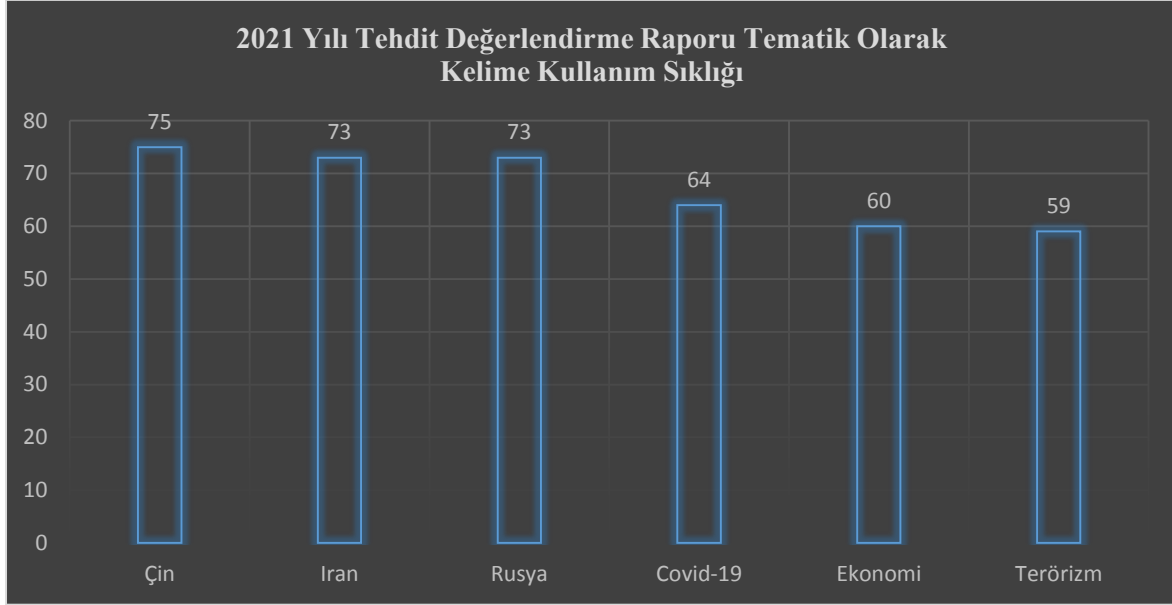
terör faaliyetleri konusunda yeteneklerini ve kapasitesini geliştirmeye devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2019, ss.12-13).

Değerlendirme

2019 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarında “Çin” teması birincil tehdit olarak gözlemlenmektedir. 2018 yılı raporunda tematik kelime sıklığı kullanımı açısından beşinci sırada yer alan Çin’in “Ekonomi” ve “Rusya” temalarıyla doğrudan iç içe geçtiği gözlemlenmektedir. Çin’in “Ekonomi” teması ile ilişkisine bakıldığında, ABD’nin ve müttefiklerinin üstün olduğu her alanda rekabet kapasitesini genişleterek ekonomik anlamda daha saldırgan bir politika izlemesi neticesinde pazar payını artırma girişimi ve bölgesel aktörlükten küresel aktörlüğe doğru hızlı ve emin adımlarla ilerlemesinin olduğu değerlendirilebilir. ABD’nin teknolojik üstünlüğünün Çin’in ve Rusya’nın gerçekleştirdiği siber operasyonlar neticesinde günden güne eridiği ve kısa bir süre içerisinde bu farkın ortadan kalkabileceği öngörülebilir. Günümüzde teknolojinin hayatın her alanına dâhil olması neticesinde bu üstünlüğün kaybedilmesiyle beraber ABD’nin küresel aktör iddialarının yakın gelecekte anlamsız hale gelebileceği söylenebilir. Çin’in ve Rusya’nın telekomünikasyon alanındaki nüfuz artışı neticesinde de bu öngörülere zemin oluşturduğu değerlendirilebilir. “İran” teması raporda “Terörizm” teması ile iç içe geçerken aynı zamanda ABD’ye yönelik Çin, Rusya ve Kuzey Kore ile birlikte siber saldırıları neticesinde ve bölgesel olarak ABD’nin nüfuzunu Orta Doğu’dan kaldırma girişimleri neticesinde raporda önem arz etmektedir. “Terörizm” teması 2019 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarında Sünni aşırı gruplar, DEAŞ, El-Kaide, ABD içerisindeki teröristler ve Şii gruplar çerçevesinde genişlemektedir. Bu gruplardan en büyük risk teşkil eden grubun ABD topraklarında yaşayan teröristler olduğu ve bunların gerçek saldırı kapasitesine sahip olması ABD için büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Bunun haricindeki gruplarında daha ziyade bölgesel istikrarsızlıklardan faydalanarak, ABD’nin bölgesel çıkarlarına yönelik yıpratıcı faaliyetlerde bulunacakları değerlendirilebilir.

2.15. ABD'nin 2021 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporunda Tehdit Algısının Tematik Olarak Stratejik İstihbarat Kapsamında Değerlendirilmesi

Çizelge 2.15: 2021 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu tematik kelime kullanım sıklığı

2021 yılı raporunda öncelikli olarak “Çin⁹⁴, İran⁹⁵, Rusya⁹⁶, Covid-19⁹⁷, Ekonomi⁹⁸ ve Terörizm⁹⁹ temaları en çok bahsedilen konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çin’in nüfuz yayma politikaları çerçevesinde ABD’nin mevcut nüfuzunu azaltma girişimleri, ABD ve müttefikleri arasındaki ilişkileri germek için çeşitli yöntemler kullanma arzusu ile birlikte Çin’in otoriter yapısını destekleyecek uluslararası normlar geliştirme sürecinin küresel olarak devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.6). Çin bu süreçte büyük inovasyon ve sanayi politikaları sürdürmeyi hedeflerken, yabancı teknolojilere olan bağımlılığını azaltmak, askeri ilerlemeleri sağlamak ve ekonomik büyümeyi sürdürmenin rejim güvenliği açısından önemli olduğunu düşünmekte oldukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2021 s.6). Pekin Yönetiminin ABD ve Çin arasındaki rekabet artışı neticesinde jeopolitik bir zeminden olayları değerlendirmekte olduğu, Çin’in

⁹⁴ China / Chinese / Beijing

⁹⁵ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

⁹⁶ Russia/ Russian/ Moscow

⁹⁷ Covid / Health / Pandemic

⁹⁸ Economy / Economics / Economically / Economic / Economies / Finance / Financial / Financing / Financially / Fiscal / Business / Investment / Private Sector

⁹⁹ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

yükselişinin engellenmesi için ABD'nin Çin'e yönelik ekonomik yaptırımlarda bulunduğu inancını barındırdığı değerlendirilmektedir. Aynı zamanda Çin'in Covid-19 Pandemisiyle mücadeledeki başarısı neticesinde içerisinde bulundukları siyasal sistemin bir başarısı olarak lanse edilmesi için çaba sarf etmekte oldukları gözlemlenmektedir. Çin tehdidinin bir başka boyutu ise küresel standartlarda bir ordu kurarak çıkar gördükleri bölgelerde askeri gücünü, nüfuz politikalarını desteklemek amacıyla kullanmasının muhtemel olması kapsamında değerlendirilmektedir. Askeri tehdit olarak Çin, uluslararası normları ve ilişkileri istikrarsızlaştırarak bölgesel istikrar sağlama çabasının yanı sıra askeri reformlarının devam edeceği, nükleer modernizasyon sürecini ve uzayda ABD'nin kapasitesini geçerek askeri, ekonomik ve prestij perspektifinden ABD'nin önüne geçmek çabasına sahip olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.7). Ayrıca Çin'in etkili bir siber casusluk tehdidi oluşturması ile birlikte hızla artan siber saldırı yeteneklerine sahip olduğu, bu noktada Çin'in ideolojik kontrolüne tehdit oluşturan düşünce ve görüşleri hedef alması neticesinde, teknoloji konusundaki otoriterliğini küresel anlamda geliştirme çabası içerisinde olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.8).

İran ABD nüfuzunu zedelemeye ve İran dışındaki komşu ülkelerde Şii nüfusunu destekleyerek proje gücünü sağlamlaştırmaya, uluslararası baskıları saptırmaya ve rejim istikrarını minimuma indirmeye çalışırken, Orta Doğu'daki ABD'nin çıkarlarına ve müttefiklerine sürekli bir tehdit oluşturmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.12). İran'ın zayıflayan ekonomisi ve gittikçe azalan bölgesel itibarının, hedeflerine engel olabileceği değerlendirilmesine rağmen, nükleer programı konusunda gelişmeye, diplomatik ilişkilerini genişletmeye, techizat alım ve satım faaliyetleri gerçekleştirmeye, özellikle Irak ve Suriye üzerinde istikrarsızlaştırıcı bir aktör rolü üstlenmeye devam ederek nüfuz sağlamaya ABD ve müttefiklerinin çıkarlarını zedeleme çabası içerisinde olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, ss.12-13). Aynı zamanda İran'ın ABD içerisindeki kişilerle bağlantı kurma çabaları ve siber saldırı kapasitesindeki artış ve kritik altyapılara saldırı kapasitesi neticesinde ABD için risk teşkil etmeye devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2021, ss.13-14).

Rusya'nın çeşitli şekillerde ABD'nin nüfuzunu sekteye uğratmak için yeni uluslararası normlar ve ortaklıklar geliştireceği, Batı ülkelerini bölmek ve Batı ittifakını zayıflatmak için çaba sarf edeceği, küresel olayları çok kutuplu uluslararası düzende önemli bir aktör olarak şekillendirme yeteneğini göstermek için muhtelif hamleler yapmaya devam edeceği

öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.9). Rusya'nın ajandasına uygun olarak yurtdışı faaliyetlerine devam edebileceği, enerji kaynaklarını askeri, nükleer, uzay, siber ve istihbarat yeteneklerini geliştirmek için kullanabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.9). Bu noktada Rusya'nın nüfuz genişletme çalışmalarına devam edeceği, istihbarat ve terörle mücadele işbirliklerinde bulunacağı, askeri yardımlar ve birleşik tatbikatlara çıkacağı, özel güvenlik faaliyetlerinde bulunmaya devam edeceği, silah ticareti yapacağı ve suikastlar ile ABD'yi bölgenin dışına itmeye çalışacağı, ayrıca oluşan güç boşluklarını fırsata dönüştürmek için çaba sarf edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.9). Rusya'nın istihbari alandaki faaliyetlerinin devam edeceği ve amaçlarına ulaşmak için çaba sarf edeceği öngörülürken, teknik toplama ve gözetim teknolojilerini ilerletmeye devam edecek ve bu teknolojiyi ABD'nin rakipleri olarak adlandırılabilir olan ülkeler ile paylaşmaya devam edeceği belirtilmektedir (ODNI, 2021, s.11). Rusya'nın 2016, 2018 ve 2020 yılı ABD seçimlerine yönelik nüfuz operasyonları gerçekleştirmesi ile birlikte gelecek seçimlerde seçmenleri etkilemeyi bir fırsat olarak gördüğü neredeyse kesinlikle ve buna yönelik faaliyetlerde bulunacağı öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.11).

Covid-19 Pandemisi küresel sağlık ile beraber, siyasal, ekonomik ve güvenlik alanlarını da içerisine alan bir bozulmaya sebep olduğu, aşılarda yaygın olarak dağıtımının gerçekleşmesinin tamamlanmasına kadar küresel bir tehdit olarak kalmaya devam edeceği öngörülmektedir. Pandeminin ekonomik ve politik etkilerinin yıllarca tüm dünyada görüleceği, jeopolitik gerilimleri artırdığı, birçok ülkedeki pandemi kaynaklı ekonomik krizlerin istikrarsızlık yaratması veya daha da kötüleştirilmesi durumunun oluşacağı, insanların baskılar neticesinde sorunlar yaşayacağı, iş kayıpları ve kesintiye uğramış tedarik zincirleri ile birlikte bu sorunların artış gösterebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, ss.17-18). Rusya ve Çin'in "aşı diplomasisi" gibi yollarla bu krizden avantajlı çıkma girişimlerinin insani ve ekonomik krizlerin tetiklenmesinde rol oynayabileceği, siyasal ve ekonomik sarsıntıların yıllar boyunca devam edebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.4). Bu süreçte borçları yüksek olan veya petrol ihracatı, turizm veya dövizle bağlı olan ekonomilerin büyük zorluklarla yüzleşmek zorunda kalacağı özellikle Latin Amerika ülkelerinin ABD'ye doğru göç hareketinde bir hızlanma olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2021, s4).

Son olarak terörizmin Orta Doğu'daki çeşitli ülkelerdeki aktif isyanlar, İran ile diğer ülkeler arasındaki fikir ve çıkar çatışmaları, sürekli devam eden terör faaliyetleri neticesinde

yaygın çatışmaların içerisinde kalmaya devam edeceği, Covid-19 sebebiyle ekonomik sorunların liderlerin halkın isteğini karşılayamaması neticesinde terör faaliyetlerine zemin hazırlayabileceği ve bazı devletlerin kendini çöküşe yaklaştıracak istikrarsızlaştırıcı koşulları devam ettikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.25). Bu süreçte Doğu Afrika'da Etiyopya'daki etnik çatışmalar, Sudan'daki geçiş hükümetinin içerisindeki güç mücadelesi, Somali'deki istikrarsızlığın devam etmesi gibi sebeplerden kaynaklı olarak Afrika'nın toplumlararası şiddet ve terörizm karışımı bir mücadelenin içerisinde bulunmasının muhtemel olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2021 s.26). Ayrıca çatışmalar, yönetilemeyen alanlar ve toplulukların marjinalleşmesi neticesinde özellikle Sahel'de ve Doğu Afrika'nın bazı bölgelerinde terörizmin körükleneyeceği kaygıları kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.27).

Değerlendirme

Çin temasının gerek 2019 yılında gerekse 2021 yılında birincil tehdit olarak algılandığını söylemek mümkündür. Fakat 2019 yılından farklı olarak İran ve Rusya'nın, Çin ile benzer oranda tehdit teşkil ettiğinin görülmesinin neticesinde ABD'nin tehdit algısının yaygınlaşarak artık belirli konularda değil, belirli ülkelere odaklandığı göze çarpmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ABD'nin üstünlük algısının kırılmakta olduğu ve zaman içerisinde kendini bir süper güç olarak görmekten ziyade dünya üzerinde belirli bir güce sahip olan bir aktör konumunda bulacağı söylenebilir. Çin temasını öncelikli hale getiren faaliyetler arasında ABD'ye karşı siber operasyonlarda oldukça başarılı olmasının yanı sıra küresel ekonomi çerçevesinde de ABD'ye karşı bir tehdit teşkil etmesinin önemli bir rol oynadığı değerlendirilebilir. Çin'in nüfuz politikalarını uygulama kapasitesi ekonomisinin güçlenmesi ve askeri modernizasyon sürecindeki hızı ile doğru orantılı olarak bir artış göstermektedir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde, Çin'in ABD için oluşturduğu tehdit algısının neredeyse bütün stratejik alanlarda olduğu söylenebilir.

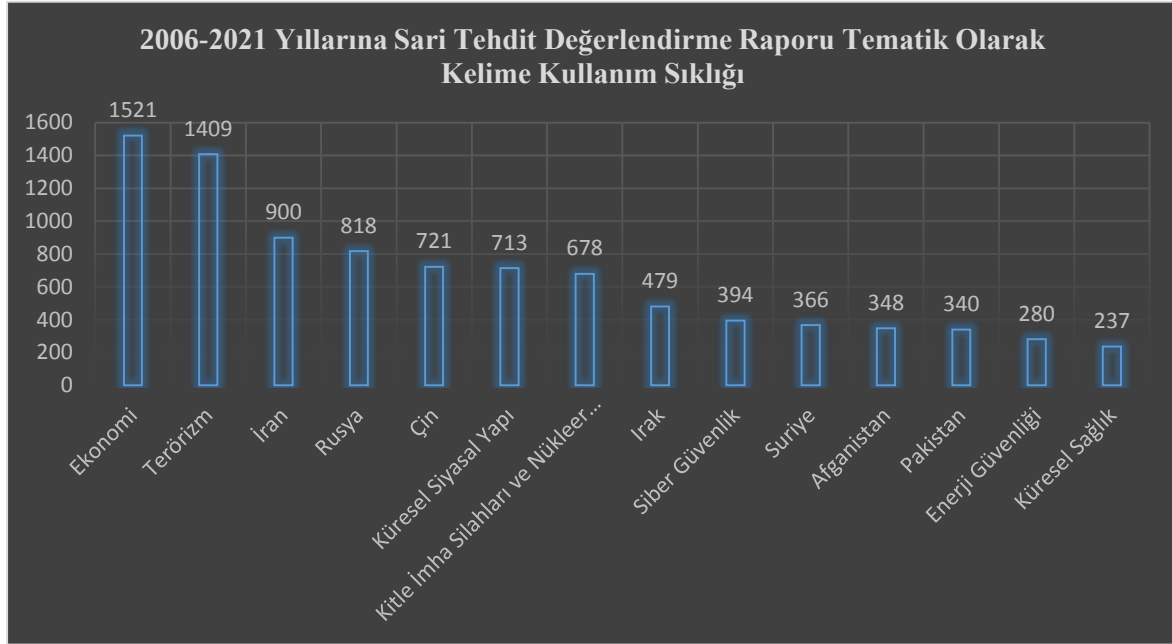
İran teması bölgesel nüfuz ve ABD karşıtı çalışmalarla raporda karşımıza çıkmaktadır. Geçen yılların raporlarında olan baskın terör konsepti ile iç içe geçmemiş olması, gerek Covid-19 teması ile gerekse Ekonomi teması ile bağdaştırılabilir. Covid-19 Pandemisi'nin zarar verdiği ekonomiler arasında olan İran'ın aynı zamanda yaptırımlar ile zayıflamasının ABD'ye göre terör örgütlerine verdiği iddia edilen desteği azalttığı algısının geliştiği çıkarımını yapmak mümkündür.

Rusya teması ise genel kapsamda ABD'ye yönelik siber saldırılar ile iç içe geçmiş bir tema olması ile birlikte daha önceki yıllarda önemli bir yer tutan küresel siyasal yapı teması ile de doğrudan ilişkilidir. Rusya'nın ABD'nin müttefiki olan Batı ülkelerine karşı stratejik yaklaşımı neticesinde nüfuzunu artırma girişiminin aynı zamanda ABD'nin Rusya'ya karşı kalkan niteliğinde gördüğü NATO içerisinde çatlakların oluşmasından endişe duyduğu değerlendirilebilir. Bu noktada Rusya'nın faaliyetlerinin doğrudan tehdit oluşturduğu söylenebilir.

Covid-19 teması Ekonomi teması ile iç içe geçmiş olup aynı zamanda küresel istikrarın bozulmasına sebep olabileceğinin öngörülmesi neticesinde 2021 yılının içerisinde yer almayan “Küresel Siyasal Yapı” ile doğrudan ilişkisini gösterirken, “Terörizm” teması hem “Covid-19” teması ile hem de “Ekonomi” teması ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Terörizm temasındaki azalmanın temelinde ABD'nin dış ülkelerdeki terörle mücadele konuları ile daha az ilgilenmesi, dış politikadan ziyade iç politika, Covid-19 ve Ekonomi gibi temalarla daha yakından ilgilenmesine ve terör faaliyetlerine yönelik istihbari açıdan kaynak ayırmaktansa bu kaynağı pandemi ile mücadele için istihbari kaynaklara kullanmayı tercih etmesi gibi nedenlerle azaldığı söylenebilir. Tabi ki bu değerlendirmenin doğrudan bir kaynağa dayandırılmamasının altında istihbari faaliyetler için kaynak aktarımı konusundaki bilgi eksikliği olduğu, bunların sadece tahmin olabileceğinin altının çizilmesi gerekir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç: ABD'nin Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Küresel Tehdit Algısının Stratejik İstihbarata Bağlı Olarak Yıllara Göre Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 2.16: 2006-2021 yıllarına sâri tehdit değerlendirme raporu tematik olarak kelime kullanım sıklığı

Görüldüğü üzere genel tehdit temaları üzerinde “Ekonomi” teması ağırlık kazanmış ve her yıl kapsamlı bir şekilde işlenmiştir. “Ekonomi” temasını genel kapsamda bütün temalarla ilişkilendirmek mümkündür. “Ekonomi” teması “Terörizm” teması ile terörizme sağlanan finansman (ODNI, 2007, ss.5-6, s.11; ODNI, 2008, ss.6-7, s.28; ODNI, 2010, ss.3-4, ss.16-18, s.25; ODNI, 2012, ss.2-3) ve kritik ekonomik altyapılara olabilecek veya olan saldırılar (ODNI, 2012, ss.7-8; ODNI, 2013, s.1, s.9; ODNI, 2017, s.1; ODNI, 2018, s.6; ODNI, 2019, s.6; ODNI, 2021, ss.13-14) neticesinde ilişkilendirilebilmektedir. Aynı zamanda terörizmin bölgeleri istikrarsızlaştırıcı etkisi ve ABD’nin bu bölgelerdeki ekonomik çıkarlarına zarar verme kapasitesi çerçevesinden de değerlendirilmektedir.

En yaygın üçüncü tema olan “İran” temasının bu noktada “Ekonomi” teması ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Çünkü “İran” ABD Küresel Tehdit Değerlendirme raporlarında terörizme finans sağlayan devlet (ODNI, 2008, s.15) olarak görülmektedir. Bu sebeple ABD’nin bölgesel ekonomik çıkarlarını terörizme sağladığı destek ve ABD’nin bölgedeki nüfuzuna yönelik faaliyetleri neticesinde neredeyse bütün raporlarda önem arz ettiğini görülmektedir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma”

temasının yaygın kullanımının altında yine “Terörizm” ve ”İran” temalarının bulunduğu, aynı zamanda İran ve Kuzey Kore gibi nükleer silah geliştirme kapasitesine sahip ülkelerin çeşitli istikrarsızlıklar neticesinde bu silahların terör örgütlerinin eline geçmesine yol açması ihtimali (ODNI, 2013, s.7) konusunda oluşan tehdit algısı neticesinde bu tema neredeyse her yıl raporlarda yer almıştır (ODNI, 2006, ss.10-13; ODNI, 2008, s.11; ODNI, 2009, ss.18-19; ODNI, 2010, s.12; ODNI, 2011, s.4; ODNI, 2012, s.5; ODNI, 2013, ss.6-7; ODNI, 2014, ss.5-6; ODNI, 2015, ss.5-6; ODNI, 2016, s.6; ODNI, 2017, ss.6-8; ODNI, 2018, ss.7-8).

“Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” teması ile “Rusya” temasının ABD’nin ekonomik tehdit olarak gördüğü durumlara bakılırsa, gerek Rusya’nın gerekse İran ve Kuzey Kore ile ilgili “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının ülkelerin bölgesel nüfuz elde etme ve bu noktada ABD’nin belirli bölgelerdeki nüfuzunu ortadan kaldırma girişimleri ile doğrudan ilişkili olduğu bu noktada ABD’nin küresel ekonomik çıkarlarına zarar verebileceği düşüncesi neticesinde raporlarda iç içe geçtiği gözlemlenmektedir. Ayrıca “Rusya” temasının ABD’nin ekonomik altyapısına yönelik çeşitli siber saldırılar ve ekonomik espionaj faaliyetleri neticesinde de ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği söylenebilir (ODNI, 2007, s.1; ODNI, 2012, ss.7-8; ODNI, 2013, s.1; ODNI, 2014, s.2; ODNI, 2015, s.3; ODNI, 2016, s.3; ODNI, 2017, s.1, s.9; ODNI, 2018, ss.5-6; ODNI, 2019, s.5; ODNI, 2021, s.20).

“Küresel Siyasal Yapı” teması her yıl ağırlıklı olmayan sadece küresel siyasal istikrarın zedelenmesine yol açabilecek olayların olduğu yıllarda ağırlık kazanarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada küresel istikrarsızlık veya bölgesel istikrarsızlıklardan doğan ve ABD’nin bu bölgelerdeki ekonomik çıkarlarını tehdit eden bir yapıya bürünmesi neticesinde bu yıllarda raporlarda ağırlık göstererek ekonomi teması ile iç içe geçen bir yapıda olduğu gözlemlenmektedir. “Çin” teması her zaman çok büyük önem arz etmese de yıllara sâri bakıldığında neredeyse son 10 yılın tamamında ABD için ekonomik bir tehdit olma kapasitesini sürdürmektedir. İran, Rusya gibi sıklıkla adı geçen ülkeler arasında en büyük ve doğrudan ekonomik tehdit yaratma sürecinin “Çin” teması altında gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Bu noktada Çin’in gerek ekonomik girişimleri, gerekse siber ekonomik espionaj (ODNI, 2013, s.1; ODNI, 2015, s.2; ODNI, 2016, s.3; ODNI, 2017, s.1, s.11; ODNI, 2019, s.5; ODNI, 2021, s.20) faaliyetleri neticesinde ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilebilir.

“Irak” ve “Afganistan” temaları, içerisinde öncelikli olarak “Terörizm” temasının ağırlıklı olduğu fakat (ODNI, 2006, s.3, ss.6-7; ODNI, 2007, ss, 2-3; ODNI, 2008, ss.17-18; ODNI, 2009, s.14, s.16) “Küresel Siyasal Yapı” teması içerisinde de önem arz etmesi neticesinde ABD’nin Orta Doğu’daki çıkarlarını tehdit eden yapısı (ODNI, 2009, s.10) neticesinde raporlarda yer tuttuğu, son yıllardaki raporlarda önemli tehdit algısı oluşturmaması neticesinde ABD’nin bölgedeki nüfuzunu kaybettiğini gösteren bir emare olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektiften değerlendirildiğinde kaybedilen nüfuzun ekonomik olarak da ABD’nin bölgedeki varlığında bir azalmaya sebebiyet vermesi neticesinde ABD’nin ekonomik çıkarlarına tehdit oluşturduğu kıymetlendirilebilir.

“Siber Güvenlik” teması doğrudan “Çin”, “Rusya”, “İran” temaları ile ilişkilidir. Bu ülkelerin gerek siber altyapılara saldırıları gerekse ekonomik espionaj faaliyetleri neticesinde ABD’ye ekonomik tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. “Enerji Güvenliği” teması “Ekonomik” tehdit teması ile doğrudan ilişkilendirilebilirken “Rusya”, “Çin” ve Afrika bölgesindeki siyasal istikrarsızlıklar neticesinde “Küresel Siyasal Yapı” teması ile de ilişkilendirilebilir. Bu noktada Rusya’nın yer altı kaynaklarını bir siyasal silah olarak kullanma girişimleri ile Doğru Avrupa’da ve eski Sovyetler Birliği ülkelerine yönelik nüfuz politikaları neticesinde ABD’nin bu bölgelerdeki çıkarlarının yanı sıra NATO içerisinde çatlaklar oluşturma girişimlerinin ABD için bir tehdit oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca “Çin”in ekonomik büyüme girişimleri neticesinde ABD’nin enerji güvenliğini yer altı kaynaklara ulaşabilirlik konusunda da tehdit ettiği söylenebilir.

Son olarak “Enerji Güvenliği” teması ile “Siber Güvenlik” teması birbiri içine geçmekte ve kritik altyapıların güvenliği kapsamında değerlendirildiğinde “Terörizm” temasını da içerisinde bulundurmaktadır. Bu temaların tamamı ABD’nin ekonomik çıkarlarına ilişkin tehdit oluşturmaktadır. “Küresel Sağlık” teması 2007 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu hariç bütün yıllarda gerek bulaşıcı hastalıklar adı altında gerekse insan güvenliği adı altında her raporda yer alan küresel sağlık teması 2021 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu haricinde hiçbir yılda öncelikli tehdit olarak nitelendirilmemektedir. Fakat 2022 ve sonraki yılların raporlarında önemli tehditlerden biri olabileceği öngörülmektedir. Son olarak “Suriye” temasının tek bir yılda önem arz ettiği o yılın da Arap Baharı neticesinde Orta Doğu’daki birçok ülkenin içerisinde bulunduğu kargaşa ve Suriye İç Savaşı neticesinde olduğu söylenebilir. “Suriye” temasının baskın olmadığı yıllarda ise bölgesel nüfuzunu artırma girişimlerinin ABD’nin bölgesel çıkarlarını tehdit etmesi

neticesinde yarattığı ekonomik tehdit algısı olduğu değerlendirilmektedir. Bu perspektifte kullanılan diğer bir temanın “Pakistan” teması olması, Pakistan’ın özellikle terörle mücadele ve “Afganistan” temasıyla doğrudan ilişkilendirilebilmesi ile ilgili olduğu, bu sebeple ABD’nin ekonomik tehdit algısının bir parçası olduğu söylenebilir.

Yukarıda bahsedilen bütün temaların “Ekonomik” tehdit algısı ile ilişkilendirilebilmesi neticesinde “Ekonomik” tehdit algısı konusunun daha detaylı olarak değerlendirilebilmesi adına ikinci alt problemin konusunun “Ekonomik” tehdit algısı üzerinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

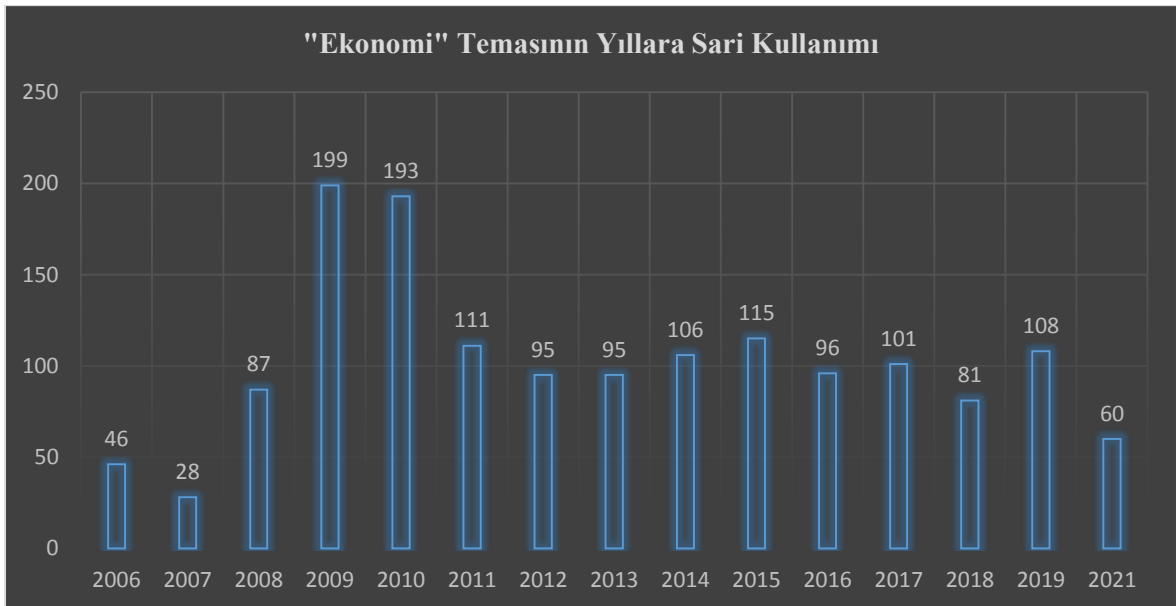
ABD’NİN KÜRESEL TEHDİT DEĞERLENDİRME RAPORLARINDAKİ EKONOMİK TEHDİT ALGISININ STRATEJİK İSTİHBARAT KAPSAMINDA YILLARA SÂRİ DEĞİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3. İkinci Alt Probleme Dair Bulgular: ABD’nin Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

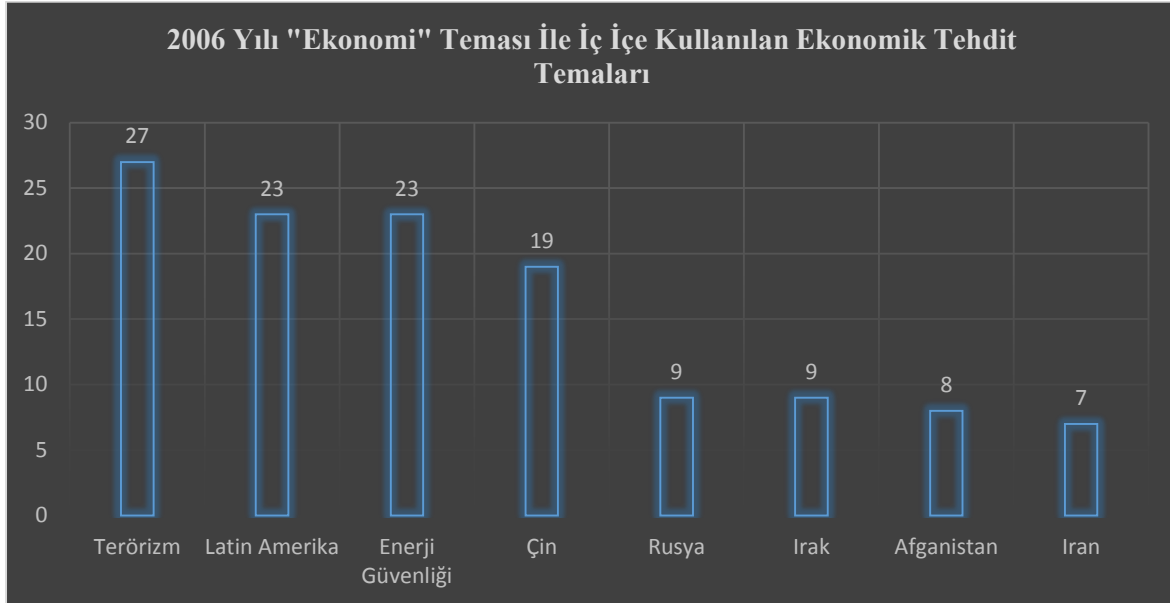
Çalışmanın bu bölümünde ABD’nin küresel tehdit değerlendirme raporları içerisinde bulunan genel tehdit temaları arasında en sık kullanılmış olan ekonomik tehdit temasının diğer temalar ile ilişkisi ve oluştuğu değerlendirilen ekonomik tehdit algısının stratejik istihbarat kapsamında yıllara sâri olarak değişiminin değerlendirilmesi gerçekleştirilecektir.

3.1. ABD’nin 2006 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.1: “ekonomi” temasının yıllara sâri kullanımı

Çizelge 3.1.1: 2006 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

ODNI'nin Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarında en çok yer alan tema ekonomi temasıdır. Küresel ekonominin genel kapsamda ABD'nin en büyük ilgi odağı ve çıkarları içerisinde bulunduğunu söylemek bu çalışmada doğru kabul edilemeyecek bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. 2006 yılında ekonomi temasının kullanımı 46 kez gerçekleşmiştir. "Ekonomi" teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak "Orta Doğu" teması kapsamında "Terörizm¹⁰⁰", "Enerji Güvenliği¹⁰¹", "Irak¹⁰²", "Afganistan¹⁰³" ve "İran¹⁰⁴" temaları olurken, "Avrasya ve Orta Asya" ekonomik tehdit teması kapsamında "Çin¹⁰⁵" ve "Rusya¹⁰⁶" temasının ağırlık gösterdiği görülmektedir. Bu bölgelerin yanı sıra "Latin Amerika¹⁰⁷" temasının da bölgesel anlamda ekonomik tehdit teşkil ettiği gözlemlenmektedir. Temaların "Orta Doğu", "Avrasya ve Orta Asya" ve "Latin Amerika" şeklinde bütünleşik bir biçimde kullanılmasının temel sebebi tehditlerin doğası gereği doğrudan ülkeler ile değil ABD'nin bu bölgelerdeki çıkarlarını zedeleme kapasitesi olmasından kaynaklanmaktadır.

¹⁰⁰ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Extremist / Extremists / Extremism

¹⁰¹ Energy / Gas / Petroleum / Coal

¹⁰² Iraq/Iraqi/Baghdad

¹⁰³ Afghan / Afghanistan / Afghans / Kabul

¹⁰⁴ Iran / Irani / Iranian / Iranis / Tehran / Tehranis

¹⁰⁵ China / Chinese / Beijing

¹⁰⁶ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁰⁷ Latin America / Venezuela/ Venezuelan / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

2006 yılı tehdit değerlendirme raporu neticesinde ekonomik olarak küresel cihat anlayışı ve ABD'nin ekonomik olarak öncelikleri konusunda çeşitli değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmelerin temelinde El-Kaide'nin Irak'taki ABD varlığının sabote edilmesi adına oradaki askeri faaliyetlerinin maliyetini artırması olduğunu söylemek mümkün kabul edilebilir. Bazı El-Kaide kaynaklarında haçlılar ile mücadelede ekonomik boyutun öneminin vurgulandığı belirtilmiştir (Lia ve Hegghammer, 2004, s.359). Aynı zamanda İslami direnişin askeri boyutunun ABD'nin Irak'ı terk etmeye zorlamasının mümkün olmadığı, Irak'ta gerçekleştirilen eylemlerin ABD'nin ekonomisine etki edebilecek kapasitede olması gerektiğinin belirtildiği söylenmektedir. Ancak o zaman ABD'nin bölgedeki hegemonyasının sonunun gelebileceğinin El-Kaide'nin metinlerinden anlaşılabileceği söylenmektedir (Lia ve Hegghammer, 2004, ss.361-362). Bin Ladin'in bu konudaki stratejisi olarak ABD'nin Irak'ta hem ekonomik olarak hem de askeri kayıplar olarak kanaması gerektiği ve ancak bu şekilde amaçlarına ulaşabileceklerini söylediği belirtilmektedir. Bu görüş çerçevesinde ABD'nin bölgedeki varlıklarının temel hedef haline geldiği vurgulanmaktadır (Braniff ve Moghadam, 2011, s.40). El-Kaide, 11 Eylül saldırılarının ardından ekonomik olarak zarar vermenin, toplu katliamlardan daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu anlamasının ardından sıklıkla uçak kaçırma girişimlerinde bulunmuş, 2003'de Avrupa'dan ABD'ye olan uçuşlarda bu girişimler gerçekleştiği için bu uçuşların iptal edildiği gözlemlenmiştir (Rabasa ve Diğerleri, 2006, s.39).

Orta Doğu ülkelerinden Irak'ın ekonomik ve siyasi yapısının ABD için önem arz ettiği değerlendirilebilir. Raporda, Irak'ın istikrarlı bir devlet yapısına sahip olması için gerekli olan güvenlik tedbirleri için ekonominin önemi vurgulanırken, ülkenin içerisindeki ayaklanmaların bastırılmasından ziyade çözüme ulaştırılması için gerekli olan şeyler arasında ekonomik reformlar ve yolsuzluk ile mücadelenin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca Irak hükümetinin sadece petrol gelirleri ile hükümetin temel fonksiyonlarını yerine getirmeye çalıştığı sürece, ayaklanmacıların petrol altyapısını sekteye uğratmak için çaba sarf edeceği yönünde bir değerlendirme söz konusudur (ODNI, 2006, ss.7-9). Bu değerlendirme temelinde bir uyarı niteliği taşımakta ve altyapıların önemi konusunda bir tavsiye niteliği taşımaktadır.

Kendisini küresel ekonomik aktör olarak nitelendiren ABD'nin terörizm ile mücadele etme anlayışı kapsamında, ekonomik çıkarlarını gözetmek olduğu değerlendirilebilir. Gerçekleştirilen bir çalışmaya göre, 2000 yılının başından itibaren terörizmin küresel ekonomiye olan zararının yaklaşık 855 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir (Bardwell ve Iqbal, 2020, s.23). ABD'nin, Afganistan ve Irak'taki varlığı neticesinde bölgede gerçekleşen saldırıların da direkt olarak ABD ekonomisini de etkilediği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ABD'nin bu bölgelerdeki terörizm ve finansal dengesizlik nedeniyle ortaya çıkan istikrarsızlıklar neticesinde terörizmi küresel ekonomik düzen için devasa bir tehdit olarak algılaması tutarlı bir görüş olarak nitelendirilebilir.

Orta Doğu bölgesinde ABD'nin çıkarları ile ters düşen bir yapıda olan Taliban'ın genel olarak Afganistan'a dolayısıyla ABD'nin çıkarlarına verdiği zarar konusunda çeşitli bilgiler verilmektedir. Raporda, Taliban ve diğer militanlar Afganistan'ın demokratikleşme sürecini sekteye uğratmaya yönelik saldırılarda bulunmasına rağmen bunu başaramamış, ayrıca Afganistan üzerindeki nüfuzunu ve Afganistan'ın doğusunda ve batısında destek toplama çalışmalarında da muvaffakiyet sağlayamamıştır. Yine de ayaklanmacıların oluşturduğu tehdit Kabul yönetiminin iradesinin genişlemesini, ekonomik gelişmeyi ve uyuşturucu ticaretine karşı alınan tedbirleri sınırlandırdığı belirtilmektedir (ODNI, 2006, s.10). Terörizmin finansal olarak destek görmeden hayatta kalmasının mümkün olmadığı kabul edilebilir bir gerçek konumunda olduğu söylenebilir. Raporda, teröristlerin organize suç örgütleri ile çeşitli ortaklıklar kurduğu, bağış kabul ettiği ve uyuşturucu ticareti konusunda müttefik haline geldiği gözlemlenmekte, küçük bir finansal desteğin bile bir terör saldırısına dönüşebilme potansiyeli üzerinde durulmaktadır (ODNI, 2006, s.23).

Buna örnek olarak Kolombiya'daki ayaklanmacılar ve paramiliter gruplar kokain alışverişinden kaynak sağlamak ile birlikte Afganistan'da Taliban ve Hizb-i İslami finansal gelirlerinin bir kısmını bölgesel afyon kaçakçılarından elde ettiği belirtilmektedir. Dolayısıyla kaçakçılık ve aşırıcılar arasında başka bir yerde olmayacak güçle bir bağ ve gelir elde edildiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2006, s.23). Dolayısıyla terörizmin finansmanın ortadan kaldırılması amacıyla organize suç örgütlerine karşı mücadelelerin artırılması önerisinin kabulünün elzem noktada olduğu değerlendirilebilir.

Raporda, ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarlarını ve nüfuzunu korumak adına terör örgütlerinin finansal gelirlerinin organize suç örgütleri ile bağlantılı olduğu ve bu

bağlantılara karşı tedbir alınması gerektiği konusunda uyarılarda bulunurken, terörizmin finansmanının farklı kaynaklardan ve bu kaynakların çeşitlenmesine yol açan değişimleri göz ardı etmektedir. 11 Eylül sonrası yapısal olarak değişen terör örgütlerinin alınan finansal ve askeri tedbirler neticesinde hücre yapılanmasına dönüşerek, her hücrenin kendi finansmanını yarattığı şeklinde bir düşünce oluşmasına sebebiyet vermiştir (Acharya, 2009, s.286). Fakat böyle bir değişimin neticesinde tümevarımda bulunarak bütün terör örgütlerinin bu şekilde finansal yapısının etkileneceği değerlendirmesi gerçeği yansıtmayabilir. Örneğin El-Kaide ve iltisaklı terör örgütlerinde bu durum gerçekleşmişken, PKK gibi terör örgütleri için bu durum geçerli olmamak ile birlikte alınan askeri ve finansal önlemler neticesinde finansal yapısını korumayı başarmıştır (Başaranel, 2019, s.30). Bu durumda bu raporda da görüldüğü üzere ABD'nin örgüt bazında değil genel bazda değerlendirme yapmasının hatalı bir yaklaşım olduğunun altı çizilmelidir.

İran'ın İslami Rejimi petrol gelirleri sayesinde bonkör bir şekilde kamu harcamaları gerçekleştirmekte, güçlü ekonomik kalkınmaya ve finansal rezervleri şişirmeye devam etmektedir fakat zaman içerisinde Ahmed-i Nejat'ın popülist ekonomik politikalarının hükümetin finansal kaynaklarını tüketerek yapısal olarak hatalı ekonomi yapısını iyice zayıflatabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2006, s.12). İran'ın finansal kaynaklarını hangi alana yönlendirerek kullanacağı konusu üstü kapalı bir şekilde ABD için bir tehdit unsuru oluşturduğu değerlendirilmektedir. Çünkü İran, uranyum zenginleştirme çalışmalarına bu yılda başlamış¹⁰⁸ ve ekonomik kaynağın bu yöne aktarıldığı değerlendirilmektedir.

ABD'ye ve diğer gelişmiş ülkelerin, başka ülkelerin nükleer silah edinmesi veya üretmesi durumuna karşı oluşmuş olan güçlü tehdit algıları sebebiyle bazı gelişmekte olan ülkeler bunu avantajına çevirmek için çaba sarf etmektedir. Örneğin Pyongyang nükleer silahları üstün ABD güçlerini caydırmak için, rejiminin güvenliğini sağlamak ve ekonomik kazanç sağlamak için kullanmayı amaçladığının raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2006, s.13). Bu sayede ABD'nin küresel hegemonya bağlamındaki düşüncelerine karşın bir kalkan olarak nükleer silahların kullanılabilmesi görüşünün oluştuğunu söylemek mümkündür.

¹⁰⁸ "Security Council Imposes Sanctions On Iran For Failure To Halt Uranium Enrichment, Unanimously Adopting Resolution 1737 (2006)" Adli Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin raporunda konuya ilişkin detaylar paylaşılmıştır.

Avrasya ve Orta Asya

Kuzey Avrasya’da bulunan ve küresel etkiye sahip olma kapasitesine sahip olan Rusya, ABD için açık bir söylemden uzak bir şekilde tehdit oluşturmaktadır. Bu durum soğuk savaşın ve kutuplaşmanın daha da pasif bir şekilde devam ettiği yönünde değerlendirilebilmesine yol açabilir. Raporda Rusya, Putin’in gücü merkeze toplama çalışmaları dâhilinde ekonominin stratejik sektörlerini devletleştirme politikası söz konusu olduğu belirtilmektedir. Fakat yaygın yolsuzluk sebebiyle ülkenin geleceği hakkında net bir şey söylemenin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2006, s.16).

Yolsuzluk Rusya’da olduğu gibi Orta Asya’da aşırı boyutlara ulaşmış, buna ek olarak yaygın yoksulluk ve genişleyen sosyo-ekonomik eşitsizlikler tarafından bir çeşit vebaya maruz kalmış gibi olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2006, s.16). Meksika ise Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşmasından faydalanarak ABD ve Kanada ile ekonomisini ilintili hale getirmiş, bu sayede ekonomisini güçlendirmeye başlamıştır. Brezilya ve Şili gibi demokratik ülkeler de bu ekonomik büyümeden faydalanmaya devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2006, s.17).

Küreselleşme algısının kazandığı popülerlik sebebiyle küresel aktörlerin öneminin arttığı değerlendirilmektedir. Bu süreçte ABD’nin küresel rakiplerinden birisinin de Çin olduğu söylenebilir. Küreselleşme sayesinde tekrar ayarlanan küresel düzen dünyanın ekonomik momentumunu ve enerjisini Asya’ya doğru yönlendirirken bu durumdan en çok yararlanan ve ekonomik anlamda patlama yaşayan ülkenin Çin olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2006, s.20). Bu durumdan aynı zamanda Hindistan da faydalanmakta iken iş gücü konusunda nüfusları sayesinde sorun yaşamamaları bu ekonomik büyümenin en büyük destekçisi olmuştur ki bu iş gücüne bir de bilimsel ve teknolojik kapasite eklendiğinde dünyanın ekonomik merkezi olmaları yönünde hızla mesafe kat ettikleri raporda kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2006, s.20). Çin’in hızlı bir şekilde artan küresel erişim kapasitesi ABD’ye rakip olacak kapasiteye erişebilecek bir noktaya geleceği yönünde güçlü bir kanı oluşturmaktadır. Sürekli olarak yüksek orandaki ekonomik büyüme ve artan ticari ilişkiler bu durumu destekler durumdadır. Çin ekonomik gücünü bölgede gerçekleştirdiği ticaret yolları ile elde etmeyi amaçlarken, Avrupa Birliği ve Rusya gibi büyük güçler ile yaptığı diplomatik ve ekonomik temaslar ile artırmakta, Afrika ve Latin Amerika bölgelerinde de varlığını gösterdiği raporda belirtilmektedir(ODNI, 2006, ss.20-21). Bu

süreçte Çin'in sistematik sorunları ekonomik kalkınmanın hızını düşürebilir. Bu sistematik sebepler Komünist Parti'nin siyasi katılımı artırmama yönündeki direncinden kaynaklandığının altı çizilmektedir (ODNI, 2006, s.21). Demokratik ülkelerin ekonomik olarak her zaman daha iyi kalkınacağı algısı neticesinde Çin'in ekonomisinin sekteye uğrayabileceği kanaati ABD için önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir. Fakat Çin'in gerçekleştirdiği ticaret anlaşmaları sebebiyle demokrasinin ekonomi üzerindeki rolünün değişken olduğu değerlendirilebilir.

İlgili raporda Çin direkt olarak bir ekonomik tehdit olarak nitelendirilmese de küresel ekonominin bir lokomotif olarak anılmaya devam etmektedir. ABD'nin askeri olarak süper güç olarak nitelendirilebilmesindeki en büyük etkenlerden birinin, bu ekonomik gelişim kapasitesi olduğu değerlendirilebilir. Fakat Çin'in ekonomik büyümesi ve kapasite artışı da raporda dikkat çeken konulardan biri olarak nitelendirilmektedir. Özellikle Çin'in 2005 yılındaki ekonomik büyümesinin, tüm Asya ülkelerine nazaran büyük olması (%8), yavaşlamış bir büyüme olarak değerlendirilse de, küresel ekonomik güç olma yolunda güçlü yatırımlar gerçekleştirmesi ile birlikte hızlı bir şekilde ekonomik süper güç olabileceği değerlendirilmektedir (United Nations, 2006, s.111). Asya ekonomilerinin 2006 yılında küresel ekonominin %35'ini oluşturması sebebiyle yükselişin devam edeceği ve bunun temelinde Çin ve Hindistan'ın olacağı değerlendirilmektedir (IMF, 2006). Bunun altındaki sebep olarak ise Çin'in bölgesel ticaret ile entegrasyonunu sağlaması ve Japonya, Kore gibi ülkelerin gelir eşitsizliği konusunda kutuplaşması olduğu değerlendirilmektedir (Burton, Tseng ve Kang, 2006).

Diğer bir ekonomik lokomotif olarak görülebilecek ülke olan Hindistan ise ABD'nin birçok konuda ortağı konumundadır. Hindistan'ın ekonomik kalkınma hızı ve teknolojik yeterliliği, bölgesel olarak liderlik rolünü üstlenmesini güvenli hale getirmektedir ve ABD ile olan ticari ilişkileri onu ABD'nin etkili bir ortağı haline getirmektedir. Ekonomik olarak bakıldığında Hindistanlılar ABD'ye hem bir rakip hem bir ortak olarak enerji, çelik ve ilaç sektöründe güçlerini artırdığı belirtilmektedir(ODNI, 2006, ss.21-22). Hindistan'ın kalkınmasında ABD'nin rolü olduğu kadar Çin'in de rolü olacağı ve ortaklaşa faaliyetlerden iki ülkenin de karlı çıkacağı öngörülebilir.

Latin Amerika

Latin Amerika tehdit teması ise özellikle Venezuela çerçevesinde şekillenirken, Başkan Chavez'in yasama ve diğer kurumlar üzerindeki baskısının devam edeceği yönündeki tahminleriyle başladığı görülmektedir. Ayrıca Çin ve Küba ile ilişkilerini artırma girişiminde bulunan Venezuela'nın Kuzey Kore ve İran ile ekonomik, askeri ve diplomatik ilişkileri artıracakları değerlendirilmektedir (ODNI, 2006, s.17). Artan petrol gelirleri sayesinde ABD'nin aleyhine bölgede karar alma girişimlerini destekleyebilmek için müttefikler kazanmak adına bölgede uygun geri ödeme oranlarında petrol sağlayıcı bir politika izlemesi ile birlikte komşu devletlerin iç işlerine karışmayı amaçlayan aktif bir dış politika izleme sürecine girdiği belirtilmektedir (ODNI, 2006, s.17).

Değerlendirme

2006 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Orta Doğu”, “Avrasya ve Orta Asya” ve “Latin Amerika” ekonomik tehdit temaları temelinde değerlendirilmektedir.

2006 yılı küresel tehdit değerlendirme raporunda ekonomi teması bölgesel olarak kategorize edilmiştir. Bu kategorizasyon neticesinde ekonomik kalkınma sürecinin ve ABD'ye ekonomik olarak tehdit teşkil eden durumların doğrudan ülkeler bazında değil bölgesel çıkarlara yönelik olduğu gözlemlenmektedir.

Terörizm tehdidinin özellikle “Orta Doğu”daki ekonomik yansımaları bir kısır döngünün başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Kötü ekonomik şartlar neticesinde kişiler eğer siyasal katılımı da sağlayamıyorsa, belirli bir noktadan sonra terör faaliyetleri içerisinde kendilerini bulabilmekte olduğu söylenebilir. Bu noktada terör faaliyetlerinin artması ve terörizmin bir strateji olarak ortaya çıkması neticesinde de zaten kötü olan ekonomik faktörlerin daha da kötüye gittiği değerlendirilmektedir. Bu noktada, ABD'nin Orta Doğu'dan elde edebileceği maksimum ekonomik fayda azalmakta ve bu sebeple bölgedeki ülkelerin güvenlik zafiyetlerinin doğrudan ABD'nin bölgedeki çıkarlarına zarar verdiği söylenebilir. Ayrıca İran'ın bölgesel güç¹⁰⁹ olma arzusunu gerçekleştirme ihtimalinin, ekonomisinin güçlenmesi ile doğru orantıda olduğu, ekonomik gelişmesi için de bölgesel

¹⁰⁹ İran'ın yaşadığı istikrarsız coğrafyanın bölgesel bir gücü olmak için bölgesel koşulları lehine çevirebilecek savunma politikaları üretirken, bölgesel hedeflerini gerçekleştirmek için amacına uygun bir dış politika üretmeye çalışmakta olduğu değerlendirilmektedir (Bayar, 2019, s.51)

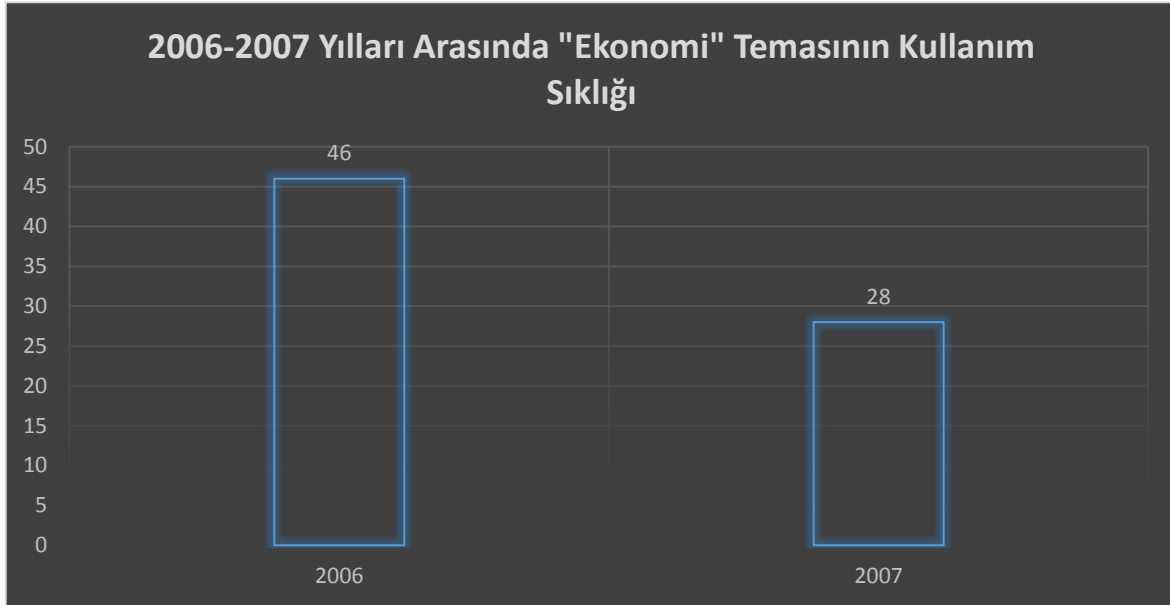
nüfuza ihtiyaç duyduğu ve bu nüfuzu ancak ABD'nin mevcut nüfuzunu ortadan kaldırarak gerçekleştirebileceği söylenebilir. Dolayısıyla İran'ın Orta Doğu'daki güçlü varlığı da ABD'nin ekonomik tehdit algısı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

İkincil bölgesel ekonomik tehdidin ise “Avrasya ve Orta Asya” teması üzerinden algılandığı değerlendirilmektedir. Avrasya bölgesinde Rusya'dan kaynaklandığı ve Orta Asya bölgesinde ise Çin'den kaynaklandığı raporlarda yer almaktadır. Bu noktada, ABD'nin bölgesel ekonomik çıkarlarının tehdit algısını tetikleyen Çin ve Rusya'nın faaliyetlerinin oluşturabileceği tahribatlardan ziyade, Rusya'daki iç ekonomik durum üzerinde durulmuştur. Bu perspektiften değerlendirildiğinde klasik Soğuk Savaş mantığının ABD istihbarat yapılanmasında yer aldığı, Rusya'nın doğrudan bir ekonomik tehdit oluşturmamasına rağmen raporda yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu durum ABD istihbarat yapılanması içerisinde başat görüşlerin hala yaygın olduğunun bir göstergesi niteliğindedir. Çin için ise durum biraz farklıdır. Çin'in ekonomik olarak kalkınma hızı neticesinde Çin'in ABD'nin hâkim olduğu pazarlara karşı iştahlı bir tavır ile yöneleceği değerlendirilmektedir. Çin'in bu süreçte Hindistan gibi nüfus gücünden yararlandığı fakat küresel olarak bir ticaret ağı kurma girişiminde olması neticesinde Hindistan bir tehdit olarak görülmemesine rağmen Çin'in ekonomik bir tehdit olarak görüldüğü iddia edilebilir. Bunun altında ise oluşması muhtemel ticaret açığının rakip bir ülkeye karşı verilmesinin sorunlu hale gelmesine ve ekonomik arenadaki Çin varlığının askeri bir güce dönüşmesine sebebiyet verebileceği (Bayar ve Bayar, 2017, s.210) değerlendirilebilir.

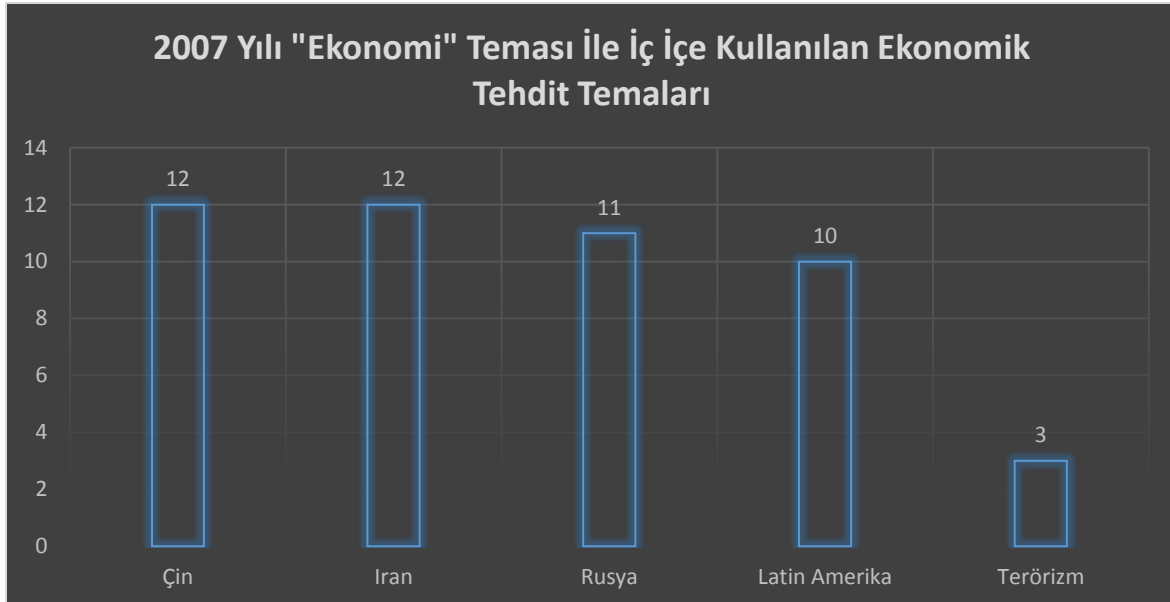
Üçüncü bölgesel ekonomik tehdidin Latin Amerika bölgesinden gelmesi ile birlikte Venezuela'nın ABD'ye karşı gerek bölgesel müttefikler, gerekse küresel aktör olma girişiminde bulunan ülkeler ile yakın bağlar kurma girişiminin temelinde ABD'nin ekonomik ve siyasal hegemonyasının bastırılması olduğu, bu nedenle de ABD için ekonomik tehdit algısı yarattığı değerlendirilmektedir.

3.2. ABD'nin 2007 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.2: 2006-2007 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.2.1: 2007 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2007 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 28 kez gerçekleşmiştir. “Ekonomi” teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak “Ekonomik Espiyonaj Tehdidi” ve

“Asya ve Avrasya” ekonomik tehdit teması dâhilinde “Çin¹¹⁰” ve “Rusya¹¹¹” temaları olduğu, “Orta Doğu” ekonomik tehdit teması altında “İran¹¹²” ve “Terörizm¹¹³” temaları olduğu ve bölgesel ekonomik tehdit kapsamında “Latin Amerika¹¹⁴” teması olduğu değerlendirilmektedir. “Ekonomi” teması bir önceki yıla göre düşüş gösteren bir eğilimde ilerlemektedir. Bu gidişatın altında yatan temel durumun küresel ekonominin genellikle büyüme süreci içerisinde olması değerlendirilebilir. 2006 yılındaki güçlü küresel kalkınma neticesinde küresel anlamda ABD için ekonomik tehdit düzeyinin azaldığı söylenilebilir.

Ekonomik Espiyonaj Tehdidi

Hatırı sayılır sayıda devlet ekonomik espionaj çalışması gerçekleştirmektedir. Özellikle Çin ve Rusya’nın yabancı istihbarat servisleri bu alanda oldukça agresif bir tavır ile verileri toplamakta, hassas ve ABD tarafından korunan hedefleri tespit ettikleri raporda altı çizilmektedir. Ulusal güvenliğin tehditlerinin temelinde telekomünikasyon ve teknoloji alanındaki gelişmeler olduğu kadar ekonomik büyümenin yeni merkezlerinin de bulunduğu belirtilmektedir(ODNI, 2007, s.1).Bu durum ABD’nin ekonomik altyapısında teknolojinin yeri ve önemi konusunda önemli bir noktayı işaret etmektedir.

2007 yılının tehdit değerlendirme raporunda altı çizilen konuların başında ekonomik espionaj faaliyetleri gelmektedir. Öncül risk niteliği taşıyan bu konunun öneminin anlaşılması için öncelikli olarak Çin’in Japonya’ya karşı gerçekleştirdiği istihbarat faaliyetlerinin gözlemlenmesi faydalı olacaktır. Japonya’nın Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, 625 üretici firma ile yaptığı bir anket neticesinde ürettikleri teknolojilerinin yaklaşık %35’nin teknoloji kaybına uğradığını, fikirlerinin ise %60’ının Çin’e sızdığının değerlendirildiğini belirtmiştir (Office of National Counterintelligence, 2011, s.B-1). Aynı zamanda bu görüşü destekleyen bir başka rapora göre ise Çin ve Rusya’nın 1997 yılından bu yana, sistematik olarak yabancı ülkelerin ve özellikle ABD’nin teknolojileri hakkında çeşitli veriler ve bilgiler toplamaya devam ettiği değerlendirilmektedir (Office of the National Counterintelligence Executive, 2006, s.2). Bu sebeple bu verilerle paralel olarak

¹¹⁰ China / Chinese / Beijing

¹¹¹ Russia/ Russian/ Moscow

¹¹² Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹¹³ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

¹¹⁴ Latin America / Venezuela/ Venezuelan / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

tehdit değerlendirme raporu içerisinde de bu konu özelinde önemli uyarıların olduğu ve konu üzerine yoğunlaşıldığı gözlemlenmektedir.

Orta Doğu

Orta Doğu'daki ABD çıkarları neticesinde ABD'nin bölgede istikrar sağlanması için çeşitli ngrleri olduğu ve durum tespitini yaptığı gözlemlenmektedir. Afganistan'da ki Karzai Hkmeti'nin ayaklanmacılar sebebiyle sorunlar yaşadığı ve bu sorunların direkt olarak hükümeti tehdit etmekten ziyade ekonomik gelişmeyi ve Başkan Karzai için popüler desteğe zarar verdiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2007, s.4). Tahran yönetiminin petrol gelirleri ve idare edilebilir borç sayesinde enflasyonu baskılayarak Ahmed-i Nejat'ın genişlemeci para politikasını devam ettirebilecek kapasitede olduğu tespit edilmiştir (ODNI, 2007, s.6). Kısa vadeli petrol gelirlerinin İran'ın bölgesel güç olma yolundaki hedeflerinin desteklendiği ve bu şekilde genişlemeci ekonomik model ile devam ettiği değerlendirilmektedir. Fakat bu durumun sürdürülebilirliği, ABD tarafından şüphe ile yaklaşılan bir durum olarak nitelenmektedir. Bu şüphenin altında uzmanlık paradoksunun yattığını, alışılmışın dışında ekonomi hamlelerine karşı başat görüşlerin ABD istihbaratında önemli rol oynadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Orta Doğu'da, Afganistan hükümetinin çabalarının yetersiz kaldığı ve bu durumun ekonomik gelişime negatif etkisi olduğu değerlendirilebilir. Ekonomik büyümenin temelini oluşturacak unsurlar arasında yönetimsel sorunlar ile mücadele etmek, yapısal reformların uygulanması, altyapısal dar boğazın giderilmesi, özel sektörün gerçekleştirilecek olan reformlara destek vermesi gibi stratejilerin yattığı gözlemlenmektedir. Güvenlik durumunun ekonomiye verdiği zarar, uyururucu kaçakçılığının ekonomi üzerindeki etkisi ile birlikte siyasi etkisi de göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla ekonomik gelişmelerin politik gelişmeler ile doğrudan ilişkili olduğu değerlendirilmektedir (IMF, 2008, s.5). ngrsel olarak öncelikli adımların reformlar ve bu reformların özel sektör tarafından desteklenmesi gerektiği ve yasa dışı yapılanmaların nihai olarak sonlandırılması gerektiği kıymetlendirilebilir.

Latin Amerika

Raporda, Latin Amerika’da serbest piyasa ekonomisi hakkında eleştirel düşünceye sahip olan devletlerin Venezuela Başkanı Chavez ile iyi ilişkiye sahip olan en fakir iki ülke olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.9). Bu duruma Chavez’den ekonomik destek görme eğiliminde olmaları sebep olduğu öngörülebilir. Fakat ekonomik durumu iyi olmayan ülkeler ile ittifak içerisinde bulunan Venezuela’nın bu durumdan siyasi çıkar elde etme amacı gütmesi ve ekonomik kayba uğraması arasında bir seçim yapması gerekeceği değerlendirilebilir. Bu noktada aynadaki görüntü istihbarat hatası ile karşılaşıldığını söylemek mümkündür. ABD kendisi gibi pragmatik olmayan bir ülkenin hamlelerinin yanlışlığı konusunda bir öngöründe bulunmakta, doğrulama önyargısı ile birlikte negatif yönde değişim gösterebilecek ekonomik gidişat konusunda bir yol izleme sürecinde olduğu söylenebilir.

Latin Amerika’daki ekonomik büyümenin 2007 yılına kadar sürmesinin ardından tek başına siyasi ortamın yatmayabileceği değerlendirilmelidir. 2007 yılında hızla azalan küresel büyüme oranı ile birlikte bölgedeki ülkelerin ekonomik yapılarını ağırlıklı olarak ihracat üzerine kurmuş olması ve ihracatın yaratılması için oluşturulan kaynakların teknolojik yeniliklerle desteklememesi yatmaktadır. Dolayısıyla Latin Amerika ülkelerinin ekonomik büyüme kapasiteleri, uluslararası ticaretin küresel etkileri doğrultusunda değişkenlik gösterecektir (Ocampo, 2013, s.24). Bu düşünce temelinde bölgesel ekonomideki negatif yöndeki değişimlerin rejimlerin siyasal yapısı sebebiyle değil yöneticilerin yatırım yapma konusunda verdiği yanlış kararların olduğu ve bu durumun ABD’nin iddialarının aksine bölgedeki devletlerin demokratikleşmesi konusundaki gözlemleri ile doğrudan bir bağlantısı olmadığını ortaya koyduğu değerlendirilebilir.

Asya ve Avrasya

Kuzeydoğu Asya’da ise Çin’in ekonomik refaha hızla yaklaşması, Kuzeydoğu Asya’yı eşi görülmemiş bir biçimde değiştirmeye devam etmektedir. Tabi ki Kuzey Kore bu değişimin içerisinde değildir. Çinliler tarafından gerçekleştirilen ticari anlaşmalar ve yatırımlar dünya ekonomisi ile Dünya Ticaret Organizasyonu’nun altyapısı dâhilinde entegre olarak, bölgedeki ülkeleri birbirine daha yakın hale getirdiği değerlendirilmektedir. Fakat olgunlaşmış, birbiriyle uyumlu güvenlik mekanizmaları ve ABD’nin Japonya ve

Güney Kore ile olan güvenlik anlaşmalarından yoksun durumda olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2007, s. 10). Çin 2006 yılında başlattığı ekonomik gelişimin güçlendirilmesi çalışmalarına ve ABD, AB ve Rusya ile iyi ilişkiler kurma çabalarını bu dönemde devam ettirdiğinin raporda altı çizilmektedir. Sosyal istikrarın sağlanması için ekonomik kalkınma hamlelerinin devam etmesi gerektiği ve kırsal kesimlerde ekonomik kalkınmaya önem verildiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2007, s.10). Son olarak Çin'in karşılıksız borçlanma sebebiyle finansal sistemi sağlıksızlığı korumakta fakat önümüzdeki beş yıl içerisinde düşük seviyede finansal kriz riski öngörülmekteyken Çin'in finans sektörüne çeşitli önlemler geliştirmekte, devasa döviz rezervlerini elinde bulundurmakta ve mevcut sermaye artışıyla birlikte kısa vadeli döviz ile azalttığı belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.11). Bu durumun ABD'nin çıkarlarına ters düşerek bir tehdit teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Bir başka aynadaki görüntü istihbarat hatasının daha örneği olarak alışılagelmiş ekonomi politikalarının küresel ekonomiye zarar verebileceği öngörüsünün yıllar içerisinde Çin'deki ekonomik gelişmeler neticesinde yanlış bir istihbarat analizi olmasına sebebiyet verdiği gözlemlenmektedir.

Çin devletinin faaliyetleri neticesinde olduğu değerlendirilen insan hakları suiistimallerinin, küresel bir aktör olarak harmoni içerisinde yaşayan bir dünya görüşünü zedelediği ve karşılıklı olarak başka devletlerin iç işlerine karışılmaması konusundaki söylemleri ile tutarlılık sağlamadığı değerlendirilmektedir. Ekonomik olarak güçlenerek kendi çıkarları neticesinde stratejiler belirlediği düşünülen Çin'in, başka ülkelerin iç politikalarına müdahale ederek bu ülkelerden ekonomik çıkar elde etme çabası içerisinde olduğu değerlendirilmektedir (Jacobson, 2007, s.14). Bu konuda özellikle gruplara ayrılmış devlet yapısı sebebiyle petrol şirketlerinin Çin'in enerji güvenliğini sağladığı ve buralardan kar elde ettiği gözlemlenmektedir (Jacobson ve Knox, 2010, s.47). Bu sayede küresel aktör olma yolunda stratejik hedeflere sahip olduğu değerlendirilebilen Çin'in yapıcı olmaktan ziyade yıkıcı bir güç ile bu amacına ulaşma yöntemini seçtiği konusunda bir görüşün beyan edilebileceği düşünülebilir. Çin'in ekonomik yapısında 1979'dan bu yana gerçekleştirdiği özel ekonomik bölgelerin yaygınlaşması neticesinde önce şehirleşme, 2007 yılında ise şehirleşme ile birlikte kırsal alanlara da bu sistemi taşıyarak ekonomik kalkınma yolunda bir mesafe kat etme girişimindedir (Heillmann, 2008, s.8). Bu durumun bölgesel olarak ve küresel olarak Çin'in stratejisine hizmet ettiği değerlendirilebilir.

Güney Asya’da Hindistan’ın ekonomik büyümesinin devam etmesi ABD’nin etkili bir ortağı olması yolunda önemli bir yer teşkil etmektedir. Fakat Dünya Ticaret Organizasyonu ile yaşadığı anlaşmazlıklar da görmezden gelinmesi gerektiği raporda vurgulanmaktadır (ODNI, 2007, s.11). Hindistan küresel ekonominin önemli dinamiklerinden birini oluştururken ABD ile olan işbirliği neticesinde iki ülkenin de ekonomik gelişimine katkı sağlamakta, ABD için kaybedilmemesi gereken bir ortak olarak değerlendirilmektedir.

Rusya’da Kremlin yönetiminin stratejik ekonomi merkezlerinde söz sahibi olmaya çalışması büyüyerek devam ettiği, bu süreçte yüksek enerji fiyatları, bol miktarda bulunan petrol ve doğalgaz rezervleri Rusya’nın enerji süper gücü olma arzusunu güçlendirdiği raporda değerlendirilmektedir. Enerji fiyatlarının yüksek olması Rusya’nın güvenini artırarak savunma harcamaları yapmasına ve bu durumu komşu ülkelere karşı istismar etmesine sebebiyet verdiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2007, s.12). Enerji güvenliğinin ABD ve Batı için öncelikli hale geldiği bir çağ ile karşı karşıya olunduğu değerlendirilmekteyken, hızlı bir şekilde gelişen Çin ve Hindistan gibi ekonomiler büyük enerji tüketicileri haline gelmektedirler. Bu gelişmelerin ışığında hızlı bir şekilde artan petrol ve doğalgaz ihtiyacı, bu ürünlerin fiyatlarını da hızlı bir şekilde artırmakta ve üreticiler için büyük kar sağlamaktadır. Enerji üreticisi konumundaki ülkeler yüksek fiyatlardan sağladıkları avantajlar sayesinde potansiyel olarak ABD’ye karşı siyasi, ekonomik ve hatta askeri üstünlük sağlama çabası içerisine girerek ABD’ye ve onun çıkarlarına karşı düşmanca tavır sergilediği belirtilmektedir (ODNI, 2007, s.13). Küresel ekonomi içerisinde müttefiklik anlayışına aykırı davranışlar neticesinde enerji sektörü ve enerji güvenliği adına ABD’nin alması gereken önlemler ve tedbirler olduğu değerlendirilebilir.

Enerji güvenliği, modern devletler için önemli bir yer teşkil ettiği ve bu sebeple bu alanlarda gerek ekonomik olarak enerjinin güvenliğini gerekse bunun için altyapılar oluşturulması konusunda atfettikleri önem neticesinde başarılı bir altyapı güvenliği sağlamayı hedeflemekte oldukları değerlendirilmektedir. Enerji sektöründeki hatalar ve aksamaların diğer ekonomik sektörleri etkilediği ve hatırı sayılır miktarda sorunlara yol açtığı değerlendirilebilir. ABD enerji altyapısı, elektrik enerjisi ve petrol ve gaz iletim ve dağıtım sistemleri ile bu sistemlerdeki kesintilerle ilgili olarak devlet düzeyinde yüksek derecede mekânsal odak göstermektedir. Bu durum potansiyel olarak gerçekleşebilecek aksamaların büyük bir zafiyet yarattığını ve yaygın bir sonucu olacağına işaret etmektedir (Simonoff ve Diğerleri, 2008, s.392). Bu ihtiyaçlar ve zafiyetler neticesinde ABD’nin petrol

zengini Rusya, İran ve Irak gibi devletlere karşı siyasal olarak önyargı göstermesine sebep olduğu değerlendirilmektedir (Popova ve Diğerleri, 2019, s.2). Enerjinin dağılımı ve korunması adına ABD'nin temel tehdit algısının oluşmasının altında Rusya'nın sadece petrol gelirleri sayesinde elde ettiği gelir değil, aynı zamanda küresel anlamda siyasal nüfuz elde etme çabası olarak değerlendirilebilir. Bu duruma ek olarak Rusya'nın doğal gaz üreticileri olan ülkeler ile iş birliği içerisine girme çabasının ABD tarafından bir kartelleşme olarak görüldüğü de değerlendirilmektedir (Finon, 2007, s.20). Bu değerlendirmelerin uyum içerisinde ortaklıklar kurulması yerine daha büyük ve riskli rekabetlere yol açabileceği söylenebilir. Sürekli büyüyen ekonomilere sahip olan Çin ve Hindistan gibi ülkelerin temel ihtiyacının sadece ucuz olarak elde edilebilen enerji kaynakları değil aynı zamanda düzenli olarak temin edilebilen enerji kaynakları olduğunun da altının çizilmesi gerekir.

2006 yılından farklı olarak terör örgütlerinin finansmanı üzerine 2007 yılı raporunda muhtelif terör örgütlerinin İran tarafından desteklendiğinin haricinde bilgilerin yer almaması neticesinde bu konudaki tehdit algısında bir azalma olduğu değerlendirilebilir.

Değerlendirme

2007 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Ekonomik Espiyonaj Tehdidi”, “Orta Doğu”, “Latin Amerika” ve “Asya ve Avrasya” alt temaları temelinde değerlendirilmektedir.

ABD'nin 2007 yılı küresel tehdit değerlendirme raporundaki ekonomik tehdit algısında bir azalma trendi görülmektedir. Bu trendin sebebi olarak küresel ekonomik kalkınmadaki artış olduğu söylenebilecek olsa da tehdit teması dahilinde kalmasının sebepleri arasında Çin'in ekonomik espionaj faaliyetleri olduğu değerlendirilmektedir. Çin ve Rusya'nın özellikle teknoloji alanındaki espionaj faaliyetleri devlet güdümlü çalışan sanayilerden özellikle savunma ve teknoloji şirketlerine yönelik olarak olması sebebiyle, ABD'nin ekonomik kalkınmasına olduğu kadar sözde küresel liderliğine de zarar verdiği söylenebilir.

Rapor, “Orta Doğu” teması kapsamında incelendiğinde, ABD'nin bölgedeki çıkarları İran tarafından sabote edilmeye devam etmekte, bu süreçte Irak ve Afganistan'daki tablonun da iç açıcı olmaması neticesinde ABD'nin ekonomik çıkarları ile siyasal yapı üzerindeki

nüfuzunda azalma olma ihtimali göze çarpmaktadır. Özellikle Irak'taki ayaklanmaların ekonomi ve güvenli ortam perspektifinden ABD için sorun yarattığı, Afganistan'da gerek yönetsel açıdan gerekse ekonomik açıdan gerçekleşmesi gereken reformların gerçekleştirilememesi sebebiyle Afganistan'ın istikrarlı olması için gereken sürecin gerçekleşmesinin uzun sürebileceği değerlendirilmektedir.

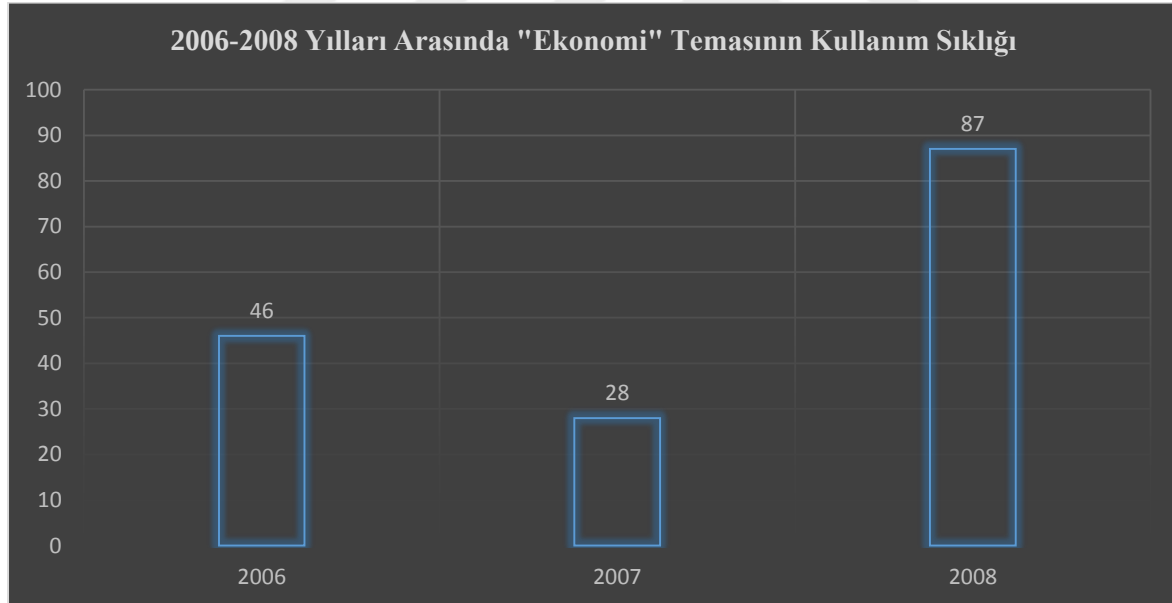
“Latin Amerika” teması içerisinde bulunan ülkelerin ABD'nin ekonomik yapısına olan tehdidi ise serbest piyasa ekonomisine karşı olan tavırdaki Ekvador ve Nikaragua'dan kaynaklanmaktadır. Latin Amerika ülkelerinin küresel ekonomiden doğrudan etkilendiği değerlendirilirse de gerçekleşebilecek olan küresel bir krizin ABD'ye yönelik bir göç akımı başlatabileceği ve bu akımın boyutlarının Latin Amerika ülkelerindeki yoksunlukların artışı ile doğru orantılı olabileceği o dönem için söylenebilir.

“Asya ve Avrasya” temasında bulunan ülkeler açısından ekonomik tehditler değerlendirildiğinde akla ilk olarak Çin'in geldiği söylenebilir. 2006 yılındaki davranış trendini devam ettiren Çin'in diplomatik girişimleri ile birlikte alışlagelmişin dışında bir müttefiklik arayışı içerisinde olarak bir yandan ABD ve AB ülkeleri ile bir yandan da Rusya ile çeşitli ticari anlaşmalara imza atma girişiminde bulunarak ekonomik kalkınma sürecinde zaten oldukça güçlü olan ekonomik kalkınma hızını artırmaya çalışmaktadır. Bu kalkınma sürecinin yeni bir kutup yaratabileceği düşüncesinin yaygınlaşması sebebiyle ABD'nin küresel tehdit algısı içerisinde Çin'in ekonomik bir tehdit olarak kalmaya devam edeceği fakat ilerleyen yıllarda ekonomik tehdit algısının güdümüyle birlikte siyasal bir tehdit olarak da görülebileceği değerlendirilmektedir. Rusya'nın yüksek enerji fiyatlarından faydalanmaya çalışacağı ve bu sayede arzu ettiği bölgesel gücü küreselleştirme girişimlerinde bulunacağı raporlarda öngörülmektedir. Petrol ve doğalgaz gelirlerindeki hatırı sayılır biçimdeki artışın neticesinde Rusya'nın savunma teknolojilerine yaptığı yatırımlar ABD için ekonomik bir tehdit olmanın yanı sıra her ne kadar düşük bir ihtimal olsa da askeri bir tehdit teşkil ettiği söylenebilir. Fakat Rusya'nın askeri tehdidi doğrudan kullanmasından ziyade kendini Avrupa'daki eski Sovyetler Birliği ülkeleri üzerinde bir baskı oluşturma aracı olarak kullanmasının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca enerji dağıtım hatlarını birer siyasal baskı aracı olarak kullanmasının da muhtemel olduğu söylenebilir.

Terörizmin finansmanı konusundaki verilerin neredeyse aynı kalmasının altında yeterli istihbari verinin bulunmaması ihtimali veya algıda doğrudan bir değişiklik olmaması sebebiyle 2006 ve 2007 raporlarının bu konuda benzerlik gösterdiği değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra kamuoyunda veya senatoda bu konu ile ilgili belirli bir algı yaratılmaya çalışılmış olabileceğinin de altı çizilmelidir. Eğer bahsedilen ikinci ihtimalin doğruluğunun diğerine göre daha yüksek olduğu değerlendirilirse istihbaratın siyasallaşmasına¹¹⁵ bir örnek teşkil edebileceği değerlendirilmektedir. Bu durumda da doğrulama önyargısı istihbarat hatasının ortaya çıktığı ve bunun istihbaratın yapılanmasının analizcileri arasında yaygın olarak gerçekleşen bir istihbarat hatası olduğunu söylemek mümkündür.

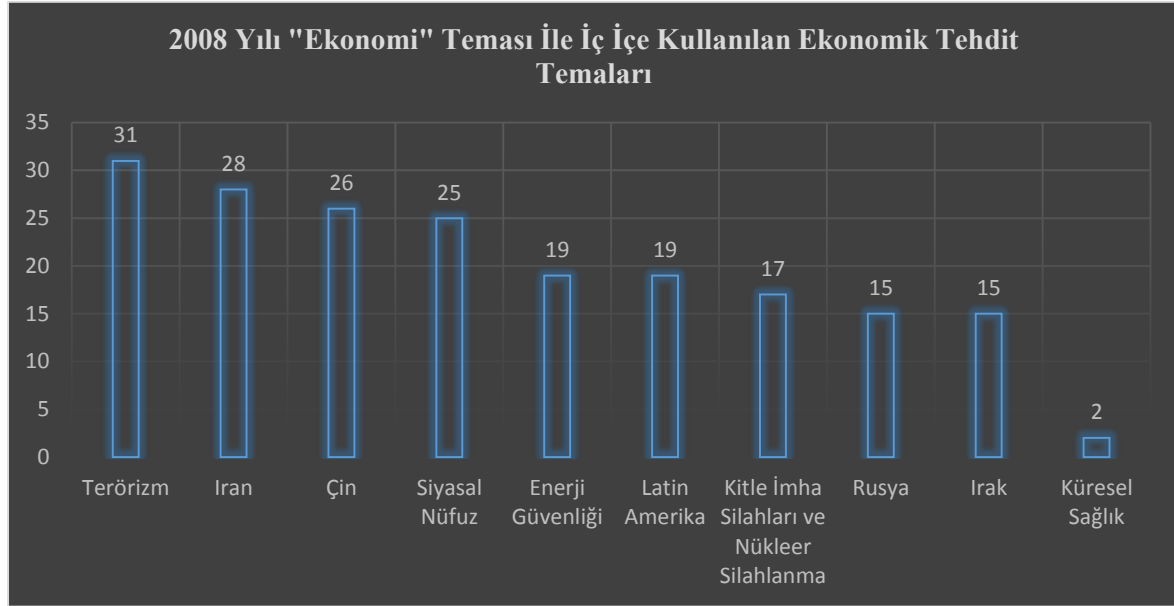
3.3. ABD'nin 2008 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.3: 2006-2008 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

¹¹⁵ İstihbaratın yukarıdan aşağıya doğru siyasallaşması demek politika tercihlerinin yansıtılması için istihbaratın manipülasyonu olarak tanımlanmaktadır (Rovner, 2011, s.29). Farklı bir deyişle istihbaratın siyasallaşması, istihbarat çalışmalarının nesnel, özerk ve siyasi etkiden uzak tutulması gereken unsurlarına politikacılar, diplomatlar ve benzeri istihbarat tüketicilerinin müdahalesinin olması anlamına gelmektedir (Bar-Joseph, 2013, s.347).

Çizelge 3.3.1: 2008 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2008 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 87 kez gerçekleşmiştir. “Ekonomi” teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak “Orta Doğu ve Terörizm” teması kapsamında “Terörizm¹¹⁶”, “İran¹¹⁷”, “Siyasal Nüfuz¹¹⁸”, “Irak¹¹⁹” ve “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma¹²⁰” temaları bulunduğu, “Asya Kıtası” kapsamında “Çin¹²¹” ve “Siyasal Nüfuz” temaları bulunduğu, “Latin Amerika” teması kapsamında “Siyasal Nüfuz” ve “Enerji Güvenliği¹²²” temalarının bulunduğu, “Afrika Kıtası” ekonomik tehdit teması kapsamında “Enerji Güvenliği” temasının bulunduğu, “Küresel Enerji Güvenliği” teması kapsamında “Rusya¹²³” ve “İran” temalarının bulunduğu ve ekonomik tehdit algısı kapsamında “Küresel Sağlık¹²⁴” temasının olduğu gözlemlenmektedir. 2008 yılında “Ekonomi” temasının diğer yıllara göre daha fazla önem kazandığı değerlendirilebilir. Ekonomi temasının artışında petrol fiyatlarının yüksek seyretmeye devam etmesi ve salgın hastalıkların küresel ekonomiye verebileceği hasarların öngörülmesinin yattığı değerlendirilebilir.

¹¹⁶ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

¹¹⁷ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹¹⁸ Political / Politics / Politicize / Politically

¹¹⁹ Iraq/Iraqi/Baghdad

¹²⁰ Nuclear / WMD / Radiological / Chemical / Biological / Proliferation

¹²¹ China / Chinese / Beijing

¹²² Energy / Gas / Petroleum / Coal

¹²³ Russia/ Russian/ Moscow

¹²⁴ Health / Pandemic

Orta Doğu ve Terörizm

Orta Doğu’da terör örgütlerinin faaliyetlerini sürdürmeye devam etmesi bunun altında yatan sebebin ise ekonomik olarak güçlerini hala koruyor olmaları olarak değerlendirilebilir. Raporda, Irak El-Kaide’ sinin uğradığı kayıplara rağmen aldığı finansal destek sayesinde hala ölümcül saldırı kapasitesine sahip olduğu değerlendirilmektedir. Potansiyel olarak büyük kayıplar verdirmek üzerine ve kendi bölgesi üzerinde korku salarak bölgeyi yönetme amaçlarını devam ettirdikleri tespit edilmiştir (ODNI, 2008, ss.6-7). Bu fonlamanın yapılma şekli değerlendirildiğinde genel olarak terör örgütleri legal kaynaklardan örneğin, muhtelif hayır kurumlarını istismar ederek, legal iş yerlerinden, suç aktivitelerinden, başka devletlerin sponsorluğunda veya başarısız olmuş devletlerin arka bahçelerinde kendi kendilerini finanse edebilecekleri öngörülmektedir (Financial Action Task Force, 2008, s.11). Bu sebeple terör örgütlerinin finansmanının kesilmeden insan kaynaklarını harcamaktan çekinmeyecekleri ve saldırılarını finansal kaynakları doğrultusunda büyütebilecekleri iddia edilebilir.

Küreselleşen ekonomi, teknolojinin terör örgütleri bünyesinde elde edilebilmesi anlamına gelmekte, bu durumun ABD’ye karşı kullanılabilir olan çeşitli nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlara erişimin kolaylaşmasını hızlandırdığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.12). Daha önce raporlarda bahsedilen terör örgütlerinin organize suç örgütleriyle olan iş birliği ve çeşitli kaçakçılık faaliyetleri neticesinde kitle imha silahlarının terör örgütlerinin eline geçmesi riskini artıran etkenler arasında terör örgütlerinin elde ettikleri finansal getirileri kitle imha silahlarına ulaşmak için kullanabileceği değerlendirilebilir.

Raporda, El-Kaide, HAMAS ve Hizbullah gibi terör örgütlerinin siber araçları kullanarak ABD’ye zarar verme niyetinde oldukları belirtilmiştir. Bu amaçları yerine getirmek adına sadece gerekli maddi imkânların sağlanması durumunda saldırılar gerçekleştirebilecek kapasitede olan çeşitli suç unsurları tespit edilmiş durumdadır (ODNI, 2008, s.17). Terör örgütleri sadece halkın canını ve malını tehdit etmekle kalmayarak altyapıları sekteye uğratma girişiminde bulunma kapasitesine de erişmiş olup bu yolda adımlar atma hazırlığında olabilecekleri öngörülebilir. Bu sayede hükümetlere olan desteği azaltarak toplumlar içerisinde huzursuzluğu can kaybından ziyade çeşitli ayaklanmalara yönlendirebilecek şekilde dizayn edebilecekleri değerlendirilmektedir.

Terör örgütlerinin bu kapasiteye ulaşmak için kullandığı finans kaynakları arasında uyuşturucu ticareti ve uyuşturucu ticaretine izin veren yozlaşmış yetkililer olduğu değerlendirilebilir. Raporda, Afgan liderlerin endemik bir biçimde devam eden yolsuzluğa, uyuşturucu hammaddesi üretimi ve uyuşturucu kaçakçılığına bir son vermesi gerekmekte olduğu belirtilmektedir. Ancak bu şekilde ayaklanma bastırılarak hükümetin ekonomik gelişiminin önünün açılacağı değerlendirilmektedir. Fakat bu konu ile ilgili mücadelelere rağmen Afganistan’da uyuşturucu hammaddelerinin üretimi ve kaçakçılığı bu dönemde artış göstermeye devam ettiği raporda belirtilmektedir (ODNI, 2008, ss.18-19). Bu duruma aksi olarak hazırlanmış olan başka bir raporda Afgan afyon laboratuvarlarının dağılımının ülke genelinde sabit kaldığı, morfin ve eroin işleme laboratuvarlarının ülkeye dağıldığı belirtilmektedir. Yıllar içerisindeki tek değişiklik olarak ülkenin kuzeyinde laboratuvar sayısının az olduğu, ülkenin güneyinde ise afyon yetiştiriciliğinin daha yaygın olduğu ve hükümetin kontrol edemediği alanlarda işleyicilerin ve kaçakçıların yoğunlaştığı değerlendirilmiştir (UN, 2008, s.96). Her ne kadar BM’nin raporu doğrudan sayı vermemiş olsa da laboratuvar sayısında artış olmadığının belirtilmesi ile ODNI’nin raporundaki üretim ve kaçakçılığın artması durumunun çelişki gösterdiği söylenebilir. Raporun devamında BM’nin tespitlerine göre göre 2007 yılındaki afyon üretiminin değeri yaklaşık 1 milyar dolar olmakta, bu durumun Taliban tarafından direkt olarak operasyonel faaliyetlerde kullanıldığı değerlendirilmektedir. Taliban içerisinde bazı grupların bu kara parayı sadece güvenlik için değil aynı zamanda siyasi bir altyapı oluşturmak için harcama girişiminde oldukları belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.19-20). Dolayısıyla Taliban’ın bölgedeki ekonomik sistemin değişmesi ile birlikte kendi “devlet” yapılanmaları için faaliyette bulundukları söylenebilir.

Raporda, Güney Irak’ta güvenliğin kırılgan bir yapıda kalmaya devam edeceği değerlendirilmekte, bunun temelinde Şii grupların siyasi güç ve ekonomik kaynaklar için verdiği mücadelenin yattığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.21). Şii grupların İran’dan da destek almış olabileceği düşüncesi ile birlikte Irak’ın bütünleşme çabalarının ortadan kalkması öngörülebilir. Kuzey Irak’ta artırılmış güvenlik önlemlerinin sonucunda petrol gelirlerinde ciddi bir artış tespit edilmiş, Irak hükümetinin ihtiyacı olan güven ortamı için bir zemin hazırladığı belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.22).

İran dış politika ve bölgesel güç olma yolundaki planlarına ara vermeksizin devam etmekte fakat bu gidişatın ülke ekonomisine etkileri olacağı öngörülmektedir. Raporda,

İran’da 2009 yılı Dini Lider Ali Hamaney ve İran’ın çeşitli muhafazakâr fraksiyonların siyasi olarak istikrarlı hale gelmesi beklenmekte fakat İran ekonomisinin sorunlar yaşamasına devam edeceği değerlendirilmektedir. Başkan Ahmed-i Nejat’ın iç ve dış politika konularında özellikle ekonomi ve nükleer meseleler konusunda sorun yaşaması sebebiyle Hamaney’in tarafsız kalmasının zor olacağı düşünülmektedir (ODNI, 2008, s.23). İran’ın devrimden sonraki finansal dayanağı olan yüksek petrol gelirleri yabancı döviz rezervlerini 70 milyar dolardan daha fazla artırmaktadır. Her ne kadar pozitif bir finansal görünüme sahip olsa da İran ekonomisinin yüksek enflasyon ve işsizlik ile mücadele etmeye çalıştığı değerlendirilmektedir(ODNI, 2008, s.23). Bölgesel olarak Orta Doğu’da petrol ihracatçısı konumundaki ülkelerde yaygın olan yüksek enflasyonun İran’da iki haneli rakamlarda olması neticesinde bölgedeki en yüksek enflasyon oranına sahip ülkelerden birisi konumundadır (IMF, 2008, s.41) Bu durumun haricinde ekonomik gücünü kullanarak bölgede ABD nüfuzunu yok etmeye çalışarak bölgesel güç haline gelmeye çalışma çabaları ve İsrail’in varoluşsal haklarını reddetmeye devam edeceği raporda öngörülmektedir (ODNI, 2008, s.24).

11 Eylül saldırıları ile birlikte Suudi Arabistan’da güçlendiği değerlendirilebilecek olan İslam dinini istismar etmeye çalışan aşırıcılık ABD çıkarlarına tehdit teşkil ettiği raporda belirtilmektedir. Suudi Arabistan yönetimi uzun süredir İslami aşırıcılık ile mücadele etmekte fakat artık bu durumu kontrol altına almak üzere olduğu değerlendirilmektedir. Bu durumun altyapısını düzenli bir biçimde gerçekleştiren petrol fiyatlarına endeksli ekonomik kalkınmanın yattığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.28). Fakat bu durumun petrol fiyatlarındaki yüksek seyir neticesinde gerçekleşmesi, sorunların kalıcı çözümler dâhilinde çözülmesi konusunda soru işaretlerini akıllara getirmektedir. Riyad yönetimi Irak’taki aşırıcı saldırılarda kilit rol oynayan kişilere karşı faaliyetler yürütse de Suudi Arabistan eleman temini ve terörizme finansman sağlanması konusunda Doğu Akdeniz ülkeleri arasında ilk sırada yer aldığı bu raporda iddia edilmektedir (ODNI, 2008, s.28). Bu durum ülke içerisindeki aşırıcılığın yol açtığı tehlikenin en açık örneğini teşkil etmekte, bölgesel istikrara verdiği zararı gözler önüne sermektedir. Konu ile ilgili hazırlanan bir başka raporda Suudi Arabistan’ın terörizmin finansmanı ile mücadele konusundaki görüşünün öncelikli olarak kanun güçlerinin doğrudan iç terörizme karşı yönelik olan finansmanın bertaraf edilmesine odaklandığı değerlendirilmektedir (FATF,2018, s.79). Bu durum temelde rasyonel kabul edilse de terörizme finansman

sağladığı iddia edilen bir ülkenin bölgesel istikrarın korunması yolunda atabileceği adımlardan en ufağının atılmış olduğu eleştirisini yöneltmek mümkündür.

Asya Kıtası

Kuzey Kore'nin küresel ekonomi ve küresel siyasal ilişkilerden uzak tavrı sebebiyle nükleer silahlanması neticesinde bunları terör örgütlerine satma girişimlerinin olabileceği konusu ABD'nin çıkarlarına ters düşeceği değerlendirilmektedir. Raporda, Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma ve füze programları bölgeyi istikrarsızlaştırmaya yönelik olarak kabul edilmekte ve bazı balistik füzeleri İran ve başka Orta Doğu ülkelerine satışını gerçekleştirdiği belirtilmektedir. Bu durumun dünyanın en büyük ekonomilerini bile zor duruma sokabileceği belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.15).Çünkü ekonomik olarak petrol gelirleri sebebiyle zenginleşen İran gibi Orta Doğu ülkelerinin çeşitli terör örgütlerine finansal destek sağladığı sıklıkla ABD'nin bölgesel gücüne ve nüfuzuna karşı tehdit teşkil etmekte olduğu iddia edilmektedir. Fakat tehdidin boyutunun bununla sınırlı kalmayacağı değerlendirilebilir. Nükleer silahlanma yolunda hareket eden Kuzey Kore silahları üretebilme kapasitesinin ardında üç temel sebep gösterilebilir. Bu sebepler arasında, tehditlere karşı reaksiyon göstermek için güvelik amacıyla, iç siyaseti yönlendirmeye yönelik olarak ve/veya norm model olarak adlandırılan sembolizm amacıyla bu durumun gerçekleştirilebileceği öngörülmektedir (Sagan, 1996-1997, s.55). Günümüz değerlendirmesine göre ise nükleer silahların üretilme amacının rejimin hayatta kalması olduğu değerlendirilmektedir (Ahn, 2011, s.185). Fakat bütün ihtimallerin göz önüne alınmasıyla birlikte ister iç siyaset dinamiklerine yönelik olsun isterse bir güvenlik kalkını yaratma düşüncesiyle olsun Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma yolunda attığı adımların bölgesel ve kimi zaman küresel dengeyi nükleer silahlar aracılığıyla bozma tehlikesinin olduğu değerlendirilebilir. ABD'nin bu durumdan negatif etkilenmesinin altında nükleer güçlere karşı baskıcı bir politika sergilemekten çekinmesinin olabileceği öngörülebilir.

Uzun süredir devam eden aşırıcılık faaliyetleri ile mücadele Pakistan'ın hedeflerine ulaşmada büyük bir sorun teşkil etmektedir Bu durumun neticesinde raporda Pakistan hükümetinin mevcut planları dâhilinde İslam dinini istismar eden aşırıcılık ve militanlıkla mücadele etmek adına ekonomik kalkınma önemli bir yer alması bulunmaktadır. Bu sayede gerçekleştirilecek ekonomik, eğitimsel, hukuki, yönetsel ve sosyal reformlar ile Pakistan kurumları etkili bir hükümet kurarak ekonominin de gelişiminde pozitif bir çıktı beklentisi

içerisinde olunduğuna raporda yer verilmektedir (ODNI, 2008, s.26). Yapılan bir çalışmaya göre Pakistan'ın ekonomik yapısına ve özellikle Karachi Borsası, döviz borsası ve para piyasasına OLS regresyon modelinin¹²⁵ bulgularına göre terör faaliyetlerinin hatırı sayılır miktarda zarar verdiği değerlendirilmektedir (Gul ve diğerleri, 2010, s.106-107). Pakistan'ın terörle mücadeledeki rolü neticesinde ABD'nin bölgesel çıkarlarını korumak için terörizme sağlanan finansmanın azaltılması için fazladan çaba göstereceği söylenebilir.

Sosyo-ekonomik ve diğer faktörler sebebiyle Orta Asya bölgesi radikal İslami hassasiyetin olduğu ve bu tür hareketler için verimli bir zemin olarak değerlendirilmektedir. Özbekistan'da Başkan Kerimov'un sıkı kontrolü elinde tutmaya çalışmasına rağmen zayıflamış ekonomi ve temel gıdaların fiyatındaki artış sebebiyle sosyal tatminsizliğin arttığının raporda altı çizilmektedir. Kırgızistan ve Tacikistan diğer Orta Asya devletlerine nazaran daha zayıf bir ekonomiye sahip olmasına rağmen şimdilik istikrarlı durumunu koruduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.31). Zayıf bir Orta Asya ülkesinin Rusya ve Çin ile iş birliği içerisine girmesi üzerine oluşturulabilecek alternatif senaryolar neticesinde bu durumu ABD istihbarat toplumluluğunun bir tehdit olarak gördüğü belirtilebilir.

Çin kendisini küresel çıkarları olan bölgesel bir güç olarak görmektedir. Stratejik öncelik olarak sürdürülebilir ekonomik büyüme ve siyasi istikrar seçilmiş olması bölgesel olarak güç olma hedeflerini ve küresel çıkarlara ortak olma düşüncelerini destekler niteliktedir. Çinli yetkililer ABD ile iş birliği içerisinde olmayı ekonomik gelişimlerini desteklemek amacıyla kullanırken, uluslararası arenada Çin'in stratejik hedefleri hakkındaki çekinceleri de gidermek amacıyla devam ettirdikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, ss.32-33). Çin'in etkileyici ekonomik büyümesi hatırı sayılır bozulma risklerini, sıkı bir biçimde kontrol edilen para biriminin fazla likiditesini, savurgan yatırımları örtmektedir. Devlet tarafından yönetilen bankacılık sisteminde ortaya çıkan kredi sorunlarının giderilmesi için de çaba sarf edildiği değerlendirilmektedir. Çin'in demografik yapısına bakıldığında yaşanan nüfus, kronik ve bulaşıcı hastalıklar Çin'in ekonomik büyümesini yavaşlatabilecek faktörler arasındayken, Çin ekonomisinde keskin bir yavaşlama gerçekleştiğinde küresel ekonominin ciddi anlamda negatif etki altında kalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, ss.33-34). Çin'in ekonomik gelişmesinin dünya

¹²⁵ OLS regresyon modeli; en azından bir aralık ölçeğinde kaydedilmiş tek bir yanıt değişkenini modellemek için kullanılabilecek geliştirilmiş bir doğrusal modelleme tekniğidir (Hutcheson, 2011, s.224).

piyasalarında bir güç kaymasına sebep olabileceği gerekçesiyle ABD istihbarat topluluğu Çin'in ekonomik gelişmesinin bir tehdit olduğu öngörüsünde bulunduğu söylenebilir. Küresel güç olarak nitelendirilebilecek olan ekonominin ABD ekseninden Çin eksenine doğru kaymasının ABD'nin piyasalar üzerindeki hüküm kabiliyetini azaltabileceği söylenebilir.

Latin Amerika

Venezuela ve Küba'dan ilham ve destek alarak Bolivya, Nikaragua ve Ekvador'daki liderler kuvvetler ayrılığı ilkesini hiçe sayarak başkanlık dönemlerini uzatmaya çalışmakta, medya ve sivil özgürlükleri zayıflatmakta ve pazar temelli yaklaşımdan uzaklaşan ve millileşen bir ekonominin içerisine girmeye girişiminde bulunduklarının raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2008, s.36). Chavez'in politikaları Venezuela'nın petrol endüstrisine ve ekonomisine zarar vermekte iken yüksek petrol fiyatları Chavez'in desteklenmeye devam edeceğine, sosyal programlar ile halkın desteğini alacağına ve ekonomik elitin üyelerine faydalı faaliyetlerde bulunmasıyla birlikte finansal yanlış yönetime sebebiyet vererek ülkede yüksek enflasyon ve gıda kıtlığına sebep olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.36). Gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde petrol zengini ülkelerin özellikle politik istikrar ve gelir dağılımı konusunda olmak üzere birçok konuda sorunlar yaşadığı ve yaşanan bu duruma "kaynak laneti" denilebileceği değerlendirilmiştir (Shao ve Yang, 2014, s.632; Wiens, 2014, s.197; Moradbeigi ve Law,2016, s.97). ABD'nin bu noktada petrol fiyatlarındaki dalgalanma neticesinde elinde büyük bir koz oluşurken mülteci ve göç akınlarına maruz kalma ihtimali sebebiyle bu durumu bir tehdit olarak gördüğü değerlendirilmektedir.

Chavez ve Ahmed-i Nejat arasındaki iyi ilişkiler neticesinde ekonomik olarak da anlaşmalara imza atan iki ülkenin enerji, tarım, otomobil ve traktör üretimi, petrokimya ve petrol tespit alanında ilerleme kaydettikleri gözlemlenmiştir (ODNI, 2008, s.36). Küba'da ise Raul Castro geçici başkan olarak 18 aydır hizmet vermekte fakat siyasi olarak yetenekleri önümüzdeki yıllarda ekonomik gelişmeler dâhilinde halk tarafından değerlendirilecektir. Castro'nun faaliyetleri ekonomik olarak ortalama ekonomik reformlara imza atacağı yönünde değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.37). Meksika'da Başkan Felipe Calderon'un ofisteki ilk yılında yürüttüğü uyuşturucuyla mücadele, muhalifler ile iş birliği çabası, hükümetin emeklilik sistemi üzerindeki çabaları ve yüksek öncelikli ekonomik reform paketi

ile pozitif bir resim çizmektedir (ODNI, 2008, s.39). İran ve Venezuela arasındaki iyi ilişkilerin ABD'nin bölgesel güç kaybına uğramasına sebebiyet verebileceği değerlendirilebilir. ABD'nin bu durumu bir tehdit olarak görmesi, İran ile iyi ilişkiler kuran Venezuela'nın Rusya ve Çin ile de iyi ilişkiler kurabileceği anlamına gelebileceği öngörmesi ile ilişkilendirilebilir.

Afrika Kıtası

Afrika'da Nijerya'nın daimi güvenlik zafiyetine sahip petrol üretim bölgesi olan Nijer Deltası ABD'nin stratejik çıkarlarına karşı direkt tehdit teşkil etmekte iken, bölgedeki istikrarsızlık ve çatışmalar ise dolaylı yoldan ABD'nin çıkarlarına tehdit teşkil ettiği belirtilmektedir. Çünkü yüksek insani yardım ve barış birlikleri maliyeti, demokratik ve ekonomik gelişmelerdeki sürünceme, Afrika'nın potansiyel olarak daha kötüye gideceği şeklinde değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, s.40). ABD'nin Afrika'daki çıkarlarına bakıldığında en büyük çıkarının doğrudan bölgenin kalkınmasından ziyade enerji güvenliğinin sağlanması olarak değerlendirilebilir. ABD petrol ihtiyacının yüzde 22'sini Afrika'dan karşılamaktadır. Bu oran Orta Doğu'dan karşıladığı petrolden bile yüksektir (Cargill, 2010, ss.28-29). Bu sebepten ötürü, Afrika kıtasındaki istikrarsızlıkların ABD'nin ekonomik güvenliğine tehdit oluşturduğu söylenebilir.

Küresel Enerji Güvenliği

Küresel ekonomideki yavaşlamaya rağmen gelişmekte olan büyük ülkelerin tüketimlerinin değişmemesi sebebiyle petrol fiyatlarının yüksek kalmaya devam edeceği, jeopolitik belirsizlik ve gerilimin büyük petrol tedarikinin sekteye uğrayacağı ve bunun küresel ekonomiyi negatif yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2008, ss.42-43). OPEC ülkelerinin geçen yıl yaklaşık 690 milyar dolarlık petrol ihraç etmesi ile birlikte İran, Venezuela, Sudan ve Rusya gibi ülkelerin siyasal, ekonomik ve hatta askeri avantajlar elde etmesine yol açtığı raporda altı çizilmektedir. Küresel petrol rezervinin yaklaşık yüzde yetmişinin uluslararası petrol şirketleri tarafından erişilemez veya kısıtlı erişime sahip olunması sebebiyle petrol rezervini dünyaya açmayı planlayan ülkeler ile anlaşmaların artacağı öngörülmektedir. Ekonomik büyümesini devam ettirmek adına Çin ve Hindistan gibi ülkeler dünyanın çeşitli yerlerinde stratejik yatırımlar ararken, Rusya'nın da yurtdışındaki enerji kaynaklarına yöneldiği raporda kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2008,

s.44). Rusya'nın enerji politikalarının temel amaçları arasında Sovyet sonrası dönemde tekrar bir süper güç olmak yattığı ve yabancı ülkelere enerji yatırımı yapmasının temelde farklı amaçlara hizmet ettiği değerlendirilmektedir (Liuhto, 2010, s.43). Yatırımların gerekçeleri olarak yabancı devletler üzerinde nüfuz sağlamak, ekonomik monopol yaratmak adına stratejik altyapıları satın almak, enerji konusunda tekel olmanın ardından başka ülkelere siyasal bağımlılık kazandırmak, Rusya'nın çıkarlarının olduğu bölgelerde Batılılaşmanın önüne geçmek, eski Sovyet bölgeleri olan Doğu Avrupa'da nüfuz ve söz sahibi olarak büyük güç statüsü kazanmak ve tek kutuplu dünya anlayışını yıkmak olduğu söylenmektedir (Bugajski 2004'den Aktaran Liuhto, 2010, s.43). Bu sebepler ABD'nin Rus enerji politikasını tehdit olarak algılaması için yeterli kabul edilebilir. Bu durumun ekonomik etkileri ile birlikte ABD'nin Avrupa ülkeleri içerisindeki statüsünün sarsılması dolaylı yoldan ABD'nin nüfuz kullanabileceği ülkelerin sayısının azalmasına sebep olacağı öngörülebilir.

Küresel Sağlık

2003 yılında SARS'ın kısıtlı yayılımının bile etkileri küresel ekonomiye fazlasıyla zarar vermişken, böylesi hastalıkların daha güçlü bir şekilde yayılmasının küresel ekonomi ve sivil topluma vereceği zararın devasa olacağı öngörüsü raporda yer verilmiştir (ODNI, 2008, s.45). SARS gibi epidemilerin ekonomik olarak doğrudan veya dolaylı etkileri olduğu değerlendirilebilir. Doğrudan etkiler arasında gelir kaybı, sağlık masraflarında ve ölümlerde artış gözlemlenebilirken dolaylı etkilere bakıldığında kamunun davranışsal değişiklikleri neticesinde turizm, ulaşım gibi alanların etkilenmesi değerlendirilebilir (APEC, 2004, s.36). Beijing'de turizmin uğradığı zararın 1.4 milyar dolar civarında olduğu ve bu rakamın SARS tedavisi için kullanılan bütçenin yaklaşık 300 katı olduğu gözlemlenmiştir (Beutels ve diğerleri, 2009, s.85). Bununla birlikte biyolojik silah olarak kullanılabilecek virüslerin teröristler veya yalnız aktörler tarafından kullanılması küresel anlamda hem ekonomik hem de sosyal olarak büyük bir etkiye sahip olacaktır. Henüz terör örgütlerinin böylesi silahları geliştirebilecek kadar yeterli teknik altyapısının olmamasına rağmen istihbarat kaynakları kullanılarak bu çeşit çalışmalara yönelen terör örgütleri için tespit çalışmaları devamlı olarak sürdürülmekte olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2008, s.46).

Değerlendirme

2008 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Orta Doğu ve Terörizm”, “Asya Kıtası”, “Latin Amerika”, “Afrika Kıtası”, “Küresel Enerji Güvenliği” ve “Küresel Sağlık” temelinde değerlendirilmektedir.

ABD’nin küresel tehdit değerlendirme raporlarında 2008 yılında artık bazı temaların bölgeler ile iç içe geçtiği gözlemlenmektedir. Örneğin “Orta Doğu” teması ile “Terörizm” temasının birleştiği 2008 yılı küresel tehdit değerlendirme raporlarında terörizmin sosyo-ekonomik yapıya verdiği zararın altının çizilmesi ile birlikte terörizmin finansmanı konsepti diğer yıllara göre daha fazla ağırlık kazanmış ve terörizmin finansmanına karşı verilmesi gereken mücadelenin altı çizilmiştir. Özellikle Irak El-Kaide’sinin hatırı sayılır kayıplarına rağmen finansman sağlaması neticesinde hayatta kalması, kaynaklarını sadece illegal değil aynı zamanda legal biçimlerde de elde ederek kendilerini finanse edebildikleri belirtilmiştir. Bu noktada terörizmin finansmanının tehdit algısı içerisinde yer almasının sebepleri için yalnızca kendi sürdürülebilirliğini korumasının yanı sıra küreselleşen ekonominin terör örgütlerince kitle imha silahlarına erişimlerinin oluşması ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Özellikle raporda, El-Kaide, HAMAS ve Hizbullah gibi terör örgütlerinin finansman elde etmek için siber araçlar kullanmasının da terör örgütlerine büyük faaliyet alanları açtığı belirtilmektedir. Aynı zamanda Afganistan’daki uyuşturucu ticaretinin büyük oranda yozlaşmış yetkililerin varlığının da ABD’nin Afganistan’da terörle mücadele faaliyetlerine ve bölgede güvenli ortam yaratarak elde edebileceği ekonomik çıkarlara zarar verdiği söylenebilir. İran’ın Şii gruplara sağladığı desteğin de altı çizilirken Güney Irak’ın kırılgan yapısından İran’ın dış politikası sorumlu tutulmakta ve kendine petrol ihracatı konusunda rakiplerin çıkmasını engellemeye çalışması neticesinde bölgesel istikrarın kendi istediği şekilde sağlanması için çaba sarf ettiği konusunda güçlü emareler olduğu değerlendirilmektedir.

“Asya Kıtası”nda Kuzey Kore’nin bir tehdit algısı oluşturmalarının temelinde ise küresel ekonomi ve küresel siyasal ilişkilere uzak tavrı yatması ve bu sebeple ürettiği kitle imha silahları veya balistik füzeleri terör örgütlerine satma ihtimali üzerinden değerlendirilmektedir. Bu ihtimalin gerçekleşmesi noktasında da İran gibi Orta Doğu ülkelerine özellikle balistik füzeleri satmasından oluştuğu, bu noktada tehdit algısının doğrudan füzeler veya terör örgütleriyle ilgisi olmasının dışında İran’ın dış politikasına

kazandıracağı güç nedeniyle dâhil edildiği söylenebilir. Pakistan'ın terörle mücadele etme konusunda kararlı olmasının ülke ekonomisine fayda sağlayabileceği aynı zamanda bölgedeki tansiyonu düşürme potansiyeline sahip olabileceği değerlendirilmektedir. Bu düşünceye farklı bir perspektiften bakacak olursak ABD güdümlü bir Hindistan-Pakistan ittifakının oluşması her ne kadar muhtemel olmasa da Çin'e karşı ABD'nin kullanabileceği Orta Asya'daki yegâne ittifaklardan birisinin temellerinin atılması gerektiği fikrinin ABD istihbarat analizcilerinin dikkat çekmeye çalıştığı bir ittifak girişimi olabilir. Çünkü genel perspektiften değerlendirildiğinde Pakistan ve Hindistan arasındaki gerilimlerin genellikle gerçekleştirilen bir terör saldırısı neticesinde ortaya çıktığı değerlendirilebilir. Bu noktada bu iki ülkenin ittifak sağlaması neticesinde hem Çin'in bölgesel nüfuzu azalmış olacak, hem de ekonomik kalkınması konusunda Çin'e rakip olabilecek Asya ülkeleri ortaya çıkarak Çin'in üretim tekeli olma girişimlerini zedeleme kapasitesine sahip olacaktır. Bu noktada Çin'in ABD için hala ekonomik bir tehdit teşkil ettiği fakat stratejik amaçları doğrultusunda ABD ile iyi ilişkiler kurma ekseninde politikalarını düzenlediği değerlendirilmektedir.

“Latin Amerika”da liderlerin otoriterleşme girişimlerinin ekonomi üzerindeki etkileri sebebiyle ülkelerin ekonomik olarak zarar göreceği ve kaynak laneti sebebiyle gelir dağılımının sekteye uğrayabileceği ve bu sebeple bir göç dalgasının oluşma tehdidinin oluşabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca Venezuela ve İran arasındaki iyi ilişkilerin de ABD için bir tehdit algısı yarattığı, her ne kadar ABD için ekonomik bir tehdit algısı yaratmasa da sorun arz edebilecek olan bölgesel siyasal nüfuz sorunu yaratabileceği değerlendirilmektedir. Bu süreçte Afrika Kıtası'ndaki daimi güvenlik zafiyetinin petrol sahaları ve ABD'nin ekonomik çıkarlarına doğrudan bir tehdit yarattığı söylenebilir. Petrol ihtiyacının 2007 yılında yaklaşık yüzde 22'sini Afrika'dan karşılayan ABD için bölgedeki istikrarsızlık ekonomik bir sorun haline gelme potansiyeline sahiptir.

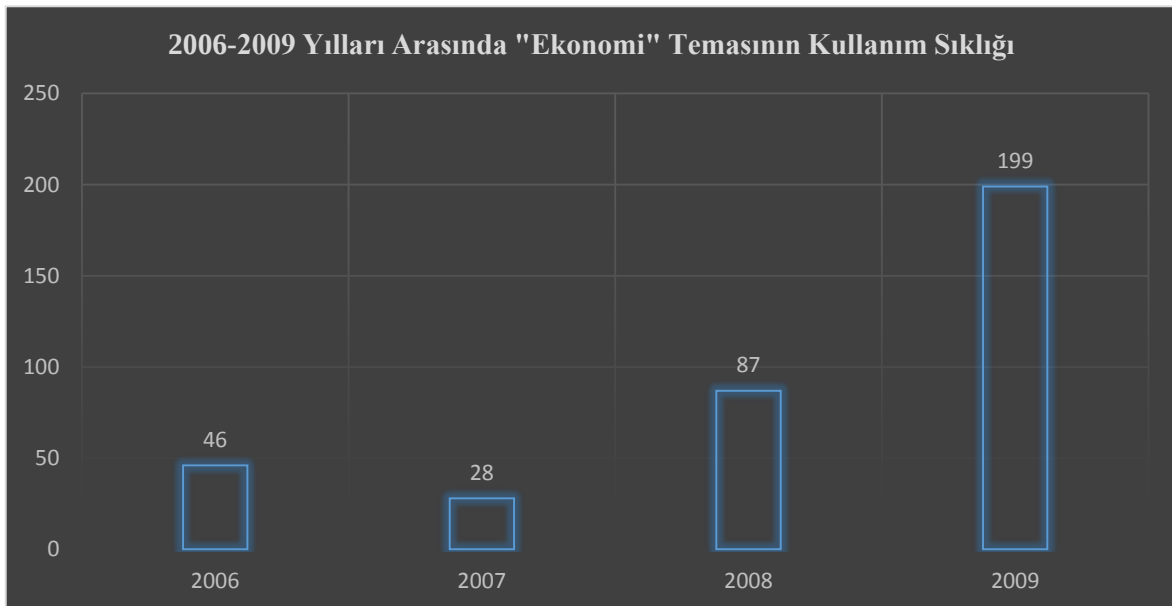
“Küresel Enerji Güvenliği” temasında ise ABD'nin petrol ihraç eden ülkeler arasında bulunan İran, Venezuela ve Rusya gibi ülkelerin gelişmesi ile birlikte bir ekonomik tehdit algısına sahip olduğu değerlendirilmektedir. İran'ın gelişmesi doğrudan ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarlarına, Venezuela'nın gelişmesi doğrudan ABD'nin Latin Amerika'daki çıkarlarına ve Rusya'nın zenginleşmesinin doğrudan Avrupa ülkelerinin ve dolayısıyla ABD'nin çıkarlarına tehdit oluşturduğu söylenebilir. Bu vizyon demirleme etkisine bir örnek teşkil etmektedir çünkü küresel bir ekonomik kalkınmadan ziyade bölgesel çıkarların korunmasını öngören, ABD'nin rakiplerinin ekonomik fayda sağlaması ile birlikte sınırlı

sayıdaki ekonomik getirilerin bölünmesini öngören bir yaklaşımın eseri olarak görülmektedir. Bu noktada üç ülke de ABD'nin bölgesel nüfuzuna zarar verebilme potansiyeline sahipken Rusya'nın enerji konusunu bir siyasi silah aracı haline getirmesinin etkilerinin büyük bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir.

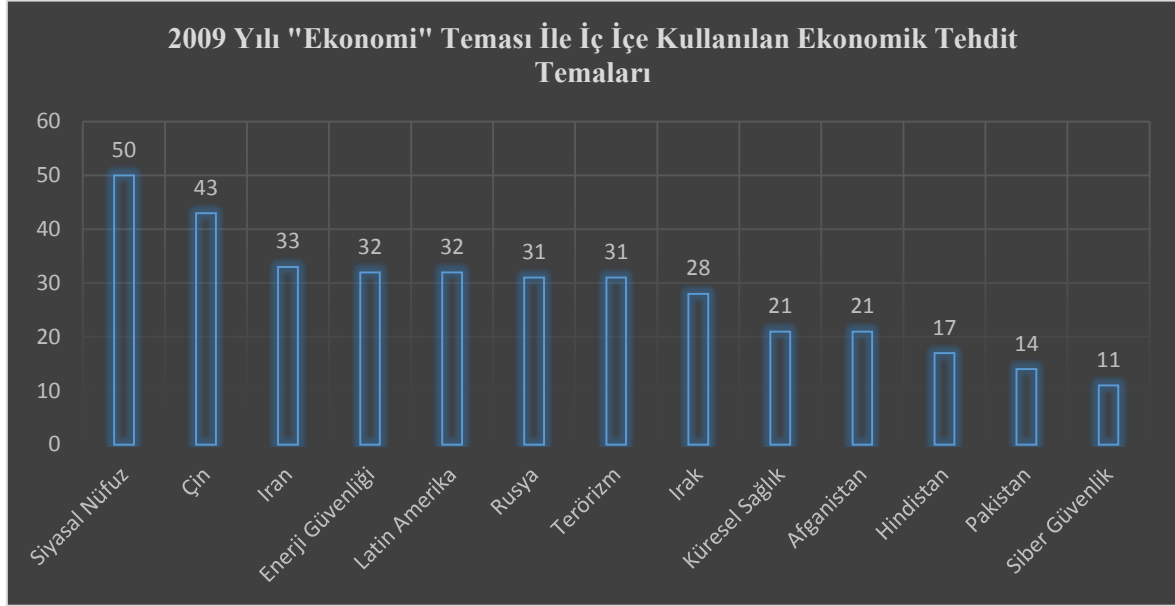
Son olarak “Küresel Sağlık” temasındaki tehdit algısının ABD'ye olduğu kadar küresel ekonomiye de zarar verme kapasitesi olduğu, SARS'ın kısıtlı bir şekilde yayılmasından bile Çin'in turizmüne yönelik zararın yaklaşık 1.4 milyar dolar civarında olması neticesinde dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunun altı çizilmektedir. Bu durum neticesinde biyolojik silahların üretilmesi konusundaki tehdit algısının ne kadar kuvvetli olduğu bu raporda belirtilmektedir. ABD'nin bu konuya özellikle yer vermesinin altındaki istihbari veri bilinmemesine rağmen ABD'nin günümüzdeki salgın sürecinin etkisi ve sonuçlarına yönelik bir kehanet ortaya koyduğu düşünülebilir.

3.4. ABD'nin 2009 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.4: 2006-2009 yılları arasında “ekonomi” temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.4.1: 2009 yılı “ekonomi” teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2009 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 199 kez gerçekleşmiştir. “Ekonomi” teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak “Küresel Ekonomik Kriz” ekonomik tehdit teması kapsamında “Siyasal Nüfuz¹²⁶”, “Çin¹²⁷”, “Enerji Güvenliği¹²⁸”, “Rusya¹²⁹”, “Siber Güvenlik¹³⁰” temalarının kullanıldığı, “Orta Doğu” ekonomik tehdit teması kapsamında “İran¹³¹”, “Terörizm¹³²”, “Irak¹³³” ve “Afganistan¹³⁴” temalarının kullanıldığı, “Asya Kıtası” kapsamında “Siyasal Nüfuz”, “Çin”, “Pakistan¹³⁵” ve “Hindistan¹³⁶” temalarının kullanıldığı, “Avrasya” temasında “Rusya” ve “Siyasal Nüfuz” temalarının kullanıldığı, “Latin Amerika” teması kapsamında “Siyasal Nüfuz” temasının kullanıldığı, “Afrika Kıtası” teması kapsamında “Enerji Güvenliği” ve “Terörizm” temasının kullanıldığı ve “Küresel Sağlık¹³⁷” teması kapsamında salgın hastalıkların ekonomiye yönelik oluşturduğu zararların belirlendiği görülmektedir. Ekonomi teması 2009 yılında 2008 yılına oranla neredeyse iki buçuk kat daha fazla kullanılarak 199 kez ABD’nin

¹²⁶ Political / Politics / Politicize / Politically

¹²⁷ China / Chinese / Beijing

¹²⁸ Energy / Gas / Petroleum / Coal

¹²⁹ Russia/ Russian/ Moscow

¹³⁰ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

¹³¹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹³² Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

¹³³ Iraq/Iraqi/Baghdad

¹³⁴ Afghan / Afghanistan / Afghans / Kabul

¹³⁵ Pakistan / Pakistani / Pakistanis / Islamabad/

¹³⁶ India / Indian / Indians / Delhi

¹³⁷ Health / Pandemic

Uluslararası Tehdit Değerlendirme Raporunda yer almıştır. Bunun altında yatan sebep ise devam eden küresel ekonomik kriz ve bunun jeopolitik yaptırımları olmuştur (ODNI, 2009, s.2).

Küresel Ekonomik Kriz

Yaklaşık bir senedir devam eden kriz neticesinde ekonomistlerin en büyük korkusu Büyük Depresyondan daha derin noktalara ulaşabilecek bir ekonomik krizin gerçekleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Tabii ki 1920 ve 1930lu yılların yüksek istikrarsızlık ve şiddet içerikli aşırı cılıkların olduğu unutulmamalıdır. Bu krizin sonucunda ortaya çıkacak hasar tespit çalışmaları gerçekleştirilmesine rağmen küresel ekonomiye vereceği zarar net olarak tespit edilememektedir fakat en ciddi küresel ekonomik krizin bu kriz olacağı yönünde değerlendirmeler gerçekleştirilmektedir (ODNI, 2009, s.2). Bu krizin sebeplerine yönelik bir araştırmada küresel ekonomik krizi tetikleyen temel faktörler arasında (1) gevşek para politikaları, (2) karşı olgusal¹³⁸ düşünce yapısının olmayışı, (3) küresel olarak tasarruflardaki artış (IMF, 2005 ss.92-94), (4) diğer ülkelerdeki para politikaları, (5) geri ödeme gücü zayıf ve kredi geçmişi olumsuz olan kişilere verilen krediler olarak gösterilmiştir (Taylor, 2009, ss.2-11).

Bu süreçten endüstrileşmiş ülkelerin hali hazırda ekonomik gerilemede olduğu gözlemlenirken Çin'in ekonomik büyümesinin bile bu küresel ekonomik krizden zarar gördüğü belirtilmektedir. Hükümetler ekonomik canlandırma planları ile finansal sektörleri istikrarlı hale getirmeye çalışırken IMF'nin 2009 yılında küresel ekonomide % 0.5 küçülme olacağı değerlendirmesi yaptığı gözlemlenmiştir (ODNI, 2009, s.2). Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde bu krizin siyasi istikrarsızlıklara ve hatta rejimi tehdit edecek boyutlara ulaşabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.3). Finansal ekonomik kriz neticesinde finansal kırılganlık ve mali akış-hesaplar dengesizliği ile bankacılık ve kur krizlerinin bir neticesi olarak gözlemlenmiştir. Gelişmiş ülkelerdeki makroekonomik ve finansal dengesizliklerin gelişmekte olan ekonomilerin büyüme ve istikrarına etkilerinin gözlemlendiği değerlendirilmiştir (Kotte, 2010, s.306). Ekonomik kriz ve büyük servet kayıplarının ülkelerdeki yatırım ve birikim düşünceleri üzerinde etkileri olacağı

¹³⁸ Karşı olgusal terimi, kelimenin tam anlamıyla gerçeklere aykırı anlamına gelir. Bazı odak olgusal sonuçlar tipik olarak Karşı olgusal varsayımın çıkış noktasını oluşturur. Daha sonra, bazı olgusal öncülleri değiştirebilir (veya mutasyona uğrayabilir) ve bu değişikliğin sonuçlarını değerlendirebilir (Roese, 1997, s.133-134). İstihbari açıdan değerlendirdiğimizde ise karşı olgusal terimi bizlere alternatif gelecekler analizini anlatmaktadır. Bu noktada bu çalışmada bu anlamı ile kullanılmaktadır.

öngörülmekte, bu durumun da ABD piyasalarına ihracat yapan ülkelerin üzerinde hatırı sayılır zorluklara sebebiyet vereceği öngörülmektedir (Bosworth ve Flaaen, 2009, s.23). Bu krizin ABD için birçok zorluk teşkil etmesi ile birlikte aynı zamanda ABD'nin küresel ekonomide ve uluslararası finansal yapı içerisindeki yöneticilik rolünün sorgulanmasına sebebiyet verebileceği değerlendirilmektedir.

Batı Avrupa'da 15 ila 20 milyon Müslümanın sosyal, siyasi ve ekonomik entegrasyon çalışmalarının yavaş bir şekilde ilerliyor olması aşırı propagandacıların ve eleman temini için çalışan kişilere bir fırsat yaratmış, Avrupa'da yaşayan Müslümanların, zaten yüksek seviyedeki yoksulluk ve işsizlik oranı bu durumun etkisini artırma eğilimi gösterdiği raporda belirtilmektedir. Aynı zamanda başarılı bir şekilde Avrupa'daki sosyal hayata entegre olmayı başaramamış Müslümanlar hızlı bir şekilde siyasi ve ekonomik güç kazanarak içerisinde yaşadıkları ülkedeki ekonomik fırsatlardan yararlanmalarına fırsat verildiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.5). Fakat bu noktada yapılan başka bir araştırmanın AB ülkelerinde yer alan mültecilerin iş gücüne katılmak konusundaki düşüncelerinde farklılık olduğu değerlendirilmiş, doğrusal bir asimilasyona karşı birçok mültecinin dini/etnik kimlik oluşturmaya çalışması neticesinde belirli bir noktada sekteye uğradığı ve bu kişilerin iş gücüne katılımı konusunda muhtelif sorunların oluşabileceği değerlendirilmektedir (Jackson, 2009, s.241). Öz kimliklerini koruyarak AB ülkelerine entegre olma konusunda sorun yaşayan kişilerin ekonomik zorluklar ile karşılaşması neticesinde yoksulluk ve işsizliğin radikalleşmeye ve aşırıcılığa karşı hassas bir mülteci toplumu yarattığı bu durumun da gerek ekonomik gerek güvenlik açısından ABD'nin müttefik olarak gördüğü AB ülkeleri için sorun teşkil ettiği söylenebilir.

Uzun vadede yüksek petrol fiyatlarının devam edeceği değerlendirilmesine rağmen mevcut düşük petrol fiyatları küresel ekonomik krizdeki baskıları azaltmaktadır. Daha önce yakıt ve gıda sübvansiyonları bütçelerini bozmaktan endişe duyan gelişmekte olan ekonomiler, fiyatların son altı ayda önemli ölçüde azalması sayesinde rahat bir nefes almaktadır. Birçok uzman küresel petrol talebinin ve petrol fiyatlarının düşük kalacağını değerlendirmektedir. Düşük petrol fiyatlarının enerjinin etkili kullanılması yönündeki görüşleri yavaşlatacağı ve alternatif enerji kaynakları arama çalışmalarını azaltacağı tahmin edilmektedir (ODNI, 2009, ss.41-43). Fakat petrol fiyatlarının düşmesinin enerjinin etkili kullanımına yol açsa da alternatif bir enerji kaynağı olan yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının 2009 yılında arttığı gözlemlenmektedir (EIA, 2012, s.2). Bu durum İstihbarat

Topluluğu'nun stratejik değerlendirmelerine karşı bir örnek teşkil etmektedir. Enerji piyasalarındaki dalgalanmaların alternatif enerji kaynaklarına yönelmede veya bu konu araştırma yapılmasında doğrudan bir ilişki olamayabileceği değerlendirilebilir.

Orta Doğu

El-Kaide'nin ABD topraklarında düzenlemeyi planladığı saldırılar hakkında detaylı bilgiye sahip olunmamasına rağmen siyasi, ekonomik ve altyapısal hedeflere odaklanan, çok sayıda insanı etkisi altına alacak, görsel olarak dramatik yıkımları veya belirgin ekonomik artçı sarsıntılara sebep vererek nüfus üzerinde korku salmaya yönelik saldırılar düzenleyeceği düşünülmektedir. Irak El-Kaide'sinin Avrupa'daki hücre yapılanmasının bu ve bunun gibi saldırılara finansal destek sağladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.6). Terörizmin finansmanının nasıl oluşturulduğu hakkındaki görüşler hakkında değerlendirme gerçekleştirilmiş olup legal veya illegal yollar ile bu finansmanların sağlandığı söylenebilir. Ayrıca tehditlerin Avrupa veya ABD çıkarlarına yönelik olması düşüncesinin vurgulanmasının altında aslında gizliden gizliye Orta Doğu'daki ülkelere olan bakış açısının bir yansımasını görmek mümkündür. ABD'nin kendi çıkarlarına yönelik olan saldırılar neticesinde terörizm bir tehdit unsuru iken çıkarlarına zarar vermeyen terör saldırıları konusunda aynı hassasiyeti paylaşmamaları kendisini küresel bir aktör olarak gören ABD'nin aslında küresel bir aktör olmadığını kendi kendine çözümleyen bir perspektif olduğu söylenebilir.

İran'ın Orta Doğu'da bölgesel güç olarak dirilmesi, derinleşen etnik ve mezhepsel çatışmalara, ekonomik bölünmelere ve ABD'nin müttefiklerine karşı saldırılara olanak vermekte, Hizbullah ve HAMAS'ın bu durumdan yararlanmakta oldukları belirtilmektedir. Yüksek petrol gelirleri İran'ın bölgesel güç olmak adına attığı adımları desteklemekte, Irak içerisindeki bağlantılarını güçlendirerek bölgesel siyaset, ekonomi ve güvenlik gelişmelerine yön verme girişiminde olduğu değerlendirilmektedir. Bu süreçte Ahmed-i Nejat'ın ekonomi politikası işsizliği az oranda azaltsa da hatırı sayılır miktarda enflasyonu artırmış bulunmaktadır. Küresel petrol fiyatlarındaki keskin düşüş sebebiyle İran'ın ekonomik sorunlarının artacağı ve bölgesel güç macerasının yavaşlamasına sebebiyet vereceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.8-9). İran, hem Irak hem de Afganistan'daki Şiiler ile kurduğu bağlantıları ekonomik biçimde destekleyerek iki ülkedeki bağlarını güçlendirmekte ve Şii militanlara verdiği silah, eğitim, lojistik, operasyonel ve istihbarat

eğitimi ile bölgede yeni ağlar kurmaya çabası içerisinde olduğunun altı çizilmektedir. Bu süreçte Hizbullah'ı da ekonomik olarak desteklemeye devam etmektedir (ODNI, 2009, ss.10-11). İran ve Hizbullah arasındaki bağın temelinde Lübnanlı Őiilerin İsrail'in saldırıları neticesinde kendini mağdur hissetmesi ve bununla mücadele etmek adına İran'ın Hizbullah'ı desteklediği değerlendirilmektedir (El Husseini, 2010, ss.812-813). Fakat ikincil bir perspektif oluşturacak olursak bölgedeki küçük çapta çatışmaların aslında İran ve İsrail arasındaki muhtemel bir savaşı önlediği, vekillerin çeşitli açılardan büyük savaşların önüne geçtiğinin belirtilmesi İsrail-HAMAS arasındaki küçük çaplı çatışmalar ile birlikte daha büyük bir savaşın önüne geçebilme ihtimali doğrultusunda olduğu söylenebilir. HAMAS'ın Hizbullah ile ve dolayısıyla İran ile bağlantılarının olduğu, bu bağlantının İsrail'in 1992 yılında HAMAS liderlerini Lübnan'a sürmesi ve Hizbullah tarafından bakılan HAMAS liderlerinin önce Lübnan'da sonra da Tahran'da İran Devrim Muhafızları temsilcileri ile bir araya getirilmesinin sonucunda İran HAMAS'a ekonomik, teçhizat ve eğitim sağlamaya başlamıştır (Frenkel, 2012, s.59). Bu noktada temel farklılıkları bulunan HAMAS ve İran'ın ortak paydada buluştuğu ve bölgedeki İsrail'in ve ABD nüfuzunun ortadan kalkması adına çeşitli faaliyetlerde bulunduğu söylenebilir.

Suriye yönetimi Lübnan üzerinde nüfuz sağlama çalışmalarına muhaliflere ekonomik destek sağlayarak devam ettiği raporda belirtilmektedir. Suriye'nin Irak'ta kime destek vereceği ise ayaklanmaların evrildiği yöne bağlı olarak değişecek, bu süreçte siyasi ve ekonomik bağlarını kurarak Irak'taki ABD varlığını ortadan kaldırmak için bölgesel glere destek verebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.14). İran'da Bağdat üzerinde nüfuz sahibi olmak adına Şii militanlara silah ve eğitim desteği sağlamaya devam etmekte iken Şii militanlara ABD güçleri üzerinde baskı kurmaları yönünde eğilim göstermelerinin destekleneceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, s.16). Türk yetkililerin Barzani ile 2008 Ekim'inde görüşmeler düzenlemiş ve yakın bağlar kurma girişiminde bulunduğu raporda belirtilmektedir. Bütün Avrupa gibi Türkiye'nin ekonomisi de bu küresel finansal krizin etkilerini hissetmekte, Türkiye'nin kredi notu istikrarlı statüsünden negatif statüye geriletilmiştir (ODNI, 2009, s.16). Uzun süredir Suriye'nin Lübnan zerindeki nüfuzunun 2005 yılında Suriye askerlerinin Lübnan'dan çekilmesiyle azaldığı, fakat 2000 yılının başlarında İsrail'in Güney Lübnan'dan çekilmesiyle birlikte Hizbullah'ın bölgedeki gücünün arttığı gözlemlenmiştir. Her ne kadar Suriye Lübnan'daki askeri gücünü kaybetmiş olsa da Suriye'nin nüfuzunun Lübnan siyasi arenasında hala baskın olduğu söylenebilir (United States Institute of Peace, 2006, s.4) Bu iki rapor arasındaki farklılık

değerlendirildiğinde, Suriye yönetiminin Lübnan üzerinde kaybettiği nüfuzu ve bölgesel gücünü geri kazanmaya çalıştığı bunun için çeşitli faaliyetlerde bulunduğu değerlendirilebilir. Ayrıca bölgesel gücünü Rusya ve İran'ın desteğiyle elde etmesi durumunda, Suriye'nin ABD'nin bölgedeki ekonomik çıkarlarına da büyük bir zarar verebileceği, bu sebepten ötürü bu raporda yer aldığı söylenebilir.

Afganistan'daki uyuşturucu ticareti yozlaşmış devlet memurları için büyük gelir kapısı olmaya devam etmekte, Taliban ve diğer ayaklanmacı gruplar finansal güç sağlamak için bu durumu kullandığı raporda değerlendirilmektedir(ODNI, 2009, s.17). Haşhaş üretimi Kabul yönetimince azaltılsa da afyon üretimi rekor seviyede kalarak dünyanın afyon üretiminin yüzde doksan beşini oluşturduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2009, s.17). Tabi ki Afganistan'ın gelişimi Pakistan'ın sınırlarının kontrolünü eline almaması durumunda mümkün değildir. Sınırlarda yönetimin iyileştirilmesi, ekonomik ve eğitimsel fırsatlar yaratılması elzem kabul edilmektedir. Yarı otonom aşiret yönetimindeki alanda ekonomik zorlukların yaşanması daha büyük oranda radikalleşmelerin önünü açtığı raporda belirtilmektedir. Dolayısıyla İslamabat yönetiminin makroekonomik istikrarın sağlanması için ağır reformları uygulamaya koyması gerekmekte olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2009, s.18). Bu noktada küresel ekonominin teknolojinin yayılması üzerine gerçekleştirilen değerlendirmeler 2008 raporu ile birebir örtüşmekte olduğu söylenilebilir.

Teröristlerin büyük finans şirketlerine yönelik gerçekleştirebileceği terör saldırılarının ulusal ekonomi üzerinde oluşturabileceği devasa etkisine dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle, raporda El-Kaide, HAMAS ve Hizbullah'ın ABD'yi hedef alan siber saldırılar yürütme arzusunun devam ettiğinin gözlemlendiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla "Kapsamlı Ulusal Siber Güvenlik Girişimi"nin uzun zamanlı olarak öncelikli konuma getirilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede hayati öneme sahip ulusal güvenlik sistemlerinin, ekonomik altyapının ve kamusal sağlık çıkarlarının korunması mümkün olabilir (ODNI, 2009, ss.38-40).

Asya Kıtası

Çin ve Hindistan'ın 2025 yılına kadar Japonya ve ABD hariç diğer ülkelerin GSYİH'larını geçeceği öngörülmektedir. Mevcut küresel finansal kriz ekonomik gelişmelerini azaltmış olsa da bu durumun değişmeyeceği öngörülmektedir. Her ne kadar

Japonya ABD'nin bölgedeki güçlü ortağı olarak nitelendirilse de bu küresel ekonomik kriz Japonya'nın ekonomisinde ciddi etkilere sahip olacaktır. Bu sebeple bölgedeki ekonomik dengenin Çin'in lehine kayacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.21-22). Bu durumun en büyük rolünün Çin hükümetinin 2 yıllığına 586 milyar dolarlık ekonomik canlandırma paketini sunması ve bu paketin harcamalarında özellikle altyapı projelerine önem vermesi (Morrison, 2009:5-6) ile birlikte Çin'in bölgesel ve küresel krizi fırsata çevirmenin yolunu bulduğu değerlendirilebilir. Çeşitli altyapı yatırımlarını gerek ülke içinde gerekse ülke dışında gerçekleştirmeleri durumunda küresel olarak bir güç olarak tanınma ve nüfuz sahibi olma ihtimallerinin arttığı değerlendirilmektedir.

Çin gibi Hindistan'ın ekonomik hedefleri neticesinde ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi ve ekonomik reformlar için siyasi desteğin sağlanabilmesi için, Yeni Delhi yönetimi yeni ticaret ortakları aramaya, hayati enerji marketlerine erişime ve diğer kaynakların üretimine ağırlık verdiği raporda değinilmektedir. Küresel arenada pragmatik adımlar atma girişiminde bulunan Hindistan yönetimi sıklıkla Washington tarafından uygun görülen adımların dışına çıkmaktadır. Çin'in ekonomik ve siyasi büyümesinin Hindistan için büyük bir tehdit olabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.23-24).

Kuzey Kore'deki kötü ekonomik durumun sistemik kırılganlığı artırdığı değerlendirilmektedir. Rejim tarafından gerçekleştirilen açıklamalar yeterli gıda ihtiyacının olduğunu belirtmektedir. 2008 yılının sonbaharındaki hasatın görece olarak iyi olması ve ABD'nin 500 bin tonluk tahıl yardımının üçte birinin teslim edilmesi gıda güvenliğinin tehlike altına girmesini birkaç aylığına engelleyecektir. Fakat 1990larda başlayan kötü ekonomik gidişatın etkisinden kurtulmanın düşük bir ihtimal olduğu değerlendirilmektedir. Bu sebeple Pyongyang'ın ülkeye yabancı yatırımcıyı kabul etmesi gerektiği ve yatırımcıların dâhil olması için uluslararası kredi sağlayıcıları ile uluslararası olarak kabul edilmiş finansal norm ve ticaret anlaşmalarını kabul etmesi gerektiği belirtilmektedir (ODNI, 2009, s.25).

Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan kendilerine has yüksek derecede kişiselleşmiş siyasal hareketleri, zayıf kurumları ve hızla artan eşitsizlikleri sebebiyle dini hassasiyetleri istismar eden aşırıcular ile mücadele etme kabiliyetini kaybetmektedir. Aynı zamanda kötü ekonomik gidişatın da bu durumu desteklediği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.27).

Avrasya Kıtası

Rusya'nın ABD çıkarlarına müdahalesinin altında 1990ların zayıf devlet karakteri ve ABD'ye karşı olan tehdit algısının yattığı değerlendirilmektedir. ABD'nin Irak ve Afganistan'a müdahalesi sonucunda Amerikan karşıtlığı oluşmasını fırsata çeviren Rusya ABD'nin liderliğindeki uluslararası siyasi ve ekonomik düzene bir alternatif üretme çabası içerisinde. Bu sebeple aktif bir şekilde Çin, İran, Venezuela gibi bölgesel güçler ile ilişkilerini geliştirerek vakıalar üzerinde nüfuzunu artırmaktadır. Ayrıca ekonomik olarak Avrupa'dan Doğu Asya'ya kadar olan kuşaktaki enerji monopolünü devam ettirme çabaları ile siyasi ve ekonomik koz elde etmeye girişimlerinin bulunduğu raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2009, s.26). Gürcistan'daki askeri varlığı ile birlikte siyasi ve ekonomik bağlarını artıran Rusya'nın yanlış bir adım atması durumunda bölgedeki şiddeti artıracığı değerlendirilmektedir. Ermenistan, Bakü'nün askeri birikimine karşı olarak çekinceli davranmakta, bu sebepten ötürü Rusya'ya bağımlı kalmak istememektedir. Fakat hem Ermenistan hem Azerbaycan demokratik reformlar ile endemik yolsuzluğu durdurması gerekir yoksa ekonomik olarak zayıflamanın olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.26-27). Bölgesel güç konusundaki iddiası ve küresel ekonomik kriz sebebiyle uğradığı zararı gaz fiyatlarındaki değişimler ile gidermeye çalışan Rusya'nın politikası neticesinde Ukrayna'nın demokrasiye entegrasyon süreci zorlaşmakta ve muhtemel olarak Ukrayna ekonomisi ve rejim istikrarını tehlikeye atmaktadır (ODNI, 2009, s.27).

Latin Amerika

Latin Amerika ekonomileri beş yıldır devam eden güçlü performanslarına rağmen küresel ekonomik krizden etkilenerek 2008 yılında yüzde 4 olan büyüme oranlarından yüzde 1 oranına düşeceği değerlendirilmektedir. Bu süreçte Brezilya, Şili, Kolombiya, Meksika ve Peru gibi ülkelerin demokratikleşme süreci ile birlikte ekonomik kalkınmanın önünü açan faktörler büyümeye başlamıştır. Fakat Venezuela, Küba gibi ülkelerin antiemperyalist düşünceleri bu ekonomik problemlerin artmasına sebebiyet verdiği raporda belirtilmektedir (ODNI, 2009, s.28). Çin'in ekonomik gelişimini artırmak için pazar arayışı Afrika'ya ulaştığı gibi Latin Amerika'ya da ulaşmış olup çeşitli Latin Amerika ülkeleriyle iş birliği içerisinde olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.29). Meksika'nın mali politikaları mevcut küresel ekonomik krizden az etkilense de ABD'nin ekonomik olarak kriz içerisinde

olmasının Meksika'dan yapılan ithalat miktarını azaltması sebebiyle etkileneceği öngörülmektedir (ODNI, 2009, s.29).

Chavez, Venezuela'nın en popüler siyasetçisi olmaya devam etmektedir. Fakat petrol fiyatlarındaki düşüş sebebiyle ekonomik büyüme büyük bir darbe almıştır. Aynı süreçte yüksek enflasyon ve devletçi ekonomi politikası özel sektörün büyümesini hatırı sayılır bir miktarda azaltmıştır. Yatırımların ekonomiyi kalkındıracak altyapılar üzerine gerçekleşmemesi sebebiyle ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasının önünün kısa vadede kapanacağı değerlendirilmektedir. Ekonomik krizden daha az etkilenmek adına iç ve dış harcamalarda Venezuela'nın para biriminin devalüe edilmesi büyük bir ekonomik krizin önüne geçecektir. Tabi ki bu süreçte İran, Rusya, Çin gibi devletler ile iş birliği çalışmalarını artırdıkları ve çeşitli ekonomik ve askeri bağlar kurdukları gözlemlenmiştir (ODNI, 2009, ss.31-33) Aynı süreçte Küba, Venezuela, Bolivya gibi ülkeler birbirileriyle ekonomik yardımlaşma ve işbirliği içerisinde olmaya devam etmeye çalışacağı raporda öngörülmektedir. Özellikle 2006 yılından bu yana Chavez'in Morales'in hükümetini korumaya söz vermesi üzerine yaklaşık 95 milyon dolar ekonomik yardımda bulunduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.33-34).

Afrika Kıtası

Afrika'nın son on yıldaki ekonomik ve politik ilerlemesinin sebebi olarak gösterilebilecek olan temel ihtiyaç ihracatına ve yabancı sermaye girişine bağlı ekonomisinin dayanıklılığı ABD ve Avrupa'daki temel ihtiyaç kategorisindeki ürünlerin fiyatının düşmesi ile kendisini bir sınav içerisinde bulacağı raporda öngörülmektedir. Küresel ekonomik kriz öncesinde yüzde 6'lık bir GSYİH büyümesine rağmen ekonomide yapısal değişiklikleri sağlamak için yeterli gelir elde edilememekteydi. Temel olarak Afrika'nın ekonomik büyümesi az sayıda petrol üreten ülkeye bağlı olsa da petrol kaynakları bulunmayan ülkeler bile GSYİH konusunda büyüme oranları ile birlikte tarihsel olarak oldukça yüksek bir büyüme kaydettiler (ODNI, 2009, s.34). Küresel ekonomik krizin etkileri ile birlikte sosyal ve güvenlik bakımından çeşitli riskleri barındıran Afrika kıtasında yeterli tıp bilgisine sahip personel bulunamaması, kötüleşen sağlık sistemi, hastalıklarla mücadele etmek için yeterli bütçenin ayrılamaması, uluslararası suç örgütleri, uyuşturucu ticareti gibi sorunlar Afrika kıtasındaki ülkelerin ekonomik büyüme hızlarını düşürmekte ve güvenliklerini tehdit ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, ss.34-35). Afrika

Boynuzundaki Somali'deki çatışmalar neticesinde ülkenin ekonomisi çökme noktasına gelmiş, bu durum Aden Körfezindeki korsanlık faaliyetlerine artırarak teröristlerin güney Somali'de sığınacak limanı haline gelmiştir. Nijerya'da güvenlik zafiyetleri yüzünden fırsatçı militanlar petrol tesislerine saldırılar düzenlemiş ve nihayetinde 2008 yazında Nijerya'nın petrol üretim faaliyetleri yüzde 10 azalmıştır (ODNI, 2009, ss.35-36). Görece olarak iyi durumda ve gelişmiş bir ülke olan Zimbabwe'de güvenlik zafiyeti ve terör saldırıları sebebiyle yabancı yatırımcı bölgeden çekilmiş bu da ekonomiye büyük bir darbe vurduğu belirtilmektedir (ODNI, 2009, s.37).

Küresel Sağlık

Küresel çaptaki hastalıkların özellikle SARS, HIV/AIDS, enflüanza pandemisi gibi hastalıkların yayılımı ABD'ye doğrudan bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Sadece bulaşıcı hastalıklar değil aynı zamanda kronik, tropik hastalıklar, hijyen ve temiz suya erişimin sınırlı olduğu ülkelerdeki durum sebebiyle ABD'nin ulusal çıkarları ve ekonomilere etkisi tehdit altında olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2009, s.43).

Değerlendirme

2009 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Küresel Ekonomik Kriz”, “Orta Doğu”, “Asya Kıtası”, “Avrasya”, “Latin Amerika”, “Afrika Kıtası” ve “Küresel Sağlık” temelinde ortaya çıktığı değerlendirilmektedir.

Ekonomi temasının 2009 yılında küresel tehdit değerlendirme raporlarında kullanımının temel sebebinin 2007 yılında patlak veren ve etkilerinin derinden hissedilmesi sürecinin gecikmeli olarak gerçekleştiği söylenebilecek olan “Küresel Ekonomik Kriz” temasının temelini oluşturan ekonomik krizden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Küresel ekonomik krizin etkilerinin bazı ülkelerde rejim istikrarsızlaşmasına kadar gidebileceği değerlendirilmektedir. Özellikle Çin'in ekonomik büyümesinde gözlemlenen azalma ile birlikte krizin ciddi boyutlara ulaştığı söylenebilir. Tabi ki bu durumun ABD'nin küresel ekonomik aktör rolünü sekteye uğratabileceği fakat uzun vadede ekonomi politikasının ve dolar kullanımının dünyada yaygın olması neticesinde bu krizin etkilerinin ABD için uzun sürmediği söylenebilir. Ekonomik krizin Avrupa ülkelerine yönelik boyutu ise göçmenler ve azınlıklar üzerine yoğunlaşacağı konusunda bir öngörü varken, bu

durumun sosyal hayata entegre olunması sürecine olumsuz etki sağlayacağı değerlendirilmektedir. Korkulan düşüncenin Hitler'in kötü ekonomik gidişatın sorumluluğunu önce yabancılara sonra da Yahudilere yıkması neticesinde ortaya çıkan soykırımın Hitler'in gerçekleştirdiği boyutta olmasa bile en azından sosyal açıdan bir dışlanma sürecinin oluşması olduğu söylenebilir. Petrol fiyatlarının yüksek kalması neticesinde ABD'nin tehdit olarak algıladığı Rusya ve İran devletlerinin ekonomilerinde kalkınma olmaya devam edeceği ve bu durumun ABD'nin ekonomik çıkarlarına tehdit teşkil edebileceği değerlendirilebilir. Orta Doğu'daki ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki öne çıkan temalar arasında terörizmin finansmanı ile Irak El-Kaide'sinin Avrupa'daki hücre yapılanması ile birleşmiş halde bulunduğu, Orta Doğu'da derinleşen çatışmalar neticesinde ABD ve müttefiklerinin çıkarlarına yönelik saldırıların düzenlenmesi için İran'ın HAMAS ve Hizbullah'a ekonomik destek verdiği iddiası yatmaktadır. İran'ın ekonomisinin ABD'ye tehdit yaratma potansiyelinin ancak terör örgütlerine verdiği maddi yardımlar ile açıklanabileceği söylenebilir. Bu noktada İran'ın ekonomik olarak kalkınması petrol fiyatları ile doğru orantılı olup petrol fiyatlarının düşmesi ile birlikte ABD'ye yönelik İran tehdidinin terörizm ayağının azalacağı öngörülmektedir. Aynı durum Suriye'nin Lübnan üzerindeki nüfuz sağlama çabaları için de geçerlidir. Bu noktada Suriye'nin bölgesel gücünün azalması doğrudan ABD nüfuzuna ve ekonomik çıkarlarına olan tehditleri minimuma indirgeyebileceği değerlendirilebilir. Afganistan'daki Taliban ve diğer ayaklanmacı grupların finansal getiri kaynağı olarak uyuşturucu ticaretini kullanması ile birlikte özellikle Pakistan'ın kontrol etmekte güçlük çektiği Afganistan sınırı üzerindeki yarı aşiret sisteminin makroekonomik düzeyde Pakistan'ın terörle ve terörün finansmanı ile mücadeledeki kapasitesini sınırlandığı söylenebilir.

“Asya Kıtası” temasında ise Çin'in krizden düşük oranda etkilenmiş olması ve yaklaşık 586 milyar dolarlık ekonomik canlandırma paketi sunması ile birlikte Çin'in küresel ekonomik krizden diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha az etkilenebileceği ve bu durumun Çin'in fazladan ticaret ve pazar avantajı elde edilebilmesi ihtimalinin ABD için doğrudan bir ekonomik tehdit olarak algılandığı söylenebilir. Bu noktada daha önce Çin'in uyguladığı ekonomi politikalarına yönelik başat görüşlerin yıkıldığı ve istihbarat analiz hatasının ortaya çıktığı görülmektedir. Kuzey Kore'deki kötü ekonomik durumun rejimin yapısının değişmesine el verebileceği öngörülürken yabancı yatırımcıların artık ülkeye kabul etmesi konusunda ABD'nin eline bir koz geçtiği değerlendirilebilir. Bu konunun ekonomik istihbarat fırsatı ile doğrudan değerlendirilebileceği söylenebilir. Çünkü

zamanında elde edilen ve yüksek oranda tutarlı olan ekonomik istihbaratın, ABD'nin rakiplerinin niyetlerinin ve kapasitelerinin bilinmesi ile birlikte, ülkelerin iç finansal politikalarına karşı nüfuz oluşturma kapasitesi yaratabileceği öngörülmektedir (Brand, 1996, ss.11-12). Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan'da ise otoriter yapılanmaların ve zayıf kurumlar sebebiyle hızla artan eşitsizlikle aşırı gruplar ile mücadeleyi zorlaştırırken ekonomik kötü gidişatın bu ülkeleri Rusya'nın güdümüne sokmasından duyulan endişenin ve bu bölgelerdeki insan gücü ve kaynakların Rusya'nın bölgesel nüfuzu ve ekonomik yapısına etki pozitif etki edebilme kapasitesi neticesinde ABD'nin ekonomik tehdit algısı içerisinde yer aldığı değerlendirilebilir. ABD istihbaratının bu noktada düzlemsel analiz adı verilen istihbarat hatasına düştüğü, bölgedeki ekonomik zorlukların doğrudan ülke içerisindeki demokratik yapılanmanın zayıf olmasından kaynaklandığı yanılgısına kendini inandırdığı gözlemlenmektedir. Fakat diğer ekonomik faktörler göz ardı edilerek aslında canlılık kriteri hatasını da kendi içerisinde barındıran bir analiz olduğu değerlendirilebilir.

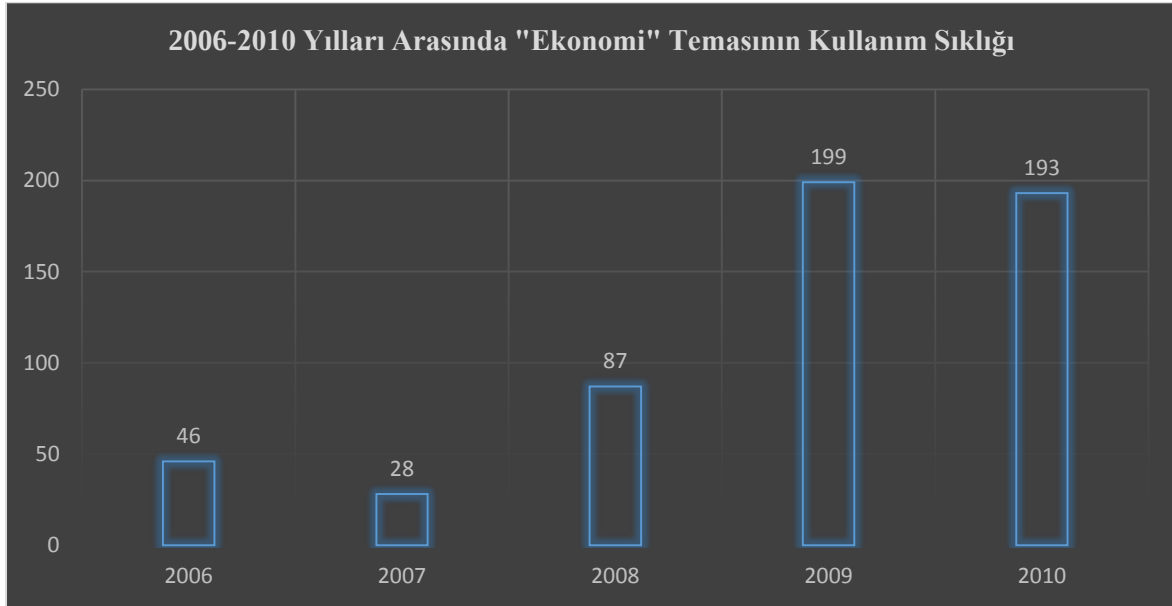
“Avrasya ve Latin Amerika” temasını içerisine alan bölgedeki ekonomik tehdit algısı doğrudan Rusya'nın Çin, İran ve Venezuela gibi ülkelerle ilişkilerini geliştirmesi ile birlikte küresel bir ekonomik aktör olmak için bu ülkelerin bölgesel konumlarından faydalanmaya çalışmasının yattığı değerlendirilmektedir. Aynı taktiği yıllarca Orta Doğu'da uygulayan ABD'nin bu noktada aynadaki görüntü istihbarat hatası ile doğrudan bağdaştırılabileceği söylenebilir. Bu noktada Rusya'nın Venezuela ile ilişkilerinin Latin Amerika'da ekonomik kalkınmayı yavaşlatacağı raporda belirtilmektedir. Bu durumun ABD'nin ilişkilerin devam etmesi durumunda Venezuela'ya uygulayabilecekleri yaptırımlar neticesinde olabileceği, ekonomik gücünü rakip gördüğü ülkelerle iş birliği yapan ülkelere yönelik kullanma girişiminde bulunması gibi bir plan dâhilinde bir çeşit uyarı niteliğinde değerlendirdiği söylenebilir. Bu süreçte Venezuela ile yakın ilişkiler içerisinde bulunan Küba ve Bolivya gibi ülkelerin de ABD'nin ekseninden çıkarak İran, Çin ve Rusya gibi ülkelerin güdümüne girmesinin önüne geçilmesi için bir tedbir olarak görebilecekleri öngörülebilir.

“Afrika Kıtası” temasındaki tehdit algısı Kıta'daki ekonomik durumun küresel ekonomik kriz neticesinde kötüye gitmesinde bölgedeki devletlerin dışa bağımlı olmasının sorumlu tutulduğu raporda özellikle güvenlik zafiyetlerinin artabileceği değerlendirilmekte ve bu sebeple de militanların petrol sahalarına düzenleyeceği saldırıların artması ile birlikte ABD'nin petrol kaynaklarının zarar görebileceği söylenebilir. Son olarak küresel çaptaki

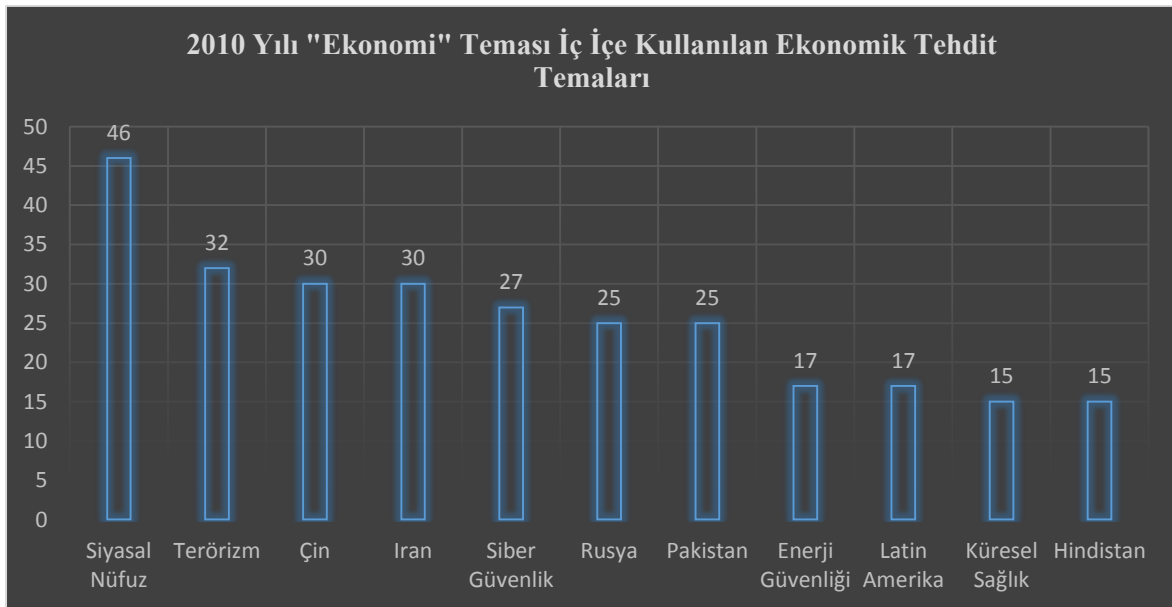
salgınların ABD ekonomisine ve ABD'nin ulusal çıkarlarına fayda sağlayan devletler üzerindeki etkileri neticesinde ABD'ye ekonomik tehdit teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

3.5. ABD'nin 2010 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.5: 2006-2010 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.5.1: 2010 yılı "ekonomi" teması iç içe kullanılan ekonomik tehdit Temaları

2010 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 193 kez gerçekleşmiştir. “Ekonomi” teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak “Küresel Ekonomik Kriz” teması “Siyasal Nüfuz¹³⁹”, “Çin¹⁴⁰” ve “Siber Güvenlik¹⁴¹” temaları çerçevesinde, “Asya Kıtası” ekonomik tehdit teması “Siyasal Nüfuz”, “Çin”, “Pakistan¹⁴²” ve “Hindistan¹⁴³” çerçevesinde, “Orta Doğu” ekonomik tehdit teması “İran¹⁴⁴” ve “Terörizm¹⁴⁵” teması çerçevesinde, “Avrasya” ekonomik tehdit teması “Rusya¹⁴⁶” ve “Siyasal Nüfuz” temaları çerçevesinde, “Latin Amerika” teması “Siyasal Nüfuz” ve “Enerji Güvenliği¹⁴⁷” teması çerçevesinde, “Afrika Kıtası” teması “Enerji Güvenliği” teması çerçevesinde ve “Küresel Sağlık¹⁴⁸” ekonomik tehdit teması salgın hastalıkların ekonomiye etkileri çerçevesinde 2009 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu içerisinde değerlendirilmektedir. Küresel ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği raporda 2009 yılı ile benzer bir yapı oluşmasının temel sebebinin küresel ekonomik krizin etkilerinin devam etmesi olduğu söylenebilirken aynı zamanda siber tehditlerin ekonomik altyapının bilgi teknoloji altyapılarına bağımlılığı sebebiyle kritik altyapı olarak nitelendirildiği, küresel olarak suç örgütlerinin bu altyapıya zarar verme girişimleri olduğu ve bu durumun ABD’nin stratejik çıkarlarını ciddi biçimde tehdit ettiği değerlendirilmektedir. Ayrıca bu suç örgütlerinin fiyatını ödemek kaydıyla her türlü yapı tarafından kullanılabileceğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2010, ss.3-4).

Küresel Ekonomik Kriz

2009 yılı raporunda bahsi geçen küresel ekonomik krizin etkiler büyük ekonomilerdeki hükümetlerin hızlı hareket etmesi ve merkez bankalarının politikaları neticesinde özel sektördeki ani düşüşün önüne geçilmesinin ardından ekonomik olarak toparlanma sürecinin 2010 yılı boyunca devam edeceği belirtilirken, Asya’da Çin, Hindistan ve Endonezya’nın güçlü toparlanması küresel ve bölgesel anlamda ekonominin toparlanma sürecini hızlandıracığı yönünde görüşlerin olduğu belirtilmektedir. Bu toparlanma sürecinde bankaların teşvik paketlerinin geri çekilmesinin ve enflasyon artışının önlenmesinin 2011

¹³⁹ Political / Politics / Politicize / Politically

¹⁴⁰ China / Chinese / Beijing

¹⁴¹ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

¹⁴² Pakistan / Pakistani / Pakistanis / Islamabad/

¹⁴³ India / Indian / Indians / Delhi

¹⁴⁴ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁴⁵ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

¹⁴⁶ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁴⁷ Energy / Gas / Petroleum / Coal

¹⁴⁸ Health / Pandemic

yılında gerçekleşeceği öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.4). Bu süreçte finansal krizin devam ettiği ülkelerin dünya ekonomisine etki etme riski azalsa da tamamen ortadan kalkmamıştır. Pakistan ve Ukrayna gibi ülkeler IMF'nin yardımlarını kaybetmesi durumunda oldukça büyük ekonomik gerilemeler ile karşılaşabilir. Bulgaristan, Estonya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, Letonya, Litvanya ve Romanya gibi ülkelerin ekonomilerinin bu süreçte kırılganlığa sahip olmak ile beraber Avrupa bankalarına ve bölgesine ekonomik zorluk yaşatma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.5).

Büyük bir endüstri ülkesi olan Japonya ihracat sektörünün önemi neticesinde krizden en çok etkilenen ülke konumundadır. Çin'in Japonya'yı bu sene geçeceği öngörülmektedir. Japonya'nın toparlanma süreci devam ederken ihracatçıları Asya'daki dinamik büyümeden yararlanacak olmasına rağmen ABD'nin pazarının önemi azalacaktır. Küresel ekonomik kriz küreselleşmenin pozitif ekonomik yönlerine olan güveni azaltarak belirli ülkelerde bölgesel alımların önemini artırmak adına hükümetlerin yeni ihale kuralları getirdiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2010, s.5). 2009 yılında azalan küresel talebin sonucu olarak düşen petrol fiyatları OPEC'in çeşitli adımlar atmasına sebebiyet vermiş, bu adımların neticesinde ise petrol fiyatlarının güçlü boyutlarda olacağı öngörülmektedir. Bu süreçte Rusya'nın uluslararası finansal pazarları bütçe açığını kapatmak için kullanacağı ve Venezuela'nın düşük fiyatlar ile mücadele etmek adına petrol üretimini azaltacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.6).

Küresel ekonomik krizin etkileri devam ederken El-Kaide'nin ABD'ye karşı büyük ölçekli operasyonlar düzenleyerek ABD ekonomisinin kalkınmasını sekteye uğratmaya çalışacağı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin altında Abu Yahya Al-Libi'nin ABD askeri, siyasi, ekonomik ve finansal kurumlarına saldırı düzenlemeyi savunan bir söylemde bulunması yatmaktadır. Hedefler arasında özellikle New York şehri ve Washington D.C. olduğu, özellikle Washington'daki metro sisteminin önemli bir hedef olarak görüldüğü öngörülmektedir. Özellikle düşük teknolojiyi kullanarak büyük etki yaratma girişiminde bulunma eğiliminde oldukları ve finansal sektörlerin temelini oluşturan kurum ve kuruluşlara saldırmayı planladıkları değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.8-9). Teknolojiye ulaşım ve Kitle İmha Silahlarına erişim arzuları konusundaki değerlendirmeler geçen senelerdeki raporlarla yüksek oranda benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Afganistan üzerinden gerçekleşen uyuşturucu ticareti ile de geçen seneki raporlar yüksek benzerlik göstermektedir.

Asya Kıtası

Pakistan yönetiminin militan grupları Hindistan'ın askeri ve ekonomik avantajlarına karşı koymak için stratejik bir biçimde kullanılabilme inancı sebebiyle aşırıcılığa karşı kapsamlı bir mücadele yönetmediği değerlendirilmektedir. Fakat bu stratejik yaklaşım dolaylı yoldan El-Kaide'ye karşı yardım niteliği taşıyabilme riskine yol açmaktadır çünkü Pakistan tarafından desteklenen bazı gruplar sayesinde El-Kaide bu bölgeleri güvenli bölge olarak kullanmakta olduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2010, s.19). Bu durumun etkisi altında olarak Pakistan terörist şiddeti, aşırı partizanlık, bölgesel ve etnik grupların Pakistan yönetimini çıkarları konusunda boyun eğdirme girişiminde bulunmakta, ekonomik durum sebebiyle toplumsal huzursuzluğa maruz kalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.20). Bu gibi sebepler neticesinde Pakistan yabancı yatırımcılarının yüzde 38'ini kaybetmiş küresel ekonomik krizin iyileşme sürecini yavaşlatmıştır. Uluslararası toplum ve uluslararası finansal kurumlar Pakistan'a yardımda bulunmaya istekli durumda olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2010, s.20). Küresel ekonominin güçlü motorlarından birisi olan Hindistan'ın, potansiyel olarak 2010 yılında da büyümeye devam edeceği değerlendirilmektedir. Hindistan piyasalarının Başbakan Singh'in liderliğinde ekonomik fırsatlar ve yatırım fırsatları adına çekici bir yer olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Başbakanın ABD ve Bangladeş'e yaptığı ziyaretler sırasında Çin'in büyük bir güç olması için yükseldiğinin altını çizmiş, Hindistan için Çin ile ortaklıklar kurulmasının doğru strateji olacağını belirtmiştir (ODNI, 2010, ss.21-22).

Çin'in uluslararası profili geçtiğimiz yıllarda hızla güç kazanmaktadır, bunun altındaki sebep olarak ise ekonomik krize yönelik Çin yönetiminin aldığı kararlar görülmektedir. Kendi içerisinde bazı sorunlar ile mücadele etmesine rağmen kalıcı bölgesel güç ve hızla büyüyen küresel bir oyuncu olarak krizden çıkmayı başarmıştır. Yaklaşık 600 milyar dolarlık ekonomik teşvik paketi ve 1.4 trilyon dolardan fazla bir miktarda bankaların kredi açması ile birlikte küresel ekonominin ve küresel ekonomik iyileşmenin en önemli ülkelerinden biri olarak görülmektedir bu sayede ekonomik ve diplomatik nüfuzunu artırma olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.27). Temel olarak Çinli liderler Komünist Parti'ye ve onun politikalarına yönelik kamu desteği toplamaya odaklanmış durumdadırlar. Başkan Hu'nun hızlı ekonomik büyümeyi canlandırma çalışmaları Çin'in kriz sonrası ekonomik toparlanmasını uygun bir hale getirirken partinin hukukiliğini de artırmaya yönelik olduğu kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.28).

Çin iklim değişikliğine yönelik bir araç geliştirme sürecinde olduğu raporda belirtilmektedir. Ekonomik kalkınma hızına bakılacak olursa 2030 yılına kadar iklim değişikliğinin etkilerini azaltma kapasitesine sahip bir araca sahip olabileceği fakat bunun ne zaman tam kapasite ile kullanılabileceğinin bilinmediği değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.40). Bu konuda gerçekleştirilen araştırmalar gösteriyor ki iklim değişikliğinin Rusya'nın enerji sektörüne dolayısıyla Rusya'nın ekonomik geleceğine karşı hatırı sayılır bir etkisi olacağı raporda öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.40). Fakat Rusya'nın bazı gelişmiş endüstriyel devletlere ve gelişmemiş ülkelere nazaran iklim değişikliğinden kaynaklanan negatif etkilere karşı büyük bir kapasiteye sahip olduğu, güçlü analiz, öngörü ve hızlı bir şekilde çözüm üretme kapasitesine sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapasite neticesinde iklim değişikliğinin oluşturacağı değerlendirilen ekonomik istikrarsızlık riskini aza indirmeye olanağı olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.40).

Orta Doğu

Irak'ta şiddet olayları 2003 yılından bu yana en düşük seviyede olsa da arada sırada gerçekleştirilen terör saldırıları ve ayaklanmacıların şiddet içerikli girişimleri sonucunda Irak Hükümeti'nin finansal olarak zorluk çekmeye devam edeceği öngörülmektedir. Ayaklanmacıların girişimleri Sünni Arapların hükümet ile barışarak ekonomik fırsatlar elde etmesi ile birlikte azalma eğilimindedir fakat bu durum Şii yöneticiler ve onların politikaları sebebiyle başarısız olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.22-23). Irak'ın gerçekleştirmiş olduğu bir petrol kontratı ile birlikte gerçekleştirmeye hazırlandığı dokuz kontrat ile birlikte en büyük petrol sahalarının kullanıma açılmasının planlandığının altı çizilmektedir. Binlerce Iraklıya iş imkânı sağlayacak olan bu proje ülkenin ekonomisini istikrarlı hale getirme potansiyeline sahip olsa da şu anda ekonomik performans karmaşık bir düzen içerisinde görülmektedir (ODNI, 2010, s.24).

İran'ın ekonomik performansı düşen petrol fiyatları sebebiyle zarar almış olsa da aynı zamanda yabancı yatırımcılara karşı olan tavrı özel sektörün İran'da yer bulamaması sebebiyle ekonominin darbe alacağı öngörülmektedir. Fakat şimdilik mevcut yabancı para rezervleri petrol fiyatlarının düşüklüğünden İran'ın fazla etkilenmesinin önüne geçmiş bir etken durumunda olduğu raporda değerlendirilmektedir. Uluslararası yaptırımların neticesinde İran bir acil durum planı hazırlamış ve gelecekte karşılaşılabileceği yeni yaptırımlar için potansiyel benzin tedarikçileri ile anlaşmalar planlamakta olduğu raporda

öngörülmektedir. Çin ve Venezuela bu tedarikçilerin başında gelmektedir. Bu süreçte İran'ın muhalif basın organları Devrim Muhafızları ve İran İstihbaratının ham petrol kaçıarak yaptırımları deldiğini ve buradan kar elde ettiğini de raporda belirtilmektedir. Gelişen durumlar neticesinde İran'ın mevcut ekonomik yavaşlamadan çıkmasının oldukça düşük ihtimal olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.25). İran'ın uzun süredir devam eden Irak ve Afganistan üzerindeki nüfuz savaşının devam etmekte olduğu, bu iki ülkedeki Şii müttefiklerine ekonomik yardımlarda bulunmaya devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.25). Hizbullah İran'dan en büyük finansal yardım alan örgüt olarak diğer militan gruplara örnek teşkil ettiğinin altı çizilmektedir. Ayrıca bu finansal destek HAMAS'a kadar uzanarak grubun İsrail'e karşı olan silahlı direnişine büyük katkılarda bulunmakta ve İsrail-Filistin arasındaki barış görüşmelerine gölge düşürdüğü kıymetlenmektedir (ODNI, 2010, s.25). Hizbullah'ın İran'dan her yıl milyonlarca dolarlık mali destek aldığını kabul etmesi ile birlikte bu finansmanın büyük bir kısmının hükümet kaynaklarından değil Hamaney'in doğrudan yönettiği hayır kurumlarından aldığı değerlendirilmektedir (Levitt, 2007 ss.135-138). Suriye'nin liderleri İsrail ve ABD karşıtlığına karşı birleşerek rejime destek aramakta, yaygın ekonomik memnuniyetsizliğe rağmen bunu başarmaktadır. Ayrıca Irak'taki Baasçıları ekonomik olarak desteklemeye devam ederek Bağdat üzerinde nüfuz sahibi olmaya çalışmaya devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2010, s.26).

Avrasya

Rusya'da Medvedev ulusal sorunlardan bahsederken ekonomi, yolsuzluk ile mücadele, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu siyasi sistem gibi konularda modernize olmuş bir Rusya görmek istediğini belirtmektedir. Fakat ülkedeki güçlü elit yapı ona sorun teşkil etmektedir. Enerji piyasalarındaki dalgalanmalar Rusya'nın ekonomik olarak enerjiye fazlasıyla bağlı olduğu konusunda ağır bir ders niteliği taşıdığı değerlendirilmektedir. Fakat Rusya'nın cazip bir pazar haline gelmesi durumu içeride bu alanları kontrol eden kişilere büyük rahatsızlık vereceği öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.29). Krizden ve enerji fiyatlarındaki düşük seyirden en çok etkilenen sektörler arasında bulunan petrol ve gaz sektörünün Rus hükümetinin aldığı tedbirler neticesinde hafiflediği, para biriminin devalüe olması ve sözleşmelerin çoğunun döviz üzerinden olması neticesinde çok uluslu Rus petrol ve doğalgaz şirketleri elde ettikleri gelirlerin etkisiyle dış ülkelerdeki genişlemelerini sürdürdüğü değerlendirilmektedir (Flippov, 2011, s.18).

Kafkasya’da çözümlenmemiş çatışmalar Avrasya bölgesinin önemli bir emaresi olarak göze çarpmaktadır. Bu süreçte Rusya, Gürcistan’da siyasi ve ekonomik bağlarını artırırken askeri varlığını da genişletmeye devam ettiği raporda belirtilmektedir. Ukrayna’daki ekonomik kriz ve siyasi istikrarsızlık büyük bir risk teşkil etmektedir. Özellikle son seçimlerin ardından ekonomik reformların askıya alındığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.37-38). Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan’da İslami aşırıcılık Pakistan ve Afganistan’a doğru yayılmaya devam etmektedir. Özellikle ekonomik kriz, gıda ve enerji sıkıntıları sebebiyle bu durum hız kazanmaya devam ettiğinin altı çizilmektedir. Temiz su kaynakları, işlenebilir arazi ve etnik gerilimler de çatışmaların fitilini ateşleme potansiyeline sahip olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.38). Kırgızistan’dan Afganistan’a yayılan aşırıcı terör faaliyetleri yeni olmamakla birlikte İslami Cihat Birliği adındaki yapı Özbekistan İslami Hareketi’nin Kırgızistan kolu olarak faaliyet göstermekte, ABD, Ekim 2001’de Afganistan’ı işgalinin ardından Özbekistan İslami Hareketi’nin terör örgütü ilan ederek Afganistan’ın kuzeyindeki üsleri bombalamış, 2002’de Pakistan Taliban’ına sığınan örgüt elemanlarının hala Taliban ile işbirliği yaptığı değerlendirilmektedir (Zenn, 2014, s.6).

Latin Amerika

Latin Amerika’daki ülkelerin çoğunluğu demokratik ve ekonomik liberalleşme içerisinde olsa da suç oranındaki yükseklik ve yolsuzluk sebebiyle tehdit altındadır. Venezuela, Bolivya ve Nikaragua gibi seçilmiş popülist liderler birlik olarak ABD’nin bölgedeki nüfuzunun altını kazmaya çalışmakta ve buna göre liberal demokrasiyi ve piyasa kapitalizmini reddettiği değerlendirilmektedir. ABD ile iş birliği içerisinde olan Latin Amerika ülkeleri ise ABD’nin güçlü bir şekilde bu krizi atlatarak büyümesinden en çok faydalanacak ülkeler arasında olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.30). Chavez’in dünyanın diğer bölümlerinde bölgesel aktör rolü oynayan ülkeler olan Çin, Rusya, İran ile yakın ilişkiler geliştirmeye devam ettiği, bu ilişkilerin sonucunda siyasi, ekonomik ve güvenlik anlamında bağlar kurduğu gözlemlenmektedir (ODNI, 2010, s.33). Chavez’in ABD ile arasındaki “yumuşak dengeyi” korumak adına Çin ile ticari ilişkilerini geliştirmeye çalıştığı (Corrales, 2009, s.97-98) ve ABD pazarlarına olan bağımlılığını azaltma girişimi olarak Latin Amerika Petrol Birliğini (Petrosur) kurma çalışmaları olduğu bilinmektedir (Corrales, 2010, s.115). Bu noktada ABD’ye olan bağımlılığın azalmasının ABD’nin küresel siyaseti elinde tutma girişimlerini zedelediği ve petrol anlaşmalarını ve bölgesel

gücünü kaybetmesine yol açabileceği değerlendirmesi neticesinde ekonomik tehdit algısı olarak gördüğü söylenebilir.

Afrika Kıtası

Afrika ülkelerinde demokratik ve siyasi kurumların yaygınlaştığı ve bu sebeple ekonomik büyüme ve gelişmenin arttığı gözlemlenmiştir. Küresel ekonomik krize karşı bu büyüme direnç göstermekte iken bu durumun ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği, önümüzdeki on yıl içerisinde de bazı ülkelerin iyi performans göstereceği ve demokratikleşme adımları atmayan bazı ülkelerin ekonomik büyümesinin azalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.34). Afrika ülkelerinin bu ve önümüzdeki yıllarda siyasi istikrarsızlık, ekonomik sıkıntılar, insani krizler ve devam eden çatışmalar ile yüzleşeceği öngörülmektedir. Özellikle Afrika'nın büyük petrol ve doğal gaz üreticisi konumunda bulunan Nijerya'nın birçok sosyal, ekonomik ve güvenlik tehditleri ile karşılaşacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, ss.34-35). Kenya'nın bölgedeki rolü ve bölgesel ekonomik bağlantıları sebebiyle Kenya'da bir krizin çıkması durumunda bundan bütün Afrika'nın etkileneceği düşünülmektedir (ODNI, 2010, s.36).

Küresel Sağlık

2009 yılında H1N1 virüsünün yayılması ile birlikte ülkeler hareket geçmiştir. Hastalık bugüne kadar görece olarak hafif seyretmesine rağmen, hafif seyreden bir grip pandemisi bile sağlık kaynaklarına büyük darbe vurma kapasitesine sahip olarak değerlendirilmektedir. Bu duruma ek olarak milyonlarca insanın hasta olması ve binlerin erken bir biçimde ölmesine sebebiyet verebilirken, ekonomik faaliyetleri daraltması ve diplomatik ilişkilerin kötüye gitmesine sebebiyet vereceği öngörülmektedir (ODNI, 2010, s.41). Hükümetlerin mevcut pandemiye yönelik izledikleri sağlık politikalarının etkilerinin görüldüğü, seyahat ve ticari amaçlı gezilerin sektöre uğramasının sonuçları arasında daha ciddi bir pandeminin yaşanması durumunda potansiyel olarak devasa ekonomik kayıpların gerçekleşeceği ve hatta hükümetlerin istikrarını bozabileceği, suç ve şiddet faaliyetlerinin artabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2010, s.42). Yapılan bir araştırmaya göre yaygın olmayan bir influenza salgınının bile hane halkının turizm, ulaşım ve perakende harcamalarına yönelik tüketimlerin azalmasına, hastalık veya hastalığın yayılmasını önlemek adına veya hastalık neticesinde işyerlerinin, okulların kapanmasına ve sağlık

hizmetlerine yönelik taleplerin artması (Verikios ve diğerleri, 2011, ss.13-14) nedeniyle ekonomik olarak devletlere büyük bir yük yükleyeceği değerlendirilmektedir.

Değerlendirme

2010 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Küresel Ekonomik Kriz”, “Asya Kıtası”, “Orta Doğu”, “Avrasya”, “Latin Amerika”, “Afrika Kıtası” ve “Küresel Sağlık” temelinde değerlendirilmektedir.

2010 yılında da “Küresel Ekonomik Kriz” temasındaki gelişmelerin etkileri devam etmekte iken büyük ekonomilerde karar alıcıların hızlı hareket etmesi neticesinde ülkeler yavaş yavaş toparlanma sürecine girmiş hatta Asya’da Çin ve Hindistan’ın güçlü toparlanması neticesinde küresel ve bölgesel anlamda ekonominin toparlanma sürecinin hızlanacağı belirtilmiştir. Bazı ülkelerin hala toparlanma aşamasına geçememiş olmasına rağmen bu ülkelerin küresel ekonomiye büyük katkıları olmaması neticesinde sorun teşkil etmeyeceği değerlendirilmektedir. Fakat Hindistan gibi büyük bir ekonominin toparlanma sürecinde IMF yardımlarına ihtiyaç duyduğunun altı çizilirken bu yardımı kaybetmemek için siyasal bazı yaptırımlara sıcak bakabileceği öngörülmektedir. Tabi ki bu durumun ABD için tehdit yaratmasındaki en büyük sebep olarak Çin’in küresel ekonomik yükselişini pazar bakımından etkileyebilme kapasitesi taşıyan Hindistan’ın ekonomik bir sorun halinde etkisini yitirebileceği ve aynı zamanda Çin’in güdümüne girebileceği endişesinin yatıyor olabileceği söylenebilir. Krizden en çok etkilenen ülkeler arasındaki Japonya’nın toparlanma sürecinin devam etmesine rağmen artık Çin’in pazarını genişletme girişimlerinden etkilenerken bu sürecin bir miktar daha uzayabileceği değerlendirilebilir. Bu süreçte ABD’nin doğrudan etkileneceği bir konu olan El-Kaide’nin ABD’nin ekonomisini zedeleyebilecek ölçekte bir saldırı hazırlığında olması beklentisinin yattığı söylenebilir. Bu noktada büyük sonuçların büyük sebepleri olduğu yanlışlığı istihbarat hatası karşımıza çıkmakta, ekonomik güvenliğin bozulması için büyük bir saldırının gerçekleşmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu durum ikinci bir 11 Eylül vakası nezdinde bir beklentinin gerçekleşmeyeceğini düşündürse de toplumun hassas olduğu bir konuda gerçekleştirilebilecek küçük çaplı bir terör saldırısı neticesinde ekonominin bir yıkıma uğrayabileceği ihtimalini göz ardı etmelerine sebep olduğu söylenebilir.

“Asya Kıtası” temasında Pakistan, aşırı militan grupları Hindistan’ın askeri ve ekonomik üstünlüğü ile mücadele edilmesi için stratejik bir şekilde kullanımı sebebiyle dolaylı yoldan El-Kaide’ye finansman sağlamaları neticesinde ABD için yukarıda anlatılan sebep dolayısıyla ekonomik tehdit teşkil etmektedir. Çin’in uluslararası prestiji ve nüfuzunun artış gösterdiği ve bu krizi fırsata çevirmek için güçlü bir ivme kazandığı değerlendirilirken ekonomik kalkınmanın siyasal boyutlarının ne noktaya ulaşabileceği ancak birkaç yıl içerisinde görülebilir hale geleceği söylenebilir. Çin iklim değişikliği ile mücadele için bir araç geliştirdiği belirtilen raporda bu durumun iklim değişikliğinin etkilerine yönelik hızlı karar alma ve güçlü analiz kapasitesine sahip Rusya’yı etkileyemeyeceği öngörülmektedir. İklim değişikliğinin Rusya’yı etkilemeden ABD’yi etkilemesi sonucunda ABD’nin enerji kaynakları bol olan Rusya tarafından ekonomik olarak ileride geçilebilir ihtimalini kuvvetlendirmesi sonucunda tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir.

“Orta Doğu” teması çerçevesinde Irak’taki şiddet olaylarının azalmasına rağmen muhtemel gerçekleşebilecek olan terör saldırıları neticesinde finansal zorluklar çekmeye devam edeceği değerlendirilmektedir. Bu noktada Irak’ın İran ile gerçekleştirmiş olduğu ve gerçekleştireceği petrol anlaşmalarının ülke ekonomisine katkı sağlamasına rağmen İran’ın da bu durumdan hatırı sayılı miktarda kar sağlayacak olması ve Irak üzerinde nüfuzunu artırmak için yaratılan fırsatı değerlendirebilme ihtimali sebebi ile ABD’nin bölgedeki nüfuzunun azalmasına ve bunun neticesinde de ABD’ye ekonomik zarar verebilmesi öngörülmesinden kaynaklanan bir tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. Bu süreçte azalan petrol fiyatları neticesinde İran’ın ekonomik performansını doğrudan etkilemiş fakat mevcut döviz rezervleri neticesinde İran’ın kısa vadede ekonomik bir krize sürüklenmeyeceğini göstermektedir. Uluslararası yaptırımların etkilerini azaltmak için Çin ve Venezuela gibi ülkelerde kurduğu bağlantılar ile ekonominin düşen ivmesini hızlandırmak için çaba sarf edileceği fakat Devrim Muhafızları ve İran İstihbaratının ham petrol kaçakçılığına yeltenmesi neticesinde ekonominin ivme kazanma sürecinin yavaşlayacağı raporda belirtilmiştir. Bu noktada HAMAS ve Hizbullah’ın aldıkları yardımlarda azalmaların görülmesinin muhtemel olması neticesinde İsrail’e karşı saldırı kapasitelerinde azalma olacağı söylenebilir.

“Avrasya Kıtası” temasında Rusya’nın kendi iç sorunları ve ekonomik olarak enerjiye fazla bağımlı olması neticesinde enerji fiyatlarındaki dalgalardan etkilenmesinin

sonucunda bir çözüm arayışına yöneleceği söylenebilir. Rusya'nın 2009'un başlarından itibaren gösterdiği politik başarının neticesinde enerji sektörünü nüfuz elde etmek için kullanmaya devam etmek için gerekli stratejik hamleleri yaptığı gözlemlenmektedir. Aynı zamanda Ukrayna'daki ekonomik kriz ve siyasal istikrarsızlık neticesinde Rusya'nın AB ülkeleri ile arasında tampon görevi gören Ukrayna'ya yönelik nüfuz operasyonları yaparak istikrarsızlıktan faydalanabileceği söylenebilir. Bu analiz aynadaki görüntü istihbarat hatasına bir örnek teşkil ederken, ABD'nin küresel güç olma yolundaki hamlelerinin bir izini taşıdığı söylenebilir. Bu perspektiften bakıldığında Rusya'nın ABD ve AB ülkeleri arasındaki ittifaka yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunması ve ABD'nin bölgedeki nüfuzunu azaltmaya çalışabilmesi ve bu durumun ABD için ekonomik anlamda zarar teşkil edebilmesi neticesinde ekonomik tehdit algısı içerisinde bulunduğu söylenebilir.

“Latin Amerika” teması perspektifinden bakıldığında bazı ülkelerdeki suç oranındaki yükseklik, yolsuzluklar ve liberal ekonomiye geçiş sürecindeki isteksizlik sebebiyle krizden fazlasıyla etkileneyeceği, fakat ABD ile iş birliği içerisinde bulunan devletlerin ABD'nin küresel ekonomik krizden güçlü bir şekilde çıkması ile birlikte faydalanacağı değerlendirilmektedir. Venezuela'nın ise Çin, Rusya ve İran ile devam eden işbirliği ve yakın ilişkiler neticesinde Amerika Kıtası'nda siyasal, ekonomik ve güvenlik riskleri teşkil edebileceği öngörülmektedir. Bu noktada ABD'nin ekonomik tehdit algısının ABD'ye rakip sayılan bu devletlerin kıta üzerinde siyasal ve ekonomik avantajlar elde etmesinden kaynaklı olarak açığa çıktığı söylenebilir.

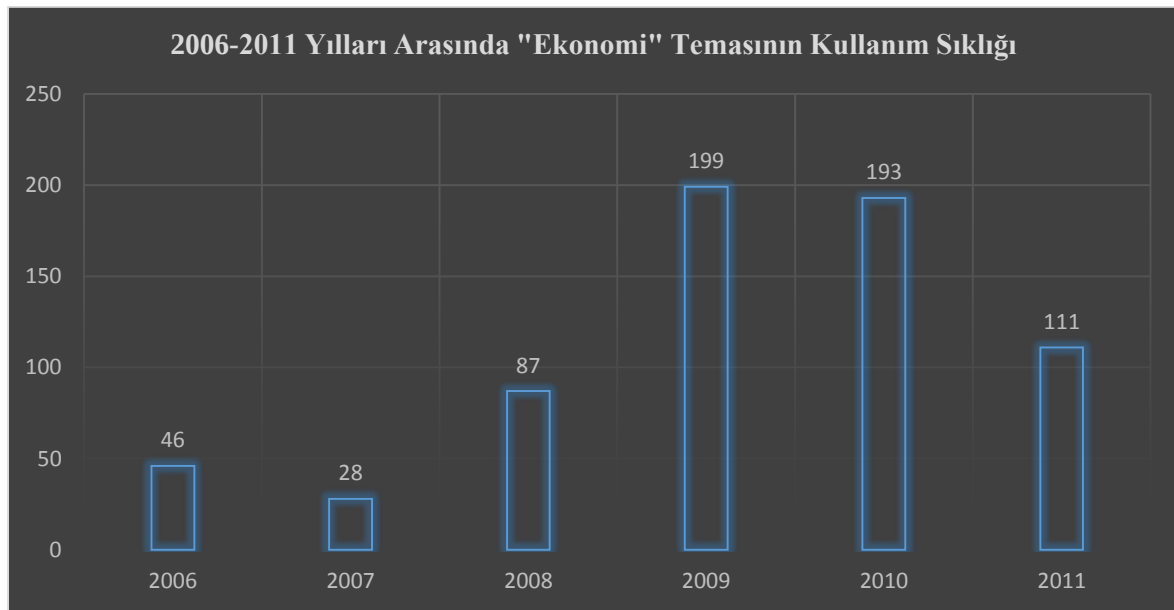
“Afrika Kıtası” temasında özellikle Nijerya'nın birçok sosyal, ekonomik ve güvenlik tehdidi altında olması sebebiyle özellikle ABD'nin petrole erişimin sorun yaşayabilme ihtimali neticesinde ABD'nin ekonomik güvenlik algısına bir tehdit teşkil edebileceği, Kenya'da çıkabilecek olan bir krizin bütün Afrika'yı dolayısıyla ABD'nin bölgedeki çıkarlarını zedeleyebileceği söylenebilir.

“Küresel Sağlık” teması çerçevesinde 2009 yılında H1N1 virüsünün yayılması ile birlikte her ne kadar hastalık hafif bir düzeyde seyrediyor olsa da pandemilerin ekonomilere ne derece zarar verebileceğine ilişkin bir ön değerlendirmeye sebep olduğu gözlemlenmektedir. Ekonomik faaliyetlerin, ticaret ilişkilerinin ve diplomatik ilişkilerin negatif etkilenmesine yol açabileceği öngörülen küresel salgınların sağlık politikalarını etkilemesi, turizmi etkilemesi ve son olarak ticari gezilerin sekteye uğraması sebebiyle

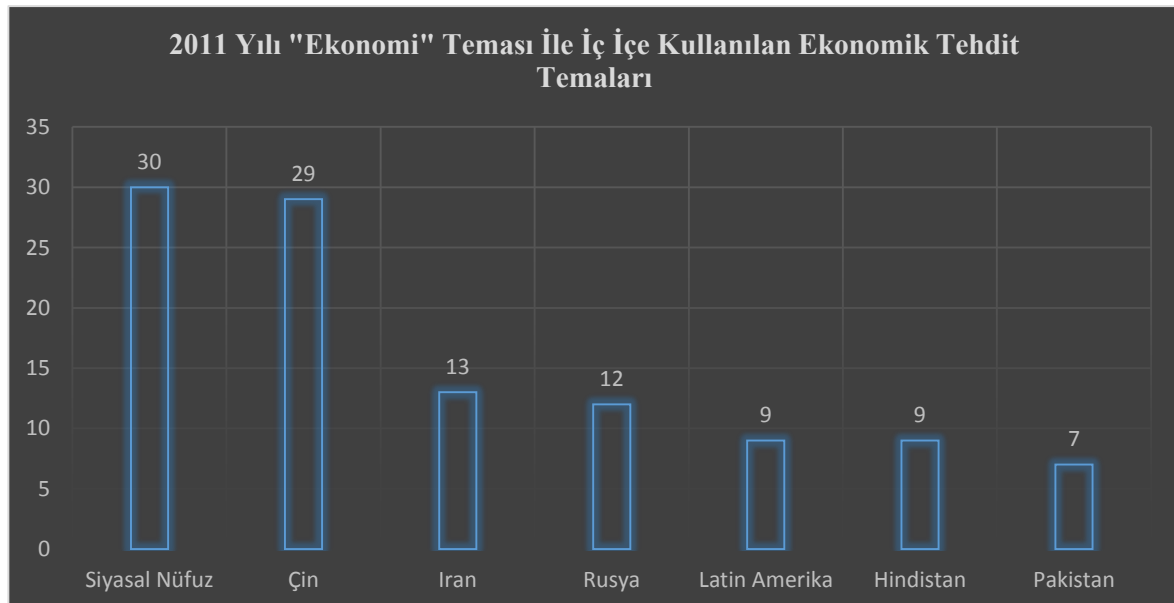
potansiyel olarak devasa ekonomik kayıpların gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir. 2010 yılında bahsi geçen bu durumların Covid-19 salgını ile hangi boyutlara ulaşabileceğini günümüzde yaşamakta olduğumuzun da altının çizilmesi gerekmektedir.

3.6. ABD'nin 2011 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.6: 2006-2011 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.6.1: 2011 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2011 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 111 kez gerçekleşmiştir. “Ekonomi” teması ile iç içe geçen diğer alt temaların ağırlıklı olarak “Asya Kıtası” ekonomik tehdit teması çerçevesinde “Siyasal Nüfuz¹⁴⁹”, “Çin¹⁵⁰”, Hindistan¹⁵¹” ve “Pakistan¹⁵²”, “Orta Doğu” çerçevesinde “Siyasal Nüfuz” ve “İran¹⁵³” temaları, “Avrasya Kıtası” temelinde Siyasal Nüfuz” ve “Rusya¹⁵⁴” temaları, “Latin Amerika¹⁵⁵” çerçevesinde bölgedeki ekonomik güvenlik algısı, “Ekonomik Espiyonaj” çerçevesinde “Çin” ve “Rusya” temaları ve “Küresel Ekonomi” temelinde “Çin” temasının yaygın olduğu değerlendirilmektedir.

Asya Kıtası

Pakistan’da sivil liderlik ve askeri liderlik arasındaki gerilim devam ederken iki tarafın da kişisel çıkarlarını ve güç pozisyonlarını korumak için hamleler yaptığı, doğrudan bir askeri müdahalenin olmaması yönünde ortak fikir paylaşımında bulundukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.9). Bu noktada Pakistan’ın istikrarlı bir gelecek kurabilmesi için elzem gözüken adımlardan biri olan askeriye’nin sivil liderlik altında toplanmasının kısa vadede gerçekleşmeyebileceği çünkü çeşitli militan grupların bu adıma karşı muhtelif girişimlerde bulunabileceği, ancak ve ancak zamanla yavaş yavaş çeşitli politikalar ile bu durumun etkisinin azaltılabileceği öngörülmektedir (Fair ve diğerleri, 2010, s.511). Pakistan’ın bu süreçten ve geçen yaz gerçekleşmiş olan sel felaketinden etkilenen ekonomisinin yavaş yavaş toparlanmaya başladığı gözlemlenirken, enflasyon konusundaki endişeler ile IMF ve uluslararası borçlanma kuruluşlarından aldıkları borç ve temel mali reformları değerlendirerek bu durumdan az hasarla çıkabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.9). Fakat terörizm ile mücadele faaliyetlerinde bulunan Pakistan’ın Taliban’ı ve müttefiki konumundaki diğer yapılanmaları desteklediği bilinirken ABD’den yaklaşık olarak 19 milyar dolar civarında terörle mücadele için doğrudan yardım aldığı belirtilmektedir (Fair, 2011, s.571).

Bu süreçte yetkililer, medya yorumcuları ve think tank kuruluşları arasında gerçekleştirilen değerlendirmeler neticesinde Hindistan’ın ortaya çıkışı ve Çin’in yükselişi konusunda ortak fikirler oluşmuş olsa da iki büyük gücün küresel siyasi ve ekonomik

¹⁴⁹ Political / Politics / Politicize / Politically

¹⁵⁰ China / Chinese / Beijing

¹⁵¹ India / Indian / Indians / Delhi

¹⁵² Pakistan / Pakistani / Pakistanis / Islamabad/

¹⁵³ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁵⁴ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁵⁵ Latin America / Venezuela/ Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

sahnedeki rolleri konusunda hafife aldıkları gözlemlenmektedir. Hindistan ise bu konuda kaçınılmaz bir çıkar çatışmasının gerçekleşmeyeceği yönünde fikir beyan ettiği raporlarda belirtilmektedir (ODNI, 2011, s.10). Bölgede Kuzey Kore'nin konvansiyonel ordu kapasitesinin geçtiğimiz 10-15 yıl içerisinde eridiği, bunun altında yatan sebepler arasında da sürekli olarak gerçekleşen gıda kıtlığı, kötü ekonomik durum ve eskimiş silahların yenilenme sürecindeki yetersizliklerin yatmakta olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.11).

Çin'in Asya üzerinde nüfuzunun artacağı konusundaki özgüveninin altında yatan sebeplerden birinin küresel ekonomik kriz sonrası gerçekleşmiş olan %10'luk büyüme olduğu değerlendirilmektedir. G-7 ülkelerinin ortalama olarak %2.5 büyümesi küresel olarak Çin'in yüklendiği anahtar devlet rolünü doğrular niteliktedir. 2010 yılı itibariyle Japonya'yı geride bırakarak dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline gelen Çin, aynı zamanda askeri olarak modernizasyon programlarını da başarıyla uygulayabilmiştir. Çin'in dış ülkelere karşı olan tavrındaki temel etkenin ekonomik büyüme ve iç istikrarın korunmasına yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Enerji, Pazar ve kaynaklara erişimini kaybetmemek adına güçlü savunma stratejisi sergilediği değerlendirilen Çin'in ekonomik büyüme ve istikrarının sağlanması için yurtdışından gelen kaynaklara ihtiyaç duyduğu gözlemlenmektedir. (ODNI, 2011, s.11-12). Çin'in küresel ekonomiye katkısının 1980'de yaklaşık %5, 2000 yılında yaklaşık %12 ve 2010 yılında yaklaşık olarak %30'a çıkması ile birlikte büyümede büyük bir katkısının olmasının (OECD, 2011, s.6) küresel siyasete etkisinin ABD'nin küresel ekonomik liderlik pozisyonuna bir tehdit teşkil ettiği söylenebilir.

Orta Doğu

Irak'ta politikacıların siyasi, ekonomik ve güvenlik alanındaki gelişmelerinin hangi yöne doğru eğileceği hala pazarlık halindedir. Pazarlık konuları olarak özellikle Irak'ın komşularının gerçekleştirdiği güç yönetimi stratejisi ve güçlü ekonomik ve siyasi bağlar kurması tartışılmaktadır (ODNI, 2011, s.13). Irak'ta ekonominin düzelmesi ve siyasi yapılanmanın bozulmaması petrol fiyatlarının mevcudun altına düşmemesi ile gerçekleşebileceği öngörülmektedir. Özellikle 11 uluslararası konsorsiyumun Irak'ın petrol sahalarındaki yatırımları dâhilinde orta derece iş imkânı sağlayacağı öngörülmektedir (ODNI, 2011, s.14).

İran'ın hedefleri arasında ABD'nin girişim ve sponsorlarına karşı gelen grupları destekleyerek bölgedeki ABD ve İsrail çıkarlarını sekteye uğratarak kendi bölgesel güç kapasitesini artırmanın yattığı değerlendirilmektedir. Aynı zamanda Çin ve Rusya ile iş birliğine devam etmesinin Batı ekonomilerine ve ABD'nin bölgedeki nüfuzuna karşı ileri seviye askeri ekipmanlar elde ettiği gözlemlenmektedir. Ayrıca Asya, Latin Amerika ve Doğu Avrupa ülkeleri ile siyasi ve ekonomik bağlar kurma çabası içerisinde olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.15).

Yemen'de başta Ali Abdullah Salih'in çok sayıdaki siyasi, güvenlik ve gelişme zorluklarıyla mücadele etmesi ile birlikte ülkedeki güç odaklarının kontrolünü tekrar eline almaya çalıştığı belirtilmektedir. Hükümet kanadındaki bozulmalar ABD'ye ve bölgesel çıkarlarına büyük tehditler teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Özellikle Arap Yarımadası El Kaide'sinin daha etkili saldırılar tasarlaması ve düzenlemesinin önünü açacak olup, mevcut sivil rahatsızlık ve kötüleşen insani ve sosyo-ekonomik problemleri artıracığı öngörülmektedir. Her ne kadar Yemen'in kısa vadeli petrol fiyatlarındaki yükseliş neticesinde ekonomisinin toparlanma aşamasına geçtiği değerlendirilse de gelecek on yıl içerisinde ülkenin azalan petrol ve su rezervlerinin, ekonomik çeşitliliğin azlığının, yaygın yozlaşmanın, hızlı nüfus büyümesinin, okuryazarlık oranının düşüklüğünün, işsizliğin ve yüksek orandaki yoksulluğun devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.15).

Avrasya Kıtası

Rus ekonomisinin 2008-2009 krizinden büyüme ile geri döndüğü gözlemlenmektedir. Fakat Rus liderler geçen on yıldaki hızlı büyümenin kendini tekrar etmeyeceğini, hükümetin yeni sosyal programlar ile birlikte altyapı ve savunmaya daha fazla bütçe ayıracağını belirtmektedir. Bunun sonucunda petrol dışı gelir elde etmek için harcanan çabanın azalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.19). Rusya'nın küresel ekonomik krizden etkilenmesine rağmen 2010 yılındaki büyüme raporlarının güçlü olduğu ve reel üretimin 2011 yılında yüzde 4.4 oranında artması beklenirken, maaşlarda yapılan iyileştirme neticesinde gıda fiyatı şoku engellenmiş ve ülkenin küresel durgunluktan korkulandan daha düşük seviyede işsizlik ve yolsuzlukla çıktığı değerlendirilmektedir (The World Bank in Russia, 2011, s.3). Kafkasya'daki çözülmemiş çatışmaların ve bazı Orta Asya ülkelerinin kırılgan yapısı Avrasya'da bir parlama noktası oluşturacağı değerlendirilmektedir. Rusya'nın Gürcistan'daki ayrılıkçı gruplar ile olan siyasi ve ekonomik bağları neticesinde

bölgedeki tansiyon yükselmeye devam etmektedir. Gürcistan'ın Rusya ve Kuzey Kafkasya'daki çeşitli etnik gruplar ile olan kamusal çatışmaları da bu gerilimi artırdığı belirtilmektedir (ODNI, 2011, s.20).

Latin Amerika Kıtası

Latin Amerika ve Karayipler'de demokratik prensipler ve ekonomik büyüme yönündeki emareler pozitif olarak algılanmakta fakat uyuşturucu kaçakçılığı ile iltisaklı şiddet eylemleri, demokratik özgürlüklerin sınırlandırılması adına gerçekleştirilen popülist faaliyetler, doğal afetler gibi sebepler ile mücadele devam ettiği vurgulanmaktadır. Bölgesel bütünlüğün sağlanması adına gerçekleştirilen faaliyetler ise Venezuela ve Brezilya'nın ABD nüfuzunu sınırlandırmaya çalışması ile birlikte zorlaşmakta iken ideolojik farklılık ve bölgesel rekabet sebebiyle uygulamaya geçemediği belirtilmektedir (ODNI, 2011, s.21). Çünkü Brezilya'nın önderliğinde, üretim sektörü politikalarına olan ilginin eşlik ettiği aktif teknoloji politikalarına duyulan ihtiyaç konusunda daha yaygın bir anlayış oluşmuş olmasına rağmen geçmişte olduğu gibi farklı ideolojilerin kendine zemin bulması neticesinde Latin Amerika ülkelerinin ekonomik gidişatlarının değişkenlik göstermeye yatkın olduğu değerlendirilmektedir (Ocampo ve Ros, 2011, s.26). Venezeula'da Chavez'in ekonomiyi yanlış yönetmesiyle birlikte hızla artan suç oranları en azından seçimsel sorunlara yol açarken, Venezuela %30'luk bir enflasyon ve ekonomik küçülme sebebiyle zor zamanlardan geçmektedir (ODNI, 2011, s.23). Küba ekonomisinin bozulmasının neticesinde Raul Castro'nun sert ekonomik hareketler içerisinde bulunması ile birlikte önümüzdeki yaz 500.000 devlet memurunun ve daha sonrasında 500.000 daha devlet memurunun işten çıkartılacağı duyurusunu yapmasıyla birlikte halkta büyük bir huzursuzluk ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda nikel ithalatının ve turizm gelirlerinin azalmasının krizi daha da büyötmekte olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.23). Bu süreçte İran tarafından Latin Amerika'daki ittifak arayışı çoğu devlet tarafından soğuk karşılanmakta olsa da Tahran yönetiminin ekonomik ve diğer teşvikler ile bölgede nüfuzunu artırmaya çalışacağı değerlendirilmektedir. Bolivya ve Ekvador ile kurmuş olduğu ticaret ve yatırım anlaşmaları neticesinde bu ülkeler İran'dan finansal yardım, yatırım ve güvenlik teknolojilerindeki uzmanlığından yararlanmak istedikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.25).

Ekonomik Espiyonaj

ABD'nin ulusal güvenliğine tehditlerin temelinde yabancı istihbarat organizasyonlarının öncelikli hedeflerinin ABD'nin siyasi, askeri, ekonomik ve diplomatik varlığı olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.25). Bu perspektiften hazırlanan bir başka raporda Çin'in ekonomik espiyonaj konusunda sürekli toplayıcılık yüklendiği, Rusya'nın ise her açıdan veri toplayarak sofistike operasyonlar gerçekleştirdiği bahsedilmektedir (Office of the National Counterintelligence Executive, 2011, ss.5-6). ABD'nin ekonomik yapısının ve hükümet güvenliğinin siber güvenlik ile doğrudan ilişkili olduğu konusu üzerindeki değerlendirmeler geçtiğimiz senelerdeki raporlar ile büyük benzerlik göstermektedir dolayısıyla bu çalışmada yer almayacaktır.

Küresel Ekonomi

ABD için potansiyel ekonomi güvenliğine karşı en büyük tehditlerden biri olarak uluslararası ticaret ve yatırım akışındaki dengesizlikler olması değerlendirilmektedir. Bu dengesizlikler ile nasıl mücadele edileceğine hususunda gerçekleşen olağanüstü anlaşmazlıklar neticesinde uluslararası ticaret ve finans alanında etkili işbirliği için umutlar azalmakta olup çeşitli stratejik konularda işbirliği potansiyelinin azaldığının altı çizilmektedir (ODNI, 2011, s.28). Bu perspektiften değerlendirildiğinde çok taraflı ticaret sisteminin kurulmasının ikili ve bölgesel ticaret anlaşmalarının cazibesini azalması ile birlikte bu anlaşmalarının çoğunun tarife taahhütlerinin ötesine geçmekte olması ile birlikte politika alanlarına yönelik ilişkin hükümleri içermesi sebebiyle (WTO, 2011, s.197) ABD'nin bu konuda sadece küresel ekonomik gücünü değil aynı zamanda nüfuzunu kaybetme tehdidi altında olduğu görüşünün ortaya çıkabileceği söylenebilir. Gelişmekte olan ekonomilerdeki güçlü büyüme ile gelişmiş sanayi ülkelerindeki düzensiz genişleme arasındaki dengesizliğin 2010 yılında önemli bir noktaya geldiği belirtilmektedir. Bu duruma örnek teşkil edecek ülkelerden Çin, ihracatta büyük bir toparlanma ve canlı iç ekonomik aktiviteler ile birlikte, ithalatta da keskin bir büyüme elde ederek çift haneli büyümeye yakın bir büyüme kaydettiği değerlendirilmektedir. Asya'da bu şekildeki üretim kapasitesinin artmasının neticesinde Latin Amerika ve diğer ülkelerdeki emtia üreticilerinin ihracatını teşvik edecek uygun ortamı oluşmasına sebebiyet verdiği değerlendirilmektedir. (ODNI, 2011, ss.28-29).

Gelişmekte olan piyasalardaki finansal otoriteler iç faiz oranlarını yükseltmek istememektedirler. Eğer yükseltirlerse dövizin kur üzerindeki etkilerinin rekabet gücünü zayıflatan bir etken olduğunu değerlendirmektedirler. Her ne kadar büyük finansal sermaye hareketinin arkasındaki güçler gelişmekte olan piyasalara artan yatırımcı güveni, özel girişim için devlet desteği ve mantıklı mali ve para politikaları gibi gelişmelere yol açacak olsa da risk değerlendirmelerinin hatalı olduğu ortaya çıkarsa, ekonomileri ve hükümetleri istikrarsızlaştıracak sermaye hareketlerinin ani bir şekilde geriye dönmesi mümkün olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.29). Çin bu konularda aktif olarak kendi ekonomisini yönetmekte, faiz miktarlarını düzenlemektedir. Örneğin faiz oranlarını düşürerek inşaat sektörünü canlandırmış fakat mülk fiyatlarını fazlasıyla artırmıştır (ODNI, 2011, s.29). Çin'in politikalarındaki değişim neticesinde 2010 yılında Çin'e yönelik yabancı yatırımcı sermaye akışının 61 milyar dolar civarında (Davies, 2013, ss.11-12) olmasının Çin ekonomisinin kalkınmasındaki verdiği güveni ve bu güvenin olumlu geri dönüşünün bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Petrol üreten ülkeler 2008'in sonunda erteledikleri projeleri tekrar devreye sokmaya başlamışlardır. Bu başlangıcın altında ham petrole olan ihtiyaç ve rafine ürünlerin küresel toparlanma süreci ile doğru orantıda olmasının yatığı değerlendirilmektedir. Fakat gelecekte Çin ve diğer büyüyen ekonomilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek seviyeye gelmesi konusunda soru işaretleri bulunmaktadır. Dolayısıyla yüksek petrol fiyatları ve değişkenlik konusunda şüphelerin devam ettiği ABD istihbarat topluluğu tarafından değerlendirilmektedir (ODNI, 2011, s.30).

Değerlendirme

2011 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Asya Kıtası”, “Orta Doğu”, “Avrasya Kıtası”, “Latin Amerika”, “Ekonomik Espiyonaj” ve “Küresel Ekonomi” temelinde değerlendirilmektedir.

“Asya Kıtası” temasında Pakistan'daki gelişmeler neticesinde ABD'nin gerek Çin'e yönelik alternatif üretim trenindeki aksama gerekse Taliban'ın desteklenmesi nedeniyle Afganistan'daki istikrarlı ortamın bozulmasına yönelik ekonomik çıkarların tehdidi Pakistan'ın tehdit değerlendirme raporu içerisine dâhil edilmesine sebep olmuştur. Çin ve Pakistan'ın ekonomik büyümesi ve Hindistan'ın çıkarları doğrultusunda Çin ile yakın ilişkiler kurmasının muhtemel olduğu söylenebilir. Bu durumun Çin'in küresel ekonomideki

payının artışına sebebiyet vererek ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilebilir.

“Orta Doğu” teması dâhilinde Irak'ın siyasal durumunun ABD'nin bölgedeki çıkarlarını tehdit etmesinin altında terörizm tehdidi olması ile birlikte İran ile gerçekleştirilen ticari anlaşmaların olması, bu noktada Rusya, İran ve Çin ittifakına yakınlaşmasından veya fayda sağlamasından kaynaklanan bir ekonomik tehdit algısı olduğu değerlendirilebilir.

“Avrasya Kıtası” temasındaki tehdit algısının temelini yaratan Rusya'nın ekonomik krizden oluşabilecek etkileri minimuma indirgeyerek Kafkasya'daki istikrarsız ortamdan faydalanabileceği ve bu noktada ekonomisine fayda sağlayabileceğinin öngörüldüğü söylenebilir. Rusya'nın en önemli gelir kaynağı olan enerji kaynaklarının artık başka sektörleri beslemesi durumunda ABD'ye rakip oluşturabilecek kadar finansman sağlanmasını mümkün olabileceği düşüncesinin de Rusya'nın ekonomik tehdit olarak algılanmasına sebebiyet verebileceği değerlendirilmektedir.

“Latin Amerika Kıtası” teması ile iç içe geçen uyuşturucu kaçakçılığının ve bazı siyasal davranışların bölgedeki düzenli gelişmeleri etkileyebileceği, Venezuela'nın ve Brezilya'nın çeşitli girişimleri neticesinde ABD'nin bölgedeki nüfuzunun azalmasına sebep olabileceği öngörülmektedir. Uluslararası güç dinamiklerinin boşluk kaldırmaması neticesinde ABD'nin rakibi olarak değerlendirilen Çin ve Rusya'nın bu bölgede ekonomik olarak nüfuz elde etmesi ile birlikte siyasal nüfuz elde etme sürecine de girebilme ihtimalinin ABD için ekonomik ve siyasal bir tehdit yarattığı söylenebilir. Ayrıca Chavez'in ekonomiyi yönetme biçiminden ve Raul Castro'nun sert ekonomik hamleler içeren faaliyetleri neticesinde bir göç dalgasının oluşmasından da endişe duyulduğunun altının çizilmesi gerekmektedir.

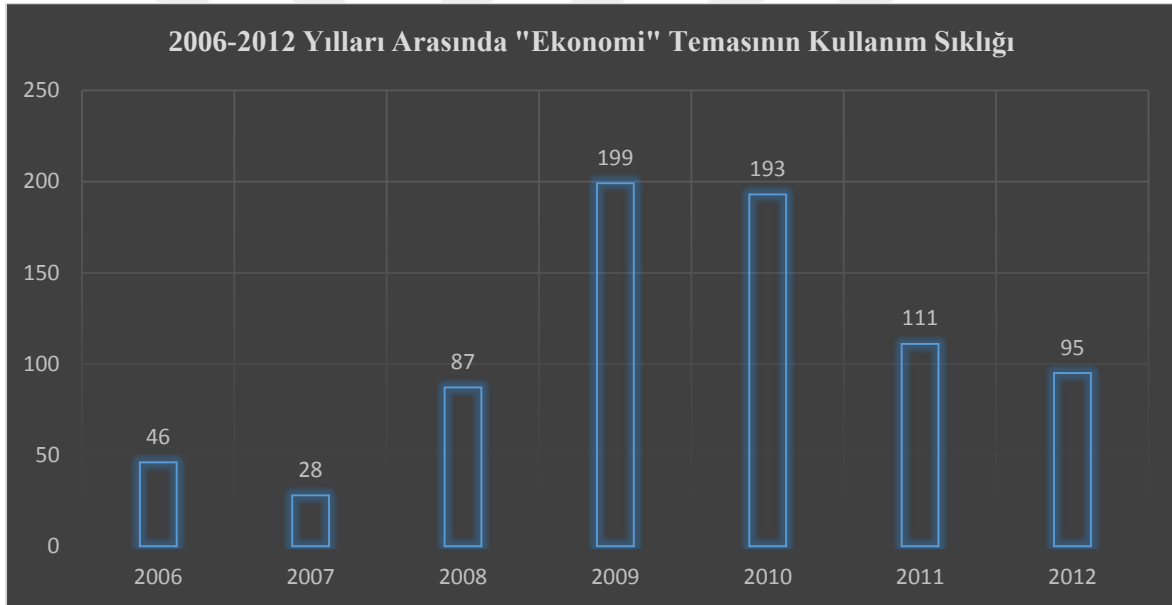
Rusya ve Çin'in “Ekonomik Espiyonaj” çalışmaları ve siber saldırıları neticesinde ABD'nin hatırı sayılır oranda bir tehdit altında olduğu görülmektedir. Çin'in hem yatırım alan hem de yatırım yapan bir ülke pozisyonunda bulunması ile birlikte büyüyen ekonomisinin, ticari anlaşmalardaki ikili siyasal zorunlulukları kullandığı söylenebilir. Bu siyasal zorunlulukların Çin'in nüfuz artırma politikalarına önayak olabileceği ve bunun neticesinde de ABD'nin küresel olarak ekonomik nüfuzunun azalabileceği endişesi

neticesinde, küresel ekonomik gidişatın ABD için bir ekonomik tehdit teması haline geldiği söylenebilir.

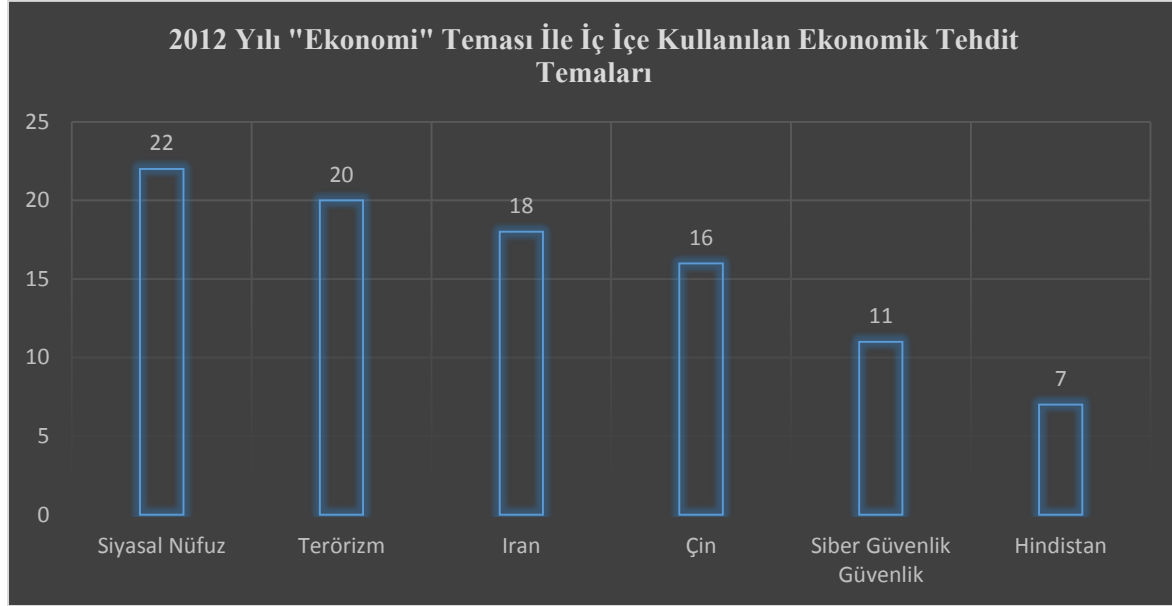
“Küresel Ekonomi” temasının doğrudan bu temalarla iç içe geçmesi neticesinde ayrı bir bölüm oluşturulmamıştır. Küresel ekonominin ABD için önemli aktörleri ve çıkarlarına oluşturulan tehditlerin temelini oluşturan temalar yukarıda detaylı bir biçimde verilmiştir.

3.7. ABD’nin 2012 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.7: 2006-2012 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.7.1: 2012 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2012 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 95 kez gerçekleşmiştir. “Terörizm ve Ekonomi”, “Siber ve Ekonomik Espiyonaj”, “Asya Kıtası”, “Küresel Ekonomi”, “Orta Doğu”, “Avrasya Kıtası”, “Latin Amerika”, “Sınırşan Suç” ve “Çevre Güvenliği ve Sağlık” temelinde değerlendirilmektedir. “Ekonomi” temasının kullanım trendindeki azalmanın sebebinin ekonomik olarak küresel kalkınma hamlelerinin artması ile birlikte küresel ekonomideki iyi gidişatın olduğu söylenebilir.

Terörizm ve Ekonomi

El-Kaide ve iltisaklı terör örgütleri çekirdek kadronun durumundan bağımsız olarak uluslararası bir güç haline gelmekte, terör örgütleri ve cihatçı harekete sempati duyan kişiler eleman temin, finansman kazanımı, patlayıcı ve silahlara ve son olarak da operasyonlar düzenlemek için ihtiyaç duydukları güvenli yerlere erişim sağlayabilmekte olduklarının altı çizilmektedir (ODNI, 2012, s.2). ABD istihbarat topluluğu El-Kaide’nin niyetleri dâhilinde ekonomik saldırılar ve büyük kayıpların hedeflendiği bu sebeple ABD ve ABD’nin denizaşırı çıkarlarına yönelik saldırılar düzenleyebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.3). Arap Yarımadası El-Kaide’sinin lider kadrolarına zarar verilmeye devam edilmesine rağmen saldırı düzenlemek için finansman sağlayan kişilerin varlığının devam ettiğinin tespit edildiği söylenmektedir (ODNI, 2012, s.3).

Siber ve Ekonomik Espiyonaj

ABD için siber tehditler ülkenin kritik altyapısına ve ekonomik güvenliğine büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durumun sebebinin iletişim teknolojilerinin neredeyse bütün modern toplum ihtiyaçlarının temelinde yatması olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.7). 2011 yılında belirtildiği üzere Çin ve Rusya gibi ülkelerin ekonomik espionaj çalışmalarının devam ettiği değerlendirilmekte, bu sayede çeşitli proje ve fikri sınai hakları bedelini ödemeksizin elde etmekte olduğu gözlemlenmektedir (ODNI, 2012, s.7). Bu konuda çeşitli yabancı istihbarat teşkilatlarının ABD hükümetini ve ABD'nin özel sektörünü zayıflatmak, ulusal güvenliği zedelemek ve ekonomik veri elde etmek amacıyla sürekli olarak faaliyet gerçekleştirdikleri değerlendirilmektedir. Bu girişimlerin sürekli olarak değişmesi ve devamlı olarak devam etmesi neticesinde alınan tedbirlerin yeterliliğinden şüphe duyulmaktadır (ODNI, 2012, s.8). Sadece dış tehditler değil aynı zamanda iç tehditlerin de olduğu unutulmamalı, sızıntı riskine karşı tedbirler alındığının altı çizilmektedir (ODNI, 2012, s.8). Çin, Rusya ve İran tarafından gerçekleştirilen ekonomik espionaj çalışmaları başarılı ve saldırgan bir tavırla gerçekleşirken özellikle İran istihbaratının ABD'ye yönelik geliştirdiği siber kapasite geçtiğimiz yıllarda hatırı sayılır bir miktarda artmış olduğu ve derinlik kazandığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.8). Özellikle Eylül 2012 yılında yayımlanan bir raporda Bank of America, Morgan Chase ve Citigroup'a ait siteler de dâhil olmak üzere birçok ABD finans kurumunun saldırıya uğradığı ve bu saldırıların rastgele bilgisayar korsanları tarafından değil büyük olasılıklı İran tarafından finanse edilerek İran'a uygulanan yaptırımlara misilleme niteliği taşıdığı değerlendirilmektedir (Siboni ve Kronenfeld, 2012, s.89).

Asya Kıtası

Hindistan'ın, Afgan hükümetini destekleme ve bağımsızlığını koruma yönündeki davranışlarının altında Afganistan'ın doğal kaynakları üzerine yapılan yatırımları olduğu belirtilmektedir. Bu süreçte Yeni Delhi yönetimi Afganistan'ın doğal kaynaklarını stratejik ve ekonomik olarak kıymetli bulunduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.12). Hindistan'ın getirisi oldukça yüksek olabileceğini değerlendirdiği “madencilik, altyapı, telekomünikasyon, tarımsal ve küçük ölçekli endüstriler, sağlık, ilaç, eğitim ve bilgi teknolojileri konusunda Afganistan ile iş birliği yapmaya istekli olmasının yanı sıra yer altı

kaynaklarında yaklaşık 1 trilyon dolarlık bir rezerve sahip olan Afganistan'a bu konularda yatırım yapmak istediği kıymetlendirilmektedir (Price, 2013, s.5).

Küresel Ekonomi

Küresel ekonomi ve iç istikrarsızlık potansiyeli ile ilgili endişeler de 2011 yılında artış göstermiş olup Çin'in dış baskıya karşı direncini ve ABD niyetleri konusundaki şüphesini artırdığı, Avrupa'daki borç sorunlarının küresel sonuçlarının dış talebi ve Çin'in GSYİH büyümesini azaltacağı endişeleri nedeniyle enflasyonla mücadeleden büyümeyi desteklemeye odaklandıkları için Çin ekonomi politikaları gözden geçirilmeye başlandığı söylenebilir. Çin GSYİH büyümesi, çoğu ülkenin gıpta ettiği seviyelerden de olsa da bu yıl boyunca yavaşladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.13). Yeni ekonomik şoklar ve çözülmemiş finansal gerginlikler 2008-2009 küresel ekonomik kriz sonrasında yeni başlayan ekonomik toparlanma, 2011 yılında küresel ekonomi için önemli olan ülkelerin, emtia piyasalarında değişkenliğin artmasına neden olan bir dizi şok ile karşı karşıya kalması raporda belirtilmektedir (ODNI, 2012, s.28). Şokların ticari faaliyetlerde yaygın bozulmalara ve nihayetinde rejimlerde değişikliklere neden olan Arap Baharı ayaklanmalarını da kapsamakta olduğu değerlendirilmektedir. Mısır'da 11 Şubat'ta ordu adına iktidara gelen Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi'nin birincil önceliğinin makroekonomik düzenin sağlanmasından ziyade siyasal istikrar sağlanmasından yana olduğu fakat Mısırlıların önceliğinin demokratikleşmeden ziyade ekonomik kaygılar ile hareket ettikleri değerlendirilmektedir (Springborg, 2011, ss.427-428) Nükleer bir trajediye ve üretim tedarik zincirlerinde önemli aksaklıklara neden olan Japonya'da gerçekleşmiş olan deprem ve tsunami de küresel ekonomi ve Japonya'nın ekonomisine büyük zararlar verdiği gözlemlenmektedir. Bu süreçte Avrupalı liderlerin finansal market güvenini sağlayamaması ve borçlarla mücadele eden Avrupa ülkelerinin durumu ortak para birimi olan Euro'nun istikrarına zarar vermekte, yüksek işsizlik ve kredi kıtlığı sebebiyle Avrupa ülkeleri zor zamanlar geçirdiği belirtilmektedir(ODNI, 2012, s.28). Başka yerlerde, çok sayıda hükümetin, yılın ilk yarısında keskin bir şekilde yükselen ve 2010 yılına göre ortalama %25'ten fazla yükselen gıda ve enerji fiyatlarıyla mücadele etmek durumunda kaldığı değerlendirilmektedir. Küresel ekonomik faaliyet ve kurumsal karlılık için yakın vadeli beklentiler konusunda artan karamsarlık ortamında, 2011'in sonlarından itibaren, hisse senedi piyasalarının hemen hemen her büyük finans merkezinde keskin bir şekilde düşüş yaşadığı gözlemlenmiştir. Almanya, Fransa, Japonya, Çin, Hindistan, Brezilya ve Türkiye'de

yüzde 15 ila 25'lik bir düşüş olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2012, s.28). Mısır ve Yunanistan gibi ekonomik olarak hassas ülkelerin borsalarında neredeyse yüzde 50 düşüş gösteren çok daha büyük kayıpların yaşandığı değerlendirilmektedir. Ocak 2011'de IMF, küresel ekonomik büyümenin 2010 yılında elde edilen yüzde 5,1'lik büyümeden 2011'de yüzde 4,4'e ve 2012'de yüzde 4,5'e kadar düşeceğini öngörmüştür (ODNI, 2012, s.28). Ancak Eylül ayına kadar öngörülerini hem 2011 hem de 2012'de yüzde 4'lük bir büyümeye indirmek durumunda kaldı. Birçok analizci, 2011'in son aylarında büyüme tahminlerini düşürüyordu ve çoğunluklu olarak analizciler, Euro bölgesi ve bazı gelişmekte olan piyasa ülkeleri için muhtemel kısa bir durgunluk öngördüğü değerlendirilmiştir (ODNI, 2012, s.28).

Orta Doğu

Arap dünyası, ABD'nin Orta Doğu'daki olayları etkileme yeteneğine meydan okuyacak bir kargaşa ve değişim dönemindedir. Arap siyasetini değiştiren bu kargaşayı şekillendiren unsurlara bakıldığında; büyük genç nüfus için sürekli işsizlik, eşitsizlik ve yolsuzluk ile ilgili geniş çaplı pasif direnişi harekete geçirmek için muhalif gruplar tarafından ekonomik zorlukların farkındalıklarının artırılması neticesinde siyasal değişimi etkileyen bir yapı içerisinde olduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2012, s.14). Arap Baharından etkilenen Mısır, Libya, Suriye ve Tunus gibi ülkeler ekonomik olarak sorunlarla yüzleşmektedir. Libya'da petrol üretimi hatırı sayılır bir biçimde azalmış, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar büyük negatif etkiler sergilemiştir. Libya'da 2011 yılından önce petrol üretiminin yaklaşık olarak günlük 1.65 milyon varil civarında olmasına rağmen 2010 yılı ve 2011 yılının başlarında 450 bin varil üretimine kadar düşmüştür (U.S. Energy Information Administration, 2021). Fakat farklı olarak Tunus'ta ekonomik büyüme ve iş imkânı sağlaması konusundaki politikaları önümüzdeki senelerde ekonomik kalkınmanın ortalama bir şekilde gerçekleşeceği yönündeki değerlendirmelere yol açmaktadır (ODNI, 2012, s.14). Tabi ki bu yeni bölgesel yapılanma Arap dünyası ile ABD'nin stratejik ortaklıklarına darbe vurma ihtimalinin söz konusu olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.14). Libya'da Muammer Kaddafi'nin yenilgisinin sonucunda Libya'lı otoriteler uluslararası yardıma ihtiyaç duymakta, Libya ekonomisini, özellikle petrol üretimi ve ihracat kapasitesini tekrar kurmak konusunda yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilmektedir. Libya'nın büyümesi için petrol üretiminin tekrar başlatılması önem arz etmekte olduğu raporda vurgulanmaktadır (ODNI, 2012, ss.14-15). Bölgedeki devam eden istikrarsızlık sebebiyle El-Kaide ve iltisaklı terör örgütleri bağlantılar kurmak, destek toplamak ve çeşitli

faaliyetlerde bulunmak için gerekli olan zamanı elde etmektedirler. Devam eden huzursuzluklar kamusal hüsrarı artıracak, devlet gücünün erozyonuna sebep olacak ve El-Kaide'nin kullanabileceği ekonomik hatalara sebep olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.16). Arap Bahar'ının açılmasıyla birlikte değişkenlik gösteren bölgesel dinamikler İran'ın ekonomisini de etkilemekte, aynı zamanda uluslararası yaptırımlar neticesinde zor zamanlar geçirmektedir. Yeni ABD yaptırımları İran Merkez Bankasını hedef alırken bu durum uluslararası ticareti İran için oldukça zor hale getireceği değerlendirilmektedir. Eğer petrol fiyatlarındaki ani düşüş devam eder veya herhangi bir iç kriz oluşup da petrol ihracatını engellemezse mevcut ekonomik yapının rejimi yıkmak gibi bir sonuç doğurmayacağı belirtilmektedir (ODNI, 2012, s.17). Irak'ın ekonomik açıdan son yıllarda gelişme göstermesine rağmen finansal sistemini, kurumsallaşmayı, ekonominin dağılımını, şeffaflığı ve gerekli hizmetlerin sağlanması üzerine çalışmalarını yoğunlaştırması, altyapısını yeniden kurması ve yabancı sermayeyi ülkesine çekmeye çalışmasının gerektiği değerlendirilmektedir. 2010 ve 2011 yıllarındaki petrol üretimi ve yüksek petrol fiyatlarından elde edilen gelirlerin korunması gerekmekte olduğu belirtilmektedir. Fakat Irak'ın düşük istihdam oranları özel sektör ekonomisine geçiş konusunda sorunlar yaratmakta ve eğer işsizlik sorununa müdahale edilmezse iç huzursuzluklara sebebiyet vereceği öngörülmektedir (ODNI, 2012, ss.17-18).

Afrika Kıtası

Afrika kıtası, 2012 yılında çok çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Sahra altı Afrika toplu olarak neredeyse tüm ekonomik ve sosyal göstergelerin ortalamasının altında kalıyor ve genel kıta ekonomik ilerleme gösterse de Afrika kıtasındaki ülkelerin siyasi krizlere, demokratikleşme konusunda geri adımlara ve doğal afetlere karşı savunmasız kaldığı gözlemlenmektedir. Şiddet, yolsuzluk ve terörizmin ABD'nin çıkarlarının anahtarı olan bölgelerde Afrika'yı bir veba gibi sarma ihtimalinin yüksek olduğunu değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.18).

Avrasya

İç politikada Başkan Putin'in, Rusya'nın "yönetilen demokrasi" ve crony kapitalizm¹⁵⁶ olarak adlandırılan belirli zümrelerin zenginleştiği kapitalizm biçiminin sürdürülebilirliğini test etmeye devam edeceği öngörülmektedir. Baş gösteren sorunlara rağmen, reform veya liberalleşme unsurunun olmasından ziyade siyasi ve ekonomik sistemi korumaya yönelik davranışlar gösterme olasılığının daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Putin muhtemelen elitlerin birbiri ile uyumlu olduğu ortamı geri kazandırmaya, elitlerin varlıklarını korumaya ve elitlerin zenginleştirilmesi için yeni fırsatlar sağlamaya odaklanacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.20).

Latin Amerika

Latin Amerika, ekonomik büyümeyi sürdürmede ve demokratik ilkeleri derinleştirmede ilerleme kaydetmektedir. Küresel durgunluktan en çok etkilenen ülkelerden bazıları olan Şili, Peru, Brezilya, Kolombiya, Meksika ve Panama, yatırım sınıfı statüsü kazanmıştır. Latin Amerika'daki ülkeler, zaman zaman ABD nüfuzunu zayıflatmak için başka ülkeler ile ilişkiler kurarak bu ilişkileri derinleştirmek için çaba sarf etmektedir. Bu durumdan faydalanmak isteyen dış aktörlerin giderek artmakta olduğu öngörülmektedir. Bu ülkelerin Tahran ile ilişkileri, bazı bölgesel hükümetlere İran üzerinde bağımsız bir pozisyon belirleme, İran'ın ekonomik ve sosyal projeleri için mali yardım ve yatırım yapmaya çalışma fırsatı sunduğu değerlendirilmektedir. Rusya, bölgedeki çoğu ülke ile siyasi ve ticari ilişkiler kurmuştur. Çin, Latin Amerika'ya hatırı sayılır bir miktarda ekonomik yardımda bulunmakta ve bölgedeki büyük ekonomilerin başta Brezilya, Şili ve Peru'nun olmak üzere en büyük ticaret ortağı haline geldiği değerlendirilmektedir. (ODNI, 2012, ss.23-24). Küba'da Raul Castro adanın sallantıda olan ekonomisini diriltmek için çeşitli reformlar yapmaya çalışmakta fakat bunu yaparken siyasal kontrolü gevşetmemek için çaba sarf ettikleri değerlendirilmektedir. Chavez'in zayıflaması neticesinde Kübalı liderler yabancı yatırımcı portföylerini genişletmeye çalışmakta ve tedavüldeki para ve yabancı kredi miktarlarını artırmak için yeni yollar aramakta oldukları raporda belirtilmektedir. Bu süreçte Kübalı liderlerin ekonomik reformun siyasi bir açılım ve daha fazla bireysel haklar için

¹⁵⁶ İlgili literatür değerlendirildiğinde "kayırmacı kapitalizm" veya "kayırmacılık" olarak karşımıza çıkan crony kapitalizm teriminin doğrudan yolsuzluklar ve çıkar ilişkileri kuran siyasi kişiler veya siyasi bağlantıları bulunan şirketlere yönelik olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir (Aligica ve Tarko, 2014, s.158).

üzerlerindeki baskıyı artıracığından endişe ettikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.25).

Sınıraşan Suç

Sınıraşan organize suçun ABD'nin ekonomik ve ulusal güvenlik çıkarları için sürekli bir tehdit oluşturduğu ve bu tehdidin gelecekte hangi boyutlara evrilebileceği konusunda ABD İstihbarat Topluluğu'nun endişelendiği raporda açıkça vurgulanmaktadır. Suç örgütlerinin nükleer materyallerin dağıtılmasında ve terörizmin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynama potansiyelinin olduğu belirtilmektedir. Rus ve Avrasya kökenli organize suç örgütleri ile oligarklar arasındaki giderek artan bağlantılar, devlet veya devlet müttefiki aktörlerin gaz, petrol, alüminyum ve değerli metal pazarlarındaki rekabeti zedeleme ve potansiyel olarak ABD ulusal ve ekonomik güvenliğini tehdit etme kapasitesini artırdığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2012, s.26). Rus suç örgütlerinin suç faaliyetlerini korumak adına bazı yozlaşmış devlet yetkililerinden geniş ölçüde yararlandığı, hukuki durumlar dışında resmi kapasiteleri dışında istihdam edilen polisler veya güvenlik görevlileri tarafından korunmalarının sağlandığı ve yetkili kişilerin genellikle sessiz ortaklar olarak faaliyetlerin yürütülmesine ön ayak olduğu değerlendirilmektedir (Finckenauer ve Voronin, 2001, s.8).

Çevre Güvenliği ve Sağlık

Günümüzde ve öngörülebilir gelecekte, su kıtlığı ve kirlilik muhtemelen önemli ABD ticaret ortaklarının ekonomik performansını olumsuz yönde etkileyeceği kanaati raporda belirtilmektedir. Ayrıca ülkelerin elektrik enerjisi üretmek veya üretim ve kaynak çıkarımını sürdürmek ve genişletmek için yeterli temiz su kaynağına sahip olmaması durumunda ekonomilerin zarar göreceği öngörülmektedir (ODNI, 2012, s.29).

Mayıs ve Temmuz ayları arasında Almanya'da 3.500 kişiyi enfekte eden mikrop lu filizlerle ilişkili koli basili salgını, 855 kişide hayatı tehdit eden komplikasyonlara neden olduğu ve 53 kişinin ölümüyle sonuçlandığı belirtilmektedir. Kaynağı hızlı bir şekilde tanımlayamamanın neticesinde can kayıplarına yol açan koli basilinin ekonomiye faturası yaklaşık 1 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir (ODNI, 2012, s.30). Yapılan bir araştırma neticesinde pandemiye dönüşebilecek hastalıklar ile mücadele politikalarının

küresel çapta koordineli bir şekilde uygulanmasının yaklaşık 27 yıl içerisinde gerçekleştirilebilirse önümüzdeki 100 yıl için yaklaşık olarak küresel ekonomide 344 milyar dolar ile 360 milyar dolar arasında bir tasarrufun sağlanabileceği öngörülmektedir (Pike ve diğerleri, 2014, s.1).

Değerlendirme

2012 yılı ekonomik tehdit temaları genel olarak “Terörizm ve Ekonomi”, “Siber ve Ekonomik Espiyonaj”, “Asya Kıtası”, “Küresel Ekonomi”, “Orta Doğu”, “Avrasya Kıtası”, “Latin Amerika”, “Sınırşan Suç” ve “Çevre Güvenliği ve Sağlık” temelinde değerlendirilmektedir.

“Terörizm ve Ekonomi” temasının temelinde El-Kaide ve iltisaklı terör örgütlerinin bu örgütlere ve harekete sempati duyan kişiler aracılığıyla terör saldırıları ve örgütün devamlılığının sağlanması için gerekli olan finansmanı elde edebilmesi neticesinde doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Bu noktada El-Kaide ve iltisaklı terör örgütlerinin finansman ihtiyacını sağlamak adına ABD’nin ekonomik altyapısına yönelik faaliyetlerde bulunabileceği öngörülmürken aynı zamanda by tür örgüt ve yapılanmaların finans merkezlerine saldırılar düzenlemesinin de muhtemel olabileceği tahmin edilmektedir. Bu noktada siber saldırılara maruz kalan ABD, 2012’de gerçekleşen siber saldırıların İran temelli olduğunu, İran faaliyetin sorumluluğunu üstlenmemiş olsa da, ABD yetkilileri tarafından İran hükümetinin ABD finans sektörüne yönelik dağıtılmış hizmet reddi (DDoS) saldırılarını yönlendirmede en azından gayri resmi bir rolü olduğunu varsaymaktadırlar (Iasiello, 2013, s.11). Bu noktada terörizm ve terörizmin finansmanının ABD’nin ekonomik altyapısına yönelik sonuçları olabilmesi endişesi kapsamında ekonomik tehdit algısını tetiklediği söylenebilir.

Bu perspektif ile doğrudan bağlantılı olarak “Siber ve Ekonomik Espiyonaj” teması karşımıza çıkmaktadır. Bu tema dahilinde ABD’nin kritik altyapısına yönelik olan saldırılar ve ekonomik espionaj faaliyetlerinin olması neticesinde Çin ve Rusya gibi ülkelerin düzenli olarak bu faaliyetleri devam ettirdiği belirtilmektedir. Çin ve Rusya tarafından elde edilmiş çeşitli proje ve girişimlerin bilgisi dolayısıyla ABD’nin ulusal güvenliğinin yanı sıra ekonomik olarak fayda sağlayabileceği sektörlerdeki gücünün azalabilme potansiyeli neticesinde ekonomik tehdit algısının tetiklendiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda

bu projeler içerisindeki kişilerin Çin ve Rusya gibi ülkelere bilgi sızdırması gibi ihtimallerin de üzerinde durulduğu değerlendirilmektedir.

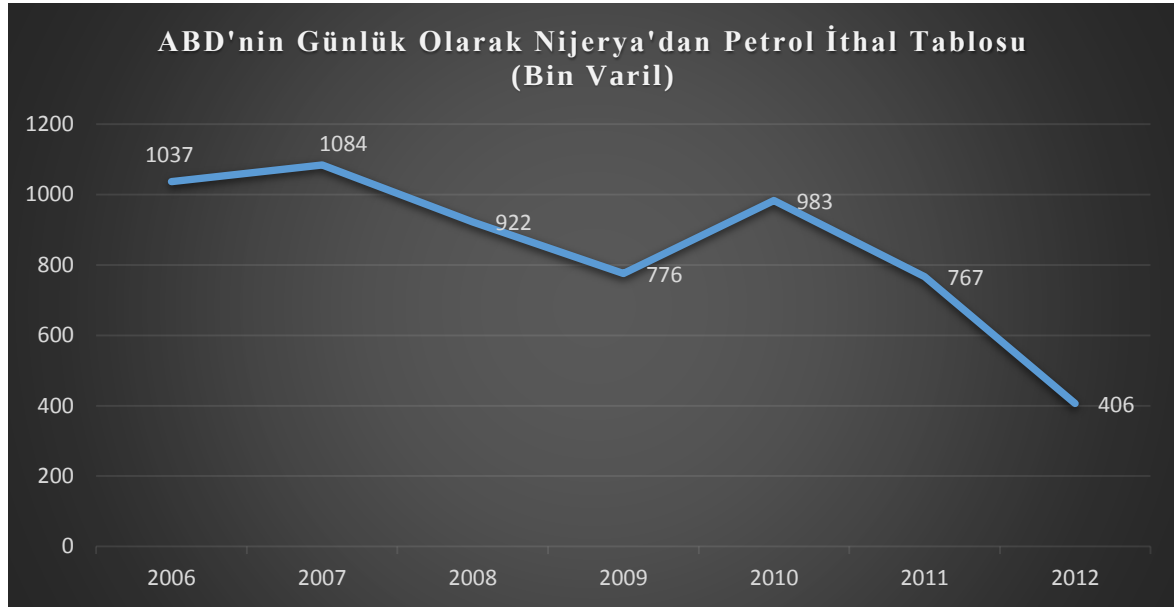
“Asya Kıtası” temasındaki gelişmelere bakıldığında Hindistan’ın Afganistan içerisine yaptığı ve yapmayı planladığı yatırımların sonuçlarının ABD’nin Afganistan’daki çıkarlarına zarar verme ihtimali olduğu değerlendirilebilir. Bu noktada ortaklaşa çalışmanın olmayacağı yönündeki gözlemin temelinde ABD’nin ekonomik çıkarlarını zedeleyebileceği düşüncesi düzlemsel analiz istihbarat hatasını doğurmaktadır. Ortaklaşa bir kalkınma hamlesine destek çıkmaktan kaçınan ABD’nin temel amacının uydu devlet oluşturma veya bölgeyi istikrarsızlaştırma çabasına işaret ettiği söylenebilir. Afganistan’da işgalci konumunda bulunan ABD’nin gerekli altyapı çalışmaları veya yatırımlarının güvenliğini sağlayamaması durumunda gerek prestijinin zarar görmesi gerekse ekonomik olarak yatırım getirisinin elde edilememesi durumunun bu noktada bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir.

“Küresel Ekonomi” temasının içerisinde bulunan Çin temasının doğrudan Çin’in bölgesel nüfuz elde etme girişimlerini ticari zemine oturtmaya çalışması ile ilişkilendirmek yanlış olmaz. “Orta Doğu” teması ile doğrudan ilişkili olan “Küresel Ekonomi” teması Arap Baharı¹⁵⁷ çerçevesinde şekillenen ayaklanmaların bölgedeki istikrarı tamamen zedelemesi ve bu noktada dış ülkelerin müdahalelerine açık hale gelmesi neticesinde tehdit olarak görülmektedir. Bu noktada oluşmuş olan Batı karşıtlığı algısının Çin’in ve Rusya’nın işine yarayabileceği ve özellikle Çin’in bu bölgelere yapacağı yatırımlar ile nüfuz artırma politikasını güçlü bir şekilde idame ettirebileceği değerlendirilebilir. Aynı zamanda bölgedeki istikrarsızlığın ekonomilerdeki gerilemeler ile doğrudan ilişkilendirilebileceği düşünülürse Çin’in kendine yeni pazarlar oluşturmalarının önünün açılacağı, aynı zamanda El-Kaide gibi terör örgütlerinin kendilerine finansman sağlamak için alan elde edeceği ve bölgede ABD nüfuzunun giderek zayıflayacağı söylenebilir.

“Afrika Kıtası”na yönelik ekonomik tehdit algısının bölgedeki siyasal istikrarsızlık ve ülkelerin demokratikleşme konusunda geri adım atması ile birlikte ABD’nin petrol alımı yaptığı ülkelerdeki durumun etkilenmesi neticesince ABD’nin ekonomik tehdit algısının oluştuğu değerlendirilebilir.

¹⁵⁷ 2010 yılının Aralık ayında seyyar sebze satıcısı Tunuslunun kendisini yakarak ve başta izole bir eylem olduğu düşünülen olayın büyüyerek Arap dünyasındaki bazı otokratik rejimlerin yıkımına sebep olan ve bölgede değişken oranda şiddete sebebiyet veren (Campante ve Chor, 2012, s.167) protesto ve ayaklanmaların tamamına denmektedir

Çizelge 3.7.2: ABD'nin günlük olarak Nijerya'dan petrol ithal tablosu (bin varil)¹⁵⁸

Çizelge 3.7.2’deki azalan petrol ithalatının raporlarla birlikte değerlendirilmesi sonucunda ABD’nin başka petrol pazarları arama sürecinde harcayacağı iş gücü bakımından maliyetin yanı sıra bölgedeki nüfuzunu da kaybetme ihtimalinin olduğu söylenebilir.

“Avrasya” bölgesindeki gelişmelerin ABD için doğrudan ekonomik bir sonuç doğurmamasına rağmen ekonomik tehdit çerçevesi içerisinde değerlendirilmesinin temel sebebinin Rusya’daki oligarkların çeşitli suç örgütleri ile iş birliği içerisinde olduğu iddiası ve bu suç örgütlerinin ABD içerisinde de kendileri yer bulabilmesi ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Bu noktada “Sınır aşan Suç” temasının Avrasya teması ile iç içe geçtiği ve rakip olarak görülebilen bir ülkedeki gelişmelerin küreselleşme neticesinde nasıl sonuçlar doğurabileceğine bir örnek teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Tabi ki bu konuda sadece örgütlerin kendileri değil zaman zaman organize suç örgütleri ile iş birliği yapan terör örgütlerinin de bu durumdan karlı çıkmasının ABD’nin ekonomik çıkarlarına ve ulusal güvenliğine bir tehdit oluşturabileceği söylenebilir (Sanderson, 2004 s.50; Shelley ve Picarelli, 2002 s.313; Finckenauer, 2005, s.65).

“Latin Amerika” bölgesindeki bazı ülkelerin Çin, Rusya ve İran gibi ülkelerle iyi ilişkiler kurarak üzerlerindeki ve bölgedeki hâkim ABD nüfuzunu zayıflatmaya yönelik girişimlerde bulundukları, çeşitli ticari anlaşmalarla Çin, Rusya ve İran’ın nüfuzunu bölgeye

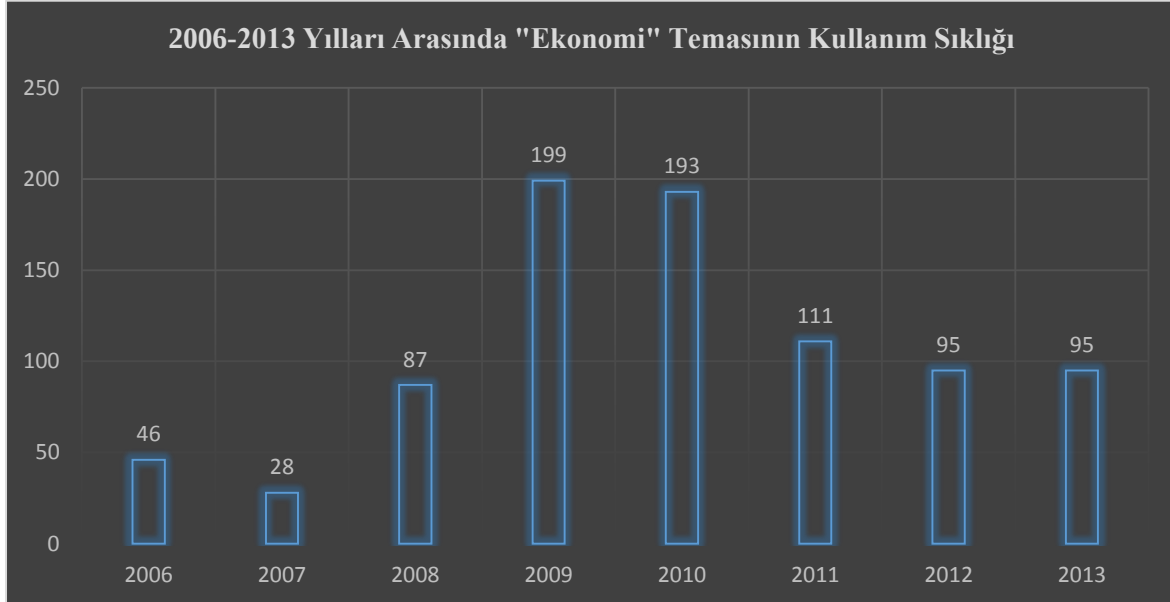
¹⁵⁸ Kaynak (<https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMUSNI2&f=A>)

sokmaya çalıştıkları raporlarda değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme doğrulama önyargısının bir sonucu olarak nitelendirilebilirken bölgede nüfuz kaybı düşüncesini bir örüntü önyargısı kapsamında da değerlendirmek mümkündür. Özellikle Çin'in bölgedeki büyük ekonomilerden Brezilya, Şili ve Peru ile yaptığı ticari anlaşmaların neticesinde ABD'nin ekonomik çıkarlarının büyük oranda tehdit altında olduğu söylenebilir. Çin liderliğindeki Asya ülkeleri küresel ekonomideki paylarını artırırken 2009 yılında Latin Amerika ve Karayipler'den Asya bölgesine olan toplam ihracatın %15'ine eşdeğer 103 milyar dolarlık payın %42'si ABD'ye ve %14'lük pay ise AB ülkelerine olurken geri kalan yaklaşık %46'luk kısım Çin ve Asya ülkelerine yönelik olmuş (Rosales ve Kuwayama, 2012, s.65) bu durumun ABD'nin ticari payını giderek azaltma riski oluşturmasından dolayı bu çerçevede bir ekonomik tehdit algısının oluşmuş olduğu değerlendirilebilir.

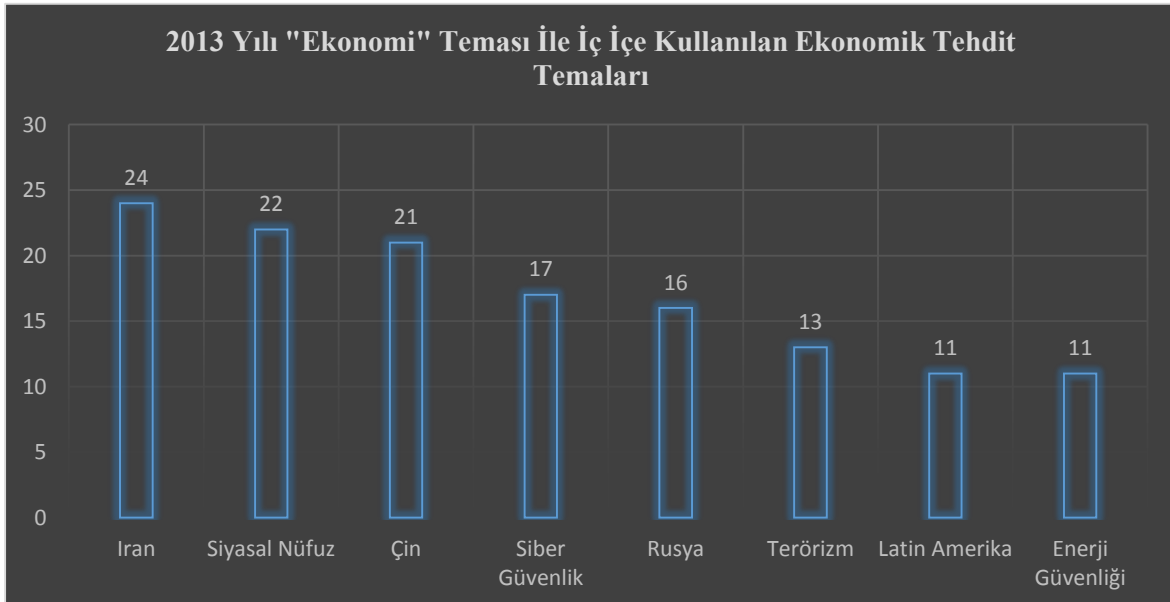
“Çevre Güvenliği ve Sağlık” teması ülke bazında olmayan ve tehdit algılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada gerek gelecekteki su kıtlığı ve kirliliğinin elektrik üretiminde veya yeraltı kaynaklarının çıkarılabilirliğinin sürdürülebilirliğini etkilemesi bakımından ABD'nin ekonomisine yönelik bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Ayrıca salgın hastalıkların ekonomiye verebileceği zararlarında altı çizilirken örnek olay olarak Almanya'daki koli basili salgını verilmiş bu durumun Almanya ekonomisine 1 milyar dolar zarar vermesinden kaynaklı olarak muhtemel salgınların ekonomiye ne boyutlarda zarar verebileceği konusunda dikkatli olunması uyarısında bulunulmuştur. Bu örnek dâhilinde çevre güvenliği ve sağlık konularının ABD'ye yönelik oluşturduğu tehdit gözler önüne serilmektedir. Burada geri görüş önyargısının bulunduğunu, yapılabilecek çeşitli faaliyetlerin olduğu düşünülmesine rağmen bu faaliyetlerin hayata geçirilmemiş olduğu gözlemi üzerinden istihbarat hatasında bulunulduğu söylenebilir.

3.8. ABD'nin 2013 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.8: 2006-2013 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.8.1: 2013 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2013 yılında "Ekonomi" temasının kullanımı 95 kez gerçekleşmiştir. "Siber Tehditler", "Sınıraşan Suç", "Çevre Güvenliği ve Sağlık", "Orta Doğu", "Asya Kıtası", "Avrasya ve Doğu Avrupa", "Latin Amerika" ve "Avrupa" temelinde değerlendirilmektedir. "Ekonomi" temasının kullanım sıklığındaki sabit gidişatın aslında 2012 yılındaki tehdit

perspektifinin değişmediğinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Tehdit temaları farklılaşmasına rağmen tehdidin boyutunun bu noktada sabit kaldığı söylenebilir.

Siber Tehditler

2013 yılındaki tehditler, tarihin herhangi bir zamanından daha çeşitli, birbirine bağlı ve yayılmaya müsait bir şekilde gerçekleşmektedir. Siber ve finansal silahları içerebilecek saldırıların inkâr edilebilir ve birileri tarafından gerçekleştirildiği hususunun gizlenebilir halde olduğu değerlendirilmektedir. Bu tehditlerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan yıkım tespit edilemeyebilir ve daha kapsamlı negatif sonuçlar doğurabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.Giriş). ABD'nin kritik altyapıları, ekonomi, kişisel yaşantılar ve hatta dünyayla ilgili temel anlayışlar ve etkileşimlerin dijital teknolojiler ve internet ile daha fazla iç içe geçmesi sebebiyle ABD'nin büyük bir dönüşüm içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Bazı durumlarda, dünyanın dijital teknolojileri, ABD'nin güvenlik tedbirleri almasından ve potansiyel riskleri azaltma kapasitesinden çok daha hızlı bir şekilde tehdit üretebilmektedir. (ODNI, 2013, s.1). Bu noktada ABD'nin korumaya çalıştığı varlıklar içerisinde değerlendirilen savunma teknolojilerinin korunması için iki temel yola başvurduğu, bu yolların tesis görevlileri ve siber saldırı karşıtı yazılımlar gibi fiziksel ve teknik savunma tedbirleri ile ve patentler gibi fikri mülkiyet haklarına yönelik yasal çalışmalarla yapmaya çalıştığı değerlendirilmektedir (Abbott, 2013, ss. 391-392). ABD için bu gelişmeleri daha da kötüleştiren, yeni ve öngörülemeyen siber tehditlerle karşı karşıya kalan ABD'nin belirsizlik ve şüphe içerisinde kalması olarak değerlendirilmektedir. Siber uzayda meydana gelen eğilimlere ve olaylara yanıt olarak, ABD'nin ve diğer aktörlerin önümüzdeki yıllarda yaptıkları seçimler, ABD ekonomik ve ulusal güvenliği için potansiyel olarak derin etkileri yıllar boyunca siber alanı şekillendireceği öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.2).Bu tehditlerin bir web sitesine erişimin geçici olarak engellenmesinden, fiziksel hasara ve güç türbinlerine yapılan bir saldırı neticesinde günlerce süren bir kesintiye neden olabilme kapasitesine kadar erişmekte olduğu öngörülmektedir(ODNI, 2013, s.2). Örnek teşkil etmesi açısından petrol üretimini bozan başarılı bir siber saldırının arz şoku yaratması ve gelecekteki fiyatları artırması gibi durumların oluşabileceği de öngörülmektedir (Kelic ve diğerleri, 2013, s.551). Siber casusluk, hassas diplomatik verilerin açığa çıkmasına, askeri veya ekonomik bilgilere erişmek için ağlara izinsiz girişlerin olması durumunu ifade etmektedir. Özellikle son bir yıl içinde, birden fazla ABD bankasına ve borsasına erişimin engellenmesi için çeşitli saldırılarda bulunulmuş, aktörler hizmet sağlayıcılarına saldırarak

sunucuları yoğunluk ile etkisiz hale getirilerek müşterilerin hesapları üzerinde oynama yapmaya yeltenmiştir. Bu süreçte diğer finans fonksiyonlarını etkilemese de sınırlı bir süre için internet üzerinden bazı müşterilerin hesaplarına erişimin engellendiğinin tespit edildiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2013, ss.1-2). Teknoloji ile iç içe olan hizmetlerin bu gibi siber saldırılardan etkilenmesi ile birlikte yabancı istihbarat servislerinin ABD'nin ulusal güvenlik ve ekonomik verilerine ulaşması için bir kanal buldukları, bu kanal neticesinde kendi orduları ile ABD ordusu arasındaki teknoloji açığını kapatmak için faaliyetlerde bulundukları değerlendirilmektedir. Bu teknolojilerin maddi olarak bedelinin ölçülmesinin çok zor olması sebebiyle ekonomi üzerindeki siber tehditlerin bertaraf edilmesinin zaruriyetinin hızlı bir şekilde tedbir ile karşılanması gerektiği belirtilmektedir (ODNI, 2013, ss.5-6). Genel bir kural olarak bir siber saldırının ana hedefi düşmanın geri saldırabilme kapasitesini etkilemek olarak değerlendirildiğinde savunucunun savunmasızlığının bir hatırlatıcısı niteliğinde zayıf bir saldırıdan ziyade güçlü bir saldırı olabileceği değerlendirilmektedir (Gompert ve Libicki, 2014 s.11). Siber suçluların bu şekilde ABD'nin çıkarlarını tehdit ettiği, yeri geldiğinde ise ABD'nin kritik altyapı sistemleri ile ilgili verileri kara borsa üzerinden devlet dışı aktörlere sattıkları tespit edildiği raporda sıklıkla vurgulanmaktadır (ODNI, 2013, s.3).

Sınır aşan Suç

Uluslararası suç örgütleri devletlerin iyi yönetim kapasitesini azaltmakta, hukukun üstünlüğüne yolsuzluklar ile darbe vurmakta, ekonomik rekabeti zedelemekte, hatırı sayılır miktarda para çalmakta ve insan kaçakçılığı ile küresel olarak birçok insana ve devlete zarar vermektedir. Suçluların ABD dolarına olan bağımlılığı, ABD finansal sistemini yasadışı finansal akışlara da maruz bırakmaktadır. Yetersiz kara para aklama yönetmelikleri, mevcut olanların gevşek bir şekilde uygulanması, yasadışı akışlardan sorumlu olanları gizlemek için paravan şirketlerin oluşturulması ve yeni elektronik para biçimleri uluslararası yasa uygulama çabaları için büyük zorluk teşkil ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, ss.5-6).

Yabancı istihbarat servisleri, terörist gruplar, uluslararası suç örgütleri ve diğer aktörlerle birlikte devlet dışı aktörlerin, ABD ulusal güvenlik çalışmaları hakkında bilgi edinmek, ABD'nin ekonomik ve teknolojik avantajlarını etkisiz hale getirmek ve ulusal politikaların geliştirilme sürecine müdahale etmek için çeşitli espionaj çalışmalarında

bulundukları değerlendirilmektedir. Yabancı istihbarat teşkilatlarının çabaları, geleneksel casusluk yöntemlerini ve artan sıklıkta yenilikçi teknik araçları kullanarak gerçekleştirme girişiminde bulunmaktadır. Önemli dış tehditler arasında, Rusya ve Çin en etkili ve kalıcı istihbarat tehditleri olmaya devam etmekte ve ABD'ye karşı agresif ekonomik casusluk uygulayıcıları olarak nitelendirilebilmektedirler. Bu tür yabancı istihbarat tehditlerine karşı koymanın 2014 yılı için istihbarat topluluğu için en büyük önceliğe sahiptir olduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2013, s.8). Özellikle Çin'in ABD'nin ekonomik refahına zarar verme girişimlerinin bazı devlet dairelerinin çevrimiçi sistemlerine nüfuz etmenin yanında aynı zamanda Coca-Cola, Lockheed Martin, Dow Chemical, Adobe, Yahoo ve Google gibi şirketlerin kritik verilerini elde ettiği değerlendirilmektedir (Lotrionte, 2015, ss.453-454)

Çevre Güvenliği ve Sağlık

Temiz su kaynakları için risklerden kabul edilebilecek olan; dağıtım sıkıntısı, kalitesiz su, sel gibi afetlerin iklim değişikliği nedeniyle arttığı değerlendirilmektedir. Bu risk neticesinde, kilit ülkelerin gıda üretme ve enerji üretme kapasiteleri engelleyecek, potansiyel olarak küresel gıda pazarlarını baltalayacak ve ekonomik büyümeyi engelleyeceği öngörülmektedir. Demografik ve ekonomik kalkınma baskılarının bir sonucu olarak, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Güney Asya, su sorunlarıyla başa çıkmakta spesifik zorluklarla karşı karşıya olduğu gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.10). Nüfus eğilimleri ekonomik güvenlikle hem olumsuz hem de olumlu yönde ilişkili olabileceği öngörülürken devletin ekonomik büyümesinin genel olarak büyük bir nüfustan geldiği iddia edilse de, şimdi nüfusun hangi kesimlerinin büyük olduğunu, o nüfusun özellikleri gibi faktörlerin olduğu değerlendirilmektedir (Sciubba ve diğerleri, 2013, s.213). Kuraklıkla mücadele eden toplumların nüfusun avantajını yakalayamamalarının mümkün olduğu söylenebilir. Bu sebeple su kıtlığı ve kirliliğinin, ABD'nin ticaret ortaklarının ekonomik performansına zarar verebileceği değerlendirilmektedir. ABD'nin ticaret ortaklarının elektrik enerjisi üretmek veya kaynak çıkarımını sürdürmek ve genişletmek için yeterli temiz suya sahip olmaması durumunda ekonomik çıktılarının zarar göreceği öngörülmektedir. Bazı ülkelerde, su kıtlığı enerji üretimi üzerinde bir etkiye sahipken sık sık kuraklıkların olması sebebiyle hidroelektrik kapasitesini artırmak için gerçekleştirilen uzun vadeli çalışmaları negatif yönde etkilediği belirtilmektedir (ODNI, 2013, s.11). Nadir toprak elementleri, sivil ve askeri teknolojiler, yeşil teknolojilerin ve gelişmiş savunma sistemlerinin geliştirilmesi de dâhil olmak üzere 21.yüzyıl küresel ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. Çin, bu

madenlerin üretimi ve rafine edilmesi konusunda yaklaşık olarak dünya rezervinin yüzde 95'ini kontrol etmekte ve bu konuda güçlü bir tekele sahip olma durumunda olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.11).

Orta Doğu

Petrol fiyatlarının Orta Doğu'daki siyasi istikrarsızlığa, İran ile olan gerilimlere ve küresel ekonomik büyümeye karşı oldukça hassas olmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. 2012 yılında ABD, Irak ve Libya'nın artan petrol üretimi, yavaş ekonomik büyüme ile birleştiğinde, fiyatlar üzerindeki yukarı yönlü baskıyı hafifletmeye yardımcı olmuştur. Önümüzdeki yıl, üretimdeki büyümenin çoğu muhtemelen Kuzey Amerika ve Irak'tan gelirken, bazı büyük üreticilerin üretim yatırımlarını engelleyen politikaları nedeniyle üretimin durgunlaşması raporda beklenmektedir (ODNI, 2013, s.12).

Birçok devletin, mevcut Batı yardımı ile hafifletilmesi muhtemel olmayan ve zengin Arap ülkelerinin yanı sıra reformlar ve büyüme yanlısı politikalardan yardım gerektirecek ekonomik sıkıntılarla özellikle de yüksek işsizlik oranlarıyla karşı karşıya olduğu değerlendirilmektedir. Ekonomik iyileşme için artan halk beklentilerini karşılayamamak, Mısır gibi devletlerin siyasallaşma çabalarını baltalayabileceği gibi Ürdün gibi savunmasız rejimleri istikrarsızlaştırabileceği öngörülmektedir. Körfez ülkeleri sadece kademeli olarak yardım sağlarken yeni hükümetlerin dış politikalarına ve fonları tüketme kapasitelerine karşı temkinli davranıldığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.14).

Suriye'de yaptırımlar ve şiddet eylemlerinin, ticari faaliyetleri ve yabancı yatırımları baskıladığı gözlemlenmektedir. Rejimin mali kaynakları azalırken 2.5 milyon kadar insanın ülke içinde yerinden edildiği tespit edilmiştir. Mart 2011'den bu yana yaklaşık 700.000 Suriye vatandaşının komşu ülkelere kaçtığı bilinmektedir. Suriye ekonomisi 2012 yılında yüzde 10 ila 15 oranında küçülürken mevcut ortam neticesinde rejimin güvenlik harcamalarına öncelik vermeye zorlandığı değerlendirilmektedir. Bu durumun sonucunda halk için temel hizmetler, gıda, yakıt, sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlamak konusunda rejimin büyük bir sorun yaşadığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.15).

İran yurt içi siyasetinde daha otokratik hale geldikçe uluslararası politikalarında da daha zorlayıcı bir tavır takınmaktadır. Bu durumun neticesinde ülkenin öncelikli olarak

elitleri ve genel olarak halk tarafından çeşitli negatif görüşlerin yükseldiği, ekonominin gerilediği ve belirsiz bölgesel dinamiklere maruz kaldığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.18). Lider Hamaney'in gücü ve otoritesi artık neredeyse kontrol edilmez haldeyken ve güvenlik kurumları, özellikle İslam Devrim Muhafızları Birliği (IRGC)'nin, halkın seçmiş olduğu kurum yöneticileri ve dini kuruluşlardan daha fazla nüfuza sahip olduğu değerlendirilmektedir. İran'ın finansal yapısı 2012'den bu yana kötüleşmekteyken, uygulanan yaptırımların İran Merkez Bankası üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir(ODNI, 2013, s.18). Hükümetin sosyoekonomik politikalarıyla ilgili kamu rahatsızlığı artarken, İranlıların güvenlik birimleri kaynaklı korkusu ve etkili muhalefetin yoksunluğu nedeniyle yaygın bir siyasi huzursuzluğa yol açmadığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.15).

İran'ın, ABD'nin Irak ve Afganistan'dan çekilmesinden yararlanmak için, seçkin militanlara yardım sağladığı, merkezi ve yerel yönetimlerle siyasi ve ekonomik bağları güçlendirme çabalarını sürdüreceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, İran'ın bölgesel hegemonyayı güvence altına alma çabalarının sınırlı sonuçlarının verimli olmadığı ve Suriye'deki Esad Rejimi'nin çöküşünün Tahran için büyük bir stratejik kayıp olabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.16).

Irak, gelirinin yüzde 90 ila 95'ini petrol ihracatından elde eden bir ülke olarak finansmanı güçlendirmekte ve son yirmi yıldaki en yüksek petrol üretimi ve ihracını gerçekleştirmektedir. Fakat bu durumun gelir dağılımının eşitliğinin sağlanmasında ve gerekli hizmetlerin devlet tarafından verilebilmesinde bir fayda sağlamadığı gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.16).

Yemen'de yeni Cumhurbaşkanı Rabuh Mansur Hadi, eski Cumhurbaşkanı Salih ve ailesinin gücünün azaltıldığı ve demokratikleşme konusunda ilerleme kaydettiği değerlendirilmektedir. Fakat Arap Yarımadası El Kaide'sinin varlığının ekonomi açısından büyük tehditler barındıracağı öngörülmektedir. Yemen'in insani durumunun kötü olduğu gözlemlenirken, nüfusun neredeyse yarısının sağlıklı gıdalara erişiminin kısıtlı olduğu değerlendirilmektedir. Dış yardım almanın ve petrol boru hattını açık tutmanın Sanaa'nın potansiyel ekonomik iyileşmesi için büyük önem arz edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.16).

Asya Kıtası

Pakistan'ın vergi matrahındaki düşüklük, verimsiz vergi toplama sistemi ve yabancı yardımlara dayalı bir ekonomi neticesinde sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin mümkün olmadığı görülmektedir. Hükümetin ekonomik büyümenin önündeki engelleri kaldırmak konusunda isteksiz davranırken koalisyon üyelerini vergi reformu ve politika değişikliği konusunda ikna etmek için yeterli çabayı sarf etmediği değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.18).

Hindistan ve Pakistan karşılıklı güvensizliğe rağmen bağlarını güçlendirmek için görüşmeler gerçekleştirmekte, ekonomik gelişmeler konusunda mesafe kat etmeye çalışmaktadırlar. Fakat sınırlar konusundaki anlaşmazlıklar ve terörizm neticesinde ikili görüşmelerin dondurulabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.18).

Çin'in bölgesel politikaları incelendiğinde ABD'ye karşı bir tehdit algıladıkları gözlemlenmiş olup Çin'in bölgesel konumunu zedeleme girişimi olarak nitelendirdikleri değerlendirilmektedir. Küresel olarak Çin devletinin, İran, Suriye, Afganistan ve Kuzey Kore gibi ülkelerle ilgili konularda ABD'nin politik hedeflerine yönelik olarak yeri geldiğinde yardım ederken yeri geldiğinde de onları engellemeye çalışmaktadır. Bu şekilde kendi ekonomik nüfuz alanını ve siyasi nüfuz alanına dönüştürme çabası içerisinde olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2013, s.21). Bu süreçte iç siyasette bazı sorunlar ile karşılaşmakta, bu sorunların başında geciken ekonomik gelişmeler, yolsuzluk ve siyasal reform için oluşmuş olan baskılar olduğu değerlendirilmektedir. Bu durumun Çinli liderler için bir tehdit oluşturduğu ve ülke içinde huzursuzlukla sonuçlanmasından çekindikleri gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.22).

Avrasya ve Doğu Avrupa

2014 yılında, Rusya'nın yönetilen demokratik siyasal sisteminin, giderek artan sosyal huzursuzluktan etkileneceği öngörülmektedir. Rus halkı ülkenin durgun ekonomisinden ve siyasal sistemin gerçekçi bir çoğulculuk anlayışından yoksun olması sebebiyle hayal kırıklığına uğramış gözükmektedir. Tüm bu faktörler neticesinde Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, daha önceki iki döneminde karşılaştığı zorluklardan daha büyük sorunlar oluşturacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.24).

Belarus'ta ekonomideki düzeltici önlemler ve Rusya'dan gelen mali yardımlar neticesinde ekonomik krizin oluşturduğu zararın sonuçları azalırken sosyal ağlar aracılığıyla devrim söylemlerinde bulunanlara destek azaldığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, Belarus'un ekonomik durumu istikrarsız olmaya devam etmektedir ve Lukashenko'nun yapısal ekonomik reformlar yapmayı reddetmesinin neticesinde 2013'te ülkede başka bir ekonomik kriz ortamının oluşmasının olasılığının arttığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.25).

Latin Amerika

Latin Amerika'nın çoğunda olumlu eğilimler artmakta ve bunun temelinde demokratik ilkelerin derinleşmesi ile birlikte oluşan ekonomik büyüme neticesinde finansal krizlere karşı olan direncin artmasının yattığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, bazı bölgelerde ekonomik durgunluk, şiddet içeren suç oranlarındaki yükseklik ve bu suçların cezasız kalma durumu, iktidar partilerinin iktidarı pekiştirmek için demokratik kurumları manipüle etme çabaları ve doğal afetler neticesinde bazı ülkelerdeki iyileşmenin yavaş olduğu gözlemlenmektedir. ABD'nin Bölgesel entegrasyonu güçlendirme girişimleri, bazı ülkelerin ABD nüfuzunu sınırlamaya çalışmasına neden olurken, ideolojik farklılıklar ve bölgesel rekabetler yüzünden bu girişimlerin engellendiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2013, s.29). Bu duruma örnek olarak İran'ın bölgedeki Bolivya, Küba, Ekvador, Nikaragua ve Venezuela gibi ülkeler ile bağlar kurmaya çalıştığı ve ekonomik ve sosyal programlar için yatırımlarda bulunduğu bilinmektedir (ODNI, 2013, s.26).

Avrupa

Avrupalı liderler hala Euro bölgesi kriziyle mücadele etmek için çaba sarf etmektedirler. Euro Bölgesi ekonomisi iki yıllık yavaş ekonomik büyümenin ardından 2012'te durgunluğa geri dönme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Geçen yılın raporunda, krizin sonucunun sadece Amerika Birleşik Devletleri için değil, aynı zamanda dünya ekonomisi için de büyük etkileri olduğunun altının çizildiği belirtilmektedir. Avrupa Birliği liderlerinin bankacılık ve mali entegrasyonu güçlendirmek için adımlar atması nedeniyle Euro bölgesinin yönetilmeyen bir şekilde parçalanması riski azalma eğiliminde olsa da Avrupa'daki ekonomik bozulmanın küresel ekonomik büyüme bazında tehdit teşkil eden bir konu olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2013, s.28). Bu noktada yapılan bir araştırmada

Avrupa'daki ekonomik krizin uzun vadeli olarak iyileştirilebilmesi için gerekli olan adımların başında karar alıcıların finansal sektör reformunu gerçekleştirmesi, üretimin ve finansal kaynakların etkili ve adil bir şekilde dağıtımıyla ekonomik kalkınmayı desteklemesi gerektiği değerlendirilmektedir (Pradhan ve diğerleri, 2013, s.1144).

Değerlendirme

2013 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 95 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler”, “Sınıraşan Suç”, “Çevre Güvenliği ve Sağlık”, “Orta Doğu”, “Asya Kıtası”, “Avrasya ve Doğu Avrupa”, “Latin Amerika” ve “Avrupa” temelinde değerlendirilmektedir.

“Siber Tehditler” temasının temelini oluşturan siber saldırılar ve ekonomik espionaj faaliyetlerinin ABD ekonomisine verebileceği zararlar konusunda detaylı bilgi verilirken potansiyel riskler ile mücadele etmek için karşı istihbarat veya istihbarata karşı koyma faaliyetlerine karşı tedbirlerin sıkılaştırılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu noktada kritik altyapılara yapılabilecek bir siber saldırının yaratabileceği ekonomik dalgalanmanın yanı sıra aynı zamanda siber tehditler kapsamında ne ile karşılaşılacağı ve bunun sonuçlarının öngörülmesinin çok zor olduğu belirtilmektedir. Ekonomik dalgalanmalar ile siber araçların kullanımı arasındaki bağ incelendiğinde, özel verilerin siber espionaj faaliyetleri ile çalınmasının ardından stratejik bir amaca hizmet eden değer manipülasyonları gerçekleştirilerek küresel bir piyasa paniği yaratabileceği (Peters II, 2018, s.3) değerlendirilmektedir. Aynı zamanda siber espionaj faaliyetleri neticesinde askeri veya ekonomik bilgilerin elde edilmesinin sonucunda çeşitli ekonomik manipülasyonlar gerçekleştirilebileceği ve bunun sonuçlarının yıkıcı etkisi olabileceği değerlendirilmektedir. Siber tehditler teması bu perspektiften değerlendirildiğinde ABD için “Ekonomi” teması çerçevesinde tehdit algısı yaratan önemli bir konu olduğu söylenebilir.

“Sınıraşan Suç” temasının ABD için ekonomik tehdit algısı yaratmasının temelinde devletlerin iyi yönetim kapasitesini azaltması, hukukun üstünlüğüne yolsuzluklarla darbe vurması, ekonomi rekabeti zedelemesi ve birçok suç teşkil eden faaliyetlerin kara para üzerinden gerçekleşmesinin yattığı söylenebilir. Bu noktada karar para aklama metotlarının gün geçtikçe azalması ile birlikte elektronik paraların kara para aklama konusunda kullanımının olabileceği ve bu noktada yasalarda büyük boşluklar olduğu değerlendirilmektedir. Kripto para birimlerinin kara para aklamayı kolaylaştırması

konusunda birincil sebebin gizlilik olması ve bireylerin veya suç örgütlerinin kendi kimliklerini kullanmadan farklı adlar kullanarak maskeleyebileceği ve işlemlerini gizlilik çerçevesinde gerçekleştirebilmeleri (Forgang, 2019, s.6) neticesinde takip edilememelerinin kara para aklama faaliyetlerini kolaylaştırdığı söylenebilir. Bunun haricinde Rusya ve Çin gibi ülkelerin ABD'nin ekonomik refahına zarar verebilmek için bazı büyük şirketlere karşı siber faaliyetler düzenlemesinin de ekonomik bir tehdit algısı yarattığını söylemek mümkündür. Bu noktada demirleme etkisinin olduğu ve başat görüşlerin demirleme etkisi ile birlikte bu analize hayat verdiğini söylemek mümkündür. ABD genel kapsamda siber saldırıların tamamını Çin ve Rusya'ya atfederken bunun anonim gruplarca yapılabileceğini değerlendirme kapsamına almamaktadır.

“Çevre Güvenliği ve Sağlık” temasının kapsamına bakıldığında afetlerin iklim değişikliği neticesinde artması ile birlikte küresel pazarlar halinde bulunan devletlerin üretim kapasitelerinde azalması ve ülkelerin büyümesinin önüne geçmesi neticesinde ABD'ye ekonomik tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Bu noktada kuraklık ve yeterli suya sahip olunamaması ile birlikte enerji üretiminde de azalma olabileceği söylenebilir. Ayrıca nadir toprak elementlerinin birçok sivil ve askeri teknolojilerde kullanılması neticesinde dünya rezervinin yaklaşık %95'ine sahip olan Çin'in bu konuda güçlü bir tekele sahip olması neticesinde ABD'nin ekonomik çıkarlarının tehdit altında olduğunu söylemek mümkündür.

“Orta Doğu” temasına bakıldığında ABD'nin ekonomik güvenliğini tehdit eden birincil unsurun petrol fiyatları olduğu söylenebilir. Ayrıca ABD'nin Orta Doğu'da nüfuz sahibi olduğu ülkelerdeki üretimin sekteye uğramamasının önemine vurgu yapılırken aynı zamanda istikrarsızlaşmaya yönelik olarak uğrayabileceği zararın sebebinin İran olarak değerlendirildiği söylenebilir. Bu noktada bir örüntü önyargısı olduğunu söylemek mümkündür çünkü ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik her hamlesinin doğrudan Orta Doğu'da istikrarsızlaştırıcı bir etkisi olmasına rağmen bunu görmezden gelerek İran'ı bu istikrarsızlığın sebebi olarak gösterme girişiminde bulunduğu değerlendirilebilir. Bu noktada İran'ın iç siyasetteki tavrını uluslararası sahneye taşıma girişimlerinin pozitif bir tablo çizmediği, Irak ve Afganistan üzerindeki ABD nüfuzunu kırmaya yönelik girişimlerinin bölgedeki devletler ve hatta yerel yönetimlerle ilişkileri güçlendirme çabası neticesinde ABD'nin bölgedeki ekonomik çıkarlarının tehdit kapsamında değerlendirildiği söylenebilir.

“Asya Kıtası” temasının tehdit kapsamında değerlendirilmesinde Pakistan’ın terörle mücadele için elde etmeye çalıştığı finansmanın ülke kaynakları içerisinde gelmemesinden kaynaklanması sorunu ile Afganistan’daki ABD varlığını tehdit edebilecek olan terör örgütlerine yönelik ülke içerisinde finansman akışına bağlamak mümkündür. Fakat bu noktada Asya Kıtası üzerinde birincil tehdidin Çin’in bölgesel politikaları olduğu söylenebilir. Çin’in küresel olarak ekonomik güç kazanması ile birlikte İran, Suriye, Afganistan ve Kuzey Kore gibi ülkelerle daha yakından ilişkiler kurarak ABD’nin politikalarını sekteye uğratma çabalarının hedefinde kendisine yeni pazarlar açarak ekonomik nüfuz elde etme girişimi olduğu değerlendirilebilir. Bu noktada Çin’in ABD’nin çıkarlarına ters düşen ekonomi politikaları neticesinde ABD’ye ekonomik tehdit teşkil ettiği söylenebilir.

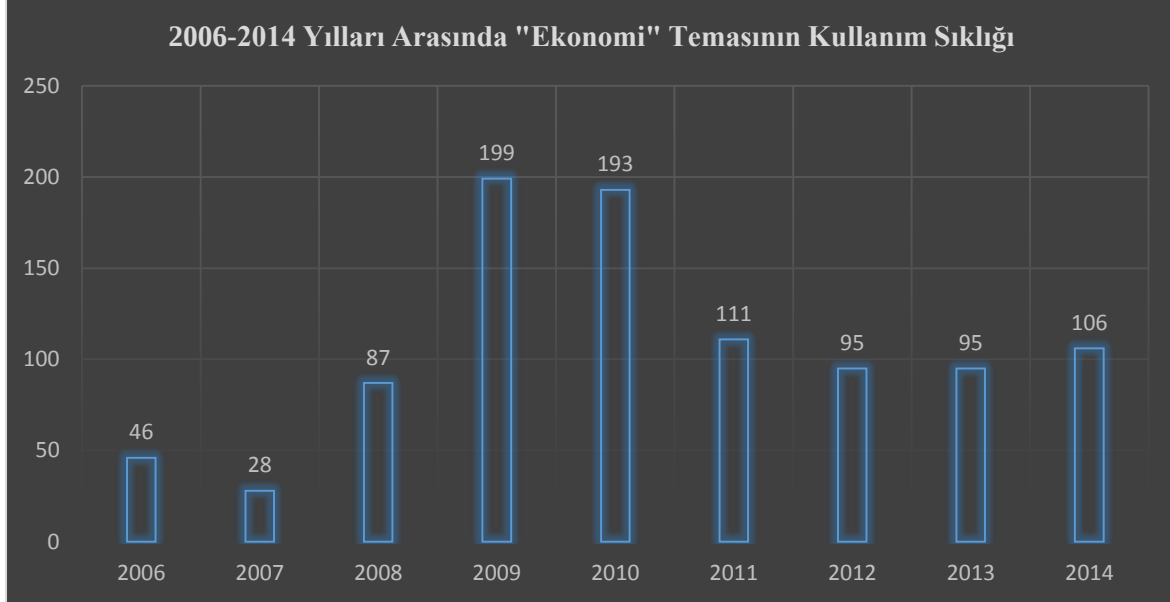
“Avrasya ve Doğu Avrupa” temasında Rusya’nın öncelikli tehdit kapsamında bulunmasının temel nedeni olarak Belarus’a yönelik mali yardımların belirli bir noktadan sonra nüfuz operasyonuna dönüşmesi çekincesinden kaynaklandığı söylenebilir. Fakat kısa vadede Rusya’nın kendi iç ilişkileri ile daha yakından ilgileneceği dolayısıyla ABD’nin çıkarlarına en azından 2013 yılı çerçevesinde sorun teşkil etmeme ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekebilir.

“Latin Amerika” temasına bakıldığında Latin ülkelerindeki demokratikleşme çabaları neticesinde ekonomik büyümenin verdiği bir rahatlama söz konusu olmasına rağmen bölgedeki ABD nüfuzuna direnen ülkelerdeki gelişmeler bölgenin ekonomik gelişimini tehdit etmekte, bu süreçte Bolivya, Küba, Ekvador, Nikaragua ve Venezuela gibi ülkelerin İran ile iyi ilişkiler ve ekonomik anlaşmalar konusundaki pozitif tavırları sebebiyle ABD’nin bölgesel ekonomik nüfuzunun azalmasının bir risk teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

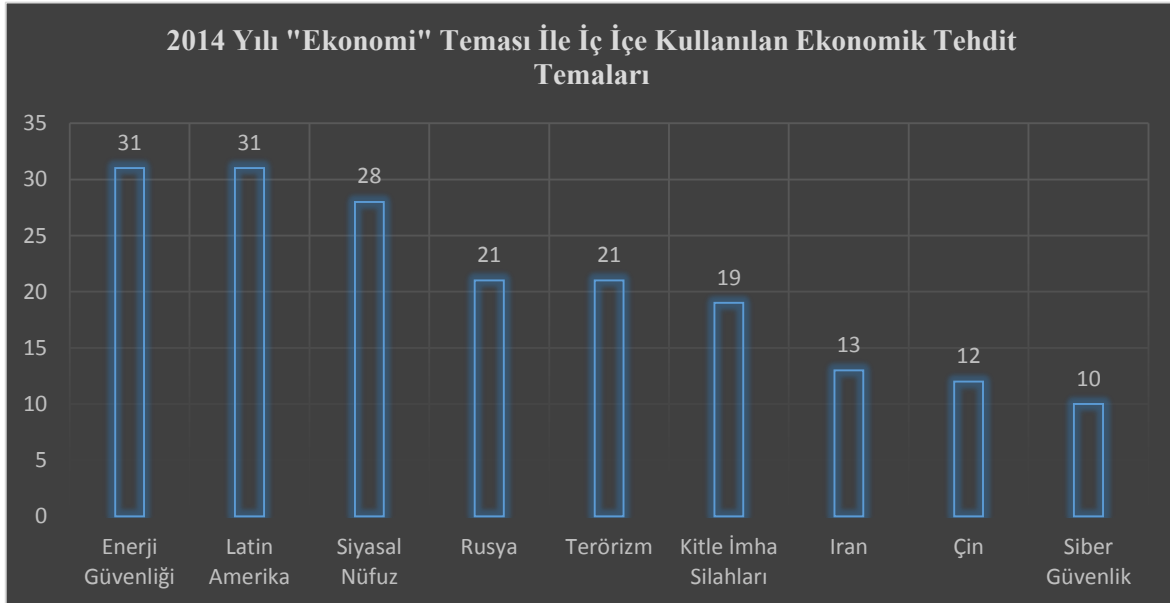
Avrupa” temasına bakıldığında Euro bölgesinin içerisinde bulunduğu ekonomik kriz ile mücadele sürecinin 2011 yılının sonlarına kadar başarılı ilerleyişine rağmen 2012 yılında tekrar durgunlaşan ekonomilerin ABD için ekonomik risk teşkil etmesinin ardında 2012 yılında küresel ekonomik gayri safi hasılanın yaklaşık %40’ını oluşturmalarının (Cooper, 2014, s.2) yattığı ve Avrupa ülkelerinin ekonomik olarak büyümesinin ABD’nin ekonomisine doğrudan katkı sağlayacağı düşüncesinin olduğu değerlendirilirse duraklayan Avrupa ekonomisinin ABD’ye ekonomik kapsamlı bir tehdit teşkil edebileceği öngörülebilir.

3.9. ABD'nin 2014 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge:3.9: 2006-2014 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.9.1: 2014 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2014 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 106 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler” ekonomik tehdit algısı teması ile doğrudan ilişkili olup “Rusya¹⁵⁹”, “Terörizm¹⁶⁰”

¹⁵⁹ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁶⁰ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

ve “Çin¹⁶¹” temaları ile doğrudan ilişkilendirilebilir. “Orta Doğu” ekonomik tehdit temasının “Terörizm”, “İran¹⁶²” ve “Siyasal Nüfuz¹⁶³” temalarıyla ilişkilendirilebileceği, “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının “İran” ve “Siyasal Nüfuz” temaları ile ilişkilendirilebileceği, “Küresel Ekonomi” temasının “Çin” teması ile ilişkilendirilebileceği, “Enerji ve Gıda Güvenliği” temasının “Latin Amerika¹⁶⁴”, “Rusya” ve “Siyasal Nüfuz” temaları ile ilişkilendirilebileceği, “Asya Kıtası” temasının doğrudan “Çin” ile ilişkilendirilebileceği, “Afrika Kıtası” temasının “Enerji Güvenliği” teması ile ilişkilendirilebileceği, “Avrasya” temasının “Rusya” ile ilişkilendirilebileceği ve “Latin Amerika” temasının “Enerji Güvenliği” ve “Siyasal Nüfuz” temaları temelinde değerlendirilebileceği söylenebilir. 2013 yılından 2014 yılına yönelik ekonomik tehdit algısının değişiminin temelinde “Enerji Güvenliği” ve “Latin Amerika” temalarındaki artışın sebebiyet verdiği söylenebilir.

Siber Tehditler

Çin’in siber operasyonlarının, Çin hükümetinin önceliklerinden olan ekonomik büyüme, iç siyasi istikrar ve askeri hazırlılık konusundaki tutumlarını yansıttığı değerlendirilmektedir. Çinli liderlerin, ekonomik kalkınma ve ticaret için internet erişimini kolaylaştırmanın yanı sıra sosyal düzen ve rejimin hayatta kalmasını tehdit eden çevrimiçi davranışları kontrol etmenin iki yolunu takip ettiği gözlemlenmiştir. Uluslararası olarak Çin’in, dünya çapında geniş ağ sömürüsü ve fikri mülkiyet hırsızlığı programını sürdürdüğü, çok paydaşlı internet yönetişimi modelini de gözden geçirmeyi amaçladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.2).

Terör örgütlerinin, saldırgan bir amaç ile siber kapasitelerini artırmaya devam etme eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Terör örgütlerinin propaganda ve nüfuz operasyonları, finansal faaliyetleri ve eleman teminini artırmak için siber alanı kullanmaya devam ettikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.2). Ayrıca terör örgütlerinin kritik öneme sahip bir grubun veya bir ulusun politik, sosyal veya ekonomik işleyişine önemli ölçüde müdahale etmek amacı ile hareket ettikleri değerlendirildiğinde, siber kapasitelerini artıran grupların

¹⁶¹ China / Chinese / Beijing

¹⁶² Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁶³ Political / Politics / Politicize / Politically /

¹⁶⁴ Latin America / Venezuela/ Venezuelan / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

belirli bir noktadan sonra terörize etmek için bilgi işlem ve ağ teknolojilerini kullanan bireyler veya gruplar haline dönüştüğü (Hua ve Bapna, 2013, s.176) söylenebilir.

Teknoloji alanındaki diğer gelişmelere bakıldığında sanal para birimleri özellikle Bitcoin'in suçlular ve suç örgütleri arasında para transferine yönelik bir araç haline geldiği değerlendirilmektedir. Mayıs 2013'te, Costa Rica'ya kayıtlı Liberty Reserve şirketi gerçekleştirdiği şüpheli işlemler neticesinde yaklaşık 6 milyar doları aklayarak dünya çapındaki paravan şirketler aracılığıyla bu parayı dağıtmış, ABD makamları tarafından suçlanmadan önce icra eylemlerinden kaçınmaya çalıştığı belirtilmektedir (ODNI, 2014, s.6). Yine bu süreçte üç boyutlu yazıcıların ortaya çıkması ile birlikte üretim sektörünün araştırma, geliştirme ve prototip hazırlama sürecindeki maliyetini hatırı sayılır bir derecede düşürürken finansal olarak bir devrim etkisi yaratabileceği, bu devrimin aynı zamanda yeraltı suç unsurları tarafından da kullanılabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.3). Üç boyutlu yazıcılarla düzenlenebilecek saldırıların boyutları değişmekte olup özellikle ulus devlet muhalifleri, terörist gruplar, suç örgütleri, hacktivist gruplar ve rakipler için de (Yampolskiy ve diğerleri, 2016, s.8) ulaşılması ve kullanılmasının kolaylığı bakımından cazip hale gelmekte olduğu söylenebilir.

Orta Doğu

İran ve Hizbullah, Esad rejimini savunmak konusunda kararlılıklarını sürdürürken Suriye'ye milyarlarca dolarlık askeri ve ekonomik yardım, rejim yanlısı Iraklı militanların eğitim süreci ve İran'ın kendi askerini Suriye sınırları içerisinde görevlendirme gibi girişimlerde bulundukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.4). Cumhurbaşkanı Ruhani, İran'daki siyasal dengenin merkeze doğru kaydığını söylemesine rağmen son yıllarda İran siyasetindeki otoriter eğilimin tersine dönüp dönmediği konusunda kesin bir değerlendirme yapmanın şu an için mümkün olmadığı öngörülmektedir. İran ekonomisi, yaptırımlar neticesinde büyük zarar görmeye devam etmekte, bu durum Ruhani ve teknokrat ekibinin nükleer müzakerelere devam etmeye iten durumlar arasında olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.16). Dizaji ve Bergeijk (2013, s.734) tarafından yapılan bir araştırmaya göre yaptırımların İran ekonomisi üzerindeki ekonomik etkisi önemli olmasına rağmen bu yaptırımların kısa vadede etkili olacağı ve İran'ı kısa vadede daha demokratik bir yapıya bürünmeye mecbur bırakacağı öngörülmekte, bununla beraber altı ila yedi yıl içerisinde

ekonominin yaptırımlara adapte olabileceği değerlendirilirken, uzun vadede İran'ın yapısının yaptırımlarla değiştirilemeyeceği iddia edilmektedir.

Ocak 2014'ün başından bu yana 800.000 Suriyeli mülteci Lübnan'da ikamet etmekte iken bu sayı aşağı yukarı Lübnan'ın nüfusunun % 25'ine tekabül etmektedir. Böyle bir nüfus artışı neticesinde Lübnan'ın kırılgan ekonomisi, sağlık hizmetleri ve eğitim sistemi konusunda hatırı sayılır bir şekilde zorlanmaktadır. Mültecilerin, şiddetin devam etmesi ve ekonomik imkânların sağlanamamasından mütevellit Suriye'ye geri dönmeyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.19). Bölgede istikrarın sağlanması için öncelikli olarak Lübnan yönetiminin ivedi bir şekilde desteklenmesi gerektiği yoksa bölgede daha büyük istikrarsızlık ve krizin ortaya çıkma ihtimalinin (Dionigi, 2016, s.33) olduğu söylenebilir.

Taliban üst düzey liderliğinin, yapılandırılmış ve dirençli bir liderlik sistemini sürdüreceği, bununla birlikte, Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri, dış mali destek devam ettiği sürece muhtemelen büyük şehirlerin çoğunun kontrolünü elinde tutacağı öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.17). 2013 yılında yayınlanan bir raporda Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin lojistik ve silah bakımı konusunda oldukça zayıf olduğu, polisin ekipman kapasitesinin isyancıların silah kapasitesinden oldukça düşük olduğu, hava kuvvetlerinin yakın hava desteği sağlayamaması ve güvenlik ile ilgili yetkililerin planlama ve bütçeleme konusunda oldukça kötü olduğu belirtilmektedir (Schroden ve diğerleri, 2014, s.11). 2014 yılında NATO kuvvetlerinin üslerini kapatarak geri çekilmesiyle birlikte (Farrell ve Semple, 2015, s.84) işlerinin çok zorlaştığı değerlendirilmektedir.

Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma

İran'ın kapsamlı stratejik hedefleri arasında olan güvenliğini artırması, prestij kazanması ve bölgesel nüfuza sahip amaçlarını halkının istekleri doğrultusunda füze başlığı haline getirilebilir nükleer silahlar geliştirme kapasitesine eriştiği değerlendirilmektedir. Fakat ekonomik yardım paketlerine duyduğu ihtiyaç neticesinde nükleer programından ödün verebileceği, bu şekilde birbiri ile çelişen amaçlarının İran için dengelenebilmesinin düşünüldüğü İstihbarat Topluluğu tarafından değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.5).

Kuzey Kore'nin nükleer silah ve füze programlarının, ABD ve dünyanın en büyük nüfusu, orduları ve ekonomilerinden bazılarına sahip bir bölge olan Doğu Asya'daki güvenlik ortamı için ciddi bir tehdit oluşturduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Kuzey Kore'nin İran ve Suriye de dâhil olmak üzere birçok ülkeye balistik füze ve ilgili malzeme ihracatı yaptığı, Suriye'de 2007 yılında tahrip edilen bir nükleer reaktörün tekrar inşasına yardım etmesi gibi faaliyetleri İstihbarat Topluluğu tarafından yayılmacı bir politika anlayışı kapsamında yorumlanmaktadır (ODNI, 2014, s.6).

Küresel Ekonomi

Küresel ekonomide büyüme oranları 2008 yılında başlayan küresel finansal krizle birlikte belirgin bir yavaşlama içerisine girmiş, 2008'den 2013'e kadar, küresel büyüme oranı ortalama % 3'den aşağıda kalırken son 30 yıllık ortalama % 3,6 olan büyüme oranının altında kalmıştır. Tabi ki bu yavaşlamanın neticesinde istihdam sağlanması, gelirden artış ve yaşam standartları 2008 yılının öncesine dönmüş olarak nitelendirilebilir. 2014 yılında ekonomik büyümenin % 3,7'ye tırmanacağı beklenirken 2004-2007 yılları arasındaki % 5,1'lik büyümenin altında kalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.11). Gelişmiş ekonomilerin para politikaları konusunda elini sıkacağı değerlendirilirken, para politikalarındaki değişiklikler neticesinde daha yüksek faiz oranlarının kabul edilmesi ile birlikte gelişmekte olan ülkelerin hızlı büyümesi için ihtiyaç duydukları fonları almak konusunda tedbirli davranması ve mevcut borçlarını ödemekte zorlanacakları değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.11). Daha sıkı para politikaları neticesinde yavaş büyüme, yüksek işsizlik ve düşük toplam talep sebebiyle ekonomilerde deflasyon riskinin de artabileceği öngörülmektedir. Özellikle çok sayıda Avrupa ülkesinin, yıllık enflasyon oranlarının % 1'in altına düştüğü ve hatta aralıklı deflasyon dönemleri yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu tür deflasyon, borçlu kişilerin, şirketlerin ve hükümetlerin kırılgan finansmanını daha da istikrarsız hale getirebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.8).

Emtia fiyatlarındaki düşüşün muhtemelen 2014 yılında da devam edeceği öngörülmektedir. Tabi ki bu durum Çin, Hindistan, Japonya gibi dışarıdan emtia satın alan ülkeler için bir avantaj konumundayken Brezilya, Nijerya, Rusya, Güney Afrika ve Venezuela gibi ülkelerin ekonomilerinin bir kısmının emtia fiyatlarına bağlı olması neticesinde bu durumdan zarar görme ihtimalleri söz konusu olduğunun altı çizilmektedir (ODNI, 2014, s.9).

Enerji ve Gıda Güvenliği

Devam eden enerji verimliliği kazanımları ile birlikte ABD'nin kaya gazı ve sıkı petrol üretimini artırmak, ABD'ye daha güvenli bir enerji geleceği sağlayacaktır. Enerji ithalatına olan bağımlılığın azaltılması, ABD'nin küresel enerji piyasalarındaki kesintiler neticesinde ortaya çıkan ekonomik etkileri azaltacak, ancak ABD'yi piyasa güçlerinden izole etmeye yetmeyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.10). Bu süreçte Libya, Irak, Nijerya veya diğer petrol ihraç eden ülkelerde arz tarafında başka aksamlar meydana gelirse, petrol fiyatları öngörülen seviyenin üzerine çıkabilir (United Nations, 2014, s.3).

Küresel çapta hızlı bir şekilde artan konvansiyonel olmayan enerji üretimi ve bol su kullanılarak işlenen tarım alanları neticesinde artan üretimin gıda kıtlığı üzerindeki ABD'nin üzerine düşen yükümlülükleri azaltacağı öngörülmektedir. Fakat ABD için önemli olan birçok ülkenin doğal kaynak şokları neticesinde ekonomik kalkınmasının sekteye uğraması, demokratikleşme çabalarını zayıflatması, rejimleri tehdit eden risklerin artması ve bölgesel gerilimlerin şiddetlenmesi gibi durumlara yol açabileceği değerlendirilmektedir. Artan küresel nüfus ve bu nüfusun demografik olarak kentleşme içerisinde bulunmasının sonucunda gıda, su ve enerji kaynaklarının tüketiminin hızlanacağı öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.9).

Gıda eksikliği, iç gıda güvenliği sorunlarını çözmek için finansal veya teknik kapasitelere sahip olmayan ve ABD ulusal güvenliği için önemli olan ülkelere istikrarsızlaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Diğer durumlarda, ABD'nin çıkarları için önemli ülkeler gıda ile ilgili, sosyal aksamlar yaşasa bile siyasi kargaşa olmadan bu sorunları çözmek için kapasiteleri olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.9).

Asya Kıtası

Pakistan'da Başbakan Navaz Şerif'in öncelikli odak noktasının enerji sektöründeki sorunları gidermek ve ekonomik iyileşmeyi sağlarken güvenlik tehditlerine karşı koymak olacağı öngörülmektedir. Başbakan'ın Mayıs 2013'teki seçimleri kazanmasının altındaki sebep olarak ise önceki hükümetin ekonomiyi ya da enerji sektöründeki sorunları çözmemesi olduğu değerlendirilmektedir. Pakistan'ın IMF'nin talep ettiği enerji ve mali reformları üç yıldan kısa bir sürede gerçekleştirdiği için IMF'nin programını güvence altına

almış bulunmaktadır. Fakat Pakistan Rupisini desteklemek için Pakistan Devlet Bankası tarafından az miktardaki döviz rezervlerinin kullanılmaya devam edilmesi halinde gelecekteki ödemelerde zorlanılacağı değerlendirilmektedir. Washington yönetimi ile iyi ilişkiler kurmak adına çalışmalar yaparak göreve gelen Başbakan Navaz Şerif'in ekonomiyi iyileştirmek adına aradığı desteği bulduğu gözlemlenmiştir. Başbakan'ın aynı zamanda Hindistan ile ticari ilişkileri güçlendirmek istemesi ile Pakistan'ın ekonomik büyümesine katkı sağlanabileceği öngörülmektedir. (ODNI, 2014, ss.17-18).

Afganistan ve Pakistan'da terör faaliyetleri düzenleyen Orta Asya menşeli teröristlerin muhtemelen bir tehdit oluşturmaya devam edeceği öngörülmektedir. Orta Asya'daki potansiyel iç istikrarsızlıklar neticesinde ortaya çıkan durumun dış tehditlerden daha büyük bir sorun oluşturduğu değerlendirilmektedir. Belirsiz siyasal ortam, endemik yolsuzluk, zayıf ekonomiler, etnik gerilimler ve siyasal baskının Orta Asya'da uzun vadeli istikrarsızlık kaynakları olduğu gözlemlenmektedir. Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkiler, kişisel rekabet ve su, sınırlar ve enerji konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle gerginliğini korumaya devam ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2014, s.25).

Hindistan'da özellikle bu seçimlerde, koalisyon politikaları ve kurumsal zorluklar, Hindistan'ın ekonomik ve dış politika kararlarının ana itici güçleri olmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. 2014 yılında gerçekleştirilecek olan seçimlerden sonra kurulan herhangi bir hükümetin muhtemelen ABD hakkında pozitif bir tutum sergileyeceği fakat ABD'nin çıkarlarıyla tutarlı olması beklenen mevzuat ve politikaların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine ilişkin belirsizliğin korunmakta olduğu belirtilmiştir (ODNI, 2014, s.18).

2014 yılı devam ederken Çinli liderlerin bölgedeki nüfuzunu artırmanın dışında iç istikrara önem vererek bölgedeki nüfuzunu güvence altına almaya çalışması beklenmektedir. Xi Jinping ile birlikte yeni siyasal ajandanın ekonomik reformları hızlandırmak, hükümet yönetimini daha etkili ve güvenilir kılmak olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.22).

Kim ve rejim, komuta ekonomisinin¹⁶⁵ ilkelerini korurken, ülkenin sorunlu ekonomisini ve Kuzey Kore halkının geçimini iyileştirmeye odaklandığını açıkça

¹⁶⁵ Komuta ekonomisi, firmaların yaşam döngüsünün ve faaliyetlerinin, ekonomik dengesizliklere uyumlarının ve aralarındaki koordinasyonun tipik olarak ve esas olarak bir piyasa mekanizmasından ziyade idari yollarla (komutlar,

belirtmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik kalkınma ve nükleer silahların ilerletilmesi konusundaki ikili politikasıyla ilişkili olarak değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.23).

Afrika Kıtası

Sahra Altı Afrika bölgesi giderek daha ölümcül asimetrik saldırılara maruz kalmaktadır. Hükümet güçlerinin genellikle kapasite ve bazen irade eksikliği nedeniyle etkili bir şekilde karşı koyamadığı aşırıcılık yanlısı ve isyancı grupların ortaya çıkması için uygun bir ortam haline geldiği değerlendirilmektedir. Buna ek olarak, yerine getirilmemiş ekonomik beklentiler ve siyasi tatminsizlikler neticesinde gençlik hareketlerinin ortaya çıkması beklenirken; arazi ve su kaynakları için çatışmaların artacağı öngörülmektedir. Bu süreçte sınıraşan suç örgütlerinin güçlenmesinin bölgedeki siyasi ve ekonomik istikrarı bozma tehdidi yaratmakta olduğu raporda yer almaktadır (ODNI, 2014, s.20). Kronik olarak eksik olan devlet kapasitesi, siyasi bölünme, yıkılmış kamu altyapısı ve sosyal izolasyon sebepleriyle (Glenn, 2014, s.1487) Afrika ülkelerinin kısa vadede kendilerini toparlamasının öngörülemediği değerlendirilmektedir.

Avrasya

Putin'in Rus devletinin başı olarak halk desteği ve meşruiyet kazanmasının temelinde kısmi olarak gerçekleşen ekonomik büyüme ve istikrar vaadi, refahın artması ve göreceli kişisel özgürlüklerin artırılmasına dayandırılmaktadır. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü'nün öngörüsüne göre Rus ekonomisi 2014 yılında yüzde 2.3 büyüyeceği değerlendirilmektedir. Bu süreçte Putin'in 2012 yılında seçim vaadi olarak kullandığı, 700 milyar dolarlık Savunma Modernizasyonu Planı, 2018 Dünya Kupası ve sosyal refah iyileştirmelerine etkisinin ne olacağı belirsizliğini koruduğu belirtmektedir (ODNI, 2014, s.24). Ukrayna'daki siyasi gelişmeler, Yanukoviç¹⁶⁶'in Ortaklık Anlaşmasını imzalamayı reddetmesinin ardından hızlı bir şekilde halk protestolarına sebebiyet vermiştir. Yanukoviç'in bu anlaşmayı reddetmesinin temelinde Rusya'nın finansal yardım için ön koşul olarak bu anlaşmanın reddini öne sürmesi olduğu değerlendirilmektedir.

direktifler ve düzenlemeler) yönetildiği bir ekonomidir. Böyle bir ekonominin en belirgin özelliği, firmanın üretim hedeflerinin daha yüksek direktifle, genellikle ince ayrıntılarla belirlenmesidir (Grossman, 1990, s.58).

¹⁶⁶ 25 Şubat 2010 – 22 Şubat 2014 Yılları Arasında Ukrayna Başbakanı

Yanukoviç ise tekrar seçilmek adına baskılara boyun eğerek demokratik normların ortadan kalkmasına müsaade edebileceği öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.25). Bu süreç sonrasında Kiev ve Moskova'nın 2013 Aralık ayında imzaladığı anlaşma neticesinde Rusya'nın 15 milyar dolarlık yardım paketinin ilk diliminin Ukrayna'daki ekonomik krizi kısa vadeli olarak önlemeye yardımcı olacağı değerlendirilmekte fakat bu durumun Ukrayna'nın Rusya'ya bağımlılığını artıracakı öngörülmektedir. Rusya'nın yardım paketinin Kiev'in bağımsız bir şekilde büyümesinin önüne geçeceği, ekonomik reformların yürürlüğe girmemesi için bir ön koşul oluşturduğu ve dolayısıyla enerji konusunda Rusya'ya karşı daha savunmasız kaldığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.25). 2013 yılından itibaren Rusya'nın Ukrayna üzerinde istikrarsızlaştırıcı etkisi ile birlikte mevcut siyasi rejimi, diplomatik baskı ve propaganda kampanyaları olmak üzere birçok yol kullanmak suretiyle nüfuzunu hissettirmeye çalışmasının altındaki sebep olarak ya istikrarlı ve dost yanlısı bir Ukrayna rejimi yaratmak ya da istikrarlı ve Batı yanlısı bir rejimin oluşmasını engellemek üzerine kurguladığı değerlendirilmektedir (Malyarenko ve Wolff, 2018, ss.14-15).

Moldova'da devam eden ayrılıkçı çatışmaların temelinde Transdinyester'in Rusya tarafından desteklenmesi ve Moldova'nın AB'ye entegrasyonunun önünün kesilmesinin amaçlandığı değerlendirilmektedir. Bu sorunun 2014 yılında da çözülemeyeceği öngörülmektedir (ODNI, 2014, s.26). Belarus'ta Lukaşenko rejimi, büyük ölçüde sivil toplumun rızasını kazanmış durumdadır. Bu durumun temelinde Rusya'nın cömert yardımlarının olduğu ve bu sayede Belarus halkının yaşam standartlarındaki yükselme neticesinde kazanılan takdir yatmaktadır. Fakat Belarus'un ekonomik modeli, rejiminin Aralık 2010'teki cumhurbaşkanlığı seçimlerini takiben kitlesel protestolar neticesinde sürdürülemez hale geldi. Sivil toplumun devam eden baskısının Lukaşenko'yu Batı'dan izole ederek Moskova'nın ekonomik koşullarına direnmemeye itmiş durumda olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.26).

Latin Amerika

Orta Amerika'nın kuzey ülkeleri olan El Salvador, Guatemala ve Honduras'ın muhtemelen bölgenin istikrarını bozan ekonomik ve güvenlik sorunlarının üstesinden gelmek için mücadelelerine devam edeceği öngörülmektedir. Her üç ülke de yavaş ekonomik büyüme, yaygın vergi kaçakçılığı ve büyük kayıt dışı ekonomileri nedeniyle borç

krizleri ve düşen devlet gelirleri ile karşı karşıya kalmış durumda olduğu gözlemlenmektedir. Bölgedeki suç çeteleri ve sınıraşan organize suç gruplarının faaliyetlerinin yanı sıra Orta Amerika'nın Güney Amerika'daki kokain üretim kaynağı olan ülkeler için önemli bir geçiş güzergâhı konumunda olmaları neticesinde bölgede şiddet seviyesinin sürekli olarak artış gösterdiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2014, s.27).

Değerlendirme

2014 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 106 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler”, “Orta Doğu”, “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma”, “Küresel Ekonomi”, “Enerji Güvenliği”, “Asya Kıtası”, “Afrika Kıtası”, “Avrasya” ve “Latin Amerika” temaları temelinde değerlendirilmektedir.

“Siber Tehditler” temasının temelini daha önceki raporlarda olduğu gibi Çin devleti oluşturmaktadır. Fikri mülkiyet haklarını görmezden gelerek ulaşabildiği her türlü veriyi kullanan Çin Devleti’nin siber gücünü ekonomik kalkınma hamlelerinde, sosyal düzen ve rejimin hayatta kalmasını tehdit eden unsurları ortadan kaldırma faaliyetleri olduğu değerlendirilmektedir. Bu noktada yapılan istihbarat analizinde demirleme etkisinin olduğu söylenebilir. Çünkü önceki raporların doğru kabul edildiği farz edilmiş ve üzerine eklenecek bir şeyin olmadığı değerlendirilmiştir. Aynı zamanda terör örgütlerinin siber kapasitelerini artırarak çeşitli propaganda ve nüfuz operasyonlarında kullanmaya devam ettikleri, finansal faaliyetler ve eleman temin modelinin bir parçası olarak siber uzayı kullanmaya devam ettikleri değerlendirilmektedir.

Kripto paralar ile suçlular ve suç örgütleri arasındaki bağın güçlenmeye devam ettiği ve sanal para birimlerinin kara para aklama yolu olarak görülmeye devam edilmesinin ABD için hatırı sayılır bir ekonomik tehdit yarattığı değerlendirilmektedir. Doğrudan siber ile ilgili olmayan fakat teknolojik gelişmelerin bir sonucu olan üç boyutlu yazıcıların güçlü birer üretim aracı haline gelmesi ile birlikte finansal bir devrim yaratabileceği öngörülürken aynı zamanda üç boyutlu yazıcıların yeraltı suç unsurları tarafından çeşitli şekillerde silah ve benzeri malzemeler üretilmesi neticesinde ABD’nin ekonomik tehdit algısının boyutunu genişletmektedir. Ayrıca bu tehdit algısının temelinde ABD’nin silah piyasası ve küresel pazardaki payının zedelenebileceği endişesinin olmasının muhtemel olduğu söylenebilir. Her ne kadar bilindiği kadarıyla üç boyutlu yazıcılar ile fabrikasyon şeklinde bir silah üretim

süreci olmasa da bunun gelecekte olmayacağını garantisini kimsenin veremeyeceği aşikârdır. Bu sebeple üç boyutlu yazıcıların bir fırsat olduğu kadar ABD'ye bir ekonomik tehdit algısı yarattığı değerlendirilebilir.

“Orta Doğu” teması temelinde İran konusu, Suriye ve Afganistan özelinde ABD'nin ekonomik tehdit algısını oluşturmaktadır. İran ve Hizbullah'ın Suriye'deki rejimi desteklemesi ile birlikte ABD nüfuzunun o bölgeden yavaş yavaş silinmesi için çaba sarf edildiği, dolayısıyla ABD'nin Orta Doğu üzerindeki çıkarların zedelenmesi ile birlikte ekonomik bir tehdit algısı olduğu değerlendirilmektedir. İran'da siyasal dengenin merkeze doğru kaydığı düşünülmesine rağmen İran'daki ekonomik durum neticesinde ABD'nin nükleer silahlanma sebebiyle uyguladığı yaptırımın işe yaradığı algısı oluşmuş, muhtemelen ABD'nin kendi istediği şekilde sonuçlanması için ekonomik gücünü kullanmaya devam edeceği öngörülmektedir. Fakat İran'ın prestij kazanmasını sağlaması muhtemel olan nükleer silahların ülke güvenliğini artırdığı düşüncesinin bir yanılgı olabileceği söylenebilir (Lavoy, 1995, 738).

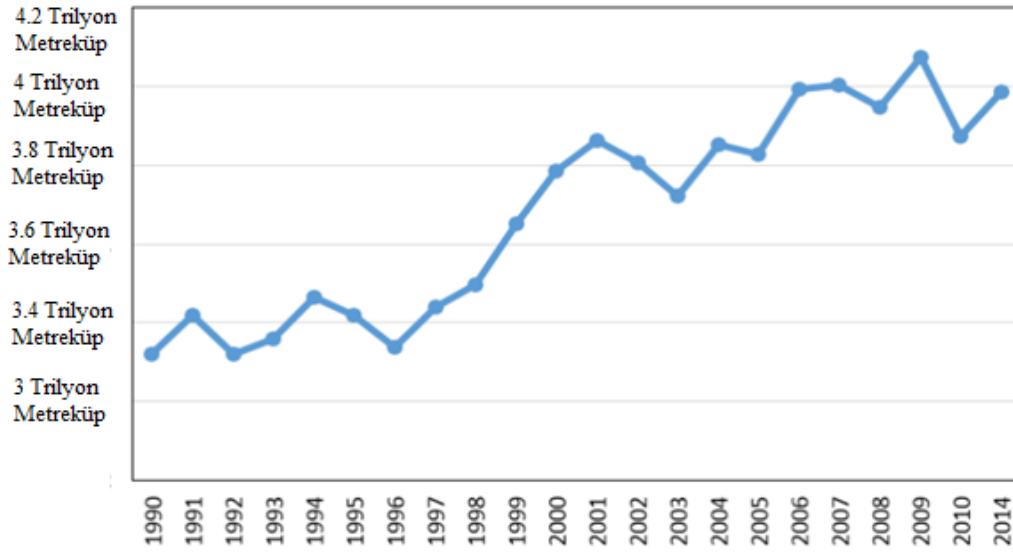
Suriye'deki iç savaş neticesinde Lübnan'a sığınan 800.000 mültecinin Lübnan nüfusunun yaklaşık dörtte birini oluşturması neticesinde Lübnan ekonomisinin büyük oranda zarar görebileceği değerlendirilmiştir. Bu noktada Lübnan ekonomisinin sarsılmasıyla birlikte bir istikrarsızlık oluşmasından kaynaklanan ve İran'ın nüfuz operasyonu yapabilme kapasitesi ile birlikte ABD'nin ekonomik tehdit algısının tetiklendiği söylenebilir.

Taliban'ın başarı durumunun Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin elde ettiği finansal desteğe bağlı olduğu söylenebilirken bu desteğin eksilmesi veya ortadan kalkması durumunda Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin bölgeyi uzun bir süre elinde tutamayacağı kaygısı neticesinde ABD'nin Afganistan üzerindeki çıkarlarının tehdit algısının tetiklenmesinde rol oynadığı değerlendirilebilir.

“Küresel Ekonomi” teması tehdit algısının, önceliğini oluşturan unsurların birisi olarak gelişmekte olan ülkelerin borçlanması azalması ve piyasadaki para sirkülasyonunun azalması neticesinde olduğu değerlendirilirken; Avrupa ekonomilerinde deflasyon oluşması ile birlikte bazı hükümetlerin kırılğan yapılarını daha da istikrarsız hale getirmesi oluşturmaktadır. Fakat emtia fiyatlarındaki düşüşün devam etmesi durumunda

Çin, Hindistan ve Japonya gibi dışarıdan emtia alan ülkelerin ekonomilerine fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir. Çin'in bu durumdan avantajlı büyümesinin ekonomik olarak ABD için sorun teşkil edeceği ve bu sorunun sebebinin Çin'in ekonomik olarak güçlenmesi ile birlikte nüfuz politikalarına başvurarak küresel ekonomi ve siyasetteki rolünü pekiştirme girişimleri olabileceği öngörülebilir. Ayrıca ekonomik olarak zarar görebilecek olan ülkeler arasında Venezuela'nın da olması ile birlikte Latin Amerika'da oluşabilecek bir istikrarsızlık ortamının doğurabileceği sonuçların ABD ekonomisine tehdit teşkil edebileceği söylenebilir.

“Enerji ve Gıda Güvenliği” teması altında ABD'nin ekonomik tehdit algıladığı konuların başında enerji ithalatına olan bağımlılığının yer aldığı söylenebilir. Bu noktada küresel ekonomideki kesintilerden etkilenmemenin birincil yolu olarak kaya gazı ve petrol üretiminin artırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu tehdit algısının altında da ABD'nin dış pazarlardaki rolünün azalma eğiliminde olması, Çin, Rusya ve İran gibi devletlerin nüfuz alanlarını genişleterek Venezuela'yı da içine alan bir ekonomik bir lokomotif haline gelmeleri ve enerji piyasasındaki güçlü rolleri neticesinde olduğu söylenebilir. Bu süreçte küresel çapta konvansiyonel olmayan enerji üretimi ve bol su kullanılarak işlenen tarım arazilerindeki artış neticesinde ABD'nin gıda kıtlığı konusundaki rolünü dolayısıyla nüfuzunu azaltacağı, kullanılan su miktarının doğal kaynakların fazla kullanılması neticesinde doğal kaynak şoklarına sebep olabileceği bu durumun da ABD'nin ekonomik yapısına yönelik bir tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 3.9.2: Küresel su tüketim oranları 1990 – 2014¹⁶⁷

ABD'nin ulusal güvenliği, daha ziyade ekonomik güvenliği için önem arz eden devletlerin gıda eksikliği ve iç gıda güvenliği sorunlarını çözmek için finansal veya teknik kapasiteye sahip olmamaları neticesinde yaşanabilecek sosyal aksamaların çözümlenmesinin önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

“Asya Kıyası” güvenlik temalarına bakıldığında Pakistan, Hindistan ve Çin ve Kuzey Kore özelinde bir Asya ekonomisine yönelik ABD'nin ekonomik tehdit algıladığı değerlendirilmektedir. Bu noktada enerji sektöründeki güvenliğin sağlanması adına Pakistan'da çeşitli hamleler yapılması öngörüldürken bu durumun ekonomik iyileşmeyi sağlaması ve güvenlik tehditlerine karşı koymak için de bir fırsat yaratabileceği söylenebilir. ABD ile iyi ilişkiler kurma girişimi olan Başbakan Şerif'in aynı zamanda ekonomik gidişatı pozitif yöne çevirmek için ihtiyaç duyduğu desteği bulmasında ve aynı zamanda Hindistan ile ticari ilişkileri güçlendirmesi sonucunda Afganistan ve Pakistan sınırındaki güvenlik açığını kapatabilecek finansmanı temin etmesi neticesinde ABD için güvenlik tehdidini azaltma potansiyeli olduğu öngörülebilir.

Fakat bu durumun Hindistan'daki ekonomik ve dış politika kararları konusunda ne kadar fayda sağlayabileceği, gerçekleştirilecek olan seçimler sonucunda ABD çıkarları ile tutarlı olabilecek olan mevzuat ve politikaların uygulamaya konulması ile doğru orantılıdır. Bu belirsizliğin ABD cephesinde bir ekonomik tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir.

¹⁶⁷ Küresel Su Tüketim Oranları 1990 – 2014 (Al-Sumaiti ve diğerleri, 2020, s.9315).

Çin'in bölgedeki nüfuzunu artırmak ve güvence altına almak için ekonomik reformları hızlandırması ve daha etkili bir yönetim anlayışıyla hareket etmesi öngörülmektedir. Bu noktada Çin'in bölgesel nüfuzunu artırması Hindistan ve Pakistan ile geliştirilebilecek iyi ekonomik ortaklıklara gölge düşürebileceği düşüncesi altında ABD'nin ekonomik çıkarlarını zedeleyebilecek bir yapıyı oluşturduğu söylenebilir. Kuzey Kore'nin ise ekonomik gelişim faaliyetlerinin sonuç vermesi durumunda nükleer silahlar ile ilgili konularda daha fazla adım atmasının muhtemel olması neticesinde ABD'ye yönelik bir tehdit oluşturduğu, Kuzey Kore'nin ekonomik gelişiminin ise ABD ekonomisine olmasa da nüfuz alanına gelecek yıllarda bir tehdit teşkil edebileceği düşüncesi gölgesinde ekonomik tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir.

“Afrika Kıtası” tehdit temasının temelinde Afrika kıtasındaki sürekli artan asimetrik saldırılar olduğu, bu saldırıların genellikle kapasite ve bazen irade eksikliği neticesinde karşı konulamaması neticesinde ABD'nin bölgeden elde edebileceği kaynakların miktarının azalması ile birlikte bir tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir. Aynı zamanda sınırışan suç örgütlerinin bölgedeki siyasi ve ekonomik istikrarı bozma girişimlerinin de ABD'ye ekonomik etkilerinin olabileceği, ABD'nin en çok petrol ithal ettiği ülkelerden biri olan Nijerya'nın da bu durumdan etkilenmesine bağlı olduğu söylenebilir.

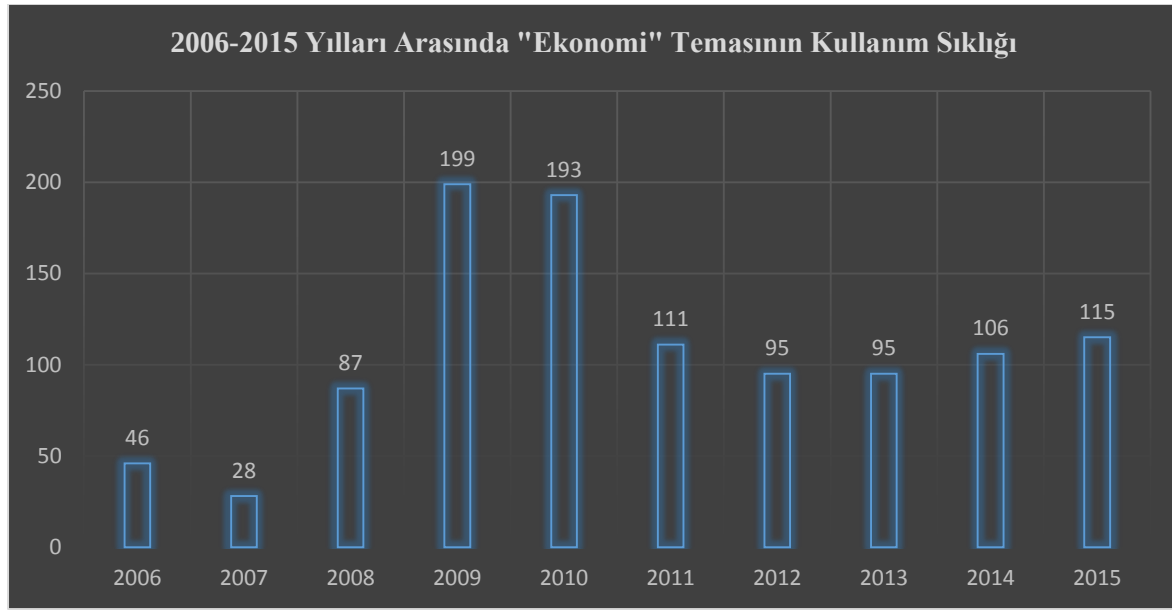
“Avrasya” temasına bakıldığında Rusya'nın ekonomik olarak gelişim ve istikrar göstermesi ile birlikte Ukrayna'yı nüfuzu altına alma çabaları neticesinde ekonomik bir tehdit algısı olduğu söylenebilir. Bu noktada özellikle Ukrayna'ya mali yardımda bulunma teklifinde bulunan Rusya'nın Ukrayna'dan beklentisi olarak Ortaklık Anlaşması'nı reddetmesi yattığı ve bu şekilde Yanukoviç'in tekrar seçilmek adına demokratik normların ortadan kaldırılmasına izin verdiği değerlendirilmektedir. Fakat Rusya'nın Ukrayna ile imzaladığı ekonomik yardım paketi neticesinde Ukrayna'ya 15 milyar dolarlık yardımın ilk paketinin ulaşması ile birlikte ekonomik krizin kısa vadeli olarak engellenebileceği öngörülmektedir. Bu sayede Ukrayna üzerindeki Rus nüfuzunun artması ile birlikte ABD'nin bölgedeki nüfuzunun azalması ve dolayısıyla NATO müttefikleri arasındaki çatlakların artarak Ukrayna'nın tampon bölge olmaktan çıkabileceği ve bunun neticesinde AB ülkeleri arasındaki sorunların artmasının ABD ekonomisine doğrudan etki edebileceği ihtimalinin ABD için ekonomik tehdit algısı yarattığı değerlendirilebilir. Ayrıca Rusya'nın Moldova'ya yönelik nüfuz operasyonları neticesinde Moldova'nın da AB'ye entegrasyon sürecini engellemesi ile birlikte AB'ye yönelik çatlaklar oluşturma sürecini

hızlandırabileceği öngörülmektedir. Fakat Belarus'ta Lukaşenko rejiminin Rusya'dan gelen finansal yardımlar sayesinde halkın desteğini kazanmasının ardından sivil toplum baskısının Lukaşenko'yu Batı'dan izole ederek Rusya'nın ekonomik koşullarını kabul etmeye itmiş olabileceği ve entegrasyon sürecini zora soktuğu düşüncesi ile birlikte yanlış bir strateji izlendiğinin kabul edildiği görülmekte, bu durumun sonuçlarının AB ülkeleri ve ABD cephesindeki ekonomik sonuçlarının neler olabileceği belirtilmemektedir. Uzun zamandır süren AB-Belarus ilişkilerinin siyasal bir çıkmaza dönüşmesi ve neredeyse 20 yıldır hiçbir gelişme elde edilememesi (Korosteleva, 2015, s.16) neticesinde Rusya'nın Belarus ve AB arasındaki entegrasyon sürecini zedelemesine gerek kalmadan bu durumun gerçekleştiği söylenebilir

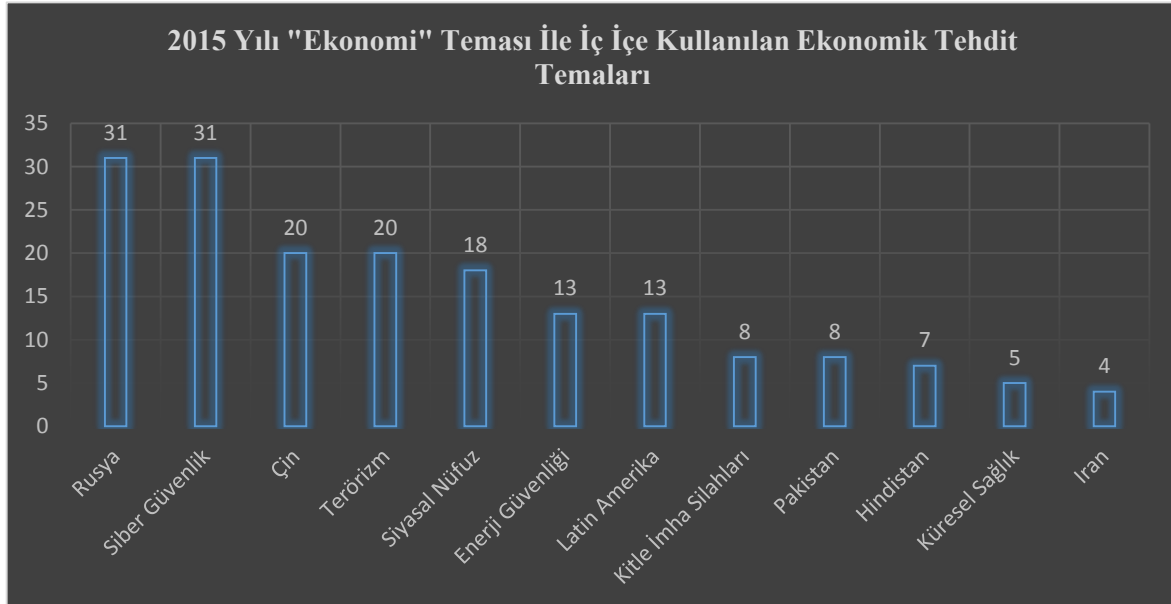
“Latin Amerika” temasında El Salvador, Guatemala ve Honduras'ın güvenlik sorunları neticesinde bölgenin ekonomisini zedelediği değerlendirilmektedir. Her üç ülkede de yaygın vergi kaçakçılığı, büyük kayıt dışı ekonomi, borç krizleri ve yavaş ekonomik büyüme neticesinde bölgedeki suç çeteleri ve sınıraşan organize suç gruplarının faaliyetlerinin artış göstermesi ile birlikte Amerika kıtasındaki ekonomik gidişatı zedeleyebileceği, kokain üretim kaynağı olan ülkeler için önemli bir geçiş güzergahı olmaları neticesinde suçun artması ve ABD'ye yönelik göç unsurunu tetikleme riski neticesinde ABD için ekonomik bir tehdit algısı yaratmasının yanı sıra hatırı sayılır bir güvenlik tehdidi oluşturduğu söylenebilir. Bu noktada uyuşturucu ticaretinin neticesinde ortaya çıkan şiddet türlerine bakıldığında (1) çoğunlukla kırsal ve örgütlü olarak üretim aşamasında ortaya çıkan şiddet, (2) uyuşturucu kaçakçılığı yapılması sürecinde yollar ve pazarlar üzerine ortaya çıkan şiddet, (3) diğer yasadışı faaliyetlerin de gerçekleştirilmesi neticesinde ortaya çıkan şiddet, (4) sokak satışları konusunda bölge tartışmaları üzerine oluşan şiddet, (5) uyuşturucu bağımlıları tarafından işlenen düzenli suçlar ile birlikte oluşan şiddet (Bergman, 2015, s.51). Şiddetin çeşitliliği ve boyutunun sonucunda ortaya çıkan insani kayıpların da ekonomiye tehdit teşkil ettiğinin de değerlendirilme kapsamına alınmasında fayda olduğu söylenebilir.

3.10. ABD'nin 2015 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.10: 2006-2015 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.10.1: 2015 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2015 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 115 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler” kapsamında “Rusya¹⁶⁸”, “Çin¹⁶⁹” ve “İran¹⁷⁰” temaları ağırlık kazanırken,

¹⁶⁸ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁶⁹ China / Chinese / Beijing

¹⁷⁰ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

“Küresel Ekonomi” teması altında “Rusya”, “Çin” ve “Siyasal Nüfuz¹⁷¹” temalarının bulunduğu değerlendirilebilir. “Enerji Güvenliği¹⁷²” ekonomik tehdit teması “Latin Amerika¹⁷³” temelinde şekillenirken, “Küresel Sağlık” teması küresel anlamda oluşabilecek salgınların altını çizmekte, “Orta Doğu” teması Suriye ile ilişkilendirilmekte, “Avrasya” tehdit teması “Rusya” ve “Siyasal Nüfuz” temalarıyla iç içe geçmektedir. “Asya Kıtası” teması dâhilinde “Çin”, “Pakistan¹⁷⁴” ve “Hindistan¹⁷⁵” temaları göze çarparken, “Latin Amerika” tehdit temasının doğrudan “Enerji Güvenliği” ve “Siyasal Nüfuz” üzerine tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilmektedir. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki artışın sebebi olarak tehdit alanındaki genişleme ile birlikte Rusya ve Siber Güvenlik temalarındaki artış olduğu söylenebilir.

Siber Tehditler

ABD ulusal ve ekonomik güvenliğine yönelik siber tehditlerin, etki sıklığı, ölçeği, karmaşıklığı ve ciddiyetinin arttığı değerlendirilmektedir. Siber tehdit aktörleri, saldırı yöntemleri, hedeflenen sistemler ve mağdurların kimler olduğu konusunda geniş bir alan ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Tüm ABD altyapısını zayıflatan bir siber felaket senaryosu yerine, farklı bir şey öngörülmektedir. ABD'nin ekonomik rekabet gücü ve ulusal güvenliğine kümülatif maliyetler getirecek olan, zaman içinde çeşitli kaynaklardan devam eden bir dizi düşük-orta seviye siber saldırının olduğu ve olacağı değerlendirilmektedir. İran ve Kuzey Kore dâhil olmak üzere birçok devlet tarafından, ABD'nin ekonomik ve dış politika hedeflerini sekteye uğratmak amacıyla özel sektördeki muhtelif hedeflere yönelik siber saldırı operasyonları yürütüldüğü, siyasi krizler ile eşzamanlı olarak bu saldırıların şiddetinin artırılmasının neticesinde, stratejik kurumlarda ve endüstrilerde siber güvenlik alanındaki bilişimci ve bilişim çalışmalarının artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.1). Çin'in ekonomik espionaj çalışmaları ileri düzeyde sürekli tehditler kategorisinde yer almaya devam ederken, Çinli bilgisayar korsanlarının sıklıkla daha az sofistike yöntemlere ve araçlara başvurmakta olduğu vurgulanmaktadır (ODNI, 2015, ss.1-3).

¹⁷¹ Political / Politics / Politicize / Politically /

¹⁷² Energy / Gas / Petroleum / Coal

¹⁷³ Latin America / Venezuela/ Venezuelan / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

¹⁷⁴ Pakistan / Pakistani / Pakistanis / Islamabad/

¹⁷⁵ India / Indian / Indians / Delhi

Küresel Ekonomi

Küresel ekonominin, 2008 yılında başlayan küresel finansal krize yönelik tedbirler neticesinde iyileşmeye devam ettiği değerlendirilmektedir. Fakat bu dönemde ekonomik büyüme, önceki on yılın gerisinde kalmaktadır. Sürdürülebilir büyümenin yeniden başlaması, özellikle Avrupa ülkeleri ve Japonya'da olmak üzere dünyanın en büyük ekonomilerinin çoğu için de oldukça zor bir süreç olarak gözlemlenmektedir. Gelişmiş ekonomilerdeki toparlanmaların yavaşlaması veya gecikmesi ve kilit rol oynayan gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik büyümenin yetersizliği neticesinde enerji ve emtia ürünlerinin piyasadaki değerlerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacına yol açtığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.9).

Ekonomik büyüme hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler arasında tutarsız bir düzeni barındırmaktadır. ABD, AB ve Çin dışında büyük ekonomilerin büyümesi 2014 yılında dünya çapında büyük ölçüde durgunlaştı ve % 2,1'e varan yavaşlamalara sahne olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkelerin ve gelişmiş ülkelerin büyüme oranlarındaki farkın daralmaya devam ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.10).

Transatlantik ortaklık, Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa Kıtadaki liderler ile uyum içerisinde çalışmak için ve Rusya'nın Ukrayna'daki eylemlerine karşı cevap verebilmesi açısından, ayrıca diğer güvenlik tehditlerine karşı tedbir alınabilmesi adına önem arz etmektedir. Ortaklığın, Avrupalı ülkelerin içerisinde bulunduğu mali zorluklar da ele alındığında, finansal yönetim perspektifinden ekonomik büyümeyi teşvik eder bir konumda bulunduğu değerlendirilmektedir. Aynı zamanda Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı¹⁷⁶, hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Avrupa için ekonomik büyüme yaratmaya, transatlantik bağlantıyı güçlendirmeye ve veri gizliliği ile gıda ve sağlık standartları ile ilgili kamu endişelerini gidermeye yardımcı olma potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir. (ODNI, 2015, s.17).

¹⁷⁶ Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı, ticareti ve çok taraflı ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla Avrupa Birliği ile ABD arasında önerilen bir ticaret anlaşması olarak tanımlanmaktadır (Ville ve Siles-Brügge, 2015, s.1)

2014 yılının ikinci yarısında enerji fiyatlarında keskin bir düşüş yaşanmıştır. Küresel büyüme beklentilerinin azalması, OPEC'in üretim seviyelerini koruma kararı, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki normalin dışında gelişen petrol üretimindeki hızlı artışlar ile Libya'da ve başka yerlerde daha önce askıya alınan petrol üretiminin kısmen yeniden başlatılması neticesinde 2014 Temmuz ayından bu yana petrol fiyatlarında hatırı sayılır bir düşüş gerçekleştiği belirtilmektedir. Fakat daha düşük fiyatlı petrol ve gaz, ithalatçıların ihracatçılara nazaran fazla olmasından kaynaklı olarak küresel ekonominin gelişmesine daha fazla fayda sağlayacağı ve küresel ekonomiye bir destek sağlayacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.9).

Çoğu petrol ihraç eden ülke gibi, Venezuela da politika tercihlerinin ve küresel petrol fiyatlarındaki düşüşün sonuçlarını yaşadığı ve ekonomik olarak gelir kaybına uğradığı raporda belirtilmektedir. Petrol, Venezuela'nın ihracat gelirlerinin yaklaşık yüzde 95'ini ve devlet gelirlerinin tamamının yüzde 45'ini oluşturmaktadır. Caracas'ın 2015 yılında artan enflasyon ve temel malların kıtlığı ile birlikte gergin bir mali ortamla karşı karşıya kalacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.24).

Küresel Sağlık

Hastalık süreçlerinin izlenmesi ve raporlamadaki boşluklar, sınırlı sağlık kaynakları ve diğer faktörler, uluslararası toplumun Batı Afrika'daki sağlık krizinin aşılmasına katkıda bulunmuştur. Belirli bir bölgede izole halde ortaya çıkan Ebola vakalarının görülmesi ile birlikte hastalığın 2015 yılında bölgesel tehdit oluşturmaya devam etme eğiliminde olacağı ve bu bölgelerde ekonomik istikrarı, güvenliği ve yönetim kabiliyetini etkileyeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.11). Fakat H7N9 gibi yüksek derecede hastalığa neden olan bir kuş gribi virüsünün insanlar arasında kolayca bulaşabilir hale gelmesi durumunda sonuçların 1918'deki büyük grip pandemisinden çok daha yıkıcı olabileceği öngörülmektedir. Bu durumun, küresel ekonomik kayıplara, hükümetlerin devrilmesine ve jeopolitik ittifakların bozulmasına yol değerlendirilmektedir. Özellikle demografik yapının daha çok şehirleşmeye yönelmesinin bu durumdan etkilenilmesine sebebiyet vereceği, gıda, temiz su kaynakları, enerji, barınma, ulaşım sağlık altyapısının zarar görebileceği ve

ekonomik ve insani kayıpların ekstrem durumlara ulaşabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.11).

Ebola virüsünün 2015 yılında Batı Afrika’da devam edeceği, ekonomik kapasite ve dolayısıyla bölgenin istikrarı için önemli bir tehdit oluşturacağı öngörülmektedir. Kaynaklar üzerindeki sürekli tüketim ve benzeri görülmemiş sağlık personeli ihtiyacı, en çok etkilenen üç ülke olan Liberya, Sierra Leone ve Gine’deki hükümetleri ve ekonomileri zorlama ihtimaline sahiptir. Hastalığın sebebi, tedavisi ve insanların defin işlemleri hakkındaki doğru bilgilerin hükümet tarafından halka öğretilmesi, uluslararası maddi ve ekipman yardımlarının yapılması hastalığın yayılımının azaltılması için oldukça elzem olarak değerlendirilmektedir. Salgın bölgesindeki ekonomik büyüme yavaşlama gösterirken, 2015 yılı boyunca yavaşlamanın devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.22).

Orta Doğu

Suriye’nin komşularının istikrarı, ülkenin milyonlarca mülteciyi ülkelerinde barındırması neticesinde zorlanan bölgesel ekonomileri daha da zorlayacağı ve devam eden uzun süreli çatışmanın devam edeceği öngörüsü neticesinde tehdit altında olduğu değerlendirilmektedir. İç çatışmanın aynı zamanda bölgesel mezhepçiliği artırarak Suriye’yi Orta Doğu’da düzenlenecek saldırılar için fırlatma rampası olarak kullanacak aşırılık yanlısı grupları barındırmaya etmeye devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.13). Lübnan bu durumdan etkilenen ülkelerden biri olarak mezhepsel şiddete, terör saldırılarına, ekonomik, siyasi ve mezhepsel gerilimlerin artmasına müsait bir ülke haline geldiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2015, s.15).

Avrasya

Bu süreçte Ukrayna krizi, Rusya’nın Batı ile ilişkilerini derinden etkilerken ve Rusya’nın iç politikası, ekonomik gelişimi ve dış politikası üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahip olacağı değerlendirilmektedir. Rus ekonomisinin kriz başlamadan önce bir düşüş halinde olduğu gözlemlenmekteydi. Bu süreçte petrol fiyatlarındaki düşüş, büyük sermaye çıkışları ve keskin bir şekilde değer kaybeden ruble neticesinde Rus ekonomisinin büyümesinin 2014 yılında durgunlaştığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, ekonomik yaptırımlar bazı Rus firmalarını Batı pazarından dışarı itmiş, bu faktörler ile Rusya’da iş

yapmanın gerçek ve algılanan risklerini artırdığı gözlemlenmiştir. Mevcut gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda 2015 yılında da Rusya'nın ekonomik durgunluk ile yüzleşmeye devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2015, s.17). Moskova'nın bu durumdan kurtulmak için bölgesel entegrasyona odaklanarak Belarus ve Kazakistan gibi ülkelerin katılımı ile Avrasya Ekonomik Birliğine katılımı artırmakta, Çin ile ilişkilerini geliştirerek Avrupa'da nüfuzunu artırmanın yollarını aramaktadır. Bu duruma ek olarak ordu modernizasyon sürecine hız kesmeden devam etmesinin de göz ardı edilmemesi gerekmekte olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, ss.17-18).

Asya Kıtası

Orta Asya'da bulunan devletler, Afganistan ve Pakistan'da faaliyet gösteren Orta Asya militan gruplarının faaliyetleri konusunda uzun zamandır endişe duysalar da, şiddetli İslamcı aşırıcılık yanlısı gruplara katılmak için Suriye'ye seyahat eden vatandaşlarının küçük ama artan sayısının geri dönüşünün yarattığı tehdit konusunda giderek daha fazla endişe duymaktadırlar. Bununla birlikte, genel olarak Orta Asya ülkeleri, belirsiz siyasi gelecek planları, zayıf ekonomiler, etnik gerilimler ve siyasi baskı gibi iç sorunlardan kaynaklanan sürekli istikrarsızlık riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumlardan herhangi birinin bir krizi tetikleme kapasitesine sahip olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.19).

Çin'in bölgedeki aktif faaliyetlerini sürdürerek ekonomik rolünü genişletme ve bu genişlemenin neticesinde nüfuzunu Orta Asya'nın dışına da iletme girişimlerine devam edeceğinin raporda altı çizilmektedir. Bunun bir örneği olarak ekonomik inisiyatifler sağlayacağı Asya Altyapı Yatırım Bankası üzerine yoğunlaşmakta, bölgesel gücü elde etmeden uluslararası kuralları koyma kapasitesine sahip olamayacağının farkında olduğu öngörülmektedir. Tabi ki bu amaçlarına ulaşabilmek için öncelikli olarak iç endişelerin giderilmesine odaklanacakları belirtilmektedir. Hırslı bir biçimde ekonomik reformlara odaklanması neticesinde Komünist Parti'nin etkililiği, tutarlılığı ve gücünün artmasına odaklanıldığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.19).

Hindistan'da Başbakan Narendra Modi'nin belirleyici liderlik tarzı, Bharatiya Janata Partisinin Parlamentosunun alt meclisinde mutlak çoğunluğunu 2014 seçimleriyle sağlamasıyla birlikte Hindistan'ın iç ve dış politika konusunda daha kararlı bir tavır takınmasını sağlayacağı öngörülmektedir. Hindistan'ın bağımsız bir politika izlediği

değerlendirilmiş olsa da Modi'nin muhtemelen ABD ile güvenlik, terörizm ve ekonomik konularında daha yakın bir çalışma arayışı içerisinde olacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.21). Hindistan'ın, hükümetin ticaret açığını kapatma ve altyapıya yatırım yapma konusundaki ekonomik hedeflerini destekleyen Çin ile daha güçlü ekonomik bağlar kuracağı da değerlendirilmektedir. Hindistan yönetiminin uzun süredir devam eden sınır hatlarındaki anlaşmazlıklar ve Hint Okyanusu'ndaki Çin denizaltısının tespit edilmesinin ardından Çin'in agresifliği konusundaki tehdit algısını artıracığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2015, s.22)

Latin Amerika

Küba Devlet Başkanı Raul Castro'nun odak noktasının ülkeyi Castro döneminin nihai sonu için hazırlamak olacağı ve sıkı siyasi kontrolü devam ettirmek konusunda adımlar atacağı yönünde öngörülmektedir. Ekonomik ve siyasi reformlarını ihtiyatlı bir şekilde uygulayan Castro, 2015 Ocak ayı başlarında düzinelerce siyasi mahkûmu serbest bırakmıştır. Küba'nın ABD ile ilişkileri normalleştirmeye yönelik ilgisinin temelinde sıkıntılı yaşam koşulları ve zayıf ekonomik gidişat üzerindeki hoşnutsuzluğu hafifletme ihtiyacının oluşmasıyla bağlantılı olduğu değerlendirilmektedir. Küba'nın ekonomik reformların yavaş hayata geçmesi ve nikel üretimindeki düşüş neticesinde 2014 yılında GSYİH büyümesinin yüzde 1,2 oranına kadar düştüğü gözlemlenmektedir. Ekonomik reform programının önemli bileşenleri olarak görülen ekonomideki devletin rolünü azaltmak ve girişimcilik fırsatı yaratmanın kısa vadeli ekonomi üzerinde negatif bir etkiye sahip olacağı öngörülürken, uzun vadede istihdam oranlarını artıracığı ve üretim kapasitesini artıracığı vurgulanmaktadır (ODNI, 2015, s.24).

Orta Amerika'nın kuzey bölgesinde yer alan El Salvador, Guatemala ve Honduras'taki zayıf kurumlar, kötü ekonomik tablo ve suç örgütlerinin gücünün sürekli olarak artmasının neticesinde hükümetlerin hukukun üstünlüğünü benimsemesinin, istihdam yaratmasının ve vatandaşlarının güvenliğini sağlamasının zorlaşmasına sebebiyet verdiği değerlendirilmektedir. Bu durum neticesinde ABD'ye 2015 yılında da göçmen akımı olacağı öngörülmektedir. Yasamadaki çatlaklar, siyasi zorluklar ve yerleşmiş menfaatlerin dünyadaki en düşük vergi toplayabilme kapasitesiyle birleşmesi neticesinde ortaya çıkan göçün önüne geçmek için alınabilecek ekonomik ve sosyal tedbirler bu durumu yavaşlatma potansiyeline sahiptir. El Salvador'un yaklaşık % 25'inin son 20 yılda çoğunlukla ABD'ye ve diğer ülkelere göç etmesinin altındaki sebep olarak son sekiz yılda bölgedeki en düşük

büyüme oranlarına sahip olması yatmakta olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2015, s.24).

Değerlendirme

2015 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 115 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler”, “Küresel Ekonomi”, “Enerji Güvenliği”, “Küresel Sağlık”, “Orta Doğu”, “Avrasya”, “Asya Kıtası” ve “Latin Amerika” temelinde değerlendirilmektedir.

“Siber Tehditler” teması temelinde ABD’nin ekonomik tehdit algısı ABD’ye yönelik ulusal ve ekonomik güvenliğe yönelik siber saldırılardaki artış, ABD’nin küresel ekonomideki rekabet gücünü kısıtlamaya yönelik girişimler neticesinde uzun vadeli yıpratmaya yönelik bir dizi siber saldırıdan oluştuğu değerlendirilebilir. Özellikle İran ve Kuzey Kore’nin özel sektörü hedef alması ve Çin’in ekonomik espionaj çalışmaları neticesinde ABD’nin güvenlik tedbirlerini artırmak için adım atmasının önem arz ettiği söylenmektedir. Bu noktada bu tehditlerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin yapılabilecekler konusunda detaylı bilgi verilmemesine rağmen bir siber saldırıya karşı kendini savunmak adına kinetik bir tepki verilerek saldırıya son verilmesi gerektiğinde yasal zeminlere dayandırılabilirdiği (Tikk, 2011, s.124) konusunda bir düşünce ve yaklaşım mevcuttur. ABD için en iyi savunmanın saldırı olduğu şeklindeki klasik söylemin bu noktada geçerli olabileceği öngörülebilirken, siber alanda saldırı düzenlemenin savunma yapmaktan daha kolay olduğu da belirtilmektedir (Adams, 2016 s.1). Çin’in ABD’ye yönelik saldırılarının yanı sıra kendi internet ağını kontrol etme girişimlerinin de ABD ve Amerikan şirketlerine yönelik bir tehdit algısı oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bunun sebebinin ise Çinli internet kullanıcılarının Google yerine Baidu, Youtube yerine Youku, Twitter yerine Sina Weibo ve Tencent’de mikro blog çalışmaları yapmakta, çevrimiçi alışverişlerinin çoğunu ise Taobao üzerinden gerçekleştirip Alipay ile ödeme yaparak (Cheng, 2018, s.83) ABD’nin ticari verileri elde etmesinin ve bu platformlar içerisinde kar elde etmesinin önüne geçmeleri olduğu söylenebilir. Kuzey Kore’nin bu noktada sofistike saldırılarına karşı koymanın oldukça zor olduğu değerlendirilirken, siber uzayda caydırıcılığın çok da mümkün olmadığı, zamanında ve hedefe yönelik cezaların genellikle imkansız olduğu, soruşturma ve araştırma sürecinin uzun olması neticesinde maliyetlerin yüksek olduğu ve failer tespit edilse bile davacıların genellikle sanıkları alarak cezalandırmasının sanığa ev sahipliği yapan ülkelerin korumaları altında olmaları sebebiyle neredeyse mümkün olmadığı

değerlendirilmektedir (Pinkston, 2018, s.118). İran'ın ise siber saldırılarının boyutu oldukça büyük hasar verici nitelikler taşımaktadır. Özellikle Mabna Entitüsü'nün özel finansal kazanç sağlaması için İran hükümeti ve özel kuruluşlarıyla kendi adına siber saldırılar düzenleme faaliyetleri üzere sözleşme imzaladığı, özellikle İran üniversitelerine ve bilimsel araştırma kuruluşlarına bilimsel veri sağlamak için 2013 yılında kurulduğu belirtilmektedir (U.S. Department of the Treasury, 2018). Bu yapının yaklaşık olarak ABD'de 144 üniversitede 3768 profesörün hesaplarına sızmaya çalıştığı ve dünya üzerinde Türkiye dâhil olmak üzere 21 ülkenin 176 üniversiteden 4230 profesörün hesaplarına sızdığı değerlendirilmektedir (Tabansky, 2018, s.130). Bu noktada özellikle İran'ın gerek küresel olarak bilginin korunmasına yönelik gerekse ABD için bilgi güvenliğini ihlal etmesi neticesinde bir ekonomik tehdit yarattığı söylenebilir. Tabi ki bu durum ABD için klasikleşmiş olan aynadaki görüntü istihbarat hatası ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Yıllardır aynı faaliyetleri yürütme kapasitesine sahip olan ABD'nin İran'ı tehdit olarak görmesinin temelinde artık onların da aynı faaliyetleri yürütme kapasitesinin olduğu ve nasıl ABD İran için bir tehdit yaratıyorsa, İran'ın da bu perspektifte bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir.

“Küresel Ekonomi” temasının doğrudan ekonomik tehdit temasını ilgilendirmesinin altında küresel ekonomideki büyümenin yavaş olması ile birlikte enerji ve emtia ürünlerinin piyasadaki değerlerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacını doğurmasının yattığı, ABD, AB ülkeleri ve Çin'in ekonomik büyümelerinin büyük ölçüde durgunlaşması ve büyük ekonomi kavramının öneminin azalması ile sonuçlanmasının yattığı değerlendirilmektedir. ABD'nin ekonomik toparlanma sürecindeki yavaşlamanın yapısal problemlerden kaynaklandığı, özellikle iş piyasasında bu yapısal sorunların çözülmesi ile birlikte ABD ekonomisinin büyümeye devam edeceği öngörülmektedir (Buckley, 2014, ss.10-16) AB ülkeleri açısından değerlendirildiğinde kısa vadeli olarak yılbaşındaki umut verici tablonun gerçekçi olmadığı ve inişli çıkışlı bir şekilde uzun vadede toparlanmanın devam edeceği öngörülmektedir (Börsch, 2014, s.9). Çin cephesinde ise hükümetin ekonomik yavaşlamayı durdurmak için aldığı para politikasını gevşetme kararının ekonomiyi canlandırması hedeflenirken (Kalish, 2014, s.16) ekonominin canlanmasının ABD ekonomisi yavaşlarken gerçekleşmesi durumunda ABD için ekonomik bir tehdit algısı yaratabileceği öngörülebilir. Son olarak ABD ve AB ülkeleri ile birlikte oluşturulan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı inisiyatifi neticesinde hem ABD'nin hem de AB ülkelerinin ekonomik büyümesine katkı sunabileceği ve bunun neticesinde de AB ülkelerinin Rusya'ya karşı Ukrayna'yı savunabilmesi adına elini güçlendirebileceği öngörülmektedir. Bu perspektif ile birlikte

Rusya'nın AB ve Ukrayna konusundaki pozisyonunu zayıflatmak için ABD'nin stratejik bir hamle gerçekleştirmek adına fırsat elde etmesi neticesinde Rusya'nın dolaylı olarak da ABD'ye ekonomik tehdit yarattığı ve yarattığı tehdidin bir fırsat imkanı sunduğu gözlemlenmektedir.

“Enerji Güvenliği” temasının temelinde OPEC'in petrol üretim seviyesini koruma kararına müteakip alınan ABD ve Kanada'daki normalin dışındaki petrol üretim kapasitesindeki artışın enerji fiyatlarının düşmesine sebep olabileceği ve düşük fiyatlı petrolün ABD ekonomisine—kendi üretiminin artması neticesinde—zarar verebileceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar bu durum küresel ekonomik gelişmeye fayda sağlasa da ABD'ye sağlayacağı faydanın düşük olması ihtimali sebebiyle ABD'ye bir ekonomik tehdit algısı teşkil ettiği söylenebilir. Düşük petrol fiyatlarının en çok etkilediği değerlendirilen Venezuela'nın enflasyon ve temel malların kıtlığı neticesinde sıkıntılı bir mali sürecin içerisine girebileceği değerlendirilmektedir. Venezuela'nın makroekonomik bir kriz yaşaması neticesinde 2016 yılında küçük bir hiperenflasyon olasılığı ve borç temerrüdü olasılığının yükselmesinin siyasal istikrarsızlık yaratabileceği öngörülmektedir (Monaldi, 2015, s.4). ABD'nin bu noktada ekonomik tehdit algılamasının sebepleri arasında her ne kadar raporda bahsedilmese de Çin'in nüfuzunun bölgeye daha çok yayılmasına yol açabileceği ve istikrarsızlıkların oluşması neticesinde ABD'ye doğru bir göç dalgasının oluşmasına sebebiyet verebileceği üzerinde durulması gerektiği söylenebilir. Bu ihtimalin bu seneki raporda belirtilmemesinin altındaki sebebin ise tutarlılık konusunda aşırı hassasiyet adı verilen istihbarat hatası olabileceği öngörülebilir. İş piyasası sürecinde sorun yaşayan ABD'nin yeni göçmenler ile beraber ekonomik kalkınmasının zarar görebileceği ve bu noktada ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilebilir.

“Küresel Sağlık” tehdit teması üzerinden ABD'nin ekonomik tehdit algısı incelendiğinde sağlık krizleri neticesinde negatif yönde etkilenen ekonomik istikrar, güvenlik ve yönetim kabiliyetinin özellikle Afrika'daki ABD'nin ekonomik çıkarlarını doğrudan etkileyebileceği öngörülmektedir. Ayrıca bölgedeki ülkelerin kaynakları hızlı tüketimi ve yetersiz kaynakların karşılanması için uluslararası yardımlara ihtiyaç duyabilmesi ile birlikte ABD'nin bu bölgelere yardım göndermesinin ABD ekonomisinde belirli bir oranda bütçe ayrılmasına yol açması sebebiyle ABD için ekonomik tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir.

“Orta Doğu” ekonomik tehdit teması Suriye özelinde yoğunlaşırken iç çatışmaların artması ile birlikte Suriye’deki istikrarsız ortamın bölgedeki diğer ülkelere sıçrayabilme potansiyelinin ABD’nin Orta Doğu’daki çıkarlarını tehdit ettiği, başka ülkelerin bu ülkelerdeki istikrarın sağlanması adına yapacağı her hamlenin ABD’nin nüfuzunu azaltma potansiyeli taşıdığı ve bu şekilde ABD’nin ekonomik tehdit temasında yer aldığı söylenebilir.

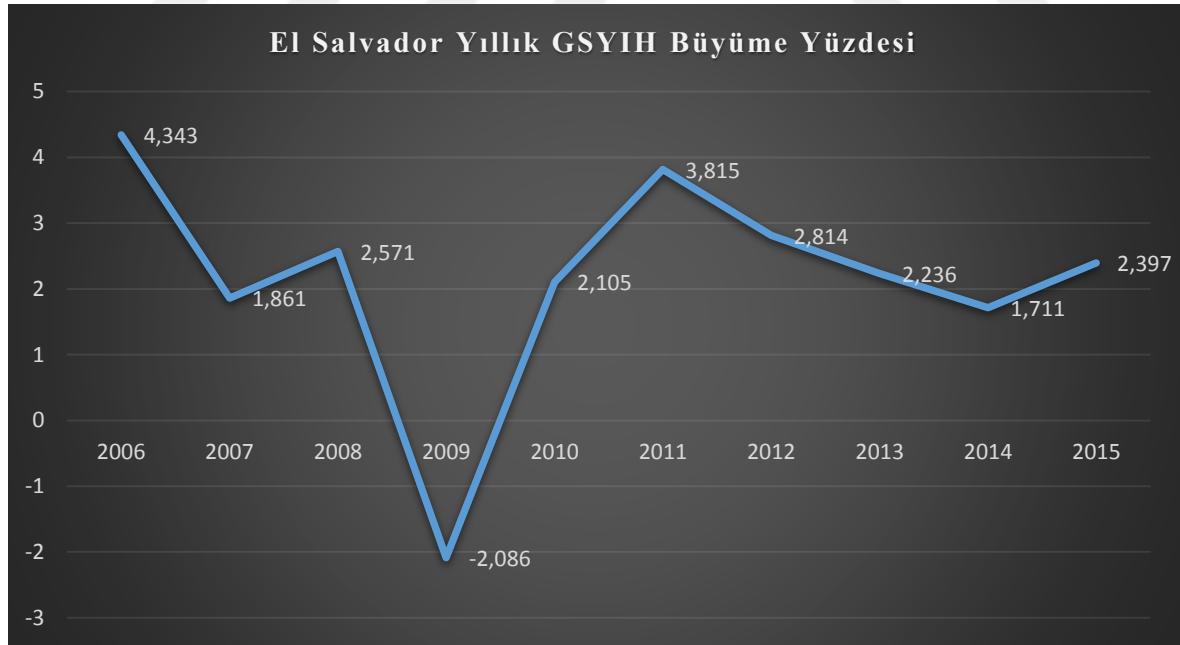
“Avrasya” ekonomik tehdit temasının temelini Rusya’nın oluşturduğu değerlendirilmektedir. Rus ekonomisindeki duraklamanın önüne geçmek için Rusya’nın bölgesel entegrasyona odaklanması, Belarus ve Kazakistan gibi ülkelerin de Avrasya Ekonomik Birliği’ne katılımıyla birlikte tedbirler almaya çalıştığı gözlemlenmiş, Çin ile ilişkilerini geliştirerek AB ülkeleri üzerinde nüfuz operasyonları düzenlemeye devam etmesi neticesinde Rusya’nın ekonomik bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Bu noktada Avrasya Ekonomik Birliği projesinin başarılı olup olmayacağını öncelikli olarak Rus ekonomisinin ne kadar hızlı bir şekilde büyümeye devam edeceği ile doğru orantılı olduğunu söylemek mümkündür (Roberts ve Moshes, 2015, ss.560-563).

“Asya Kıtası” tehdit temasında ise Afganistan ve Pakistan çevresinde faaliyet gösteren terör örgütleri, Çin ve Hindistan çerçevesinde değerlendirmelerin olduğu gözlemlenmektedir. Orta Asya’daki militanların aşırıcılık yanlısı gruplara katılım göstermeleri ve sonrasında ülkelere geri dönmeleri sürecinin bölge ülkelerinde bir tehdit olarak görüldüğü, zayıf ekonomiler ve birçok konudaki çatışmalar sebebiyle bölge istikrarının zedelenebileceği değerlendirilmektedir. Bir krizin tetiklenmesi durumunda bölgede Rusya ve Çin’in müdahalesiyle birlikte ABD’nin istemeyeceği bir nüfuz ortaklığının oluşmasının ABD’nin Rusya ve Çin’in nüfuz alanının artması neticesinde elde edecekleri kazanımlar açısından bir tehdit olarak algıladığı söylenebilir. Çin yönetiminin Asya Altyapı Yatırım Bankası’nı kurmasının temel eleştirileri arasında ortak hedeflere bağlı olmayan bunun yerine Çin’in Asya’daki tek taraflı stratejik hedeflerini ABD’ye rağmen ilerletmesi için bir araç olacağı yönündedir (Callahan ve Hubbard, 2016, s.116). Aynı zamanda Çin yönetiminin Tek Kemer Tek Yol projesi ile kazan-kazan temelli ekonomik fırsat oluşturmaktan ziyade ekonomik gücünü bölgesel bir güç oluşturmak için kullandığı, Avrasya, Güney Pasifik ve Doğu Afrika’ya sıkı bir ekonomik, kültürel, politik ve stratejik ilişkiler ağına bağlayacak yeni projeler yürütebilmek için ve bu sayede küresel normatif bir güç haline gelmek için amaçladığı değerlendirilmektedir (Callahan, 2016, s.3). Bu noktada

Çin ile daha sıkı ilişkiler kurma girişiminde bulunması öngörülen Hindistan'ın ticaret açığını kapatmak için ve altyapı yatırımları yapmak konusundaki hedeflerinin desteklenmesi neticesinde terörle mücadele ve güvenlik kapsamında ABD ile içerisinde bulunduğu ortak faaliyetlerde de ABD ile yakınlaşma çabası içerisinde bulunmasının öngörülmesi neticesinde karmaşık mesajlar vermesi ve kendi üzerinde belirli bir noktada pragmatik bir yaklaşım ile ortak bir çabaya varma girişiminin de ABD için Çin ile başka bir konuda da rekabet etmek zorunda bırakılmasıyla ekonomik tehdit algısı yaratabileceği söylenebilir.

“Latin Amerika” ekonomik tehdit temasının genel olarak bölgedeki ekonomik kalkınmadaki yavaşlaması ve bu sebeple oluşabilecek göçmen akınına bağlandığı söylenebilir. Küba’da ekonomik ve siyasal reformların yavaş işleyişi ile GSYİH’nın % 1,2’ye kadar düştüğü ve kısa vadede ekonominin toparlanmasının zor olabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle El Salvador’daki ekonomik durum neticesinde son 20 yılda ABD’ye ve diğer ülkelere göç eden nüfusun yaklaşık El Salvador¹⁷⁷ nüfusunun % 25’ine tekabül etmesi ABD için istihdam konusunda bir ekonomik tehdit yarattığı söylenebilir.

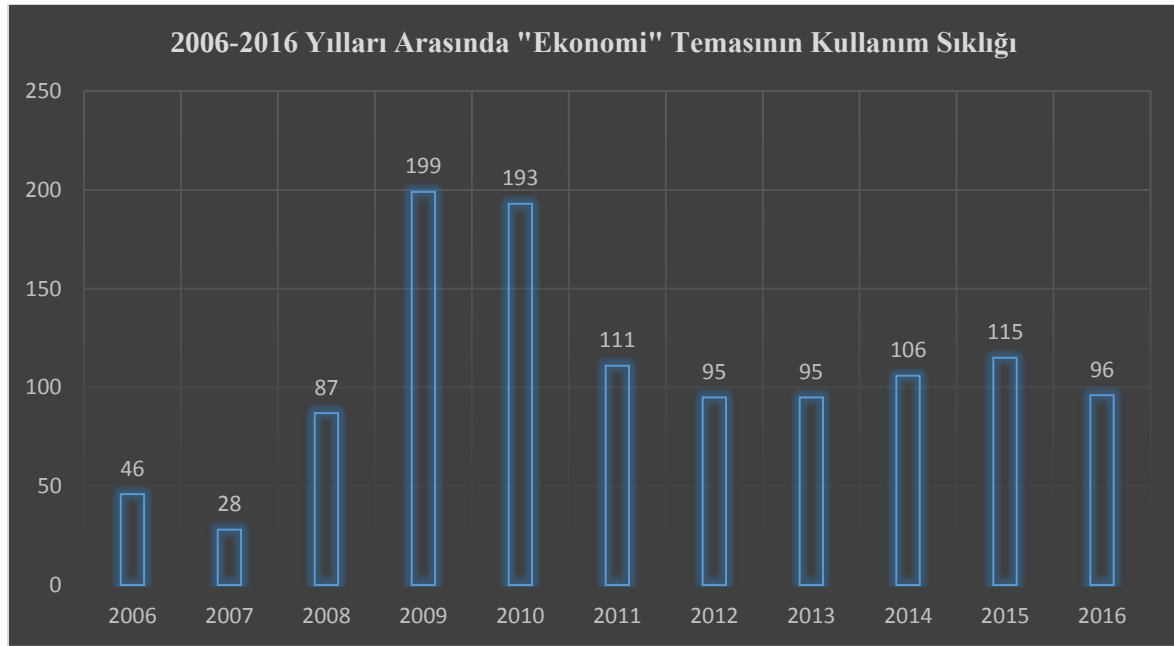
Çizelge 3.10.2: El Salvador yıllık gsyih büyüme yüzdesi

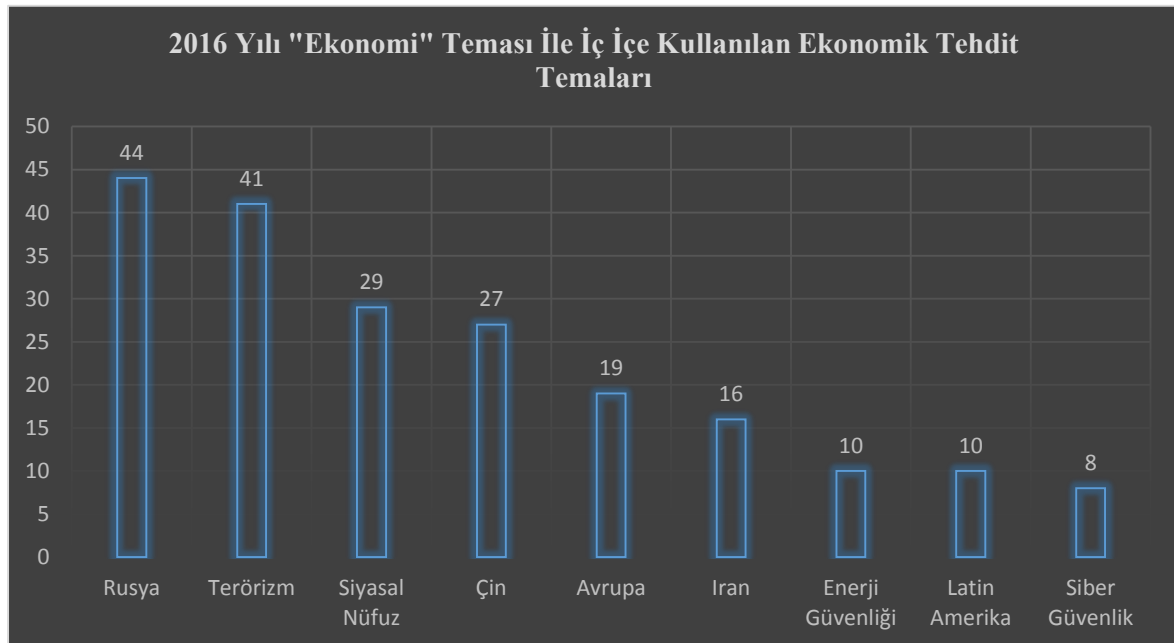
¹⁷⁷ Veriler Dünya Bankası'ndan alınmıştır (World Bank, 2021).
(<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&locations=SV&start=2006&view=chart>)

3.11. ABD'nin 2016 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.11: 2006-2016 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.11.1: 2016 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2016 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 96 kez gerçekleşmiştir. “Siber Tehditler ve Teknoloji” ekonomik tehdit teması doğrudan otonom sistemler ile ilişkilendirilirken, “Terörizm¹⁷⁸” teması “İran¹⁷⁹” teması ile ilişkilendirilebilir. “Küresel Ekonomi” teması kapsamında “Çin¹⁸⁰” devletine yönelik tehdit algısının ağırlık gösterdiği, “Enerji Güvenliği” teması kapsamında ise “Rusya¹⁸¹” ve “Latin Amerika¹⁸²” temalarının ağırlık kazandığı görülmektedir. “Çin ve Asya Kıtası” tehdit teması ile “Siyasal Nüfuz¹⁸³” ve “Çin” temaları iç içe geçerken, “Rusya” ekonomik tehdit teması ile “Siyasal Nüfuz” teması birbiri ile ilişkilendirilebilir. “Avrupa¹⁸⁴” temasının temelinde Avrupalı devletlerin yarattığı tehditlerden ziyade AB ülkeleri ve ABD arasındaki ticaret ortaklığına yönelik tehdit algısı bulunurken, “Orta Doğu” temasının temelini “İran”, “Terörizm”, ve “Siyasal Nüfuz” temalarının oluşturduğu söylenebilir. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki azalmanın doğrudan tehditlerin eşit bir şekilde bölünmesi ile ilişkilendirilebileceği değerlendirilirken çok açık olmayan kapsamdaki tehditlerin de yukarıda belirlenmiş olan tehdit temaları ile ilişkisi neticesinde bu dengenin sağlandığı veya stabil hale geldiği söylenebilir. Ayrıca Rusya temasındaki tehdit algısının artışına rağmen siber güvenlik temasındaki düşüşün, Pakistan ve Hindistan temalarının 2015 yılında bir tehdit algısı yaratmasına rağmen 2016 yılında tehdit algısı yaratmaması ile doğrudan ilişkilendirilebileceği değerlendirilmektedir.

Siber Tehditler ve Teknoloji

Özerk karar verme mekanizması için yapay zekâya olan bağımlılığın artması neticesinde siber saldırılara ve nüfuz operasyonlarına yönelik yeni güvenlik açıklarının oluştuğu değerlendirilmektedir. Daha önce de görüldüğü üzere yanlış verilerin ve beklenmeyen algoritma davranışlarının oluşması durumunda finansal araçların otomatik ticaretine olan güven ile birleştiğinde borsada önemli dalgalanmalara neden olmaktadır. Verimlilik ve performans avantajlarının yanı sıra hem sivil endüstrilerde hem de ulusal güvenlikte yapay zekâ sistemlerine olan bağımlılığın artması neticesinde otomatik bilgisayar

¹⁷⁸ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

¹⁷⁹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁸⁰ China / Chinese / Beijing

¹⁸¹ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁸² Latin America / Venezuela/ Venezuelan / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

¹⁸³ Political / Politics / Politicize / Politically /

¹⁸⁴ EU / Europe / European / Europeans / Eurozone

ağı savunmasından siber güvenliğe yönelik potansiyel kazanımların elde edilebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.1).

Ülkelerin sağlık, enerji, finans, telekomünikasyon, ulaştırma ve su dağıtımını dâhil olmak üzere temel altyapı sektörlerinde sistemik ve kalıcı güvenlik açıklarının ülkelerin hem kendi savunmaları hem de başka ülkelere karşı yürütebilecekleri faaliyetler açısından fırsat ve değerlendirme kapasitesi sunduğu değerlendirilmektedir. Örneğin, ABD'nin sağlık sektörü daha önce hiç öngöremediği şekilde hızla gelişmekte, kişisel veri cihazlarının, elektronik sağlık kayıtlarının, tıbbi cihazların ve hastane bağlantılarının hastalar için neticesi öngörülemeyen çıktılara sebebiyet vereceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.2).

Terörizm

Terör örgütleri ve ayaklanmacı grupların, zayıf hükümet yönetimi, güvenlik zafiyetleri, ekonomik ve siyasal kırılganlıktan faydalanarak nüfuzlarını bölgelere yaymaya devam etmeye çalıştığı ve şiddet içerikli saldırılar düzenleyen aşırı gruplar için güvenli bir ortam hazırlama girişiminde bulunmaya devam ettiği gözlemlenmektedir. Sünni şiddet yanlısı aşırı grupların ayaklanmalara katıldığı veya ayaklanmaları başlatarak bölgesel veya uluslararası hedeflerine ulaşmayı amaçladığı raporda belirtilmektedir. Bu amaçlarına ulaşmak için hatırı sayılır finansal ve materyal varlığa sahip oldukları kıymetlendirilmektedir. Terör örgütleri ve ayaklanmacıların arasındaki çizginin giderek incelendiği değerlendirilirken bunun sebebinin bölgesel savaşçılara sağlanan yardımlar, güvenli bölge oluşturma çabaları ve ABD ile diğer Batı devletlerinin çıkarlarına karşı yaptıkları faaliyetler olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.5).

Terörizmin öncelikli destekçisi olarak tasvir edilen İran devleti, bölgesel krizlerden faydalanarak Orta Doğu'da İslami Devrim Muhafızlarının altında yer alan Kudüs Gücü aracılığıyla müttefiklerinden olan Lübnan Hizbullah'ı ve diğer vekil grupları kullanması vasıtasıyla nüfuzunu artırmaya devam etmekte olduğu belirtilmektedir. İran ve Hizbullah'ın bölgedeki müttefiklerine askeri ve ekonomik yardımlarda bulunurken, ABD'nin ve müttefiklerinin bölgedeki ve küresel alandaki çıkarlarına tehdit teşkil etmeye devam ettiği vurgulanmaktadır (ODNI, 2016, s.6).

Uzun vadeli olarak gelişen ekonomik, siyasal ve sosyal sorunlar ile birlikte teknolojik değişimler neticesinde terörizm küresel bir tehdit olmaya devam edecektir. Rekor düzeyde olan 60 milyon insanın ülke içinde yerinden edilmesi ve BM kaynaklarına göre 2014 yılında bir buçuk milyonu çocuk olmak üzere diğer ülkelere mülteci olarak giden kişilerin, misafir edildiği ülkeler için asimilasyon ve şiddet eğilimli aşırı gruplar tarafından devşirilme riskinin sürdüğü değerlendirilmektedir. Demografik, ekonomik, siyasal, sosyal ve teknolojik faktörlerin devşirilme riskini artırması neticesinde ABD için terörizmin önemli bir ulusal güvenlik tehdidi olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.6).

DEAŞ'ın yönettiği bölgelere düzenlenen hava saldırıları neticesinde finansal kaynakların azalması akabinde DEAŞ'ın çeşitli hizmetler sunmasını güçleştirmeye yol açtığı değerlendirilmektedir. Bu süreçte Irak Başbakanı Haydar El-İbadi'nin yolsuzluk ile mücadele ve düzene girmiş bir hükümet yapısı için gerçekleştirmeye çalıştığı reformların Iraklı elitler tarafından dirençle karşılaşması ile mücadele edeceği değerlendirilmektedir. Bu süreçte petrol fiyatlarındaki düşüş Bağdat ve Erbil'in bütçesine, DEAŞ ile mücadele operasyonlarını finanse etmesine ve ekonomi temelli huzursuzluğa karşı seçeneklerini kısıtlayacağı raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, ss.21-22).

Küresel Ekonomi

Küresel ekonomik büyümenin Çin ekonomisinin yavaşlaması neticesinde yavaşlayacağı değerlendirilmektedir. 2015 yılındaki tahminler, dünya çapında GSYİH büyümesinin bir önceki yıla göre yüzde 3,4'ten yüzde 3,1'e düşeceğini, ancak gelişmiş ekonomilerin 2010 yılından bu yana en güçlü GSYİH büyümesinin yaklaşık yüzde 2 olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, 2014 yılında başlayan geniş ve keskin emtia fiyat düşüşleriyle sebebiyle sorun yaşayan gelişmekte olan ekonomiler, 1980'lerin sonlarından bu yana gelişmiş ülkelere yönelik ilk net sermaye çıkışlarını gözlemlendiği belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.12).

Makroekonomik istikrara bakıldığında ABD'nin devam eden güçlü ekonomik performansı ve birçok Avrupa ülkesinde büyümenin yeniden başlaması ile birlikte Yunanistan'ın borç kriziyle mücadele etmeye devam etmesine rağmen gelişmiş ekonomilerin büyüme oranlarının artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, Çin'in ekonomik büyümesinin sürekli olarak yavaşlama belirtileri göstermesi,

özellikle de en fazla hammadde yoğun olan sektörlerde bu durumun gözlemlenmesi neticesinde 2015 yılında dünya çapında enerji ve emtia fiyatlarında sürekli bir düşüşe sebep olan faktörlerden biri olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.12).

Enerji Güvenliği

Düşük enerji ve emtia fiyatları neticesinde Latin Amerika'daki kilit ihracatçılar zorlu bir sürecin içerisinde olmaya devam etmektedir. Arjantin ve Brezilya ekonomik olarak küçülme yaşarken değer kaybetmiş para birimleri sebebiyle iç enflasyonun arttığı raporda değerlendirilmektedir. Venezuela'da keskin bir şekilde azalan petrol fiyatlarının ve verimsiz ekonomi yönetiminin ve müsrif hükümet harcamalarının neticesi açığa çıkmış durumda olduğunun altı çizilmektedir. Benzer şekilde Afrika'da, azalan petrol gelirleri ve geçmişteki yanlış yönetim, Angola ve Nijerya'da mali sorunlara, döviz sıkıntısına ve gittikçe kötüleşen ekonomik sorunları hızla artırmaktadır. Düşen fiyatlar ayrıca Gana, Liberya ve Zambiya gibi emtia ihracatçılarının ekonomik açıkları azaltmak için bütçe kesintileri yapmasına sebep olduğu değerlendirilmektedir. Basra Körfezi'ndeki görece olarak yüksek mali rezervlere sahip ülkelerde bile ciddi bütçe kesintilerinin yapıldığı belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.13). Nijerya hükümetinin kökleri derinlere dayanan yolsuzluk, borç ve gereksiz kamu iktisadi kuruluşlarının reformu gibi konularda kısa vadeli çözümlere ulaşmak konusunda başarısız olacağı ve yıllardır süre gelen problemlerin devam edeceği öngörülmektedir. Ayrıca Boko Haram'ın DEAŞ'e bağlılık yemini etmesinin ardından iç tehditlere daha da açık hale geleceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.28).

Kutuplarda eriyen buzulların bölgede ekonomik fırsatlar yarattığı ve aynı zamanda Kuzey Kutbu ülkelerinin güvenlik ve çevre konusundaki endişelerini artırdığı değerlendirilmektedir. Zorlu hava koşulları ve uzun vadeli ekonomik kazanç düşüncesinin Kuzey Kutbu sınırındaki ülkeler arasında işbirliği yapma girişimini teşvik ettiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, kutup buzu eridikçe ve doğal kaynakları çıkartmak için kullanılan teknoloji geliştikçe Kuzey Kutbuna kıyaslı olan ve olmayan ülkeler arasındaki deniz yollarına ve kaynaklarına erişim konusunda güvenlik ve ekonomik kaygıları artıracığı öngörülmektedir. Düşük petrol fiyatlarının mevcut seviyesini koruması durumunda Kuzey Kutbundan potansiyel olarak çıkartılabilecek olan enerjinin çekiciliğinin azalacağı düşünülmektedir. Rusya'nın neredeyse kesinlikle Kuzey Kutbuna yakın bölgelerinde askeri varlığını güçlendirmesi ve münhasır ekonomik bölge üzerindeki savunma ve kontrol

mekanizmasını güçlendireceği değerlendirilmektedir. Ayrıca Rusya'nın genişletilmiş kıta sahanlığı iddiası ve münhasır ekonomik bölgesi içerisindeki gemi trafiğini yönetme hakkını elde edebilmek için uluslararası destek aramaya devam edeceğine kesin gözüyle bakılmaktadır (ODNI, 2016, s.13).

Çin ve Asya Kıtası

Çin'in özellikle Asya Pasifik içerisinde aktif bir dış politika izlemeye devam edeceği değerlendirilirken Doğu ve Güney Çin Denizinde Tayvan ile olan sınır iddiaları konusunda sıkı duruşuna devam edeceği ve bunu Doğu Asya boyunca ekonomik çıkarları doğrultusunda gerçekleştirileceği öngörülmektedir. Yeni ekonomik zorluklar ile birlikte Çin'in ekonomik, hukuki ve askeri reformları da beraberinde yürütmek konusundaki hırslı ajandası neticesinde uzun vadeli ekonomik büyümenin, hükümetin etkililiği ve sorumlu tutulabilirliği ve Komünist Parti'nin gücü elinde tutabilmesi adına gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir. Buna ek olarak Çin'in yavaş ekonomik büyümenin yeni normal olarak adlandırmasının istihdam yaratmak üzerine bir baskı yaratacağı öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.16).

Kasım 2011 yılında Kuzey Kore'de Kim Jong Un'un başa geçmesi ile birlikte üniter lider pozisyonunu güçlendirmek ve karar alma mekanizmasındaki gücünü artırmak adına çeşitli faaliyetlerde bulunduğu gözlemlenmektedir. Rejimin nükleer silah programını geliştirmek üzerine olan çalışmalarının ülkenin hali hazırda sorunlu ekonomisine ve Kuzey Koreli vatandaşların hayat şartlarını iyileştireceğine olan inancının devam ettiği değerlendirilmektedir. Uluslararası toplumun diplomatik çabalarına rağmen Kim'in provokatif ve tehditkâr davranışlarının emaresi olarak 2014 yılında Sony'ye olan siber saldırı, Güney Koreli iki askerin kara mayınına basarak yaralanması ve 2016 yılındaki dördüncü nükleer testin gerçekleştirilmesi gibi örneklerin gösterilebileceği belirtilmektedir (ODNI, 2016, s.17).

Rusya

Rusya'nın Ukrayna ve Suriye üzerinde belirgin olarak gözlemlenen dış politika yaklaşımının ülkenin iç siyasal düzenine, ekonomik gelişimine ve askeri modernizasyon faaliyetlerine etki edeceği değerlendirilmektedir. Uzun süredir devam eden yapısal problemler, düşük enerji fiyatları ve ekonomik yaptırımlar neticesinde Rus ekonomisinin

küçülmeye devam edeceği öngörülmektedir. Bu duruma rağmen Kremlin yönetiminin dış politikadaki iddialı tavrının komşu ülkeler üzerindeki örtülü askeri faaliyetler ve paramiliter güçlerin kullanımı konusunda NATO ve Rusya'nın çevresinde bulunan ülkeler tarafından hatırı sayılır bir tedirginlik yarattığı gözlemlenmektedir. Özellikle Ukrayna'daki olaylar neticesinde Moskova'nın eski Sovyet Cumhuriyetlerindeki rejim değişikliğini önlemek ve Rusya'nın Avrasya'daki tartışmasız bölgesel hegemonyasının olduğu çok kutuplu bir dünyaya geçişi hızlandırmak için bölgedeki varlığını artırma konusundaki duruşunu artırdığı değerlendirilmektedir. Bu amaç neticesinde Ermenistan, Belarus, Kazakistan ve Kırgızistan'ın Rusya liderliğinde hareket edecek olan Avrasya Ekonomik Birliğine katılımları ve entegrasyonları için baskı kurmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, ss.17-18).

Doğu Avrupa'da Ukrayna'nın batılı kurumlarla ilişkilerini geliştirmek adına çeşitli reformlar gerçekleştirirken temel reformların parlamentodan geçmesi konusunda sorun yaşamaya devam etmekte, Minsk Protokolü¹⁸⁵ neticesinde siyasal gücünü ve ekonomik otoritesini bölgelere devretmek durumunda kalması muhtemel görüldüğünün raporda altı çizilmektedir. Başka Lukashenko'nun önemli siyasal mahkûmları serbest bırakmasıyla birlikte AB ve ABD tarafından uygulanan yaptırımlara geçici süreliğine ara verildiği ve bu şekilde Belarus'un ekonomisine ivme kazandırdığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.19).

Avrupa

ABD'nin temel partnerleri olarak gördüğü Avrupa hükümetleri, Avrupa'ya doğru gerçekleşen kitlesel göç, terör tehditleri, iddialı tavrıları ile Rusya neticesinde güvenlik tehditleri ile maruz kalmaya devam ederken, yavaş ekonomik toparlanmadan kaynaklanan siyasal ve ekonomik sorunlarla da karşı karşıya kalacağı değerlendirilmektedir. Ülke liderleri arasındaki zorluklarla en iyi nasıl mücadele edilebileceği konusundaki farklılıklar, AB ülkelerinin birbiri ile daha derinlemesine entegre olmasının önüne geçmekte iken ülkesel kalkınma fikirlerinin ulusal ayrıcalıkları destekleyen popülist liderlerin güçlenmesine yol

¹⁸⁵ 2014 baharında Ukrayna'nın doğusundaki Donetsk ve Luhansk bölgelerinde Rus ayrılıkçı güçler ile Ukrayna hükümet güçleri arasında silahlı çatışmalar başlamış olup, uygulanabilir ve kalıcı bir ateşkes ve siyasal normalleşmeye yönelik bir süreç oluşturmak için çok sayıda çaba sarf edilmiştir. Donbas'taki savaşı sona erdirmeye yönelik diplomatik çabaların yoğunluğu, savaşın yoğunluğuna çok benzer şekilde zaman içinde değişmiştir. "Minsk Protokolü" olarak bilinen 12 maddelik ateşkes anlaşmasının Eylül 2014'te imzalanmasının ardından şiddet seviyesi kademeli olarak geçici bir süreliğine azaldığı söylenebilir (Atland, 2020, s.1).

açacağı öngörülmektedir. Avrupa'daki ekonomik büyümenin ortalama düzeyde olacağı AB tarafından öngörülmekte iken ekonomik gerilemenin, yüksek işsizlik oranlarının, düşük talebin ve aksamalara uğrayan üretimin yaratacağı sorunların yanında Yunanistan'ın mevcut durumu da AB için endişe verici bir durum olarak nitelendirilmektedir (ODNI, 2016, s.20).

Mülteci akımının Türkiye'nin ekonomisi üzerinde hatırı sayılır bir yük oluşturduğu, açıklanan resmi rakamlara göre yaklaşık 9 milyar doları bulan bu yükün yanı sıra eğitim ve istihdam alanında yarattığı altyapısal ve sosyal gerginliklerin de bulunduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2016, s.21).

Orta Doğu

Tahran yönetimi kendisini Esad rejimine, Lübnan Hizbullah'ına ve Iraklı Şii militanlarla uyumlu alt ulus gruplarını içeren direniş ekseninde lider olarak görmeye devam ettiği raporda belirtilmektedir. Amaçları ABD'nin Suudi ve İsrail nüfuzunu engellemek olarak gözlemlenirken kendi müttefiklerini desteklemek ve DEAŞ'ın genişlemesiyle mücadele etmek olduğu değerlendirilmektedir. Tahran yönetiminin, İran topraklarına girerken gözaltına alınan Amerikan vatandaşlarını, stratejik niyetleri doğrultusunda finansal veya politik tavizler elde etmek için pazarlık parçaları olarak bile kullanabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.24).

Lübnan'ın Suriye'deki iç savaş neticesinde ülkesine akın eden mülteciler ile birlikte siyasal, güvenlik, insani krizler ve ekonomik zorluklar ile mücadele etmek zorunda kalmasına neden olduğu gözlemlenmektedir. Yaklaşık 1.1 milyon Sünni Suriyeli mültecinin ülkeye akın etmesiyle birlikte laik demografik yapısının zarar gördüğü ve kamu hizmetlerindeki yükün artarak ekonomiye zarar verdiği değerlendirilmektedir. 2016 yılı boyunca Lübnan ekonomisinin durgunluğunun devam edeceği ve bölgesel istikrarsızlığın ülkedeki siyasal ortamı negatif yönde etkileyeceği öngörülmektedir (ODNI, 2016, s.25).

Değerlendirme

2016 yılında "Ekonomi" temasının kullanımı 96 kez gerçekleşmiştir. "Siber Tehditler ve Teknoloji", "Terörizm", "Küresel Ekonomi", "Enerji Güvenliği", "Rusya", "Avrupa" ve "Orta Doğu", temelinde değerlendirilmektedir.

“Siber Tehditler ve Teknoloji” temasının ekonomik tehdit algısı yaratmasının temel sebebi olarak otonom sistemlerin kapasitelerindeki gelişim olduğu söylenebilir. Bu noktada özellikle yapay zekâ tarafından gerçekleştirilebilecek olan siber saldırıların ve toplumların zafiyetlerini tespit edebilecek ve toplumları nüfuz operasyonlarına karşı zayıflatacak teknolojilerin olmasının önünün açılması ile birlikte teknolojik olarak gelişmiş ülkelerin ABD için tehdit yaratabileceği öngörülmektedir. Yıllardır ABD’nin kendi kültürünü dünyaya pazarlaması sürecinde alternatif kaynakların algoritmalar aracılığıyla tespit edilen beğenileri üzerinde yapılacak araştırmalar neticesinde küresel olarak sevilecek ve nüfuz operasyonları için ülkeleri açık hale getirecek olması muhtemel olan bu teknolojilerin ABD’ye tehdit teşkil etmesi kısa vadede yalnızca ekonomik kaygılar ve pazarın genişlemesi neticesinde azalacak olan gelir miktarı iken uzun vadede Çin ve Rus yapımı olan ve kullanıcıların beğenisine göre dizayn edilmiş olan içeriklerin ABD’nin hali hazırda küresel çapta kültürel olarak devam eden nüfuz operasyonlarına rekabet oluşturabileceği düşüncesinin bu tehdit algısının altında yattığı söylenebilir. Yapılan bir araştırmada siber faaliyetlerin makine öğrenmesi ile birlikte hassasiyetlerin tespitinde, ortalama yönteminin kullanılmasında, propaganda üretimi konusunda, tespit edilmenin engellenmesi konusunda, siber saldırıların yıkıcı etkiler amacıyla (Buchanan, 2020, ss.3-6) nasıl kullanılabileceği konusunda değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Başka bir araştırmaya göre siber güvenlik saldırılarının maliyetinin her yıl 3 trilyon dolardan fazla olduğu ve 2024 yılından itibaren 5 trilyon dolardan daha fazla artarak yılda yüzde 11’lik bir büyüme ile devam edeceğini değerlendirmektedir (Zeadally ve diğerleri, 2020, s.23818). Bu perspektiften değerlendirildiğinde ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetiklemesinin siber sebeplerinin uğratabileceği zarar neticesinde gerçekleştiği söylenebilir.

“Terörizm” temasının ekonomik tehdit algısını tetiklemesinin öncelikli sebeplerinden biri olarak terör örgütleri ve ayaklanmacı grupların da zaten kırılgan olan devlet yapılarına verdiği zararlar neticesinde ortaya çıkan istikrarsızlıklar ve otorite boşluğunun yine başka terör örgütleri veya devletler tarafından doldurulmasının ABD’nin nüfuzuna doğrudan etkisi ve ekonomik çıkarlarını zedeleyici bir yapısı olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Sünni şiddet yanlısı aşırı grupların ABD ve Batı karşıtı söylemleri ve faaliyetlerinin ABD’ye doğrudan bir tehdit yarattığı da belirtilmelidir. Bu noktada İran’ın bölgesel krizlerden yararlanarak Lübnan Hizbullah’ını desteklemesi ile birlikte hem Orta Doğu’da bir nüfuz kazanma girişi olması, hem de ABD nüfuzunu ortadan kaldırabilmek için çaba sarf ediyor olması neticesinde ABD’nin bölgedeki çıkarlarının giderek azaldığı, rahat bir şekilde

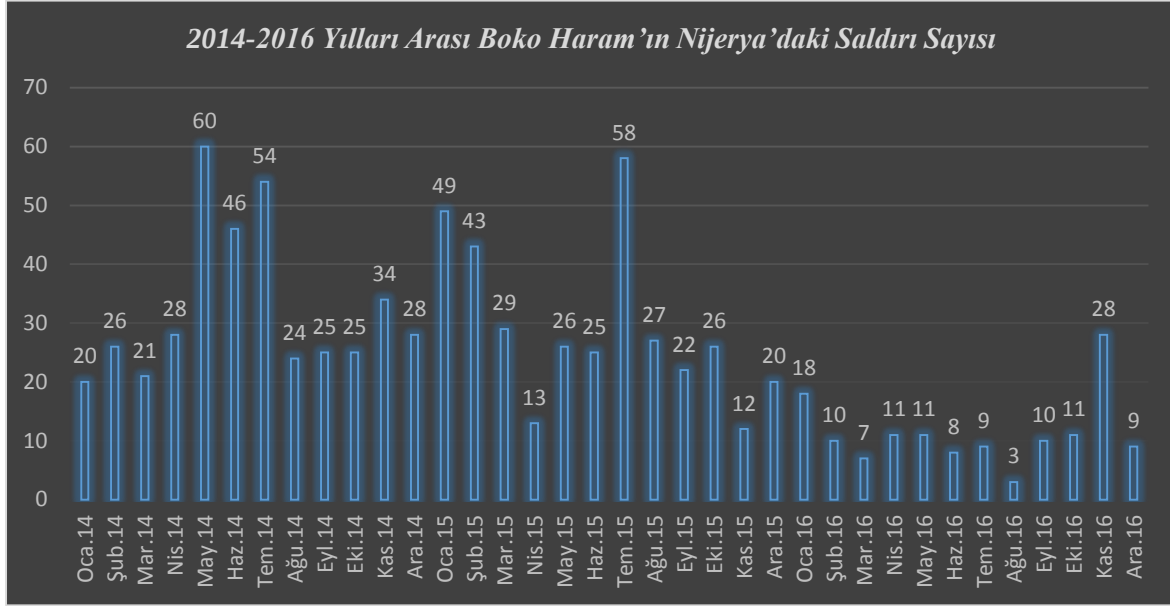
faaliyet göstermek konusunda sorunlar yaşayabileceği değerlendirilmektedir. Bölgesel nüfuz kaybının tetiklediği istihbarat hatası ise ötürü önyargısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin kendi bulundukları coğrafyalarda ABD'nin nüfuzundan kurtulma çabalarına yönelik hamleler yapmasının temelde ABD'ye karşı hamleler olarak görülmesi ile nüfuz kapsamında kendi bağımsızlıklarını elde etmesi girişimlerinin de böyle okunması başat görüşlerin de hâkimiyeti altındaki bir ABD istihbaratına örnek gösterilebilir. Aynı zamanda uzun vadeli olarak ekonomik, siyasal ve sosyal sorunların 60 milyon insanı ülke içinde yer değiştirmeye zorlaması ve yaklaşık bir buçuk milyon çocuk dâhil olmak üzere diğer ülkelere mülteci olarak gitmesi neticesinde gerek gittikleri ülkelerdeki asimilasyon süreci gerekse demografik ve ekonomik yapı üzerinde oluşturacakları baskıların siyasal ve sosyal alanlara sıçraması neticesinde istikrarsızlaştırıcı olabileceği öngörülmektedir. Siyasal istikrarsızlıkların doğurabileceği ekonomik istikrarsızlık neticesinde de terör örgütlerine katılımın artması ve Batı karşıtı algının kuvvetlenmesinin muhtemel olması neticesinde DEAŞ gibi terör örgütlerinin eleman temin sürecinin kısalarak daha da güçlenebileceği söylenebilir. Konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırmada toplu göçler neticesinde ev sahibi ülkedeki basit iş kalitesinin azaldığı, işçi maaşlarının düştüğü değerlendirilmekte fakat kaliteli iş gücünün iş alanlarına dağıtılması ile birlikte Ar-Ge çalışmalarının hızlandığı değerlendirilmektedir (Lundborg ve Segerstrom, 2002, 201). Bu noktada görülüyor ki göçmen alan çeşitli ülkelerin bu durumdan kazançlı çıktığı diğer ülkelerin ise göçmen politikaları nedeniyle zarar gördüğü (Willekens ve diğerleri, 2016, 897) söylenebilir. Tabi ki bu durum doğrudan hangi ülkelerin ne tür mültecileri aldığı ve nasıl bir iş gücü elde ettiği ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktada yanlış yönetilen zorunlu göç adımlarının bir bütün olarak küresel siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar yaratabileceğinin (Dadush ve Niebuhr, 2016, s.20) altı çizilmektedir. Bu noktada yaşanan küresel ekonomik sorunların ABD için bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir.

“Küresel Ekonomi” tehdit temasının temelinde Çin'in büyümesindeki yavaşlamanın tetiklediği emtia fiyatlarındaki sürekli düşüşün olduğu söylenebilir. Yapılan bir araştırma neticesinde Çin'in emtia fiyatlarına yönelik gerçekleştirilen analiz neticesinde Çin'in makroekonomik faktörlerinin emtia piyasaları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu doğrulamaktadır (Yin ve Han, 2015, s.11). Bu noktadan değerlendirildiğinde Çin'in ekonomisinin küresel etkiye sahip olduğunun altı çizilirken ABD ekonomisinin bundan etkilenme sürecinin ABD'nin de küresel ekonomik bir aktör olması ile özdeşleştirildiği değerlendirilebilir. Avrupa'daki büyümenin devam etmesine rağmen Yunanistan'ın bir borç

krizi içerisinde bulunmasının sonuçlarının ABD'ye yönelik kısa vadede büyük bir tehdit teşkil etmediği söylenebilir. Öte yandan Yunanistan'ın borcunun yüzde 75'den fazlasının AB ülkelerine veya kurumlarına borçlu olduğu, Yunanistan'daki krizin derinleşmesiyle birlikte AB ülkelerinin bir kriz sahnesi olması potansiyelini artırdığı söylenebilir (Nelson ve diğerleri, 2015, s.12). Bu noktada ABD'nin doğrudan kısa vadede Yunanistan'ın borç krizinden etkilenmesinin düşük ihtimalli olmasına rağmen uzun vadede AB ülkelerini bu krizin içerisine çekebilme potansiyeli neticesinde ABD'nin ekonomik tehdit algısında yer aldığı söylenebilir.

“Enerji Güvenliği” teması küresel ekonomi teması ile iç içe girse de emtia fiyatlarında olduğu gibi enerji fiyatlarındaki düşüklük neticesinde Latin Amerika ve Afrika kıtasındaki ülkelerde hatırı sayılır bir ekonomik sorun ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Düşük enerji fiyatları neticesinde ABD'nin petrol alımı gerçekleştirdiği Nijerya'da Boko Haram'ın DEAŞ'ya bağlılık yemini etmesinin ardından iç tehditlerin artacağı raporda öngörülmektedir. 2015 yılının Mart ayında Boko Haram DEAŞ'a bağlılığını ilan etmiş (Ogbogu, 2015, s.17) fakat özellikle Çizelge 3.11.2'deki 2014-2016 yılları arasındaki Boko Haram'ın Nijerya'da düzenlediği saldırılar grafiğine bakıldığında Boko Haram'ın saldırı sayısının 2015 Temmuz ayı hariç standart bir biçimde seyir ettiği, bununla beraber 2016 yılından itibaren saldırı sayısındaki azalma göze çarpmaktadır.

Çizelge 3.11.2: 2014-2016 yılları arası boko haram 'ın nijerya'daki saldırıları¹⁸⁶

ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen bir başka konu ise kutuplarda eriyen buzulların yarattığı ekonomik fırsatlar üzerindeki Rusya'nın genişletilmiş kara sahanlığı iddiasının üzerine olduğu söylenebilir. 2008 yılında ABD Jeoloji Araştırmalarına göre Kuzey Kutbu'nun dünyanın kalan yeraltı doğal gaz kaynaklarının yaklaşık %30'undan fazlasını barındırdığı ve 44 milyar varil sıvı doğal gaz rezervine sahip olduğu değerlendirilirken aynı zamanda 90 milyar varil petrolün üzerinde olduğu bilinen petrol kaynaklarının %13'ünü de barındırdığı değerlendirilmektedir (Staun, 2020, s.6). Dolayısıyla Rusya'nın bölgedeki iddiaları neticesinde elde edebileceği ekonomik ve dolayısıyla siyasal gücün ABD'nin ve Avrupa'daki müttefiklerinin çıkarlarını zedelemesinin muhtemel olması neticesinde ABD'nin bu konuda bir tehdit algıladığı söylenebilir.

“Rusya” temasının yarattığı ekonomik tehdit algısının temelinde Ukrayna ve Suriye üzerinde belirgin olarak gözlemlenen dış politika faaliyetlerinin yattığı değerlendirilmektedir. Bu noktada AB ülkelerini tehdit eden dış politika hamlelerinin doğrudan Ukrayna ile ilişkili olmasının sebebinin Ukrayna'nın bir tampon bölge oluşturması ile ilişkili olduğu daha önce bahsedilmişti. Fakat bu süreçte Ukrayna'nın Rusya'nın nüfuzundan kurtulma çabalarının yaratacağı tepkilerin Avrupa'da genel bir soruna yol açabileceği konusunda bir tehdit yarattığı söylenebilir. Rusya'nın Ukrayna konusundaki

¹⁸⁶ Bu grafikteki veriler Global Terrorism Database'den alınmıştır.

(https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=no&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=2012&end_yearonly=2016&dtpt=some&success=no&country=147&perpetrator=30101&ob=GTID&od=desc&page=15&count=100#results-table)

ısrarının Çin'in Tayvan ile arasındaki ilişki ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu söylemin altında Rusya'nın Ukrayna'yı kontrol altında tutmasının varoluşsal bir zorunluluk olarak görmesinin yanı sıra Rus siyasi elitlerinin Ukrayna'yı ülkelerinin ve kimliklerinin bir parçası olarak görmesine dayandırılabilir (Bogomolov ve Lytvynenko, 2012, 1). Bu durumun, Rus elitlerin bir kolunu veya bacağını kaybeden ancak artık orada olmayan bir vücut kısmından “hayalet bir acı” hissetmeye devam eden biri gibi davrandıkları (Shevtsova, 2020, s.139) söylenirken aynı zamanda Ukrayna'nın Batı ile yakınlaşma sürecini bir ihanet olarak gördükleri değerlendirilebilir. Bu noktada, ABD Ukrayna'nın Rus etki sahasına girmemesi için hukuki altyapıyı kendi içerisinde oluştururken, Ukrayna'ya kendini savunması için çeşitli “savunma silahları” yardımıyla bulunmasının (Morelli, 2017, s.40) doğrudan bir tehdit algıladığının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Bu noktada ABD'nin ekonomik tehdit algısının tetiklenmesinin temel sebebinin Rus ekonomisinin güçlenmesini ve daha fazla bölgesel nüfuz elde etmesinin önüne geçmek olduğunu söylemek mümkündür. Tabi ki bu durum başat görüş istihbarat hatasının da temelini oluşturmaktadır. ABD istihbaratı için hala Soğuk Savaş döneminin belirli bir ölçüde devam ettiği ve zihniyetin çok fazla değişmediğinin altının çizilmesi gerekir.

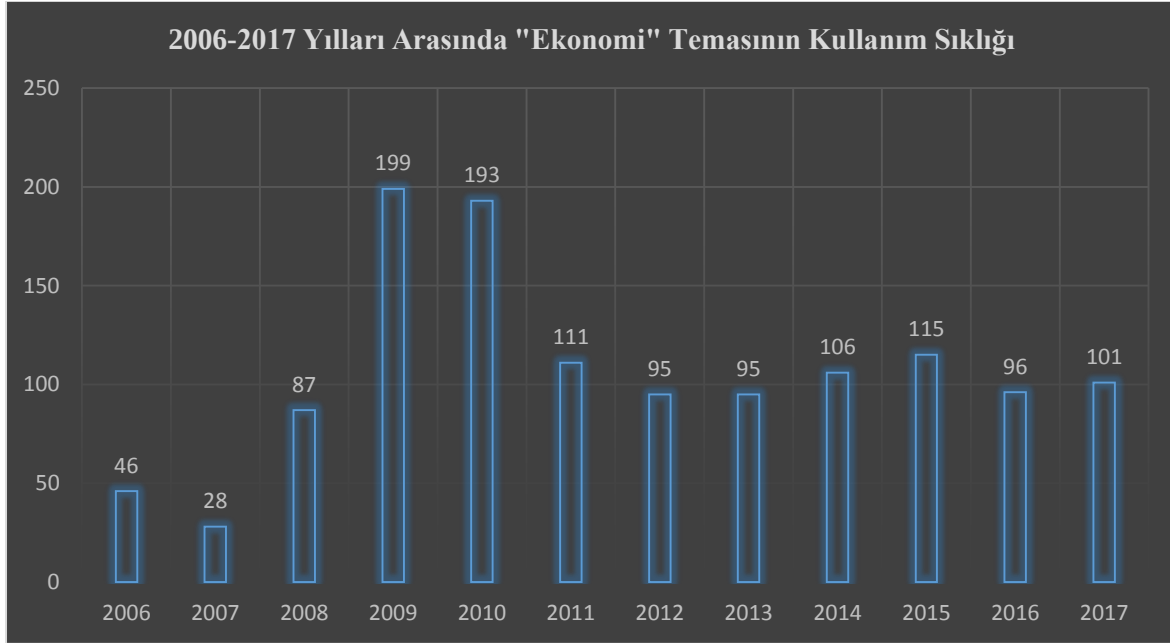
“Avrupa” temasına bakıldığında ekonomik tehdit algısının Avrupa'ya doğru gerçekleşen kitlesel göç nedeniyle ortaya çıkan terör tehditleri, Rusya'nın güvenlik tehditleri ve yavaş ekonomik büyüme sebebiyle siyasal ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. ABD'nin büyük ticaret ortaklarından olan AB ülkelerinin kalkınmasının doğrudan ABD ekonomisini etkileyebileceği öngörülmektedir. Yunanistan'daki ekonomik büyümenin yetersizliği ve borç krizinin devam etmesi neticesinde bu tehdit kapsamının arttığı gözlemlenmektedir. Bu süreçte Suriye'den gelen mülteci akımının Türkiye ekonomisi üzerinde oluşturduğu yük rakamsal olarak 9 milyar dolar civarında olması ile birlikte mültecilerin eğitim, istihdam ve altyapı sorunları ile sosyal gerginlikleri de tetikleme ihtimali neticesinde bir tehdit algılandığı gözlemlenmektedir. Tabi ki ABD'nin bu noktadaki tehdit algısı, Türkiye'nin sınır kapılarını açarak mültecileri AB ülkelerine başta Yunanistan'a geçişine izin vermesi ile birlikte Yunanistan'ın içerisinde bulunduğu mali krizin etkilerini artırarak AB ülkelerine zarar vermesi ile doğrudan orantılı olduğu söylenilebilir.

“Orta Doğu” temasındaki tehdit algısının İran ve Suriye çerçevesinde inşa edilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Bu noktada özellikle İran'ın bölgesel siyasete aktif bir şekilde

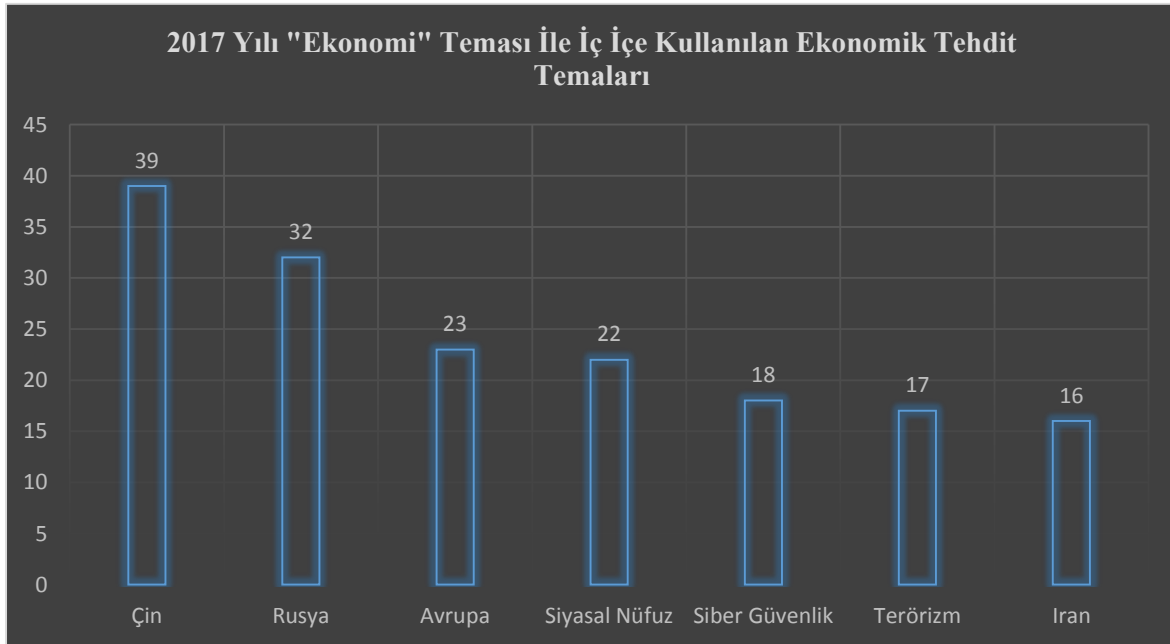
dâhil olması ile birlikte Lübnan Hizbullah'ına ve Iraklı Şii militanlarla kurduğu yakın ilişki çerçevesinde ABD'nin Suudi Arabistan ve İsrail üzerindeki nüfuzunu zedelemek için çaba sarf ettiği söylenebilir. Lübnan'a Suriye'deki iç savaş neticesinde akın eden mültecilerin yarattığı ekonomik, sosyal ve güvenlik perspektifinden değerlendirilen sorunların artması neticesinde kamu hizmetlerindeki yükün artması ile doğru orantılı olarak ekonomiye zarar vermesi ve ülkeyi istikrarsızlığa sürükleyebileceği öngörülmektedir. İstikrarsızlığın bölgede bir güç boşluğu oluşturacağı ve başka ülkelerin bu boşluk içerisinde yer bularak ABD'nin Orta Doğu'daki müttefiklerine tehdit yaratması neticesinde gerileyebilecek olan ticari ilişkiler neticesinde ortaya çıkabilecek ekonomik bir tehdidi algıladığı söylenebilir. Bu noktada düzlemsel analiz çerçevesinde bir istihbarat hatası yapıldığı gözlemlenmektedir. Göç neticesinde artış gösteren iş gücünün devletler tarafından ne derece değerlendirilerek ekonomik getirisi elde edileceği devletlerin göçü yönetme kapasitesine bağlı olarak değişim gösterebileceği değerlendirilebilir.

3.12. ABD'nin 2017 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.12: 2006-2017 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.12.1: 2017 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2017 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 101 kez gerçekleşmiştir. “Yapay Zekâ ve Siber Tehditler” teması doğrudan “Siber Güvenlik¹⁸⁷” teması ile ilişkilendirilebilirken, “Küresel Ekonomi ve Çin’in Etkileri” temasının doğrudan “Çin¹⁸⁸” temasıyla ilişkilendirilebileceği gözlemlenmektedir. “Avrupa¹⁸⁹” ekonomik tehdit teması doğrudan avrupanın ekonomik yapısı ile bağlantılıyken, “Rusya¹⁹⁰” teması ise “Avrupa”, “Siyasal Nüfuz¹⁹¹” temalarıyla ilişkilendirilebilir. “Orta Doğu, Terörizm ve Nijerya” temasının temelinde “Terörizm¹⁹²” ve “İran¹⁹³” temaları yer alırken ve “Latin Amerika¹⁹⁴” teması temelinde yaygın temaların arasında bulunmayan göç özelinde ekonomik tehdit algısı oluşturduğu değerlendirilebilir. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki artış göstermesini temelinde ekonomik tehdit olarak algılanan temalardan özellikle “Çin” temasındaki artış olabileceği bununla birlikte grafikte bir zirve durumu oluşmaması neticesinde olağan bir artış olabileceği söylenebilir.

Yapay Zekâ ve Siber Tehditler

Devam eden teknolojik gelişmelerin ekonomik ve sosyal refahı artırmasının yanında yeni tehditleri ortaya çıkarttığı gözlemlenmektedir. Özellikle yapay zekâ üzerindeki gelişim ile birlikte bilgisayar kapasitelerindeki artışın ekonomiye pozitif katkıları gözlemlenirken bu durumun aynı zamanda rakipler tarafından askeri kapasite artışına yol açtığı değerlendirilmektedir. Gen düzenleme teknolojisinin hastalıkları tedavi etmesinin kapasitesi ve insan performansını düzenleme etkisinin olması ile birlikte yeni etik ve güvenlik sorunları yaratabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.3). ABD’nin karar alma mekanizmasına yönelik yabancı istihbarat teşkilatları tarafından uygulanan faaliyetleri ile mücadele konusu istihbarat topluluğunun öncelikli konuları arasında değerlendirilmektedir. Ayrıca savunma, enerji, finans ve diğer konularda ABD merkezli şirketlerin ve araştırma enstitülerine yönelik olan saldırılar devam etmekte ve bu durum ABD’nin çıkarlarına kalıcı bir tehdit oluşturduğu belirtilmektedir (ODNI, 2017, s.9).

¹⁸⁷ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

¹⁸⁸ China / Chinese / Beijing

¹⁸⁹ EU / Europe / European / Europeans / Eurozone

¹⁹⁰ Russia/ Russian/ Moscow

¹⁹¹ Political / Politics / Politicize / Politically /

¹⁹² Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

¹⁹³ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

¹⁹⁴ Latin America / Venezuela/ Venezuelen / Venezuelans/ Honduras / El Salvador / Cuba / Cuban

Küresel Ekonomi ve Çin'in Etkileri

Küresel büyümenin, Çin ekonomisindeki dalgalanmalar ve gelişmiş ekonomilerdeki ortalama sayılabilecek büyüme nedeniyle 2017 yılında potansiyeline ulaşamamasının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Uluslararası Para Fonu IMF'ye göre, dünya çapında gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYİH) büyümesi 2016 yılında bir önceki yıla göre yüzde 3,1 oranında kalarak değişiklik göstermemiş olup 2017 yılında yüzde 3,5 oranında büyüyeceği raporda tahmin edilmektedir. Emtia ürünlerine bağımlı ekonomilerdeki büyümenin iyileştirilmesi, 2017 yılının ötesinde küresel ekonomik faaliyeti artıracakları öngörülmektedir. Bununla birlikte, Çin'de IMF projelerinden daha büyük bir yavaşlama veya yükselen ABD faiz oranlarından kaynaklanan gelişmekte olan piyasalardan sermaye çıkışı gibi olumsuz şoklar, ortalama bir hali bulunan küresel ekonomik toparlanmayı riske atacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.12).

Bununla birlikte, Çin'deki karşılıksız kredilerin artması, Çin'in ekonomik büyümesindeki yavaşlamayı güçlendirebilir, küresel ekonomik ve finansal koşullara çeşitli güç durumlar yaşatabileceği ve özellikle emtia ürünleri için küresel talebi azaltabileceği raporda öngörülmektedir. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde daha yüksek faiz oranları ve güçlenen bir dolar beklentisi, gelişmekte olan piyasalardan tekrar sürekli sermaye çıkışlarına yol açabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.12).

Çin'in Asya Pasifik bölgesindeki sıkı duruşu ve Doğu Çin Denizi ile Güney Çin denisi arasındaki bölgesel iddialarını devam ettirmek için aktif dış politika uyguladığı ve Doğu Asya'da Tayvan ile olan siyasi çatışmaların devam edeceği değerlendirilmektedir. Çin'in 'Tek Kemer Tek Yol' projesini devam ettirmeye ve Asya üzerindeki altyapı çalışmalarına ve ekonomik rolünü artırmaya yönelik girişimlerinin devam ettiği gözlemlenmektedir (ODNI, 2017, s.16). Çin küresel olarak ortaya çıkan sorunlara ve AB barış harekâtlarına katılması, terörizme karşı mücadele konusunda ve özellikle Afrika ve Pakistan'daki altyapı çalışmalarına katkısı neticesinde Çin-Pakistan ekonomik koridoru konusunda ve küresel aktör olmak konusundaki kararlılığının bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir (ODNI, 2017, s.16).

Avrupa

Avrupa'nın karşı karşıya olduğu düzensiz göç, güvenlik tehditleri, yavaş ekonomik büyüme ve uzun süredir süregelen borç sorunları neticesinde ortaya çıkan krizler Avrupa devletlerinin uyumuna ve ortak eylem planlarına zarar verebilecek düzeyde olarak nitelendirilmektedir. Bu duruma ek olarak, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıkış şeklinin Avrupalı politika yapıcılarını rahatsız edecek şekilde olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.20). Avrupa'da ekonomik olarak 2017 yılında öngörülen 1.6'lık büyümenin zayıf yatırım artışına, Brexit sebebiyle oluşacak belirsiz ortama, potansiyel olarak ticari sorunlara, politik ve pratik olarak gerçekleştirilmesi gereken genişlemeci para politikalarına dayandırılmakta olduğu raporda belirtilmektedir (ODNI, 2017, s.20).

Rusya

Putin'in Ortadoğu hedeflerinin dışında Ukrayna üzerinde muhtelif baskıları ve Rus yanlısı ayrılıkçılara destek sağlamaya devam edeceği düşünülmektedir. Ukrayna'nın kırılgan ekonomik sistemi ve bölünmüş siyasal ortam neticesinde Rus nüfuzunu Ukrayna'nın karar alma mekanizmasında artırmayı hedeflediği değerlendirilmektedir. Ayrıca Avrupa içerisindeki ülkelerdeki aşırı partileri ekonomik ve siyasal olarak desteklemeye devam edeceği ve bu sayede Avrupa Birliği'ne yönelik popüler desteği azaltmaya odaklanmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir. Bu duruma örnek olarak Belarus'un AB ve ABD ile olan ilişkilerinin artışının yanında Minsk yönetiminin Belarus içerisinde Rus askeri üslerinin kurulmasına müsaade etmesinin bir sorun yaratabileceğinin öngörüldüğü raporda yer almaktadır (ODNI, 2017, ss.18-19).

Rusya ve Çin, Orta Asya bölgesindeki istikrarsızlıkla ilgili endişelerini belirtmekte ve Afganistan'daki istikrarsızlık tehdidini Orta Asya güvenlik işlerine yönelik müdahale imkânı olarak görmesi ve buna göre katılım sağlamasının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Orta Asya devletleri için Afganistan'daki yanlış yönetimden kaynaklanan ekonomik zorluklar, düşük emtia fiyatları, azalan ticaret hacmi, Rusya ve Çin ekonomilerinin zayıflaması, etnik gerilimler ve siyasi baskı ile ilgili dövizlerin bu ülkelerde istikrara yönelik en önemli tehditler arasında olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.19).

Orta Doğu, Terörizm ve Nijerya

Bu süreçte Irak başbakanı DEAŞ ile olan mücadele ve düşük petrol fiyatları sebebiyle ekonomik olarak zayıflayan ülkede siyasal zorluklar ile mücadele etmek için mücadele etmektedir. Siyasal olarak parçalanmış olan meclisin sonucu olarak gerekli olan siyasal reformlar yasalaşamaması, mezhepçi grupların güvensizliği artması neticesinde yönetim kabiliyetinin kısıtladığı değerlendirilmektedir. Irak'ın 2017 yılı boyunca finansal desteğe ihtiyaç duyacağı değerlendirilirken petrol fiyatlarında bir artışın olması ile birlikte ekonominin istikrarlı hale geleceği raporda öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.22).

İranlı yetkililerin, muhalifleri İran sınırlarından uzaklaştırmanın istikrarsızlığın İran'a sıçramasını önlemeye ve DEAŞ'ın İran ve bölgesel ortaklarına yönelik tehdidini azaltmaya yardımcı olacağına inandığı değerlendirilmektedir. İran'ın bu çatışmalara katılması neticesinde Esad rejimine binlerce Iraklı, Afgan ve Pakistanlı Şii savaşçının gönderildiği bununla birlikte kendi askeri birliklerinden de bölgeye gönderdiği raporda belirtilmektedir. Bu durumun neticesinde ise diğer komşu devletler ile gerginliğin arttığı ve mezhepçiliği artırdığı değerlendirilmektedir. Ayrıca İran'ın insansız hava araçları, patlayıcı tekne teknolojisi, füze desteği gibi konularda Huthis'e yardım etmesi ile birlikte Yemen'deki çatışmaların İran-Suudi Arabistan arasındaki anlaşmazlıkların boyutunu genişletmesi ve çatışma riskini artırması öngörülmektedir (ODNI, 2017, s.23). Son olarak İslami Devrim Muhafızları'nın Batılı kişileri, özellikle ABD-İran ve İngiltere-İran çifte vatandaşlarını, tutuklaması ve gözaltında tutmaya devam edeceği öngörülürken bu durumun neticesinde yabancı yatırımcının İran ekonomisine giriş yapma ihtimalini azalttığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.23).

Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri'nin performansının Taliban'ın düzenlediği operasyonlar, çatışma zayıfları, kaçaklar, kötü lojistik destek ve zayıf liderlik neticesinde zayıflayacağı, neredeyse kesinlikle dış askeri güçlere ve finansal desteğe bağlı olarak çöküşünü engelleyebileceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar Taliban'ın 2016 yılında eyalet başkentini ele geçirme çabaları başarısız olmuş olsa da eski lider Mansur'un ölümünün ardından iki yıl içerisindeki ikinci liderlik transferinin gerçekleştiği gözlemlenmektedir ve bu durumun 2017 yılında çeşitli getirileri olacağına ilişkin öngörüler raporda yer almaktadır (ODNI, 2017, s.24).

Nijerya hükümetinin 2016 yılındaki tehditleri 2017 yılında da devam ederken Afrika kıtasının en büyük ekonomisi olan Nijerya'nın düşük petrol fiyatları ve militan saldırısına uğrayan petrol altyapısının ekonomide gerilemeye sebep olduğu raporda gözlemlenmektedir. Bu sebeple başkent Abuja'nın teröristler ve insani krizlere yönelik çalışmalarının sekteye uğradığı raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.26).

Latin Amerika

Orta Amerika'da güvenlik zafiyetleri, ekonomik imkân yoksunluğu, aile bireylerin birbiri ile tekrar buluşma imkânı ve ABD'nin göçmen politikası neticesinde El Salvador, Guatemala ve Honduras gibi ülkelerin vatandaşlarının ABD'ye göç etmesi için temel koşulları oluşturduğu değerlendirilmektedir. İnsan kaçakçılarının ABD-Meksika sınırındaki faaliyetlerinin devam ettiğinin gözlemlendiği vurgulanmaktadır (ODNI, 2017, s.27).

Küba'da ise 2018 yılının başlarında planlanan liderlik geçişinin hazırlıkları sürerken hükümetin temel odak noktasının iktidardaki gücü korumak ve yavaşlayan ekonomik büyümenin hızlanması için çaba sarf etmek olacağı değerlendirilmektedir. Küba yönetiminin yavaşlayan ekonomik büyümenin sebebi olarak düşük küresel emtia fiyatları, ABD ambargosu ve Venezuela'daki ekonomik krizi suçlarken yabancı yatırımcıyı ülkesine çekmek için ihtiyaç duyulan reform programının ilerleyişini durdurduğu belirtilmektedir (ODNI, 2017, s.27). Bu süreçte Kübalı göçmenlerin ABD'ye göçü kötü ekonomik durum neticesinde devam etmektedir (ODNI, 2017, s.28).

Venezuela'da süregelen rejim ve muhalefet arasındaki gerilim ekonomik olarak da ülkeye yansımakta, bu durumun 2017 yılında da devam edeceği öngörülmektedir. Rejim sürekli olarak hem ürün fiyatlarının artması ve bu durumla mücadele etmek için maaşların ve giderlerin artması ile birlikte bir döngü içerisine girmiş olup bu durumun gıda ve ilaç konusunda yoksunluk yaşanmasına karşı bir mücadele verdiği belirtilmektedir. Hükümet muhalefetin ekonomik bir savaş yürüttüğü ve siyasal bir darbe yapmak amacıyla yoksunluk konusunda propaganda yaptığını belirtmekte fakat bu fikir halk arasında karşılık bulmayarak 2017 yılında gerilimi artırmaya devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2017, s.28).

Değerlendirme

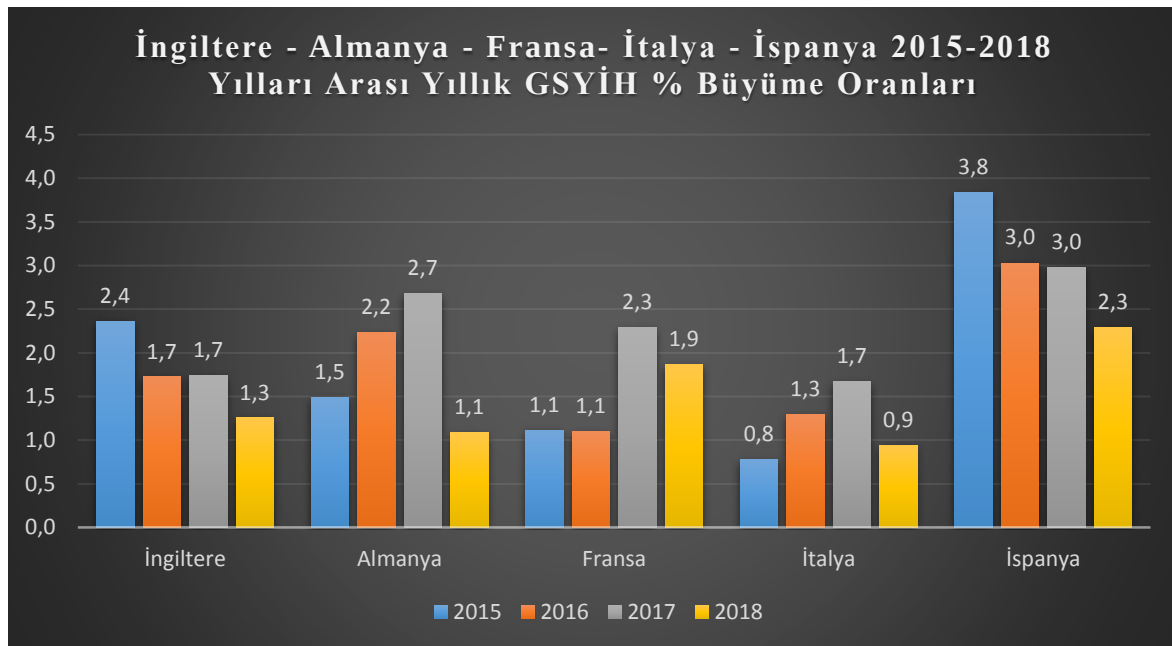
“Yapay Zeka ve Siber Tehditler” konusunda ABD’nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen unsurların başında yapay zekanın rakip ülkeler tarafından kullanılması neticesinde askeri kapasitelerinin artışına sebebiyet vermesi olduğu söylenebilir. Özellikle taktik düzeyde yapay zekanın insansız sistemlere entegre edilmesi ile birlikte kısmen özerk kontrol geliştiretilmesinin insan operatörlerin insansız sistemleri daha verimli bir şekilde çalıştırabilmesi neticesinde savaş alanına etkilerinin artabileceği değerlendirilmektedir (Svenmarck ve diğerleri, 2018 s.S1-5-1). Yapay zekânın öneminin vurgulanması sürecinde kendi uygulayıcılarından biri olmasına rağmen ABD’nin algılamasının temel sebeplerinden biri olarak güç dengelerini bozabilme imkânı sağlamasından kaynaklandığı söylenebilir (Maas, 2019, s.285). Siber saldırıların verebilecekleri zararların ekonomik bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Özellikle 2015 yılında senkronize bir şekilde Kiev’in elektrik hatlarına yönelik yapılan siber saldırıların Kiev’i 6 saat boyunca karanlığa gömmüş olmasının neticesinde hiçbir güvenlik sisteminin siber saldırılara karşı tam bir koruma sağlayamayacağı ve bu noktada ABD’nin tedbirler almasına rağmen bir zafiyetin oluşabilme ihtimali (Sullivan ve Kamensky, 2017, ss.30-32) üzerinden bir tehdit algıladığı söylenebilir. ABD’nin elektrik tüketimindeki kesintilerin verebileceği zarar düşünüldüğünde bu durumun da ekonomik bir tehdit algısı yarattığı öngörülebilir.

“Küresel Ekonomi ve Çin’in Etkileri” teması temelindeki ekonomik tehdit algısının birincil oluşum sebebi olarak Çin ekonomisindeki dalgalanmalar ve gelişmiş ekonomilerde potansiyele ulaşamadığı değerlendirilen ekonomik gelişme olduğu söylenebilir. Çin ekonomisindeki ve gelişmiş ülkelerdeki sermaye çıkışı neticesinde ortaya çıkan sermaye şoklarının küresel ekonomideki toparlanma sürecini riske atabileceği öngörüldürken, Çin’deki karşılıksız kredilerin artmasının büyümeyi yavaşlatabileceği, emtia ürünleri için talebin azalması iel birlikte küresel ekonomik ve finansal koşullara zorluklar yaratabileceği öngörülmektedir. Bu süreçte daha önce bahsi geçmiş olan Tek Kemer Tek Yol girişiminin devam edeceği bu sayede Asya üzerindeki altyapı çalışmalarındaki ekonomik rolünü artırarak nüfuz elde etme girişiminde bulunmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde Çin’in gelecek için en büyük planlarından birinin doğu yarımkürede parçalanmış olan bölgelerin birleştirilerek Tek Kemer Tek Yol girişimi ile birlikte kara ve deniz yollarını birbirine bağlayarak büyüyen ve endüstriyelleşmiş ekonomileri birbirine bağlama çabası olacağı (Karadağ, 2021, s.23) söylenebilir. Küresel

olarak çıkan sorunlara ve AB barış harekâtlarına katılması ile birlikte kuracağı yakın ilişkilerin nüfuza dönüştürüşmesi için çaba sarf edeceği öngörülen Çin'in aynı zamanda Afrika ve Pakistan'daki altyapı faaliyetlerine katkısı neticesinde Çin-Pakistan ekonomik koridorunu oluşturarak küresel aktör olmak konusundaki kararlılığını göstermeye devam edeceği belirtilmektedir. Burada ABD'nin tehdit algısını tetikleyen durumun 46 milyar dolarlık Çin yatırımı neticesinde Pakistan'ın enerjiyi Çin'den temin etmesi ve geriye kalan 8-9 milyar dolarlık yatırımın da demir yolları, limanlar ve altyapı geliştirme faaliyetleri için Çin imtiyazlı kredilerden oluşması (Ahmar, 2014-2015, s.43) neticesinde ABD'nin Pakistan ile terörle mücadele ve Afganistan konusundaki anlaşmasını ve ortak amaçlarını zedeleyebileceği söylenebilir. Dolayısıyla bölgedeki nüfuzun azalmasının ABD'nin stratejik hedeflerine ket vurabileceğinin altının çizilmesi gerekir.

“Avrupa” teması dâhilinde tehdit algısı düzensiz göç, güvenlik tehditleri, yavaş ekonomik büyüme ve uzun süredir çözilemeyen borç sorunları neticesinde Avrupa ülkelerindeki uyumun bozulması ile birlikte İngiltere'nin AB'den çıkış şeklinin Avrupa ekonomisini ve siyasetini rahat edecek şekilde olmasının neticesinde yatırımların azalmasına ve çeşitli ticari sorunlara yol açması sebebiyle AB ülkelerinin ekonomisinin beklenenin altında bir büyüme sergileyeceği öngörülmektedir. Brexit referandumunun sonucunda küresel ekonomide 2 trilyon dolarlık bir zarar görülmüş (Matti ve Zhou, 2016, s.1131) bununla birlikte gerek AB ülkelerinin gerekse İngiltere'nin ekonomik büyüme hızında yavaşlama olabileceği öngörülmektedir.

Çizelge 3.12.2: İngiltere - Almanya - Fransa- İtalya - İspanya 2015-2018 yılları arası yıllık GSYİH % büyüme oranları¹⁹⁵

Çizelge 3.12.2’den anlaşıldığı üzere yıllara sâri olarak ekonomik gelişmeler 2015-2016 yılları arasında yalnızca Almanya’da ve İtalya’da artarken İngiltere ve İspanyada düşüşe geçmiş olup Fransa’da sabit kalmıştır. 2016-2017 yıllarında AB ülkelerinde bir ekonomik büyüme gerçekleşirken İngiltere’de bu oran sabit kalmıştır. Bununla birlikte 2017-2018 yıllarında tabloda bulunan bütün ülkelerde ekonomik olarak büyüme yavaşlamış özellikle Almanya’da oldukça büyük bir kayıp vermiştir. Bu noktada ABD’nin ekonomik partnerlerinin zarar görmesinin ABD’ye ekonomik tehdit teşkil ettiği söylenebilir.

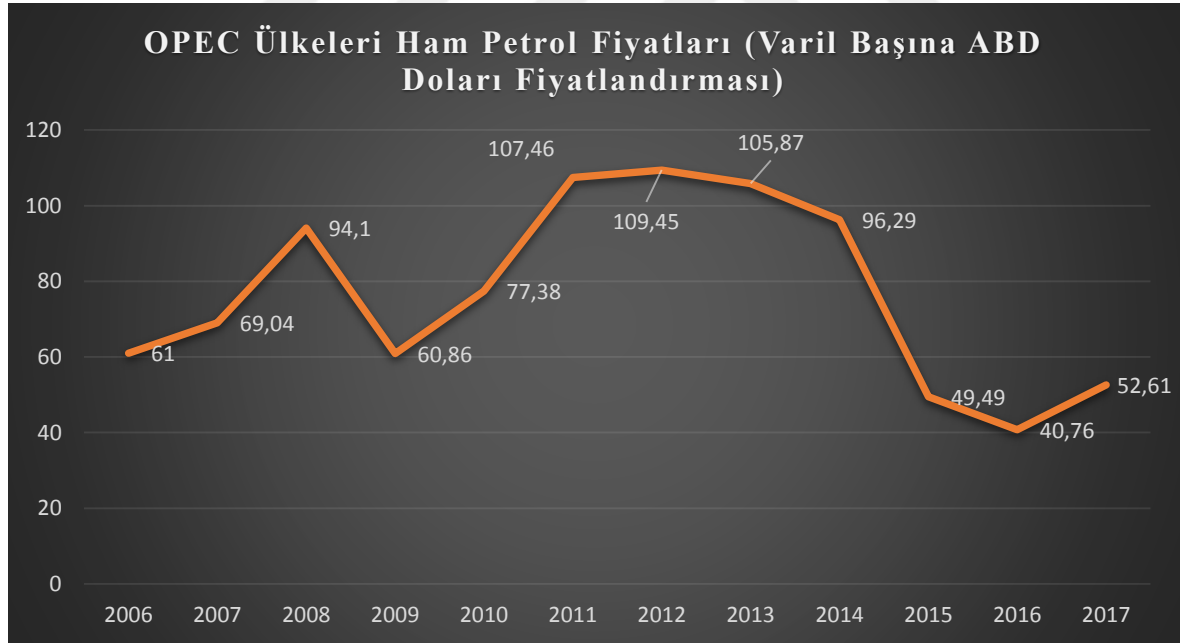
“Rusya” temasında Putin’in Orta Doğu üzerindeki hedeflerinin dışında özellikle Ukrayna üzerinde baskılarını artırarak ayrılık yanlılarını desteklemeye devam edeceği değerlendirilirken Avrupa içerisindeki aşırı partileri ekonomik ve siyasal olarak desteklemeye devam edeceği öngörülmektedir. Bu noktada Putin’in AB’nin iç ilişkilerini zedeleme hedeflerinin devam ettiği değerlendirilmektedir. Rusya’nın Minsk içerisinde kurmayı planladığı askeri üs ile ilgili olun görüşmelerde AB’nin Belarus’a yönelik yaptırımların kaldırılması ile aynı zamana gelmesi ile birlikte Belarus’un askeri üssün kurulmasını redetmesi ile birlikte ABD ve AB ile olan ilişkileri karmaşık hale getirmeme

¹⁹⁵ Kaynak (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=GB-DE-FR-IT-ES&start=2015&view=chart>).

tafartarı olduğu yönünde değerdendirildi (Astapenia ve Balkunets, 2016, s.7). Bu durum Rusya'nın amacını zedelese de bölgede oluşturabileceği nüfuzun AB içerisindeki ilişkilere zarar verme doğrultusunda ABD'nin en büyük ekonomik partneri olan AB'nin ekonomisini zedeleyebileceği öngörülmektedir. Ayrıca Rusya ve Çin'in Orta Asya bölgesindeki istikrarsızlığı fırsata çevirerek bölgede güçlü bir nüfuz çalışması yapmasının da muhtemel olduğu söylenebilir.

“Orta Doğu, Terörizm ve Nijerya” ekonomik tehdit temasının temelini öncelikli olarak DEAŞ, İran, Afganistan ve Nijerya'nın petrol üretim faaliyetleri oluşturmaktadır. DEAŞ'ın Irak üzerindeki faaliyetleri neticesinde ve düşük petrol fiyatlarından kaynaklanan ekonomik zayıflamanın siyasal alanları etkileyerek istikrarsızlaştırıcı bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir.

Çizelge 3.12.3: OPEC ülkeleri ham petrol fiyatları (varil başına ABD Doları fiyatlandırması)¹⁹⁶

Bu sebeple petrol ihraç eden ülkelerin özellikle de terörizm ile mücadele etmeleri ile birlikte yaşayacağı ekonomik sıkıntıların istikrarsızlık tehlikesi yarattığı, Irak'ın 2017 yılınca terörle mücadele kapsamında finansal desteğe ihtiyaç duyabileceği söylenebilir. Tabi ki bu finansal desteğin en büyük sağlayıcısı konumunda bulunması muhtemel olan ABD'nin Irak'taki ve bölgedeki çıkarlarını sağlamak için yaratması gereken finansmanın ABD

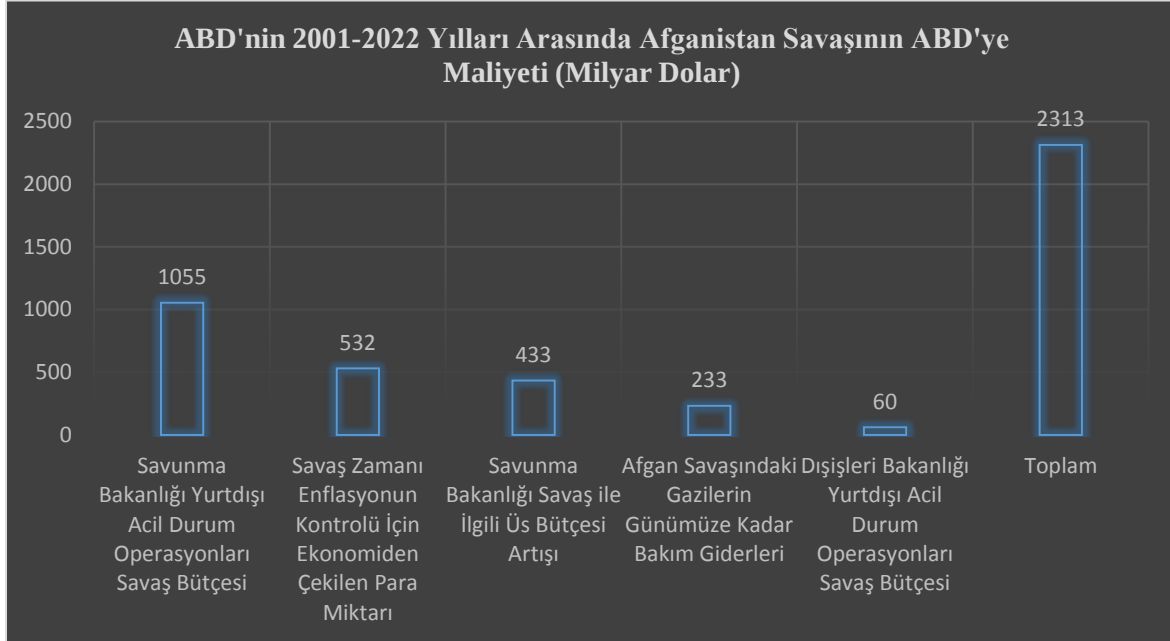
¹⁹⁶ Tablonun Veri Kaynağı: <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opec-crude-oil-prices-since-1960/>

tarafından sağlanması ve bölgeye fazladan mühimmat ve asker göndermesi gerekliliğinin oluşabileceği neticesinde için ekonomik tehdit yarattığı söylenebilir.

Bu süreçte İran'ın muhalifleri sınırlarından uzaklaştırma girişiminin olduğu ve bu durumun istikrarsızlık içerisinde bulunan ülkelerden ve terör tehditlerinden İran'ı korumasının amaçlandığı belirtilmektedir. Fakat İran bölgesel ortaklarına tehditleri azaltmak için Esad rejimine Iraklı, Afganistanlı ve Pakistanlı Şii savaşçıları göndererek hem komşulardaki tehdidi minimuma indirmeyi hem de kendi sınır bölgelerini korumayı amaçladığı raporda belirtilmektedir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde İran'ın ABD'nin Orta Doğu politikalarına ters düşen yaklaşımı ve bölgedeki ABD nüfunu kırma girişimlerinin devam etmesi ile birlikte ABD'nin bölgedeki çıkarlarındaki azalması durumunun oluşmasının ABD'nin İran'ı ve Orta Doğu'daki müttefiklerine yönelik bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir.

Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri'nin Taliban'ın saldırıları neticesinde gittikçe zayıfladığı ve Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin faaliyetlerine devam edebilmesi için dış askeri güçlere ve finansal desteğe bağımlı olmasının sonucunda Afganistan'daki güvenli ortamın sağlanması ve Afganistan'daki askeri varlığın sürdürülebilmesi için harcanacak olan bütçenin ABD ekonomisine doğrudan bir tehdit oluşturduğu hatta belirli bir noktada gereksiz bir yük oluşturduğu söylenebilir.

Çizelge 3.12.4: ABD'nin 2001-2022 yılları arasında afganistan savaşının abd'ye maliyeti (milyar dolar)¹⁹⁷

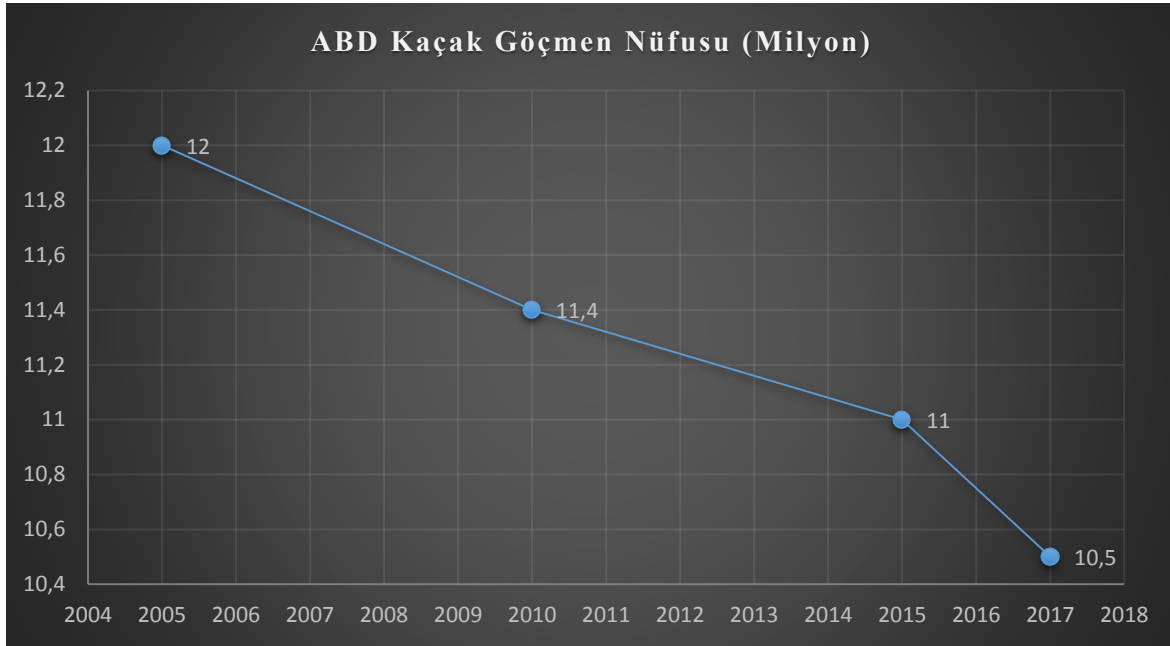
Çizelge 3.12.4’de ABD’nin 2022 yılına kadar Afganistan’daki savaşa yaptığı harcamalar görülmektedir. Bu noktada harcamaların fazlalığı ve getirinin sınırlılığı değerlendirildiğinde ABD’nin Afganistan’dan çıkma kararının ne derece doğru olduğu konusunda bir fikir sunduğu değerlendirilmektedir.

Nijerya’da düşük petrol faaliyetleri Irak’ta olduğu gibi rejimi tehdit eden bir istikrarsızlaştırıcı unsur olarak değerlendirilmektedir. ABD’nin Nijerya’dan aldığı petrol düşünüldüğünde petrol altyapısına yapılan saldırılar da değerlendirilirse ABD’nin Nijerya’daki çıkarlarının ekonomik tehdit algısı perspektifinde zedelendiği söylenebilir.

“Latin Amerika” tehdit temasının güvenlik zafiyetleri ve ekonomik imkansızlıklar neticesinde ABD’ye doğru oluşabilecek olan göç akımı konusunda ABD’nin ekonomik tehdit algılamasına sebebiyet verdiği öngörülmektedir.

¹⁹⁷ Tablo Verilerinin Kaynağı: <https://watson.brown.edu/costsofwar/figures/2021/human-and-budgetary-costs-date-us-war-afghanistan-2001-2022>

Çizelge 3.12.5: ABD kaçak göçmen nüfusu (milyon)¹⁹⁸

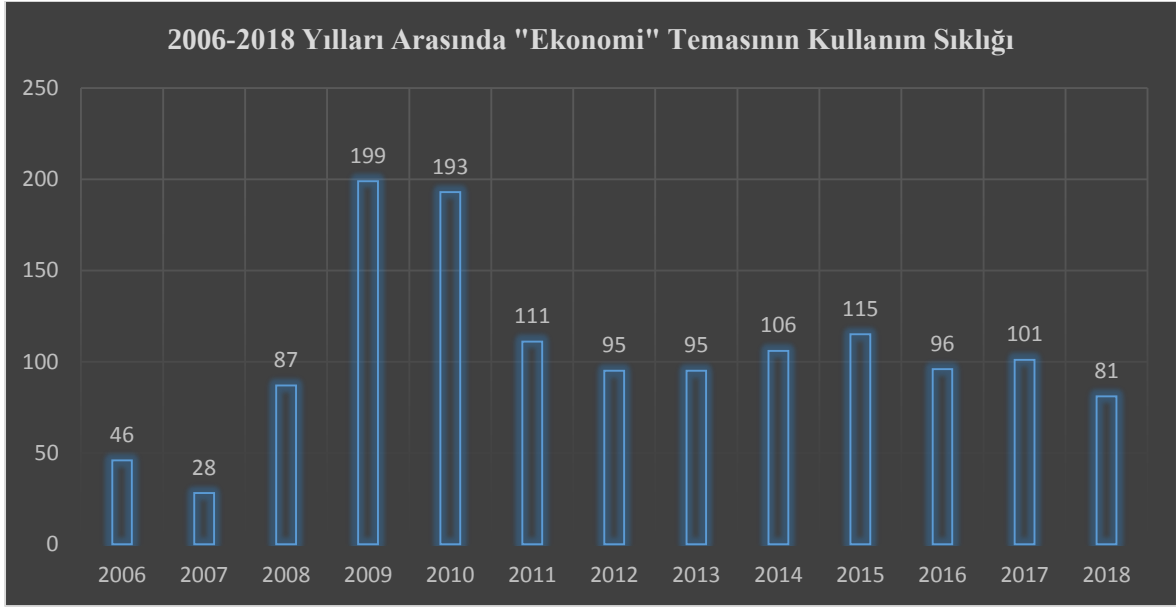
Çizelge 3.12.5’deki veriler gösteriyor ki ABD’nin kaçak göçmen nüfusunun yıllara sâri olarak azalma göstermesi neticesinde ABD istihbaratının temelde Trump dönemine denk gelen 2017 yılının başlarında hazırlanan bu raporu Trump’ın politikalarını destekleyecek şekilde düzenlediği bu neticede ABD istihbaratında siyasallaşmanın etkisinin görüldüğü değerlendirilabilir. Böylece ekonomik tehdit algısının kullanılarak iç siyasetin dizaynının kolaylaştırılması girişiminin açığa çıktığı söylenebilir.

Bu süreçte Küba’daki yavaşlayan ekonominin sebebi olarak ABD ambargosu ve Venezuela’daki ekonomik kriz gösterilirken yurtdışından yatırımcı çekmek amacıyla gerçekleştirilen refomların durması ile birlikte Kübalı göçmenlerin ABD’ye göçünün devam edebileceği değerlendirilmektedir. Venezeualadaki rejim ve muhalefet arasındaki gerilimin ekonomik olarak ülkeye yansması ve gıda ve ilaç konusunda yoksunlukların artması ile birlikte hükümetin muhalefeti ekonomik bir savaş yürüttüğü ve siyasal bir darbe yapmak için yoksunlukları kullanması konusunda suçarken kötü ekonomik gidişatın göç dalgası tetikleme neticesinde ABD’nin yaşayabileceği istihdam sorunu ile ilgili olarak ABD’nin ekonomik tehdit algıladığı değerlendirilmektedir.

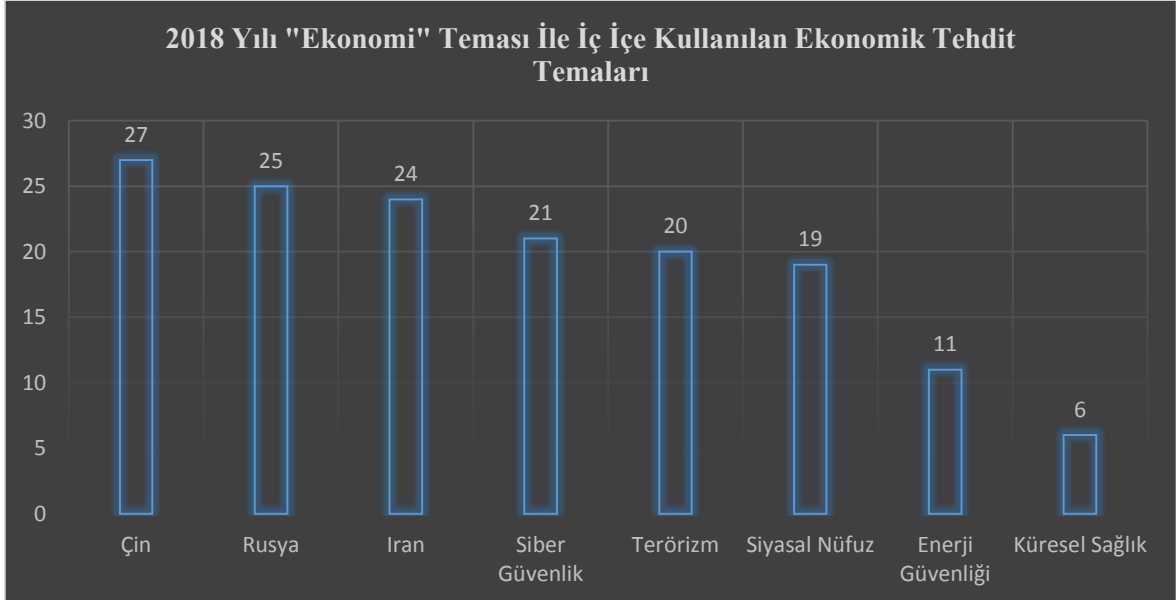
¹⁹⁸ Veriler PEW Research Center'dan Alınmıştır (<https://www.pewresearch.org/hispanic/2020/08/20/facts-on-u-s-immigrants/>)

3.13. ABD'nin 2018 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.13: 2006-2018 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.13.1: 2018 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2018 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 81 kez gerçekleşmiştir. “Siber Güvenlik ve Teknoloji¹⁹⁹” teması “Çin²⁰⁰”, “Rusya²⁰¹”, “İran²⁰²” temaları ile ilişkilendirilirken,

¹⁹⁹ Cyber / Cyberspace / Cybercrime / Cybercriminals

²⁰⁰ China / Chinese / Beijing

²⁰¹ Russia/ Russian/ Moscow

²⁰² Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

“Küresel Sağlık²⁰³” teması salgın hastalıklar ile ilişkilendirilebilir. “İran” teması doğrudan “Siyasal Nüfuz²⁰⁴” ve “Terörizm²⁰⁵” temaları ile iç içe geçmiş, “Rusya” temasının “Siyasal Nüfuz” teması ile bağlantılı olduğu söylenebilir. “Terörizm” teması ağırlıklı olarak Afrika Kıtası temelinde değerlendirilmektedir. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki 2007 yılından bu yana en düşük seviye tespit edilmiş olup bunun temelinde tehditlerin genel olarak dağılım göstermesinin olduğu ve küresel ekonomik kalkınmanın bir düzene konulması ile oluşabilecek tehdit algılarının genel veya bölgesel tehditlerden ziyade ülkeler bazında olmasından kaynaklandığı değerlendirilebilir.

Siber Güvenlik ve Teknoloji

Gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojilerine küresel geçiş neticesinde ABD’nin rekabet gücü giderek daha fazla test edeceği öngörülmektedir. Çünkü dünyanın dört bir yanında ortaya çıkan tedarikçiler yeni teknolojiler ve ürünler geliştirmede büyük bir rol oynayacaktır. Bu teknolojiler arasında yeni nesil veya 5G olarak adlandırılan kablosuz teknoloji de bulunmaktadır. Yeni finansal teknolojiler ve öngörücü analizler için yapay zekâ kullanımını mümkün kılmaktadır. Büyük verinin bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili konulara yönelik düzenleyici ve politika yaklaşımlarındaki farklılıklar, küresel olarak ve ABD menşei şirketler için büyüme ve yeniliği engelleyebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.12).

Gelişmiş malzemeler, bazı emtia bağımlı ihracatçı ülkelerin ekonomilerini bozabilirken, yeni malzemeleri üretme ve kullanma kapasitesi yaratan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere rekabet avantajı sağlayabileceği öngörülmektedir. Nano malzemeler gibi yeni malzemeler genellikle sağlık ve çevresel etkilerinin değerlendirilme sürecinden daha hızlı geliştirilmektedir. Üretimdeki ilerlemeler, özellikle 3D baskının geliştirilmesi, neredeyse kesinlikle çeşitli devlet ve devlet dışı aktörler için daha erişilebilir hale gelecek ve ABD çıkarlarına aykırı şekillerde kullanılabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.12).

²⁰³ Health / Pandemic

²⁰⁴ Political / Politics / Politicize / Politically /

²⁰⁵ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism

Bunun ile birlikte sürekli devam eden ticaret dengesizlikler, ticaret engelleri ve piyasa dostu politik kararlar neticesinde ABD'nin ekonomik güvenliği tehdit altında kalmaya devam edeceği belirtilmektedir. Özellikle bazı ülkeler ABD'nin fikri sınai haklarına itimat etmeden verileri elde ederek ABD'nin ekonomik ve ulusal güvenlik hedeflerine zarar verme girişiminde bulunacakları raporda kesin gözüyle değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.12).

Küresel Ekonomi ve Enerji Güvenliği

IMF'nin tarafından 2018 yılında yüzde 3,9'e yükselmesi öngörülen küresel büyümenin daha geniş çapta temel alınmasının muhtemel olacağı değerlendirilmektedir. Ancak birçok ülkede büyüme yeterli miktarda gerçekleşmeyeceği ve enflasyonun en gelişmiş ekonomilerde bile hedefin altında kalacağı öngörülmektedir. Reel ekonomik büyüme için nispeten olumlu görünüm varken gelişmiş ekonomiler arasında olumsuz finansal açık ve borç dinamikleri için yakın vadede çok az risk olduğu düşünülmektedir. Destekleyici finansal koşullar ve iş duyarlılığının iyileştirilmesi, gelişmiş ülkelerde ekonomik aktivitenin artmasına yardımcı olacağı raporda öngörülmektedir. Çin'in büyümesine önemli bir etken olan emlak sektörü soğudukça ve Pekin yönetiminin ekonomik reformları hızlandırması durumunda Çin'in büyümesinin yavaşlayabileceği kıymetlendirilmektedir. Hindistan ekonomisinin vergi değişikliklerinden ve demonetizasyondan kaynaklanan dalgalanmalardan sonra toparlanması beklenmektedir (ODNI, 2018, s.15).

Petrol ihraç eden ülkelerin 2014 yılında düşen petrol fiyatlarından ekonomik olarak zarar görmeye devam ettiği belirtilmektedir. Duraksamış ekonomik büyümenin Kuzey Amerikan petrol ve gaz üretimi ile birleşmesiyle beraber fiyatlara negatif yönde yansıtacağı ve petrol ihraç eden ekonomilerin negatif yönde etkileneceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.15). Bu durum ile birlikte kötü ekonomi politikaları neticesinde Venezuela devletinin sahip olduğu petrol şirketi olan Petroleos de Venezuela'nın borçlarını ödemekte güçlük çekeceği öngörülmektedir. Suudi Arabistan ve Basra Körfezi'nde petrol ithal eden ülkelerin de bütçelerinde keskin bir düşüş olacağı, hükümetlerin borçlar ile başa çıkabilmek adına kamusal anlamda popüler olmayan mali reformlar uygulayacağı, bu reformların ise sübvansiyonlarda, sosyal programlarda ve hükümette çalışan kişi sayısında kesintiye gidileceği yönünde değerlendirilmektedir. Bu durumun Afrika'da Angola ve Nijerya gibi

ülkelerde mali problemleri artıracak ve yabancı rezerv miktarını azaltacak düşünölmektedir (ODNI, 2018, s.15).

Küresel Sağlık

Küresel olarak insanların yerinden edilmesinin neticesinde 2019 yılında salgın hastalıkların riskinin artabileceğı, silahlı gurupların daha kolay eleman temin edebileceğı, siyasal yönden ani ve büyük değışikliklerin olabileceğı ve ekonomik verimliliğın azalacak değeriendirilmektedir. Çatışmalar neticesinde birçok mültecinin evlerine dönme ihtimalinin düşük olduğı öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.17).

Zika ve dang humması gibi salgın hastalıkların ortaya çıkış sıklığı ve yaygınlığı konusunda bir artış olduğı gözlemlenirken bu durumun 2018 yılı boyunca devam edeceğı ve potansiyel olarak küresel anlamda sağlık, ekonomi ve sosyal huzursuzluklara sebebiyet vereceğı hükümetlerin ve uluslararası kaynakların ABD yardımına daha çok eğileceğı değeriendirilmektedir. Virüslerin kolaylıkla insanlar arasında yayılabiliyor olması büyük bir tehdit oluştururken H5N1 Ve H7N9 enflüanzasının ve Orta Doğı Solunum Sendromu Koronavirüs'ün pandemi potansiyelinin ve hızlı bir biçimde insandan insana yayılabileceğı öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.17).

İran

İran nüfuzunu Irak, Suriye ve Yemen'de artırmak için çaba gösterirken bölgedeki çatışmaların Tahran yönetiminin amaçları doğrultusunda işe yaradığı ve DEAŞ ile mücadelede ortaklık kurulmasının siyasal, askeri ve ekonomik anlaşmalar neticesinde bölgede İran'ın nüfuzunu artırdığı değeriendirilmektedir. Buna örnek olarak İran'ın Suriye'de kalıcı bir askeri üst kurma çabası ve Şii yabancı savaşçılar ile birlikte İran'ın geleceğine tehdit oluşturacak muhtelif oluşumları ortadan kaldırmak amacıyla bağlantısını korumayı hedeflemekte olduğı öngörülmektedir. Ayrıca İran'ın Şam yönetimi ile ekonomik anlaşmalar gerçekleştirme çabası olduğı ve bu çabaların telekomünikasyon, madencilik ve elektrik hatlarının onarımları üzerine olduğunun gözlemlendiğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2018, s.19).

İran içerisinde Başkan Hasan Ruhani'nin önderliğindeki merkezîyetçilerin daha büyük sosyal ilerleme kaydedilmesi, özelleştirmelerin gerçekleştirilmesi, daha çok küresel entegrasyon sağlanmasını savunmaya devam edeceği fakat bu süreçle muhafazakar kesimin bu gelişmeleri kendi siyasal ve ekonomik çıkarlarına ve İran'ın devrimsel ve İslami karakterine aykırı olduğu kanaatinde olacakları değerlendirilmektedir. Ali Hamaney'in görüşleri her ne kadar muhafazakâr kesime yakın olsa da ekonomik büyüme için Batı ülkeleriyle yakınlaşma konusunda Ruhani'nin çabalarını desteklediği belirtilmektedir. Ağırlıklı olarak petrol gelirlerine bağlı olan İran ekonomisi yatırımcıları çekmek, özelleştirmeyi güçlendirmek ve petrol dışı endüstrileri büyütme için çaba sarf etmekte olduğu değerlendirilmektedir. Ekonomik huzursuzluklardan kaynaklanan protestoların Ruhani'nin siyasal görüşlerine ve ajandasına uygun olarak gerçekleştiği ve bunu siyasal olarak kullanabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.20).

Rusya

Rusya ABD ile Avrupa ve Avrasya'da agresif bir şekilde rekabet etmeye devam ederken dış bölgelere daha az baskı uygulayarak ABD'nin rakipleri ile partnerlikler kurma çabası içerisinde olduğu raporda öngörülmektedir. Bu durumun ABD'nin gücünü kısıtlamak ve çok kutuplu bir dünya yaratmak için bir çaba olduğu değerlendirilmektedir. Moskova yönetiminin düşük maliyetli araçlar kullanarak dış politika hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmakta olduğu ve bu hedeflerine ulaşmak için seçim kampanyalarına nüfuz karıştırmaya, ekonomik baskı yaratmaya, siber operasyonlar düzenlemeye, çok taraflı forumlar oluşturmaya ve ölçülebilir askeri güç ile müdahale etmeye odaklandığı raporda belirtilmektedir. Yavaş ekonomik gelişmenin Rusya'nın Ukrayna, Suriye veya başka bir yere karşı dış politikalarında bir etki sahibi olmayacağı kanaati söz konusudur. Putin'in iç politika ve kamu üzerinde baskısını artırarak yolsuzluğun, kötü sosyal hizmetlerin, duraksayarak ilerleyen ekonominin ve yapısal eksiklerin örtülmesini sağlayacağı değerlendirilmektedir. Medyayı manipüle etmek, elitlerin desteğini arkasına almak için çeşitli imtiyazlar sağlamak ve genç yetkilileri göz önüne çıkartarak yenilenme sürecinde olduğu imajını yaratmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2018, ss.23-24).

Doğu Ukrayna'daki çatışmanın askıda kalması ve dalgalanan şiddet seviyelerinin oluşması muhtemel olarak değerlendirilmektedir. Her iki tarafın da büyük bir saldırısının olmasının 2018 yılında da muhtemel olmayacağı öngörülürken her iki tarafın niyetinin

diğerinin statükosuna ciddi şekilde meydan okuyorsa bu durumun değişebileceği kıymetlendirilmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı askeri, siyasal ve ekonomik istikrarsızlaştırma politikasının devam edeceği ve Kiev yönetiminin AB'ye entegrasyon sürecini ve NATO'ya katılım sürecini geriye çevirmeye çalışacağı değerlendirilmektedir. Bu süreçte Ukrayna'nın Rusya'nın hamlelerine karşı güçlü bir şekilde direneceği fakat Doğu Ukrayna'daki Rus kontrolündeki bölgeleri eline alamayacağı kesin kabul edilmektedir (ODNI, 2018, s.24)

Rusya Orta Asya liderlerine ABD ile etkileşimlerini azaltma ve Rus liderliğindeki ekonomik ve güvenlik girişimlerini destekleme konusunda baskı yaparken, Afganistan'daki DEAŞ ile ilgili endişeler Moskova'nın bölgedeki güvenlik duruşunu güçlendirmeye iteceği değerlendirilmektedir. Bölgedeki kötü yönetim ve zayıf ekonomilerin radikalleşmeyi artırarak Orta Asya, Rusya ve Batı topluluklarına karşı tehdit oluşturduğu gözlemlenmektedir. Bu süreçte Çin'in erişimini Orta Asya'nın dışına çıkartmayı çalışırken Rusya'nın çıkarlarıyla çatışmaması için çaba sarf etmektedir. Çünkü bölgedeki istikrarsızlık Çin'in ekonomik çıkarlarını zedeleyerek aşırııcılara müsait bir ortam yaratması ve dolayısıyla Uygurlu militanların Çin'e saldırmasına yol açabileceğini düşündüğü iddiası raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.25).

Terörizm

Afrika Kıtasının en büyük ekonomisi olan Nijerya Boko Haram ve Batı Afrika DEAŞ'ı yüzünden birçok güvenlik tehdidi ile mücadele ederken aynı zaman ülke içerisinde suç, militancı yapı ve ayrılıkçı gruplar ile mücadele ettiği belirtilmektedir. DEAŞ ve Boko Haram tehdidi bölgesel tehdit olarak görülmekte ve Nijerya, Kamerun, Çad ve Nijer'e düzenledikleri saldırılar neticesinde Batı çıkarlarını tehdit ettiğinin raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2018, s.26).

Sudan'ın ise ABD ile yapıcı ilişkilere yöneleceği ve yaptırımların geçici olarak durdurulması için çaba sarf ettiği bu sayede ülke ekonomisini canlandırmaya çalışacağı öngörülmektedir. Sudan hükümetinin ABD'den terörle mücadele konusunda işbirliği talep edeceği ve insani yardımlara erişim isteyeceği değerlendirilmektedir. Fakat ülke güvenliği ile ilgili çıkarlarını korumak adına bazı adımları atmakta çekingen tavır sergileyebileceği öngörülmektedir (ODNI, 2018, s.26).

Orta Amerika’da güvenlik zafiyetleri ve ekonomik fırsat eksikliği sebebiyle düzensiz göçmenlerin en büyük sorunlardan biri olacak kalacağı değerlendirilmektedir. El Salvador, Guatemala ve Honduras’taki yüksek cinayet oranları ve çete temelli şiddet Orta Amerikalıları ülkelerini terk etmeye zorlayan konular arasında yer aldığı değerlendirilmektedir. Özellikle Venezuela’daki ekonomik hatalar ve uluslararası diplomatik baskıların iç siyasette Venezuela hükümetine siyasal baskı oluşturacağı, hayat standartlarının düşmesiyle birlikte ABD’ye sığınma talebinde bulunacakları değerlendirilmektedir. Havana ise Başkan Raul Castro’nun planlanmış emekliliğine odaklanarak Castro’nun halefinin durgun bir ekonomi ve donuk hale gelen reform süreci ile karşı karşıya kalacağı öngörülmektedir (ODNI, 2018, ss.27-28).

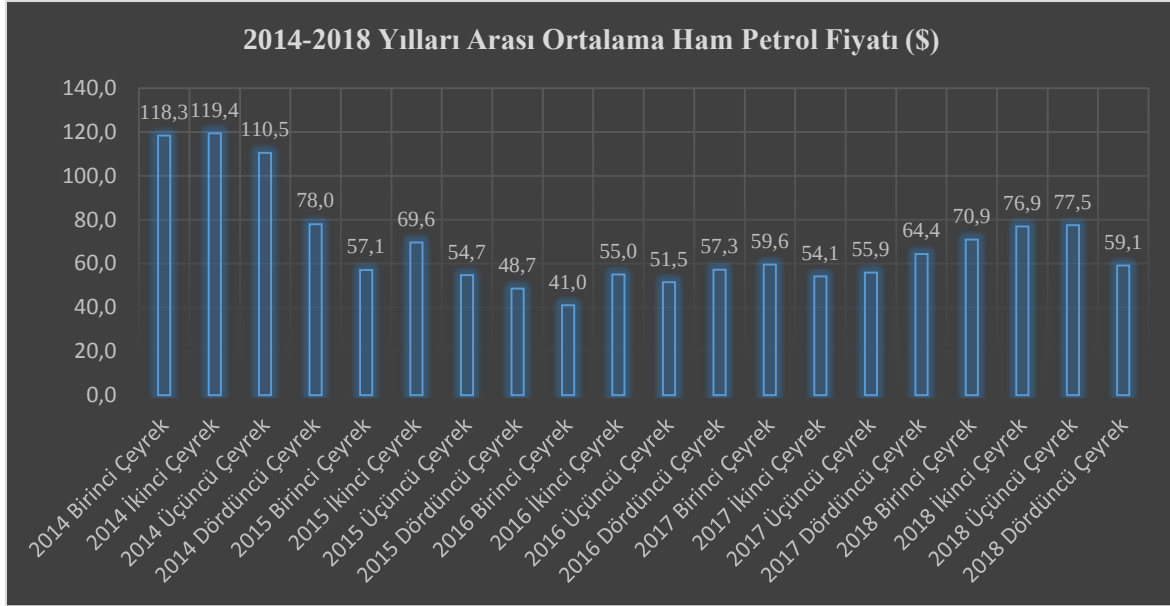
Değerlendirme

“Siber Güvenlik ve Teknoloji” ekonomik tehdit algısının “Siber Güvenlik” teması altında değişiminin ABD için ekonomik bir tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. Bu tehdidin temelinde ABD’nin teknolojik üstünlük iddiasının, teknolojik olarak büyüme gösteren ülkelerin gelişmelerine nazaran yavaş kalması ve teknolojik üstünlüğünü kaybetme riskinin oluşması ile ilgili olduğu değerlendirilebilir. Bu noktada özellikle Huawei etrafında yoğunlaşan 5G teknolojisinin potansiyel olarak Çin istihabı ve ordusu tarafından kontrol edilebilmesi ihtimalinin yarattığı (Kaska ve diğerleri, 2019, s.5) tehdit algısının yanı sıra ABD’nin iletişim hatları üzerindeki üstünlüğünü kaybetmesinin onun küresel aktör iddiasını zayıflatacağı söylenebilir. Emtia bağımlı ihracatçı ülkelerin ekonomilerinin bozulmasının temelinde de gelişmiş malzemelerin üretimi için teknolojiye ulaşım neticesinde gelişmekte olan ülkelerin rekabet avantajı sağlayabileceği düşüncesi de ABD için ekonomik tehdit algılanmasına sebebiyet verdiği söylenebilir (ODNI, 2018, s.12). Bu noktada ABD’nin üç boyutlu yazıcıların yaygınlaşmasıyla birlikte ülkelerin millileşen ekonomilerinin oluşması ihtimalinin bile büyük bir risk teşkil ettiği ve bunu devlet dışı aktörlerin ulaşması tehdit algısı ile birlikte kullanarak gelişmekte olan ülkelerin bağımlılığının azalmasına yol açabileceği düşünüldüğünde ABD için ekonomik tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. ABD’nin fikri sınai haklarına yönelik ihlallerin de tehdit oluşturabileceği (ODNI, 2018, 12) düşüncesiyle üstü kapalı olarak Çin devletinin gerçekleştirdiği iddia edilen fikri sınai hak ihlallerine vurgu yaparak bu noktada tehdit

algıladığı söylenebilir. Bu noktada doğrulama önyargısı ile oluşturulmuş bu düşüncenin temelde yıllarca ABD istihbaratının gerçekleştirdiği faaliyetlerin kurbanı olarak ABD'nin kendisinin olmaması gerektiği düşüncesi yatmaktadır. Tabi ki 5G teknolojisi ve iletişim altyapısının Çin'in tekeline bağlanması korkusunun bir boyutu da bu noktada devreye girebileceği, daha önce akan bütün verilerin ABD hatları üzerinden gerçekleşirken 5G teknolojisi ile birlikte Çin hatları üzerinden gerçekleşmesinin de tehdit teşkil ettiği söylenebilir.

“Küresel Ekonomi ve Enerji Güvenliği” temasının temel aktörü olarak Çin devletinin olduğu değerlendirilebilir. Bu noktada Çin'in finansal kalkınma sürecinde emlak sektörünün rolünün büyük olduğu fakat bu rolün azalabileceği ve bu durumun ekonomik sorunlara yol açabileceği söylenmektedir (ODNI, 2018, s.15). Fakat yapılan bir araştırmaya göre karar alıcıların gayrimenkul piyasalarını düzenleyerek gayrimenkullere yönelik dış finansal riskleri kontrol edebileceği, gayrimenkul fiyatlarında dalgalanmalar olması halinde faiz oranı ayarlamaları ve yeterlilik kısıtlamaları neticesinde (Jiang ve diğerleri, 2020, 12) ekonomik sorunların oluşmasının önüne geçebilecek karar alma mekanizmasına sahip olduğu söylenmektedir. Bu durumun ABD'nin ekonomik analiz yapan istihbari birimlerinin sabit görüşlüğü veya başat görüş istihbari hatasına kapılması neticesinde böyle bir analiz gerçekleştirmiş oldukları söylenebilir.

Enerji güvenliği teması kapsamında ise petrol ihraç eden ülkelerin 2014 yılında düşmüş olan petrol fiyatlarından zarar görmeye devam ettiği değerlendirilmektedir. Ayrıca duraksamış ekonomik büyümenin Kuzey Amerikan petrol ve gaz üretimi ile birleşmesiyle beraber fiyatlara negatif yönde yansıtacağı ve petrol ihraç eden ekonomilerin negatif yönde etkileneceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.15).

Çizelge 3.13.2: 2014-2018 yılları arası ortalama ham petrol fiyatı (\$) ²⁰⁶

Bu durum dâhilinde Venezuela'nın sahip olduğu petrol şirketinin de borçlarını ödemekte güçlük çekebileceği söylenebilir. Düşük petrol fiyatlarının petrol ihraç eden ülkelerin yapılarında büyük bir etkiye sahip olabileceği değerlendirildiğinde bu etkiden ABD'nin küresel çıkarları neticesinde etkilenebileceği değerlendirilebilir.

“Küresel Sağlık” temasında ise özellikle zorunlu göç neticesinde insanların bölge değiştirmesi ile birlikte salgın hastalık risklerinin artacağı ve siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklara yol açabileceği bunun neticesinde de ekonomik istikrarsızlığın ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle Zika ve dang humması gibi salgın hastalıkların ortaya çıkış sıklığı ve yaygınlığının artışı ile birlikte Koronavirüs gibi bulaşıcı hastalıkların hızlı bir biçimde insandan insana yayılabileceğinin değerlendirilmesi neticesinde ABD'nin yardımına ihtiyaç duyacak ülke sayısındaki artış ile ABD için ekonomik bir tehdit oluşturduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2018, s.17). Fakat ABD'nin bu salgın hastalıkların doğrudan ABD ekonomisini, iş gücünü, sosyal ve ekonomik yapısının dengesini bozabileceği öngörülmemiştir. ABD gibi birçok ülkeden göç alan bir ülkenin istihbarat yapılanmasının bunu öngörememesinin temelinde düzlemsel istihbarat hatasının bulunduğu, ayrıca ABD toprakları dışındaki salgın hastalıkların ABD'ye yayılım hızını

²⁰⁶ Kaynak: <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart>:

düşük olduğu kanaatini besleyen başat görüşler istihbarat hatasının olduğunu söylemek mümkündür.

“İran” ekonomik tehdit temasının temelinde istikrar sağlamakta zorlanan Irak, Suriye ve Yemen gibi ülkelere yönelik gerçekleştirilebilecek olan siyasal nüfuz hareketleri olduğu, buna örnek olarak ise İran’ın Suriye’de kalıcı bir askeri üs kurma çabası olduğu değerlendirilmektedir. Tabi ki İran’ın bölgedeki nüfuzunun artması daha önceki yıllarda olduğu gibi ABD nüfuzunun bölgeden silinmesi ile doğrudan ilişkilendirilebileceği (ODNI, 2018, s.19) için ABD için ekonomik bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Fakat bir sonraki kısımda İran’ın ekonomik fayda elde etmek adına Batı ülkeleri ile yakınlaşma içerisinde bulunmasının muhtemel olduğu söylendiğinde aslında İran’a yönelik olan istihbarat analizinin başat görüş ve demirleme etkisi gibi istihbarat hatalarını içerisinde barındırdığı, İran’a yönelik düşman ülke algısı ile ters düşebilecek bir kapsam yarattığı söylenebilirken daha sonrasında İran’ın bunu pragmatik bir açıdan gerçekleştirme isteği olduğu söylenerek ODNI, 2018, s.20) siyasal görüşler ile tutarlılığının sağlanmaya çalışıldığı değerlendirilebilir.

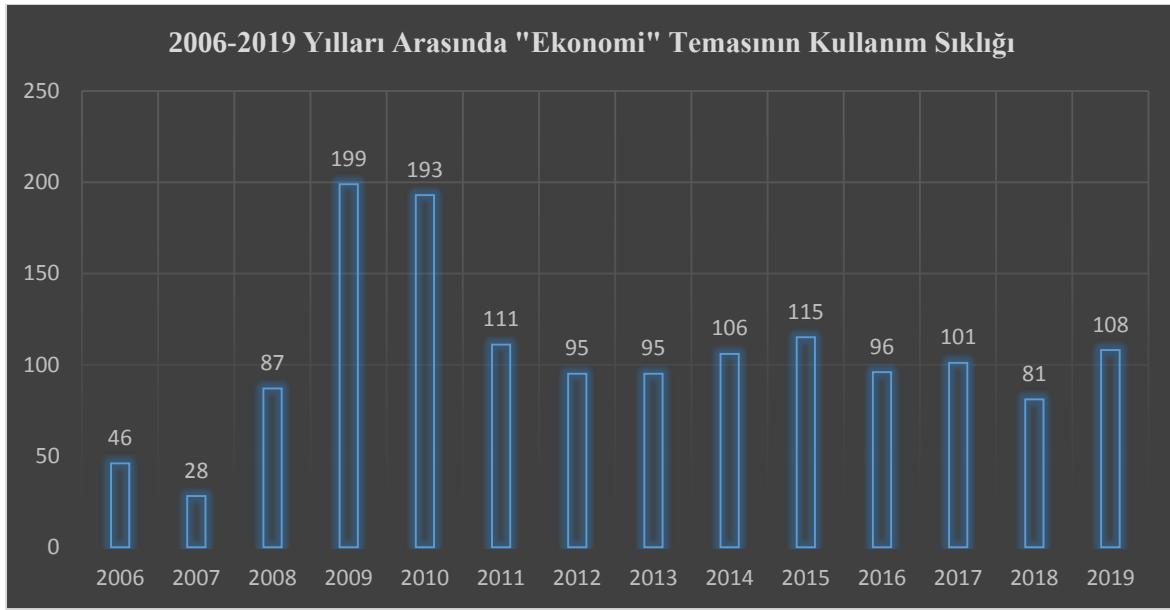
“Rusya” teması dahilinde ABD’nin ekonomik tehdit algısı doğrudan Rusya’nın Avrupa devletleri ile ABD’nin ortaklığını zedelemeye yönelik olduğu iddiası üzerine kurulu olduğu gözlemlenmektedir. Rusya’nın bu noktadaki avantajı olarak ise düşük ekonomik maliyeti olan araçlar aracılığıyla ABD’nin bölgedeki nüfuzunu azaltma girişimi olması ve özellikle bölgesel bir aktör olarak hareket etmesinden kaynaklandığı değerlendirilebilir (ODNI, 2018, s.23). Bu noktada Rusya’nın Ukrayna, Suriye veya başka bir bölgedeki çatışmalardan faydalanmasının muhtemel olduğu, bu şekilde ABD’nin nüfuzunu ve ticari ortaklıklarını zedeleme girişimi olabileceği değerlendirilebilir. Medya manipülasyonu ve elitlerin desteğini alarak Ukrayna üzerinde ciddi bir nüfuz sahibi olma girişiminde bulunmaya devam edeceğinin altı çizilmektedir (ODNI, 2018, s.24). Son olarak çeşitli baskılar ile birlikte Ukrayna’nın AB’ye entegrasyonunu zedeleyerek Rusya’nın gerek nüfuzuna gerekse askeri ve ekonomik gücünü birer araç olarak kullanarak eski Sovyetler Birliği ideasını gerçekleştirmek için çaba sarf ettiği raporlardan çıkarım yapılabilecek düşünceler arasındadır. Fakat Rusya’nın elitlerinin isteği gibi gözüken bu durumun Rus dış politikasının birincil amacının olup olmadığına dair ABD tehdit değerlendirme raporlarında kanıt niteliği taşıyan bir belgeye yer verilmemiştir. Bu durumun AB’nin Ukrayna’ya karşı yavaş iletişim politikalarından kaynaklandığının daha önceki raporlarda belirtilmesiyle

birlikte temel yükleme hatası olarak adlandırılan istihbarat hatasının oluşumuna fırsat verdiği söylenebilir. Son olarak DEAŞ'ın Orta Doğu'daki faaliyetlerini fırsat bilerek Orta Doğu'da güvenlikleştirme adı altında nüfuz politikası yürüttüğü (ODNI, 2018, s.25) raporlardan çıkartılabilecek olup özellikle Çin ile birlikte bu bölgede çeşitli faaliyetlerde bulunmasının Çin-Rusya ortaklığı ile sonuçlanmasının yaratabileceği bir endişe olduğu gözlemlenmekte olup ABD'nin bu ilişki neticesinde ekonomik bir tehdit algısı hissettiği değerlendirilebilir.

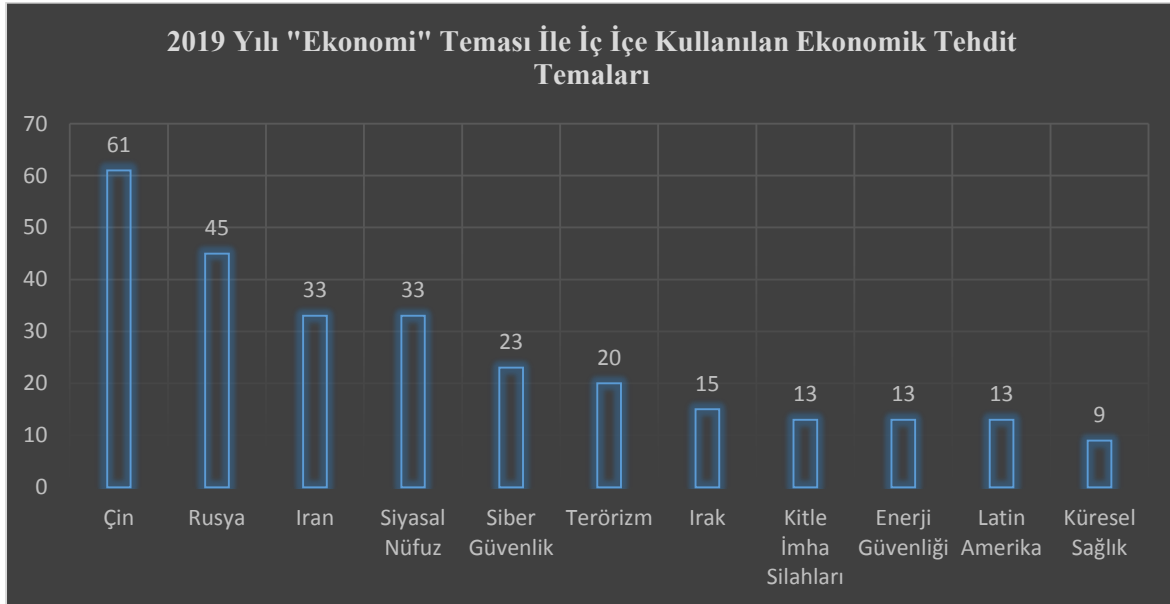
“Terörizm” teması dâhilinde ABD'nin algıladığı en önemli tehdit sahası olarak Afrika Kıtası olduğu söylenebilir. Özellikle Nijerya'daki terör örgütlerinin Nijerya'nın iç güvenliğini tehdit etmesi neticesinde ABD'nin petrol ihtiyacının %22'sini karşılayan Nijerya konusunda ekonomik tehdit algıladığı gözlemlenmektedir. DEAŞ ve Boko Haram tehdidi neticesinde Batılı ülkelerin çıkarlarının tehdit edildiğinin raporda altı çizilmektedir (ODNI, 2018, s.26). Tabi ki bu durumun ikircikli yapısı neticesinde algılanan tehdit bir istihbari anlamda bir fırsat olarak görülerek bölgeye çeşitli askeri yardımlar gönderilmesi veya maddi yardımlar sağlanarak bölgedeki nüfuzun garanti altına alınması gibi bir hamlenin de olabileceğini söylemek mümkündür. Doğrudan raporda Nijerya ile birlikte geçmeyen bu söylem Sudan'ın terörle mücadele konusunda ABD'den yardım isteyebileceği (ODNI, 2018, s.26) şeklinde yer almış bunun önemli bir fırsat olabileceğinin üstü kapalı bir şekilde aktarıldığı söylenebilir.

3.14. ABD'nin 2019 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizgelde 3.14: 2006-2019 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizgelde 3.14.1: 2019 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2019 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 81 kez gerçekleşmiştir. “Siber Güvenlik ve Teknoloji” temasının doğrudan “Çin²⁰⁷” ve “Rusya²⁰⁸” temalarıyla ilişkilendirilmesinin

²⁰⁷ China / Chinese / Beijing

²⁰⁸ Russia/ Russian/ Moscow

yanı sıra otonom sistemler ve yapay zekânın da tehdit algısı yarattığı gözlemlenmektedir. “Orta Doğu ve Terörizm” temasının temelinde “İran²⁰⁹”, “Terörizm²¹⁰” ve “İrak²¹¹” temaları çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. “Küresel Ekonomi” teması doğrudan “Çin” teması ve AB’nin Brexit sonrası durumu ağır basarken, “Enerji Güvenliği²¹²” kapsamında petrol ihraç eden ülkelerin düşük petrol fiyatları ile mücadele kapasitesi vurgulanmaktadır. “Küresel Sağlık ve Çevre Güvenliği” bulaşıcı hastalıkların ekonomiye yönelik tehditlerine ağırlık verirken, “Siyasal Nüfuz” kapsamında “Çin” ve “Rusya” temaları öncelikli tehdit konumundadır. “Avrasya ve Rusya” tehdit temasının temelinde “Siyasal Nüfuz²¹³” bulunurken, “Latin Amerika” tehdit teması temelinde “Enerji Güvenliği²¹⁴” ve organize suç sebebi ile oluşabilecek göç teması yer almaktadır. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki artışın temel sebebi olarak Çin’in açık ara en çok sözü geçen ülke olması ve ABD’nin artık çok ciddi bir tehdit olarak görmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca Rusya’nın da diğer yıllara nazaran yüksek bir tehdit algısı yaratması da göze çarpmaktadır.

Siber Güvenlik ve Teknoloji

ABD’nin ulusal güvenliğine yönelik tehditlerin ABD, geleneksel müttefikleri ve ortakları ile daha yoğun rekabet etmeleri neticesinde kısmi olarak Çin ve Rusya tarafından yönlendirilen tehditler olduğu değerlendirilmektedir. Önümüzdeki yıl bu tehditlerin genişleyeceği ve çeşitleneceği öngörülmektedir. Bu rekabet tüm alanlarda kesişmekte, teknolojik ve askeri üstünlük için bir yarış içermektedir. Rusya ve Çin’in, uluslararası sistemi ve bölgesel güvenlik dinamiklerini şekillendirmeye ve politika üzerinde etki yaratmaya çalışmasıyla birlikte dünyanın tüm bölgelerinde ve özellikle kendi arka bahçelerinde devletlerin ekonomilerini şekillendirmek istedikleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.4).

Siber tehditler konusunda geçtiğimiz yılların değerlendirme raporlarındaki tehditlerin devam ettiği ve büyük benzerlik göstermesi neticesinde değerlendirmeye alınmayacaktır. Fakat geçen senelerden farklı olarak Çin yönetiminin Çin içerisindeki bilgi akışını kontrol

²⁰⁹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

²¹⁰ Terror / Terrorism / Terrorist / Terrorists / Radicalization / Radical / Jihad / Jihadist / Extreme / Al-Qaeda / Extremist / Extremists / Extremism / Islamic State / ISIS

²¹¹ Iraq/Iraqi/Baghdad

²¹² Energy / Gas / Petroleum / Coal

²¹³ Political / Politics / Politicize / Politically /

²¹⁴ Energy / Gas / Petroleum / Coal

ettiği, bilgiyi şekillendirme konusunda aşama kat ettiği Tayvan, Tibet, insan hakları ve parti meşruiyeti konusunda bilgiyi manipüle ettiği değerlendirilmektedir. Çin'in kanuni, siyasal ve ekonomik kaldıraçlarını kullanarak bunu gerçekleştirmeye devam edeceği öngörülmektedir. Ayrıca siber saldırılar ile ABD'deki sistemlere sansür veya baskı uygulayarak siyasal olarak hassas konulara da müdahale etme kapasitesine sahip olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.7).

2019 yılı ve sonrasında askeri ve ekonomik rekabeti arttıracak olan icatların ABD'nin dışında gerçekleşeceği değerlendirilirken ABD'nin bilim ve teknoloji alanındaki lider rolünün azalacağı öngörülmektedir. Bunun neticesinde yabancı aktörler yetenekli kişileri, başarılı şirketleri, veri ve fikri sınai hakları legal veya illegal yollarla elde etmeye çalışacakları raporda iddia edilmektedir. Özellikle Çin ve Rusya'nın güçlü ülkelerinin bağımsızlığını, bütünlüğünü, ekonomik görünüşünü ve ulusal gücünü bilim ve teknolojinin güçlü olması ile sürdürebilecekleri görüşünü savundukları değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.15).

Yapay zeka ve otonomi konusunda küresel bir yarış devam etmekte, yapay zekanın yüksek kapasiteye sahip ve spesifik amaçlarla kullanılabilir bilişsel yapıya sahip bir halinin yaratılması için akademi, şirketler ve büyük hükümet programları devam etmekte ve mevcut sistemleri geliştirmek için çaba sarf ettiği değerlendirilmektedir. Fakat şu unutulmamalıdır ki birbiriyle ilişkilendirilen yapay zekâ sistemlerinin beklenmeyen sonuçlar doğurabileceği, ekonomik olarak hata ihtimalini ve savaş alanı sürprizlerini artırabileceğinin de altının çizilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.15).

Orta Doğu ve Terörizm

İran Ortak Kapsamlı Eylem Planı üyeleri olan Çin, AB, Fransa, Almanya, Rusya ve İngiltere gibi ülkelerden ekonomik fayda sağlamaya çalışmak için yol aramakta ve bu planı uygulamaya çalışması neticesinde nükleer silah geliştirebilmek için ihtiyaç duyulan fisil materyali üretmek için gereken süreyi birkaç aydan bir yıla kadar uzatmış olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.10). İran'ın Irak ve Suriye'deki savaş alanını kendi çıkarları doğrultusunda siyasal olarak, güvenlik açısından, sosyal ve ekonomik açıdan nüfuz elde edilebilir bir alan haline getirmeye çalıştığı konusundaki görüşün altı çizilmektedir. .

Bu süreçte Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne karşı Yemen'deki Huthis'i desteklemeye devam ettiği değerlendirilmektedir. İran'ın İsrail ile doğrudan bir savaş içerisine girme ihtimalinin düşük olduğu öngörülürken Suriye içerisinde kalıcı askeri üsler kurarak Şii yabancı savaşçılar ile bağlantılarını korumaya çalışacağı konusunda raporda güçlü bir kanaat belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.29). Bu süreçte ülkedeki ekonomik memnuniyetsizlik sebebiyle ülke çatında protestolar yapılması büyük ekonomik reformun önemi hakkında önemli bir öngörü sağladığı raporda belirtilmektedir. Fakat protestoların koordine olmadan merkezi bir liderlik oluşmadan devam edeceği veya büyük etnik veya siyasal gruplar tarafından yürütülmeye çalışılacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.30).

Irak hükümetinin gittikçe umudunu kaybeden bir kamu ile karşı karşıya kaldığı değerlendirilmektedir. Siyasal ve ekonomik faktörlerin altındaki sebepler DEAŞ'ın yükselişinin devamlı olmasına sebep olurken Iraklı Şii milislerin devlet içerisindeki yerini sağlamlaştırma çabasının ABD personeline yönelik tehdidi artırdığı değerlendirilmektedir. Bağdat yönetiminin uzun süredir devam eden ekonomik gelişme ve temel hizmetleri sağlama kapasitesindeki eksiklik neticesinde yüksek oranda sosyal memnuniyetsizliğe maruz kalacağı kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.31).

BM'nin hesaplamalarına göre Suriye ekonomisinin zararının yaklaşık 400 milyar dolar civarında olduğu ve ülkenin yeniden inşasının en az on yıl sürebileceği değerlendirilmektedir. Rusya ve İran savaş sonrası Suriye'nin harap olmuş altyapısını ve endüstrisinin yeniden inşa edilmesi için kontratlarını garanti altına alırken bunun karşılığında askeri ve ekonomik yardımda bulunmayı taahhüt ettiği belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.32).

Küresel Ekonomi

IMF'nin 2019 yılı için öngördüğü küresel büyümenin sabit kaldığı gözlemlenirken küresel ticaretteki gerilimin sürmesi, birçok ülkenin yüksek borç içerisinde olması ve jeopolitik gerilimin devam edeceği öngörülmektedir. Gelişmiş ekonomilerde ortalama büyümenin IMF'nin 2019 tahminine göre yavaşlayacağı değerlendirilirken ABD ve ticaret ortaklarının ve Çin'in büyümesinin küresel ekonomik dalgalanmalardan etkileneceği belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.19). AB ve ABD arasındaki ticaretin anlaşmasız olarak

süren Brexit yüzünden ekonomik olarak zarar göreceği ve AB'nin ekonomik büyümesini azaltacağı değerlendirilmektedir. Londra yönetiminin AB'den çıkmak için belirsiz sinyaller vermesi İngiltere'nin ekonomik büyümesini ve Sterlin'in gücünü azaltmaya başladığının raporda belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.20).

2017 yılından bu yana Beijing yönetiminin Çin'in finansal sistemine yoğunlaştığı, banka kredilerindeki büyümenin azaltılması yönünde adımlar attığı aynı zamanda büyümeyi desteklemek için vergileri azalttığı, bankaların özel şirketlere kredi vermesi çağrısında bulunduğu ve yerel hükümetlerin istihdam kapasitesini korumasını zorunlu tutmasını sağlamaya çalıştığı belirtilmiştir (ODNI, 2019, s.20). Artan ABD Doları ile birlikte daha yavaş ekonomik büyüme, ihracatçılara zarar vererek enerji ve diğer emtialara olan talebi azaltabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, düşük küresel yedek kapasite veya arz kesintisinin önümüzdeki yıl petrol fiyatları üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşturabileceği ve bunun da genel küresel ekonomik büyümeyi daha da yavaşlatacağı raporda öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.20).

Enerji Güvenliği

Libya, Nijerya, Venezuela ve İran gibi petrol ihraç eden ülkelerin artan petrol fiyatlarından kısıtlı miktarda yararlanabileceği bunun sebebinin ise üretim konusundaki sorunlar olduğu değerlendirilmektedir. Fakat Suudi Arabistan, diğer Basra Körfezi ülkeleri ve Rusya'nın gelir artışından yararlanacağı ve petrol fiyatlarındaki düşüklük sebebiyle erteledikleri bazı ekonomik reformları gündeme getirebilecekleri öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.21).

Küresel Sağlık ve Çevre Güvenliği

ABD'nin bir sonraki enflüanza pandemisine veya daha büyük çapta bulaşıcı hastalıklara karşı savunmasız olduğu değerlendirilmektedir. Bu durumun devasa boyutlarda ölüm oranlarına, engelli vatandaşların olmasına, küresel ekonomiyi ciddi derecede etkileyebileceğine, uluslararası kaynaklar üzerinde büyük bir yük oluşturacağına ve ABD'nin desteğini bekleyen ülkelerin sayısının artacağına sebep olabileceği öngörülmektedir. Her ne kadar uluslararası toplum küresel sağlık güvenliği konusunda bazı adımlar atmış olarak iyileştirmeye gitmiş olsa da, planlanmamış kentleşme, uzayan insani

krizler, daha önce yerleşim yeri olmayan yerlere insan akınları, uluslararası ticaret ve gezilerin artması ve bölgesel iklim değişikliği neticesinde salgın hastalıkların artacağı belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.21).

Küresel olarak çevredeki değişimler, ekolojik sorunlar ve iklim değişikliği kaynaklar için olan rekabetin, ekonomik sorunların, sosyal huzursuzluğun 2019 ve sonrası için artabileceği değerlendirilmektedir. Ekosisteme yönelik geriye döndürülemez zararların sağladıkları ekonomik faydaları azaltabileceğinin raporda altı çizilmektedir. Özellikle aşırı hava şartları ve deniz seviyesindeki yükselişin iletişim, enerji ve ulaşım altyapılarına zarar verebileceği deniz seviyesinde yakın askeri üstleri etkileyebileceği, ekonomik zararlar oluşturabileceği ve insanların yerinden edilmesine sebep olabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.23).

Siyasal Nüfuz

Çin ve Rusya'nın ABD ve müttefiklerine yönelik geniş çapta ekonomik, siyasal, istihbari, askeri ve diplomatik zorluklar çıkartmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. Uluslararası İletişim Birliğine finansal ve teknik destek sağlamak adına temel liderlik pozisyonlarını ele aldıkları ve bu kurumu ulusal endüstrilerinde ve daha da ötesinde devlet kontrolündeki internet kullanımına yönelik olarak kullanma girişimleri bulunduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.24).

Çin'in küresel, siyasal ve askeri erişim kapasitesini artırmak için adımlar atacağını ve bunun için askeri kapasitesini, denizaşırı altyapı ve enerji yatırımlarını kullanacağı ve bu şekilde ABD'nin nüfuzunu azaltmayı hedeflediği değerlendirilmektedir. Fakat Çin'in birçok hükümetin bu konudaki direnişine tanıklık etmesinin muhtemel olduğu, ABD ve müttefiklerinin çıkarları ile çelişecek çıkarlarının tehdit olarak algılayacağı öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.25). Bu duruma tedbir olarak ise Beijing yönetiminin eleştirel düşünceleri yok etmeye yönelik çalışması ve bazı uluslararası topluluk kurallarını ihlal ederek bunu yaptığı gözlemlenmiş insan hakları konusunda ekonomik standartlara yönelik dar bir tanım oluşturma çabasına devam edeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.26) Bu süreçte Rusya'nın Orta Asya'daki liderler ile Rus önderliğindeki ekonomik ve güvenlik girişimlerinin harekete geçmesi için baskı yapmaya devam ettiği ve ABD ile ilişkileri azaltma girişiminde olduğunun gözlemlendiği raporda belirtilmektedir. Aynı zamanda Çin

Orta Asya'ya erişimini artırarak bölgeye bölgesel istikrarın sağlanması için ekonomik girişimlerde bulunmaya ve aşırı cıların bölgede müsait bir bölge oluşturmalarının önüne geçmek için çaba sarf ettiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.38). Hem Çin hem de Rusya'nın Avrupa ülkeleri üzerinde nüfuz oluşturma çabalarının ABD çıkarlarına zarar verme pahasına gerçekleştirmeye devam ettiği, bazı ekonomilerin kırılganlığından, denizaşırı anlaşmazlıklardan faydalanarak bunu gerçekleştirme vizyonunda olduğu öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.39).

Avrasya ve Rusya

Başkan Putin'in Amerikan karşıtı duruşu ve gücü merkeze toplaması neticesinde uluslararası yapıya ve ABD'nin küresel liderliğine yönelik baskı kapasitesini koruması için halk desteğini topladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.36). Putin'in emekli aylığı konusunda popüler olmayan bir karar vermesinin neticesinde her ne kadar kamusal onayı düşmüş olsa da Putin'in medyayı kontrol gücü ve finansal faydaların dağıtımını konusundaki araçları kullanması neticesinde muhalif kesimi baskılayarak elitleri sindirme kapasitesine sahip olduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.36).

Karadeniz ve Azak denizinde yükselen tansiyon neticesinde hem Rusya hem de Ukrayna bağımsızlıklarını ve donanma kapasitelerini göstermek için çaba sarf ettiği değerlendirilmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı olarak askeri, siyasal ve ekonomik olarak istikrarsızlaştırıcı politikasının devam etmesi ve bu şekilde Kiev yönetiminin AB ve NATO ile bağlarını güçlendirmesinin önüne geçmeye çalışmaya devam edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2019, s.38). Gerçekleşecek olan Ukrayna seçimlerinde ise Rusya nüfuzunu kullanarak seçimler üzerinde etki sahibi olmaya yönelik adımlarda bulunmakta, Ukrayna'nın kırılgan ekonomisini, yaygın yolsuzluk skandallarını, siber hassasiyetlerini ve kamusal huzursuzluklarını kullanarak Poroshenko yerine daha az Rus karşıtı bir parlamento oluşturmak amacıyla kullanmaya çalıştığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.38).

Latin Amerika

Batı Yarımkürede, gelişemeyen ekonomiler, göçmen akımları, yolsuzluk, uyuşturucu kaçakçılığı ve AB karşıtlığı, otokratların ABD'nin çıkarlarına büyük bir tehdit oluşturduğu, ayrıca ABD'nin rakiplerine ise stratejik olarak bölgede nüfuz avantajı sağladığı

değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.40). Çin ve Rusya'nın bölgede ekonomik ve güvenlik bağlamında nüfuz sağlama girişimlerinin Bolivya, El Salvador, Guatemala, Panama ve Uruguay'daki yüksek kamu huzursuzluğu, durgun ekonomik büyüme, yüksek suç oranı ve yolsuzluklar sebebiyle fırsat sağladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.41).

Orta Amerika'da El Salvador, Guatemala ve Honduras'taki yüksek suç oranları ve zayıf iş piyasası sebebiyle ABD'ye yönelik göçmenlerin sayısının artacağı, Nikaragua'daki siyasal çözülmenin ülkenin zaten kasvetli ekonomik projeksiyonunu daha da karartacağı öngörülmektedir. Bölgeden Kuzeye doğru gerçekleşen yasadışı göç, hükümetlerin potansiyel göçmenleri caydırmak için artırılan iletişimlere ve Meksika'nın göçmenlik uygulamalarını hızlandırmasına rağmen, hiçbir düşüş belirtisi göstermediği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.41).

Venezuela'da ise Maduro rejimi gücünü korumaya devam ederken ısrarcı muhalefet ile yüzleşmeye devam ettiğinin altı çizilmektedir. Düşen petrol üretim oranları, ekonomik kötü yönetim ve kanuni zorluklar neticesinde ülke üzerindeki ekonomik baskının artacağı değerlendirilmektedir. Yaşam standardı kavramının yok olduğu ülkede hiperenflasyon ve temel malların kıtlıklarının yaşandığı belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.42).

Değerlendirme

“Siber Tehditler” temasının temelini Çin ve Rusya devletlerinin oluşturduğu gözlemlenmektedir. Bu noktada Rusya ve Çin'in ABD'nin çıkar gözlemlendiği bütün alanlarda rekabet kapasitesini genişleterek uluslararası sistemi veya bölgesel güvenlik dinamiklerini genişleterek nüfuz elde etmeyi hedefledikleri iddia edilmektedir. Bu durumun bir örneği olarak Çin'in Tayvan ve Tibet konularında gösterdiği tutum ve siber saldırılar ile birlikte ABD'nin sistemlerine sansür veya baskı uygulama girişiminde bulunma kapasitesi (ODNI, 2019, s.4) olması neticesinde ABD'nin Çin'i siber tehdit olarak gördüğü değerlendirilmektedir. Tayvan'a siber saldırılar ile siber baskı²¹⁵ oluşturduğu iddia edilen Çin'in kapasitesinin boyutlarının yarattığı tehdit ekonomik boyutlara da uzanmaktadır. ABD raporlarındaki öngörü neticesinde askeri ve ekonomik rekabeti güçlendirecek teknolojilerin üretiminin ABD topraklarında gerçekleşmeyeceği konusundaki öngörü neticesinde Çin ve

²¹⁵ Siber operasyonların kendi başlarına veya diğer eylemler ile bağlantılı olarak içerebilecek, bir aktörün tavrınısı değişikliğini motive etmek için siber operasyonların zımni veya açık bir şekilde kullanımı olarak tanımlanabilir (Hodgson ve diğerleri, 2019, s.7-8).

Rusya gibi ülkelerin siber araçlar ile bu gelişmeleri elde etmesinin ABD için yarattığı tehdit önemli görülmektedir. Çin'in istenen hedeflere ulaşmak için siber faaliyetlerini çevreleyen hesaplanmış adımları üstlendiği ve tehditlere veya eylemlerine güvenilirlik katmak için hedeflerini takip etmede sofistike bir hassasiyet sergilediği ve kararlılığının farkında olunmasını sağlamak için siber operasyonlar öncesi ve sonrası bir dizi propaganda faaliyetinde bulunduğu (Kolton, 2017, ss.135-136) belirtilmektedir. Yapay zeka ve otonom sistemler üzerindeki küresel yarış devam ederken yapay zeka sistemlerinin küresel bir kullanımı olması veya en azından birbiri ile entegre edilmesi gerektiğinin altının çizildiği raporda üstü kapalı olarak bu teknolojiye ABD'nin yakın olduğu kadar diğer ülkelerin de yakın olduğu bu sebeple böyle kritik bir alanda güç dengesinin bozulmasından çekindiği söylenebilir. Çünkü tam otonom yeteneği kazanan silahlı insansız hava araçlarının hedefleri bulma ve imha etmeye yönelik yazımlarının uluslararası hukuk ve çatışma hukuku ilkelerine uygun olarak hareket etmesi gerektiğinin öneminin vurgulanması gerekmektedir (Ak, 2018, s.123).

“Orta Doğu ve Terörizm” temasının temelinde İran ve Irak devletleri yatmaktadır. İran'ın Çin, AB ülkeleri, Fransa, Almanya, Rusya ve İngiltere gibi ülkeler ile ekonomik ve pragmatik ilişkiler içerisinde bulunması düşüncesi neticesinde nükleer silah geliştirme sürecini uzattığı değerlendirilmektedir. AB'nin kendine göre ahlaki değerlerine, siyasi taahhütlerinin yerine getirilmesine ve güvenlik hususlarındaki endişelerine rağmen bölgedeki ekonomik çıkarları neticesinde nükleer silahlanma konusunda İran yaptırımlarının 2018 yılında askıya alınması ise birlikte ne kadar ihtiyatlı davranılırsa davranılsın Avrupa'da yatırımların ve ticari ilişkilerin önünü açtığı (Rozsa, 2018, s.4) değerlendirilmektedir. Bununla birlikte İran'ın bölgesel olarak elde etmek için çaba sarf ettiği nüfuz açısından politikalarının değişmeyeceği raporlarda belirtilmektedir. Bu süreçte raporların ülkedeki ekonomik memnuniyetsizliğin farkındalığının belirtilmesi neticesinde ABD'nin bölgesel nüfuz çalışmaları içerisinde bulunan (ODNI, 2019, s.30) İran'a yönelik ekonomik baskı uygulaması için bir fırsat yarattığının üstü kapalı olarak söylendiği değerlendirilebilir. Irak çerçevesinde ABD'nin güçlerinin Şii milisler tarafından tehdit algılanması, siyasi ve ekonomik faktörlerin Irak'taki oluşturulmaya çalışılan istikrar ortamını bozmaya devam edeceği belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.31). Bu durum neticesinde ABD'nin bir kar-zarar analizi gerçekleştirerek orada bulunmasının artıları veya eksilerini tekrar gözden geçirebileceği söylenebilir. Suriye ekonomisinin iç savaş dolayısıyla uğradığı zararın 400 milyar dolar olmasının yanı sıra ülkenin yeniden inşaa edilme sürecinde Rusya ve İran'ın

çeşitli kontratlar ile yapıları düzenleme sürecine girişmesinin yanı sıra askeri ve ekonomik yardımda bulunma taahhütleri ile birlikte (ODNI, 2019, s.32) hem Rusya'nın hem de İran'ın Suriye üzerindeki nüfuzunun artmasının ABD için bir ekonomik tehdit yarattığı söylenebilir. Fakat Suriye'nin Rusya ve İran ile anlaşma imzalamasına rağmen yeniden yapılanma için gerekli projelere, örneğin İran ve Rusya'nın enerji santralleri inşa etmek veya onarmak için bazı projelere finansman sağlanamaması neticesinde İran ve Rusya'nın bazı projelerden çekildiği gözlemlenmektedir (Daher, 2019, s.2). Fakat bu noktada Rusya ve İran'ın çıkarlarını elde etmek amacıyla yaptığı hamleler farklılık göstermektedir. Rusya, devletin tam egemen işlevlerini yerine getirme kapasitesini güçlendirerek Suriye'deki etkisini kurumsallaştırmayı hedefleyerek uzun vadede istikrarın sağlanmasını ve dostane bir merkezi otokratik rejim tarafından bunu yürütülmesini kendine bir çıkar olarak görürken, İran Esad üzerindeki etkisini koruma sürecine odaklanarak İran'ın hedeflerine sempati duyan Suriye vatandaşları ile yeni yerel ortaklıklarla çalışmayı hedeflediği, güvenlik yönetim ve ekonomiyi yönetenler ile yakın ilişkiler kurarak devlet işlevlerine dâhil olmayı amaçladığı değerlendirilmektedir (Hatahet, 2019, ss.2-3). ABD'nin rakip olarak gördüğü ülkelerin siyasal nüfuz alanlarını genişletmesi ile birlikte oluşan tehdidin ABD'nin bölgedeki varlığının azalmasıyla doğrudan orantılı olacağı ve Suriye'nin ve İran'ın güçlenmesi ile İsrail'in daha büyük tehdit altında olabileceği perspektifinden değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

“Küresel Ekonomi” teması dâhilinde öncelikli olarak gelişmiş ülkelerdeki ekonomik gelişmenin yavaşlaması ile birlikte ABD'nin ticaret ortaklarının içerisinde bulunduğu değerlendirilen ekonomik durum neticesinde sorun teşkil edebileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.19). Ticaret sürecinde yaşanabilecek sorunların İngiltere'nin AB'den anlaşmasız bir şekilde çıkma süreci içerisinde bulunmasının ticari anlaşmalara etkisinin olumsuz olacağı görüşünün raporlarda hâkim olduğu değerlendirilmektedir. Çin'in büyümeyi desteklemek adına vergileri azalttığı, özel şirketlere kredi konusunda kolaylık verme girişimleri ve yerel yönetimlerin istihdam kapasitesini korumasını zorunlu tutması ile birlikte ABD dolarının artan değerine yönelik bir tedbir almaya çalıştığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, ss.19-20). ABD dolarının daha da kıymetlenmesi neticesinde ekonomilerin daha yavaş büyümesinin önünün açılacağı, ihracatçılara zarar vererek enerji ve diğer emtialara olan talebi azaltmasının muhtemel olduğu belirtilirken, düşük küresel yedek kapasitesi veya arz kesintisi neticesinde 2020 yılında petrol fiyatları

üzerinde yukarı yönlü bir baskı olaşabileceği ve bu durumun da küresel ekonomik büyümeyi daha da yavaşlatabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.20).

“Enerji Güvenliği” ekonomik tehdit teması çerçevesinde petrol ihraç eden ülkelerin artan petrol fiyatlarından yararlanmasının yattığı, özellikle Venezuela, İran ve Rusya gibi ABD’ye rakip olarak değerlendirilen ülkelerin daha önce ertelediği ekonomik reformları devreye sokarak kendi içlerinde bir ekonomik kalkınma hamlesi yaratabilecekleri değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.21). Bu değerlendirme neticesinde ABD’nin ekonomik olarak kalkınma hamlesinde bulunan devletler nezdinde tehdit algılamasının temel sebeplerinden biri olarak ABD’nin ihtiyaç duyduğu ‘pastadaki payı’ alamayacak olması olduğu değerlendirilebilir.

“Küresel Sağlık ve Çevre Güvenliği” temasının temelinde ABD’nin bir sonraki enflüanza pandemisine veya daha büyük çapta bulaşıcı hastalıklara karşı savunması olduğu değerlendirmesinin yanı sıra, küresel ekonomiyi olumsuz etkilemesinin ve ABD gibi şehirleşmenin yaygın olduğu devletlerin bu durumdan fazlasıyla etkilenebilmesi neticesinde sorunlar yaşanabileceği raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.21). Bu durumun küresel iklim değişikliği neticesinde olabileceği ve ekolojinin bozulması ile doğrudan ilişkilendirilebileceği belirtilirken ekonomik olarak yüklerin artması neticesinde ABD’nin ekonomik tehdit algıladığı söylenebilir.

Göç konusunun bu noktada geçmemesinin, insan yoluyla taşınan virüslerin doğrudan ekoloji ile ilişkilendirilmesinin ve demografik anlamda risk teşkil edecek durumların belirtilmemesinin daha önceki raporlarda kullanılması ile bağlantılı olduğu söylenebilirken aynı zamanda bu durumun tekrar bir uyarı ihtiyacı hissedilmemesi neticesinde gerçekleşmesinin de açıkça bir istihbarat hatası olduğunu görmek mümkündür. Bu istihbarat hatasını büyük sonuçların büyük sebepleri olduğu yanılgısı ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Çünkü ekolojik dengenin bozulmasının küresel ve büyük bir etki olması ile birlikte kişilerin turistik olarak bile olsa yabancı ülkelere seyahat kapasitesinin ve bu konuda gerekli önlemlerin alınmasının aslında maliyetinin düşük olmasına rağmen pandemi ortamının oluşmasına etkisi hala önemli bir şekilde görülmeyerek rapora dâhil edilmemiştir.

“Siyasal Nüfuz” ekonomik tehdit temasının temelinde Çin ve Rusya devletleri doğrudan konu olurken iki devletin de Uluslararası İletişim Birliğine destek sağlayarak

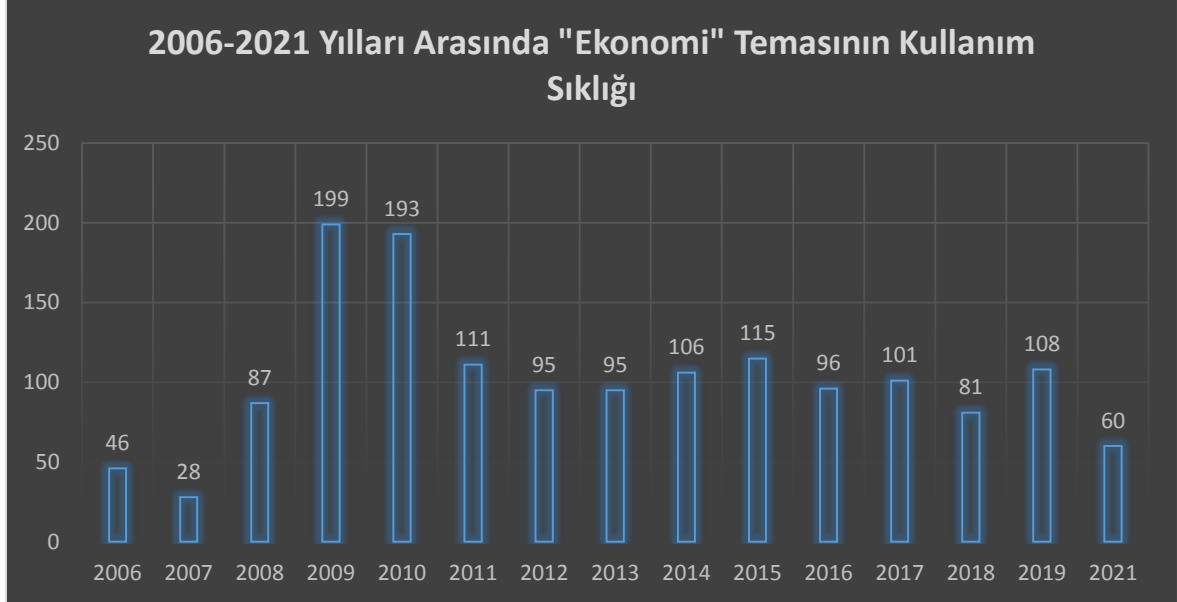
internet kullanımına yönelik küresel bir avantaj elde etmeye çalıştıkları raporda belirtilmektedir (ODNI, 2019, s.24). İletişimin ve iletişim araçlarının, özellikle internetin, bilgiye erişim konusunda sağladığı kapasitenin bilginin doğruluğunu manipüle etme gücünün sadece ABD'ye değil Rusya ve Çin gibi ülkelerin de eline geçmesi durumunun ABD için ekonomik bir tehdit teşkil ettiği söylenebilir. Yapılan bir araştırmada Çin'in yükselişine dünya çapında sansürde bir yükselişin eşlik edilip edilmediği araştırılmış ve ampirik bulguların gösterdiğine göre demokratik ülkelerde böyle bir eğilimin meydana geldiği gözlemlenmiştir (Gamso, 2021, s.17). Bu noktada özellikle ABD raporlarında Çin ve Rusya'nın küresel siyasal ve askeri erişim kapasitesini artırarak ABD'nin nüfuzunun olduğu yerlerde kendi nüfuzlarını oluşturmak adına çeşitli hamleler yaptıkları (ODNI, 2019, s.25) değerlendirmesinin doğruluğu tartışmaya açık olmak ile beraber ABD'nin 'bizim yaptıklarımızı bize yapmasınlar' şeklinde bir perspektife sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca gerek Çin'in gerekse Rusya'nın Avrupa ülkeleri üzerinde nüfuz oluşturma çabaları olduğu (ODNI, 2019, s.39) iddiası neticesinde ABD'nin bu noktada ekonomik tehdit algıladığı değerlendirilebilir.

“Avrasya ve Rusya” teması dâhilinde Putin'in iç politikada yaptığı hamlelerin popülerliğini zedeleyebileceği değerlendirirken medyayı kontrol gücü neticesinde bu durumu sorunsuz atlabileceği raporda değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.36). Bu değerlendirme neticesinde ABD istihbaratının doğrulama önyargısı neticesinde daha önceden ortaya atılmış olan Putin'in diktatörvari gücü üzerine kurulu bir analiz gerçekleştirilmiş olup analizin tutarlılığını veya bu görüşün doğruluğunu test etmeden ve patron düşüncesi ön yargısı ile birleştirilebilecek olan bir analiz gerçekleştirildiği Putin'in liderliğinin sözde anti-demokratik zemine oturtulma girişimi olduğu gözlemlenmektedir. Karadeniz ve Azak denizinde yükselen tansiyonun ve Ukrayna'ya yönelik askeri, siyasal ve ekonomik tehdidin devam ettiği belirtilen raporda (ODNI, 2019, s.38) Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik kullanabileceği ve Ukrayna'nın zayıf olduğu her konu üzerinden Ukrayna'ya baskı uygulayabileceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.38). Bu durumun ABD için ekonomik tehdit teşkil etmesinin temelinde AB ülkeleri ile Rusya arasında tampon bölge görevi gören Ukrayna'nın zayıflayarak Rusya nüfuzuna yenik düşmesi ihtimali neticesinde nüfuz alanını genişletebilecek olan Rusya'nın AB'nin iç işleri ve ticari ilişkilerini zedeleme kapasitesinden kaynaklandığı söylenebilir.

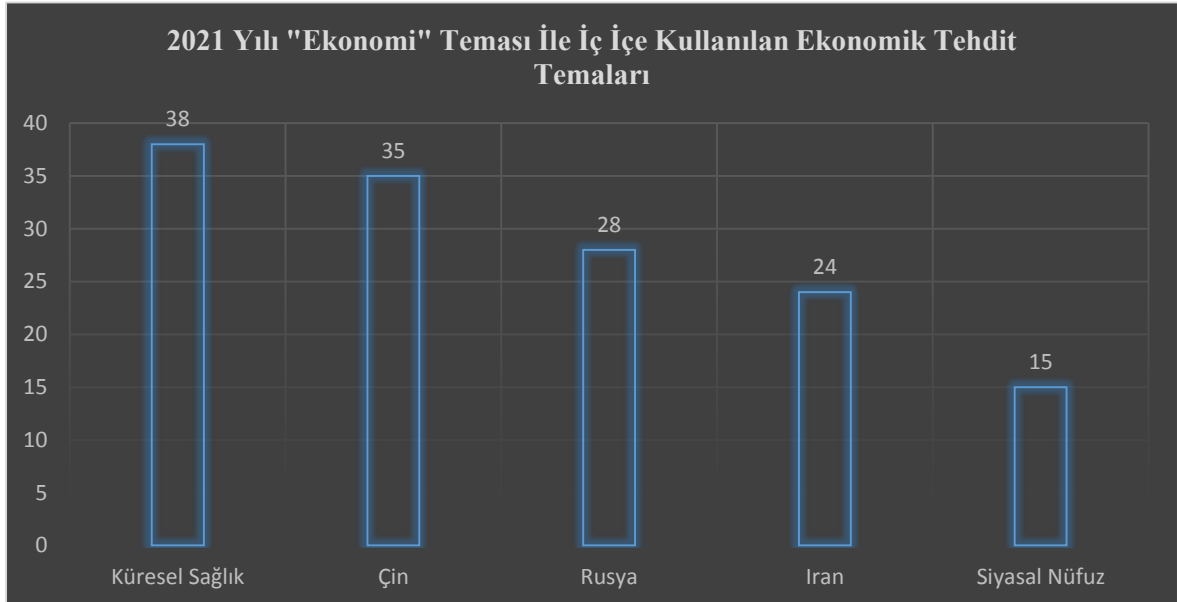
“Latin Amerika” tehdit temasının temelinde göç tehdidinin ve nüfuz operasyonlarının yattığı gözlemlenmektedir. Gelişmekte güçlük çeken ülkelerden oluşabilecek göçmen akımları ve AB karşıtlığı neticesinde oluşan nüfuz boşluğunu Çin ve Rusya’nın doldurma girişimlerine fırsat sağladığı değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.41). Bu durum neticesinde ABD’nin kendi bulunduğu kıtada güçlü nüfuz elde edememesi ile birlikte ortaya çıkabilecek otorite boşluğu bir prestij sorunu yaratırken ABD’nin bu iki güç ile uluslararası arenada verdiği nüfuz yarışını kaybettiğinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Göç sorununun özellikle yüksek suç oranları ve zayıf iş piyasası ve buna ek olarak Venezuela’da düşen petrol üretim oranları, ekonomik kötü yönetim ve hukuki zorluklar neticesinde ABD’ye yönelik göç oranlarının artabileceğinden endişe duyulduğu belirtilmektedir (ODNI, 2019, ss.41-42).

3.15. ABD'nin 2021 Yılı Küresel Tehdit Değerlendirme Raporlarındaki Ekonomik Tehdit Algısının Stratejik İstihbarat Kapsamında Yıllara Sâri Değişiminin Değerlendirilmesi

Çizelge 3.15: 2006-2021 yılları arasında "ekonomi" temasının kullanım sıklığı

Çizelge 3.15.1: 2021 yılı "ekonomi" teması ile iç içe kullanılan ekonomik tehdit temaları

2021 yılında “Ekonomi” temasının kullanımı 60 kez gerçekleşmiştir. “Küresel Sağlık²¹⁶”, “Çin²¹⁷”, “Rusya²¹⁸”, “İran²¹⁹”, “Siyasal Nüfuz²²⁰” temelinde değerlendirilmektedir. “Ekonomi” temasının kullanım sıklığındaki sabit gidişatın aslında 2012 yılındaki tehdit perspektifinin değişmediğinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Tehdit temaları farklılaşmasına rağmen tehdidin boyutunun bu noktada sabit kaldığı söylenebilir.

Küresel Sağlık

COVID-19 pandemisinin küresel sağlığın ötesinde ekonomik, politik ve güvenlik alanlarına uzanan geniş kapsamlı etkilerle dünya çapında yaşamı bozduğu gözlemlenmektedir. Covid-19’un aşılarda ve çeşitli ilaçların yaygın olarak dağıtılmasına kadar dünya çapındaki nüfus için bir tehdit olarak kalmasını beklenmektedir. Pandeminin ekonomik ve politik etkilerinin yıllarca dünya çapında etki göstereceği öngörülmektedir. Pandemi’nin bir diğer etkisi ise jeopolitik gerilimi artırması ve büyük güçlerin avantaj ve nüfuz sağlamak için yarışa girmesine sebep olması olmuştur. Özellikle Çin ve Rusya’nın medikal malzemeleri ve aşılarda jeopolitik saygınlıklarını artırmak için kullandığı değerlendirilmektedir. Çin ve Rusya için aşı diplomasisinin avantaj haline geldiği değerlendirilmektedir. Hiçbir ülkenin aşılarından mahrum bırakılmadığı ve küresel olarak dağıtıldığı gözlemlenirken ekonomik ve siyasal şokların yıllar sonra bile hissedilebileceği raporda öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.4). Birçok ülkede pandemi kaynaklı ekonomik çöküş neticesinde istikrarsızlık artacak ve ekonomik küçülme hamleleri neticesinde istihdam kayıpları ve tedarik zincirinin bozulacağı öngörülmektedir. Salgından büyük zarar gören ülkelerde ise finansal ve insani krizlerin ortaya çıkacak olması neticesinde göç, yıkılmış hükümetler ve iç karışıklıkların oluşabileceği kıymetlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.17). Raporda, Nisan ayında Uluslararası Para Fonu’nun tahminlerine göre küresel ekonominin bu yıl yüzde 6 ve 2022 yılında ise yüzde 4.4 büyüyeceğinin tahmin edildiği belirtilmiştir. Bu yılın tahmini, önceki tahminlere göre 0.5 puanlık bir artışla revize edilmiş ve bu da yılın ilerleyen günlerinde aşya dayalı faaliyetlerin güçlendirilmesi ve birkaç büyük ekonomide ek politika desteği beklentilerinin karşılanacağı görüşünü yansıttığı değerlendirilmektedir.

²¹⁶ Covid / Health / Pandemic

²¹⁷ China / Chinese / Beijing

²¹⁸ Russia/ Russian/ Moscow

²¹⁹ Iran / Irani / Iranian / İranis / Tehran / Tehranis

²²⁰ Political / Politics / Politicize / Politically /

COVID-19 pandemisinden kaynaklanan ekonomik sarsılmanın çatışmalar, aşırı hava şartları ve gıda güvenliği zafiyetleri neticesinde son on yılın en büyük istikrarsızlık riskini oluşturduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.17).

Amerika Kıtası'nda kamunun yaşadığı hayal kırıklığı ile COVID-19 pandemisinin birleşmesiyle beraber oldukça büyürken, suç oranlarındaki artış ve devlet yetkililerinin yaygın yolsuzlukları sebebiyle Kolombiya, Guatemala ve Peru'da pandemi döneminde protestolar gerçekleştiği belirtilmektedir. Venezuela'da ise siyasal ve ekonomik krizin devam edeceği öngörülürken Venezuelalıların bölgeye dağılması ile birlikte hükümetin üzerindeki yük arttığı değerlendirilmektedir. Venezuela Hükümetinin en büyük sorunu ise COVID-19 salgınında dünyanın en yüksek bulaşın olduğu ve ölüm oranının olduğunun altı çizilmektedir(ODNI, 2021 s.27).

Çin

Çinli liderlerin ABD ile gerilimi azaltmak için taktiksel fırsatları gözlemleyeceği ve çıkarları doğrultusunda bu fırsatları değerlendireceği öngörülmektedir. Çin'in bu süreçte büyük yenilikçi ve endüstriyel politikalar izleyerek yabancı teknolojiye olan bağımlılığı azaltmayı, askeri yapılanmayı geliştirmeyi ve ekonomik büyümenin devam etmesi için çaba sarf etmeyi hedeflediği bu durumun Çin Komünist Partisinin geleceği için önemli olduğunu düşündüğü değerlendirilmektedir. Çin Komünist Partisinin bölgesel ve sınırsal çıkarları neticesinde Washington'a karşı uluslararası işbirliğini gerçekleştirmek için çaba sarf edeceği öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.6). Aynı zamanda ekonomik, siyasal ve askeri varlığını diğer bölgelerde sürdürebilmek için "Tek Kemer Tek Yol" girişimine devam edeceği ve aşırı diplomasisi ile ülkeler üzerindeki nüfuzunu artırmaya çalışacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.7).

Çin, ABD ile teknolojik rekabet içerisinde bulunan en büyük tehdit olmaya devam etmektedir. Özellikle askeri teknolojiler olmak üzere, enerji, finans ve diğer sektörlerde kamu yatırımdan espionaj ve hırsızlığa kadar çeşitli araçlar kullanarak kendi teknolojik kapasitesini geliştirme çabası içerisinde olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca uzay çalışmaları içerisinde askeri, ekonomik ve itibar açısından ABD'nin elde ettiği liderlik vasfını geçmek için çaba sarf ettikleri belirtilmektedir (ODNI, 2021, s.7). İstihbarat, nüfuz operasyonları, seçimlere nüfuz karıştırma ve karışma Çin'in küresel istihbarat izinin hangi

boyutlara ulaştığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Siyasal, ekonomik ve güvenlik çıkarları konusunda ABD ve ortaklarına karşı zorlayıcı bir tavır ile gerçekleştirilen bu faaliyetlerin Doğu Asya ve Batı Pasifik boyunca devam ettiği ve bölgedeki ABD'ye olan bağlılığın altını kazdığı düşüncesi raporlarda gözlemlenmektedir (ODNI, 2021, s.8).

Rusya

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Moskova yönetiminin Suriye ve Libya'ya müdahale ederek ABD'nin liderliğinin altını oymakta, kendisini vazgeçilemez bir arabulucu olarak göstermekte ve askeri erişim hakkı elde ederek ekonomik fırsatlara ulaşmaya çalışmakta olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.9).

Suriye'de çatışmalar, ekonomik gerileme ve insani krizler Suriye'yi birkaç sene boyunca etkisi altında tutmaya devam edeceği ve bu sebeple ABD güçlerine yönelik tehditlerin artacağı değerlendirilmektedir. Başkan Esad Suriye'nin merkezini sıkı bir şekilde kontrol altında tutarken bütün ülke üzerinde hâkimiyet sağlamak konusunda zorluklar yaşayacağı raporda belirtilmektedir. Bunun altında yatan sebepler arasında ise Türkiye'nin desteklediği güçlerin olması ve bundan bağımsız olarak İslami aşırıcular ve İdlib'deki muhaliflerin olacağı öngörülmektedir (ODNI, 2021:26). Bu süreçte Esad'ın Rusya ve İran'dan gelen desteğe dayanarak anlamlı müzakereleri geciktirmeye çalışacağı değerlendirilmektedir. .Bu süreçte bölgedeki Kürtlerin, Suriye, Rusya ve Türkiye'nin baskısına maruz kalacağı ve eğer ABD güçleri bölgeden çekilirse ekonomik ve insani durumlarının kötüleşeceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.26).

İran

İran ABD'ye ve müttefiklerinin bölgedeki çıkarlarına bir tehdit teşkil etmeye devam etmektedir. ABD'nin nüfuzunu eriterek bölgedeki Şii nüfusuna desteğini artırmakta, komşu devletlerde güç gösterisi ne nüfuz operasyonları göstermekte, uluslararası baskıyı saptırmakta ve rejiminin istikrarına yönelik tehditleri minimize etmeye çalışmakta olduğu değerlendirilmektedir. Her ne kadar İran ekonomisi kötü gidişat sergilese de hedeflerine ulaşmakta asıl sorun yaratan konunun bölgedeki kötü namı olduğu gözlemlenmektedir. Tahran bu durumu değiştirmek için diplomasi, nükleer programını genişletmesi, askeri alım satım ihaleleri, vekâlet ve ortaklar ile saldırılar düzenlemek gibi araçları kullanmakta olduğu

bilinmektedir. İran'ın ABD'yi tehdit ederek bölgedeki gerilimi artırma riskini göze alabileceği öngörülmektedir (ODNI, 2021, s.12). Tahran yönetiminin ABD, İsrail ve körfez ülkelerine yönelik bakış açısının davranışlarına yansıdığı ve konvansiyonel güç ve vekil güçlerce uyguladığı faaliyetlerin diplomatik ve ekonomik çıkarlar neticesinde gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir. Suriye'deki kalıcı askeri varlığı ve ekonomik anlaşmaları ile birlikte Hizbullah'ı İsrail'i tehdit etmek için kullanmaya devam edeceği öngörülmektedir. Kasım Süleymani'nin öldürülmesinin ardından bölgedeki ABD üslerine düzenlenen saldırıların caydırıcı etkiye sahip olması için gerçekleştirildiği, zayıf ekonomisine rağmen bölgedeki en büyük balistik füze kapasitesine sahip olması sebebiyle güç elde ettiği düşüncesinin yeni konvansiyonel silah elde etme ve üretme konusundaki isteklerini güçlendirdiği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, ss.12-13).

Değerlendirme

“Küresel Sağlık” teması çerçevesinde yaşanan Covid-19 pandemisi neticesinde küresel sağlığın ötesinde ekonomik sıkıntıların yaşanması ile birlikte küresel ekonomik düzenin bozulduğu gözlemlenmektedir. Covid-19'un etkisi altında küresel ekonomik üretimi 2019 yılına göre %4,4 azaldığı, gelişmiş ekonomilerin üretiminin %5,8 oranında gerilemesi öngörülmekte, dünya ticaret hacminin %10,4 oranında azalması beklenmektedir (Wang ve Han, 2021, s.1). Bu noktada ülkelerin pandemi ile mücadele konusundaki sürecinin ekonomik imkânlarla doğru orantılı olabileceği, istikrarsızlıkların artabileceği ve istihdam kaybının gerçekleşmesi ile küresel anlamda ekonominin büyük oranda zarar göreceği değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.17). Bu noktada istihbarat hatalarından geri görüş önyargısı olduğu söylenebilir. Her ne kadar ABD istihbarat yapılanması ABD hükümetlerini uyarmış olsa da karar alıcıların bu uyarıları ciddiye almamış olması neticesinde şimdi ekonominin zarar görmesi olasılığından bahsedilmektedir. Pandeminin bir diğer etkisi olarak ise Çin ve Rusya'nın medikal malzemeleri ve aşıları aşı diplomasisi çerçevesinde nüfuz sağlamak için birer avantaj haline getirdiği değerlendirilirken Pandeminin tedarik zincirini ciddi oranda bozabileceği konusunda bir öngöründe bulundukları değerlendirilmektedir. Raporda atlanan bir nokta da aşı diplomasisinin AB ülkeleri tarafından da gerçekleştirilmesidir. Sinovac aşısının AB ülkelerinde kabul görmemesinin temel nedeni olarak aşının üreticisinin Çin devleti bünyesinde faaliyet gösteren bir firma tarafından üretilmesi ve kendi ürettikleri aşıları insanlara dikte ederek bu aşıların satın alınmasını sağlanması olduğu değerlendirilebilir. IMF'nin raporuna göre

pandemiden kaynaklanan sorunların son on yılın en büyük istikrarsızlık riskini oluşturduğu belirtilmektedir (IMF’den aktaran ODNI, 2021, s.17). Bu süreçte Amerika Kıtası’nda Venezuela’daki ekonomik devam etmesi ve salgın dünyadaki en yaygın olduğu ülkelerden biri olması neticesinde ülkesini terk eden Venezuelalıların bölgesel anlamda sağlık ve ekonomik olarak büyük bir tehdit oluşturduğu söylenebilir.

“Çin” tehdit teması çerçevesinde Çin’in izlemesinin muhtemel olduğu yenilikçi ve endüstriyel politikaların devamı ile birlikte yabancı teknolojiye olan bağımlılığın azaltılmasının ve ekonomik büyümenin devam etmesi için adımlar atacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.6). Bu durum neticesinde Çin’in ekonomik olarak hızlı kalkınması ile birlikte ABD teknolojilerine yönelik ihtiyacın azalması neticesinde ve Çin’in yerli teknolojileri ile dünyayı kapsama girişimlerinin sonucunda ABD’nin ekonomik tehdit algıladığı söylenebilir. Ayrıca Çin’in güçlü ekonomik espionaj kapasitesinin ABD tarafından iddia edildiği üzere askeri teknolojiler, enerji, finans ve diğer sektörlerdeki verilerin çalınması (ODNI, 2021, s.7) ile ilişkilendirilmesi neticesinde ABD için ekonomik tehdit yaratmaya devam ettiği söylenebilir.

“Rusya” tehdit teması ise Rusya’nın nüfuzu ve bölgesel politikalara müdahale kapasitesi çerçevesinde raporda yer almaktadır. Moskova’nın Suriye ve Libya’ya müdahale etmesini ABD’nin liderliğini zayıflatma (ODNI, 2021, s.9) girişimi olarak nitelendiren raporda Rusya’nın arabulucu rolü üstlenerek bölgeden ekonomik fayda elde etmeye çalıştığı değerlendirilmektedir.

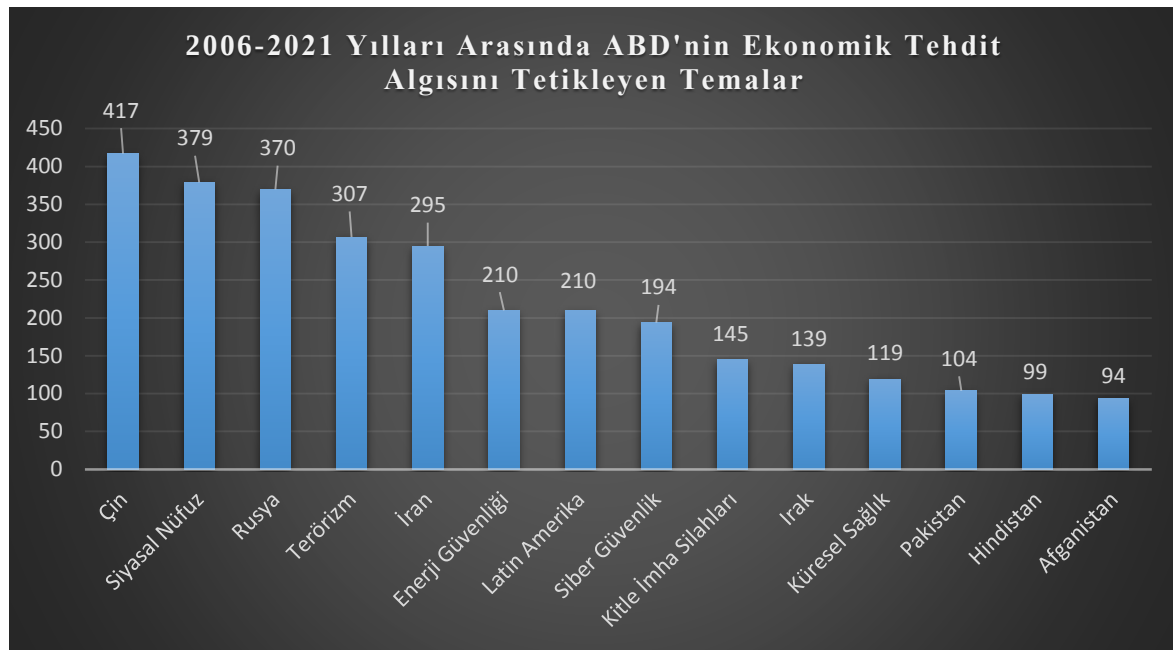
Vurgulanması gereken önemli diğer bir nokta ise, Suriye’deki çatışmaların, ekonomik gerilemenin ve insani krizlerin Suriye’yi etkilemesinin altının çizildiği raporda “bölgedeki Kürtlerin Suriye, Rusya ve Türkiye’nin baskısına maruz kalacağı” (ODNI, 2021, s.26) şeklinde bir açıklama yapılmasıdır. Bu kapsamda 2006 yılından bu yana yayımlanan raporlar incelendiğinde 2021 yılı raporunda ilk defa Türkiye’nin müttefiklik dışında bir söylem ile raporlarda isminin yer aldığı gözlemlenmektedir. Tabi ki bu durumun Türkiye’nin ABD’nin bölgedeki politikalarına karşı aldığı tavır neticesinde olduğu değerlendirilebilecek olsa da bu durum istihbari açıdan siyasallaşmanın bir diğer göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabi ki bu noktada temel yükleme hatası olarak adlandırılan istihbarat hatasının da görüldüğü, PKK/YPG terör örgütünün silahlandırılması sürecinde başrolde olan ABD’nin

bölgedeki insan kaybından kaynaklı olarak kendilerini değil Rusya, Suriye ve Türkiye’yi sorumlu tuttuğu söylenebilir.

“İran” tehdit temasının temelinde ABD’nin bölgedeki çıkarlarını tehdit eden hamlelerin sahibi olarak görülen İran’ın ABD’nin nüfuzunu eriterek çevre ülkelerdeki Şii nüfusuna verdiği desteğin artırması yattığı söylenebilir. İran ekonomisinin kötü gidişatının yanı sıra bölgedeki namını değiştirebilmek için çeşitli diplomatik hamlelerde bulunacağı değerlendirilmektedir (ODNI, 2021, s.12). Buradaki istihbarat hatasının İran devletinin namı konusundaki hüküm neticesinde gerçekleşen tabakalama hatasından kaynaklandığı söylenebilir. Daha önce hazırlanmış olan raporlarda doğrudan İran’ın kötü bir nam sahibi olduğu belirtilmemesine rağmen kamuya açılmamış raporlarda böyle bir düşüncenin hakim olduğu bu söylem ile anlaşılabilir. Bu noktada aynı zamanda müdavimlik olarak bahsedilen istihbarat analizi hatasının olması, eleştirel düşünce yetisinin kaybolması veya çeşitli değişimlere yönelik başat görüşün savunulması durumunun ortaya çıktığı söylenebilir. Bu da gösteriyor ki ABD istihbaratının İran konusunda sabit bir fikre sahip olmasının temelinde İran ile ilgili değil ABD politikalarıyla doğrudan ilişkilendirilebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular Ve Değerlendirme

Çizelge 3.16: 2006-2021 yılları arasında ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen temalar

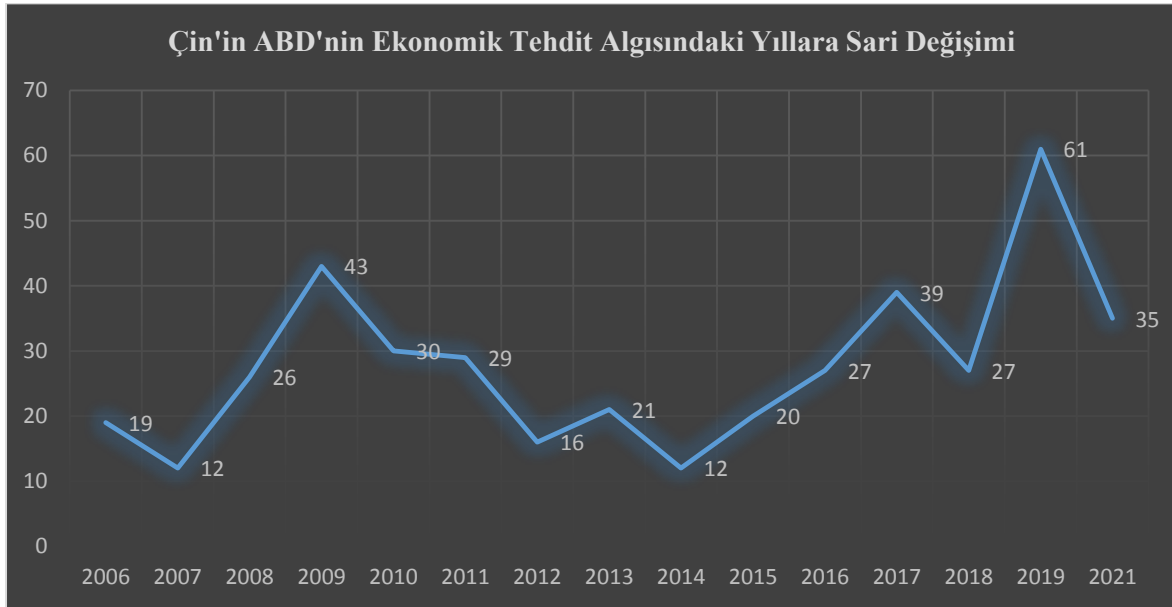

2006-2021 yılları arasındaki ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen temalar incelendiğinde, ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen ülkelerin sırasıyla Çin, Rusya, İran, Latin Amerika ülkeleri, Irak, Pakistan, Hindistan ve Afganistan olduğu gözlemlenmektedir. Çin'in ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği birincil unsur olarak Çin'in siyasal nüfuz kapsamında genişlemeci politikalar izlediği yönündeki iddialardan kaynaklanmaktadır. Çin'in ABD için ikincil olarak yarattığı ekonomik tehdit algısı ise doğrudan siber güvenlik çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Çin gibi Rusya'nın da siyasal nüfuz ve siber güvenlik temalarında ABD'nin güvenlik algısını tetiklediği gözlemlenmesi ile birlikte Rusya'nın zaman zaman enerji güvenliği konusunda da ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilebilir. İran teması sıklıkla terörizm teması ve kitle imha silahları teması ile birlikte anılmakta ve özellikle İran'ın terörizme finansman sağladığı iddia edilmektedir. Latin Amerika ülkelerine yönelik siyasal nüfuz çalışmaları olduğu iddiası neticesinde ABD'nin ekonomik tehdit algısının tetiklendiği gözlemlenmektedir. Afganistan ve Pakistan temaları ise ağırlıklı olarak terörizm teması ile ilişkilendirilmekte, Taliban için güvenli bölge oluşmasına sebebiyet vermesi neticesinde Pakistan'ın sınırlarının kontrolünü sağlayamaması neticesinde ABD'nin Afganistan'daki çıkarlarının zedelenmesi ihtimali üzerinden ABD'nin bu noktada ekonomik tehdit algısı

tetiklenmiştir. Hindistan teması ise kısa vadeli olarak ekonomik gelişme gücü konusunda ABD için bir rakip haline gelme potansiyeli taşıırken zaman içerisinde ekonomisi ile ABD'ye ekonomik tehdit teşkil edemeyeceği değerlendirilmiştir.

Çin Teması

Çizelge 3.17: Çin'in ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

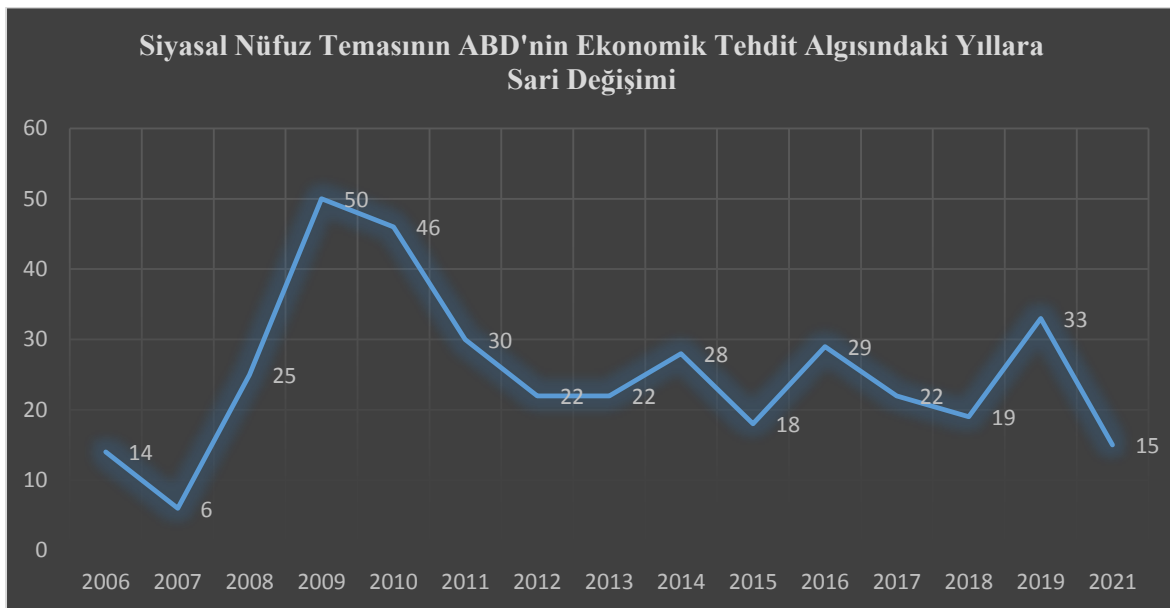

Yıllara sâri olarak bakıldığında Çin temasının 2008 yılındaki küresel ekonomik krizin ardından gelen 2009 yılı raporunda ABD için önemli bir ekonomik tehdit teşkil etmeye başladığı söylenebilir. Küresel ekonomik krizin etkilerinin hissedildiği 2009 yılında Çin'in ekonomik kalkınma hamlelerinin bu tehdidi tetiklediği değerlendirilebilir. 2014 yılına kadar azalan bir trendde ilerleyen Çin'in ekonomik tehdit teması 2014 yılı sonrasında özellikle siber espionaj ve fikri sınai haklar konusundaki tutumu neticesinde ABD'nin ekonomik tehdit olarak algıladığı ülkelerden biri haline gelmiştir. Özellikle 2019 yılında ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki sıçramanın sebebi Çin'in siber saldırı kapasitesindeki verimliliğin artması ile birlikte bölgesel nüfuz elde etme girişimlerinin yanı sıra (ODNI, 2019, s.4) ABD'deki sistemlere sansür veya baskı uygulayarak siyasal olarak hassas konulara müdahale etme kapasitesi (ODNI, 2019, s.7) ve siber saldırılar neticesinde ekonomik espionaj faaliyetlerinde bulunması konusundaki artış ile birlikte gerçekleştiği söylenebilir (ODNI, 2019, s.15). Bu konuların haricinde Çin'in Uluslararası İletişim Birliğine destek sağlamak adına temel liderlik pozisyonlarını ele almaları ile birlikte bu kurumu devlet kontrolünde internet kullanımına yönelik amaçlarla kullanma girişimleri

olduğu değerlendirilmektedir (ODNI, 2019, s.25). Son olarak 2021 yılındaki ekonomik tehdit algısındaki düşüşün sebebi olarak Covid-19 virüsünün küresel ölçekte yarattığı ekonomik çalkantılar olduğu ve neredeyse bütün ülkelerin pandemi ile mücadelede zorlanması neticesinde eşit dağılan tehdit algısından kaynaklandığı söylenebilir.

Siyasal Nüfuz Teması

3.18: Siyasal nüfuz temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

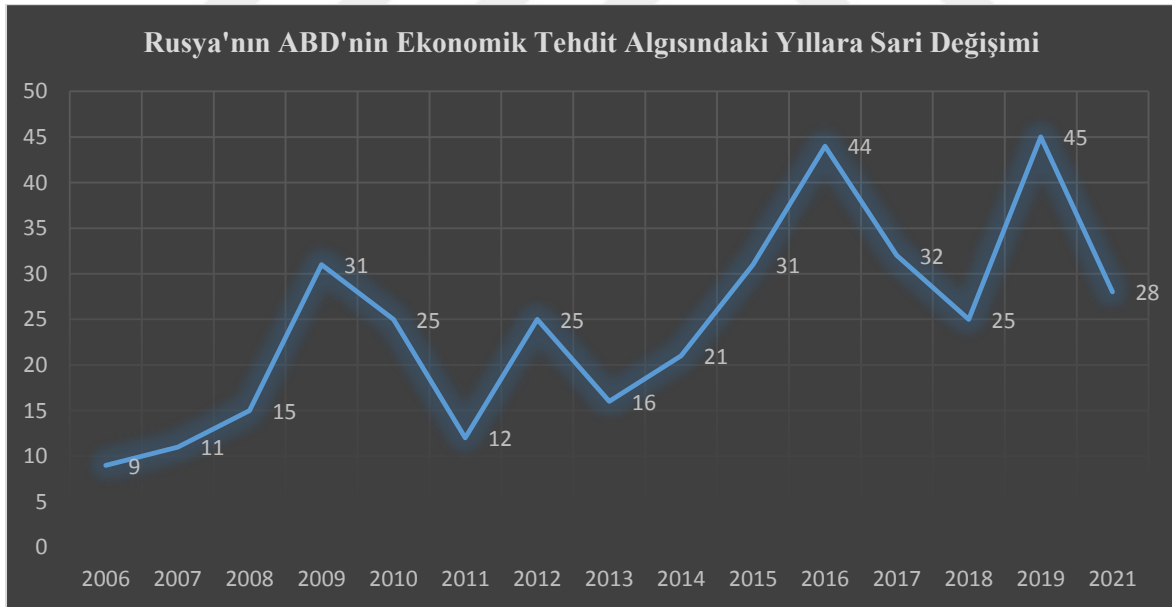

ABD'nin ekonomik tehdit algısı ile Siyasal Nüfuz temasının yıllara sari olarak değişimi gözlemlendiğinde 2006-2007 yıllarında başka ülkelerin siyasi hareketlerine yönelik bir tehdit algısının oluşmadığı fakat 2008 yılından itibaren hızlı bir yükselişe geçen algının 2009 yılında zirve yaparak günümüze kadar süregelen yabancı ülkelerin ABD'nin ekonomik gücünü zedelemeye yönelik kullandıkları siyasi nüfuz hareketlerinin en yüksek noktasında olduğu gözlemlenmektedir. 2009 ve 2010 yıllarındaki siyasi nüfuz ekonomik tehdit temasındaki artışın temel sebepleri arasında küresel ekonomik krizden toparlanma sürecindeki ülkelerin krizi fırsata çevirerek başka ülkelere yaptığı yatırımlar ve çeşitli ekonomik iş birlikleri olduğu (ODNI, 2009, ss.26-29; ODNI, 2010, s.33) ve bu tehdidin temel olarak Çin ve Rusya'dan kaynaklandığı söylenmek mümkündür. Çin'in artan uluslararası prestiji neticesinde de kamu desteğini arkalarına alarak daha derin diplomatik hamleler yapma kapasitesine sahip olduğu (ODNI, 2010, ss.27-28) söylenebilir. Sonrasında standart olarak değişim gösteren siyasi nüfuz konusundaki ekonomik tehdit algısının 2018 yılında en düşük dördüncü seviyeye gelmesinin ardından 2019 yılında Çin ve Rusya'nın

ABD ve müttefiklerine yönelik geniş çapta ekonomik, siyasi, istihbari, askeri ve diplomatik zorluklar çıkartmaya devam edeceği öngörüsü (ODNI, 2019, s.24), Çin'in küresel, siyasi ve askeri erişim kapasitesini artırmak için adımlar atacağını ve bunun için askeri kapasitesini, denizasırlı altyapı ve enerji yatırımlarını kullanacağı ve bu şekilde ABD'nin nüfuzunu azaltmayı hedeflediği (ODNI, 2019, s.25) gibi iddialar neticesinde tehdit algısını tetiklendiği söylenebilir. Aynı zamanda Rusya'nın Orta Asya'da liderlik etmeyi hedeflediği ekonomik ve güvenlik girişimlerinin siyasi nüfuz nezdinde değerlendirilebilmesi neticesinde tehdit algısını tetiklediği gözlemlenmektedir (ODNI, 2019, s.38). Hem Çin hem de Rusya'nın Avrupa ülkeleri üzerinde nüfuz oluşturma çabalarının ABD çıkarlarına zarar verme pahasına gerçekleştirmeye devam ettiği, bazı ekonomilerin kırılganlığından, denizasırlı anlaşmazlıklardan faydalanarak bunu gerçekleştirme vizyonunda olduğu (ODNI, 2019, s.39) iddiası neticesinde artış gösterdiği söylenebilir.

Rusya Teması

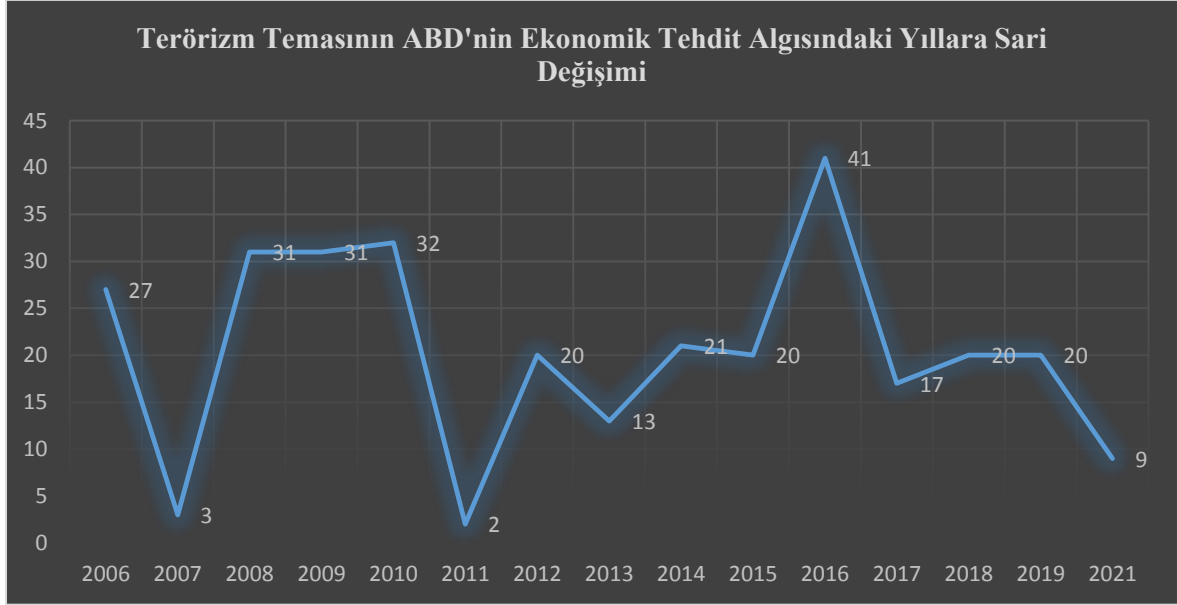
Çizelge 3.19: Rusya'nın ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

Rusya'nın yıllara sâri olarak yarattığı tehdit algısına bakıldığında öncelikli olarak 2009 yılına kadar hatırı sayılır bir tehdit algısı oluşturmadığı gözlemlenmektedir. Fakat 2009 yılında Rusya'nın ABD'nin liderliğindeki uluslararası siyasi ve ekonomik düzene bir alternatif üretme çabası içerisinde olduğu iddiası, ekonomik olarak Avrupa'dan Doğu Asya'ya kadar olan kuşaktaki enerji monopolünü devam ettirme çabalarının olduğu iddiası ve siyasi ve ekonomik koz elde etmeye çalıştığı iddiası neticesinde (ODNI, 2009, s.26)

yüksek seviyede ekonomik tehdit algısı yaratmaya başlamış ve bu algı 2010 yılında da devam etmiştir. Fakat 2011 yılına gelindiğinde Rusya'nın yarattığı ekonomik tehdit algısında düşüş olmuş buna rağmen 2012 yılında siber saldırı iddiaları (ODNI, 2012, s.7), ekonomik espionaj faaliyetleri (ODNI, 2012, s.8) gibi sebepler neticesinde bu algı tekrar 2010 yılı seviyesine yükselmiştir. 2013 yılına gelindiğinde Rusya'nın yarattığı ekonomik tehdit algısında bir düşüş olmasına rağmen 2013 yılından 2017 yılına kadar artış devam etmiş fakat 2016 yılında 2006-2021 yılları arasındaki en yüksek ikinci seviyede bulunmuştur. 2016 yılında bu kadar yüksek tehdit algısı oluşturmalarının sebebi kutuplarda buzulların erimesiyle birlikte açığa çıkan büyük enerji potansiyeline yönelik genişletilmiş kıta sahanlığı iddiası (ODNI, 2016, s.13), Ukrayna ve Suriye üzerindeki dış politika yaklaşımı (ODNI, 2016, ss.17-18) ve Rusya'nın AB içerisindeki ilişkileri bozma girişimi olduğu iddiası (ODNI, 2016, s.21) olarak değerlendirilebilir. 2017 yılında ve 2018 yılında azalan tehdit algısının 2019 yılında Rusya'nın ABD 2006-2021 yılları arasında en büyük ekonomik tehdit algısı yaratmasının temel sebebi olarak siber güvenlik kapsamında Rusya'nın ABD için yarattığı tehdit (ODNI, 2019, s.4), yüksek petrol fiyatları sayesinde Rusya'nın gelir artışından yararlanması ile birlikte ertelenmiş projelere ağırlık verilmesi ihtimali (ODNI, 2019, s.21) ve Ukrayna konusundaki dış politika tercihlerinin (ODNI, 2019, s.38) bu tehdidin temelini oluşturduğu söylenebilir. Son olarak 2021 yılında tekrar azalma trendine giren Rusya'nın ABD için yarattığı ekonomik tehdit algısı aşı diplomasisinin kullanımının iddiasından kaynaklanan (ODNI, 2021, s.4) çıkar çatışmalarından ötürü 2022 yılında artış göstermesinin muhtemel olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 3.20: Terörizm temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

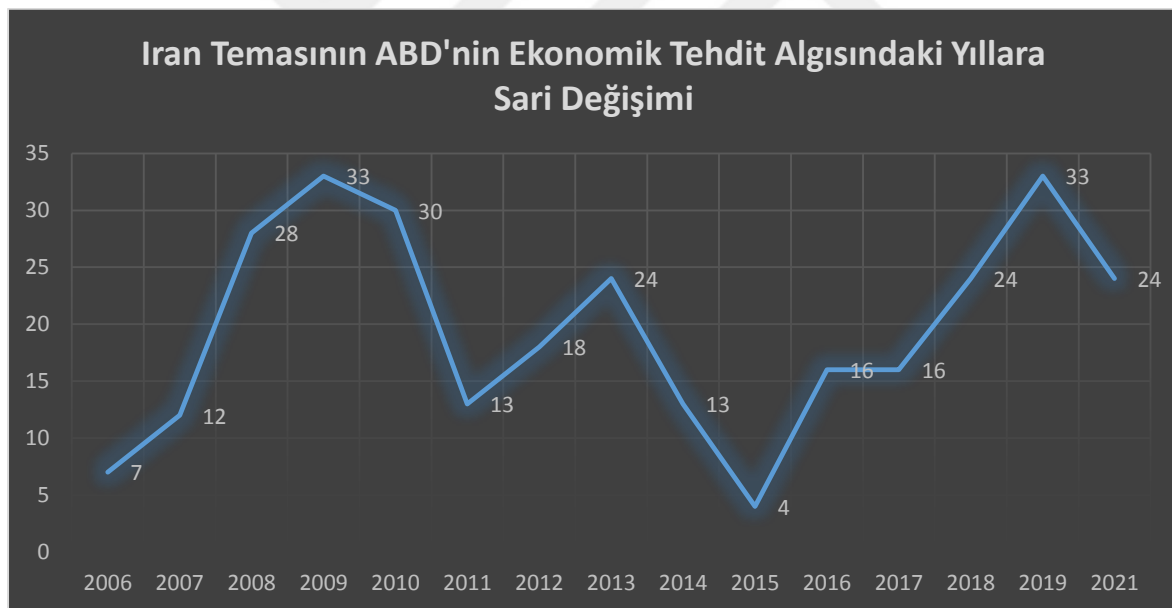

11 Eylül saldırıları sonrasında halka açıklanan ilk küresel tehdit değerlendirme raporu olan 2006 yılında ABD'nin tehdit algısını öncelikli olarak tetikleyen unsurlardan biri olan terörizmin 2006 yılında ekonomik tehdit oluşturduğu konulara da yoğunluklu olarak yer verilmiştir. Fakat 2007 yılı raporunda terörizmin ABD'nin ekonomisine verebileceği zararlara neredeyse hiç değinilmemiştir. Bunun sebebi olarak 2007 yılında terörizmin ekonomik tehditlerinden ziyade terörle mücadele kapsamında atılan ve atılması planlanana adımlar belirtilmektedir. 2008 yılından 2010 yılına kadar olan süreçte ise terörizm temasının yarattığı ekonomik tehdit algısı yüksek ve istikrarlı bir şekilde ilerlerken 2011 yılına gelindiğinde yine terörizmin yarattığı ekonomik tehdit algısının önemi hatırı sayılır biçimde azalmıştır. Bu azalmanın sebebi olarak ise 2011 yılında özellikle Pakistan'ın terörle mücadele kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetler (ODNI, 2011, s.9) neticesinde olabileceği değerlendirilebilir. El-Kaide ve iltisaklı terör örgütleri çekirdek kadronun durumundan bağımsız olarak uluslararası bir güç haline gelmekte, terör örgütleri ve cihatçı harekete sempati duyan kişiler eleman temin, finansman kazanımı, patlayıcı ve silahlara ve son olarak da operasyonlar düzenlemek için ihtiyaç duydukları güvenli yerlere erişim sağladıkları değerlendirilmesi (ODNI, 2012, s.2) ve ABD İstihbarat Topluluğu'nun El-Kaide'nin niyetleri dâhilinde ekonomik saldırılar ve büyük kayıpların hedeflendiği bu sebeple ABD ve ABD'nin denizaşırı çıkarlarına yönelik saldırılar düzenleyebileceği değerlendirilmesi (ODNI, 2012,

s.3) neticesinde 2012 yılında terörizmin ekonomik tehdit yarattığı algısı ortama boyutlara ulaşmıştır. 2016 yılına kadar görece sabit giden ekonomik tehdit algısını 2016 yılında Orta Doğu'daki istikrarsız ortam, terör örgütlerinin bölgedeki ABD ve diğer batı devletlerinin çıkarlarına zarar vermek için gerçekleştirdiği faaliyetler (ODNI, 2016, s.5), göç nedeniyle terörizmin küresel tehdit boyutundaki artışı (ODNI, 2016, s.6), DEAŞ ile mücadele konusunda Bağdat ve Erbil'in bütçesinin yetersizliği (ODNI, ss.20-21) gibi konular tetiklemiş ve 2017 yılında bu tehdit algısı ortalamaya yakın bir noktaya kadar gerilemiştir. En son 2021 yılında düşüş yaşayan terörizmin yarattığı ekonomik tehdit algısının altında ülkelerin pandemi ile yakından ilgilenmesi ve muhtemel terör faaliyetlerinin ekonomiye zararlarından ziyade pandeminin ekonomiye etkilerine odaklanılması ile örtüşürülebilir.

İran Teması

Çizelge 3.21: İran temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

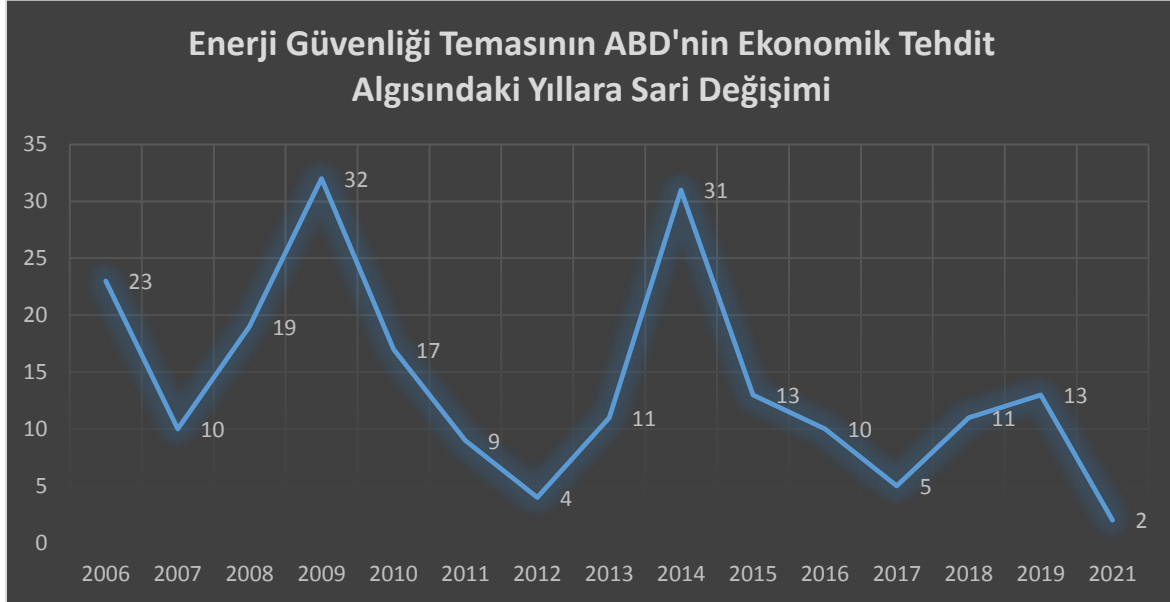
İran devletinin ABD'nin bölgesel çıkarlarına ve dolayısıyla ekonomisine yönelik yarattığı tehdit algısı 2006 yılında oldukça düşüktür. Fakat 2006 yılından 2009 yılına kadar İran'ın ABD ekonomisine yarattığı tehdidin arttığı gözlemlenmektedir. Bu artışın altında İran'ın ekonomik gelişmesi neticesinde uranyum zenginleştirme çalışmalarına 2006 yılında başlaması (ODNI, 2006, s.12), İran'ın bölgesel güç olma yolunda genişlemeci bir politika izlemesi (ODNI, 2007, s.6) ve İran'ın dış politikaları neticesinde bölgede ABD nüfuzuna yönelik faaliyetlerde bulunması (ODNI, 2008, s.22-23) gibi sebeplerin yattığı söylenebilir. 2010 yılında bu tehditler görece olarak değişmemiş olmasına rağmen 2011 yılında fakat

Asya, Latin Amerika ve Doğu Avrupa ülkeleri ile siyasi ve ekonomik bağlar kurma çabası içerisinde olduğunun değerlendirilmesi (ODNI, 2011, s.15) neticesinde ABD'nin İran'a yönelik ekonomik tehdit algısının ortalama seviyelere düştüğü ve standart tehditler kapsamında değerlendirilebileceği söylenebilir. 2012-2013 yıllarında tekrar artışa geçen ekonomik tehdit algısının 2014-2015 yıllarında azalma trendinde olduğu ve 2015 yılında en düşük kapsamlı ekonomik tehdit olarak algılandığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin bölgede daha büyük bir sorun haline gelen Suriye iç savaşının olabileceği (ODNI, 2015, s.15) söylenebilir.

2015 yılından sonra kademeli olarak artış gösteren İran'ın ABD için yarattığı ekonomik tehdit algısı 2019 yılında 2009 yılına eşdeğer hale gelmiştir. Bunun sebepleri arasında İran'ın Ortak Kapsamlı Eylem Planına doğrudan sadık kalmak yerine ekonomik fayda sağlamak için kullandığı (ODNI, 2019, s.10), Irak ve Suriye'deki savaş alanını kendi çıkarları için ekonomik, sosyal ve güvenlik açısından kullanarak siyasal nüfuz yaratma girişimi içerisinde olduğu gibi sebeplerden dolayı artışın gerçekleşmiş olabileceği değerlendirilebilir. Son olarak 2021 yılında azalma gösteren ekonomik tehdit algısının temelinde terörizm temasında olduğu gibi pandeminin ekonomi üzerindeki etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Enerji Güvenliği Teması

Çizelge 3.22: Enerji güvenliği temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

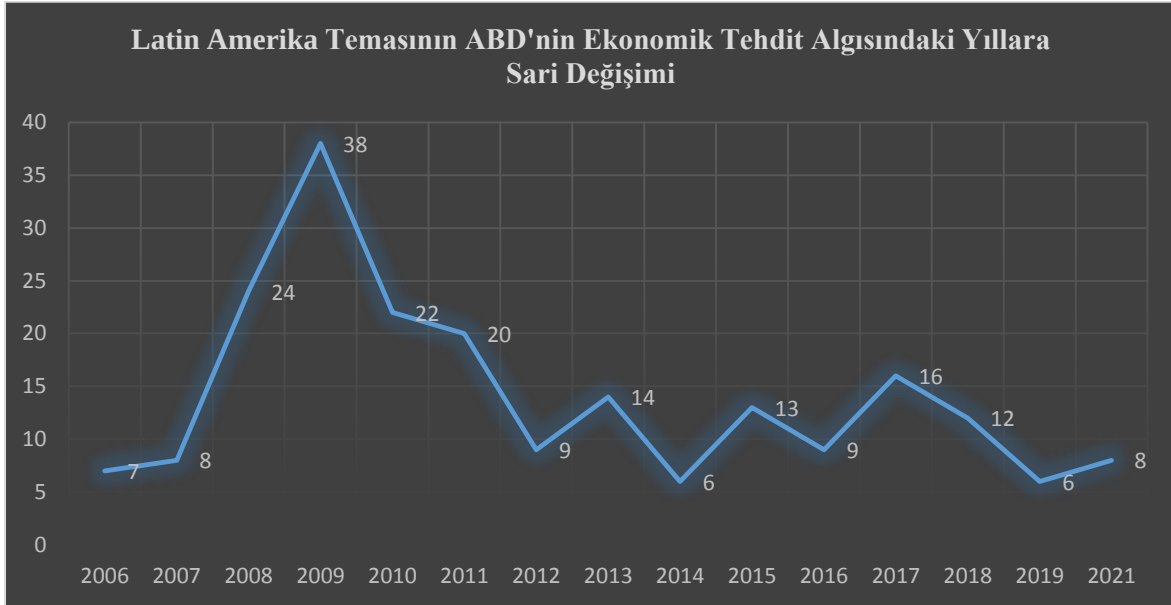

ABD'nin ekonomik tehdit algısının 2006 yılında enerji güvenliği temelinde önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Bunun sebebi olarak ABD'nin ekonomik çıkar gözlediği Orta Doğu bölgesinde karışıklıkların fazla olması (ODNI, 2006, ss.10-14) gösterilebilirken 2007 yılında bu kapsamdaki ekonomik tehdit algısında bir düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir. 2007-2009 yılları arasında ciddi bir yükselişe geçen enerji güvenliği kapsamındaki ekonomik tehdit algısının 2009 yılında 2006-2021 yılları arasındaki en yüksek seviyeye eriştiği gözlemlenmektedir. Bu yüksekliğin sebebi olarak küresel ekonomik kriz ve düşük petrol fiyatları (ODNI, 2009, ss.41-43) gösterilebilir. 2009 yılı sonrasında 2012 yılına kadar hatırı sayılır bir azalma gösteren enerji güvenliğinin ekonomik tehdit algısı üzerindeki etkilerinin 2012 yılında oldukça düşük bir seviye olan 2 kere raporlarda geçtiği görülmektedir. 2012 yılı sonrasında ekonomik tehdit algısının 2014 yılına kadar keskin bir yükseliş göstererek neredeyse ekonomi temasının hatırı sayılır bir oranına kadar yükseldiği gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin ise petrol fiyatlarının Orta Doğu'daki siyasi istikrarsızlığa, İran ile olan gerilimlere ve küresel ekonomik büyümeye karşı oldukça hassas olmaya devam edeceği (ODNI, 2013, s.12) beklenti ve ABD'nin küresel enerji piyasalarındaki kesintiler neticesinde ortaya çıkan ekonomik etkileri azaltacak, ancak ABD'yi piyasa güçlerinden izole etmeye yetmeyeceği (ODNI, 2014, s.10) yönündeki görüşler olduğu değerlendirilebilir. 2014 yılından sonra hızla azalan enerji güvenliğinin ekonomik tehdit algısına etkisi ise 2021 yılına kadar görece sabit kalmasına rağmen 2021 yılında 2006 yılından itibaren ekonomik tehdit

temasındaki en düşük tehdit algısına sahip olan temalardan olmuştur. Bunun sebebi olarak pandeminin ekonomik dengeye verdiği zarar olması ile birlikte 2021 yılının ardından çıkacak raporlarda bu tehdit algısının Çin'in kaynaklara erişim kapasitesinin artması ve Rusya'nın dış politika hamlesi olarak enerji kaynaklarının kullanımına ilişkin kararları neticesinde artması öngörülebilir.

Latin Amerika Teması

Çizelge 3.23: Latin Amerika temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

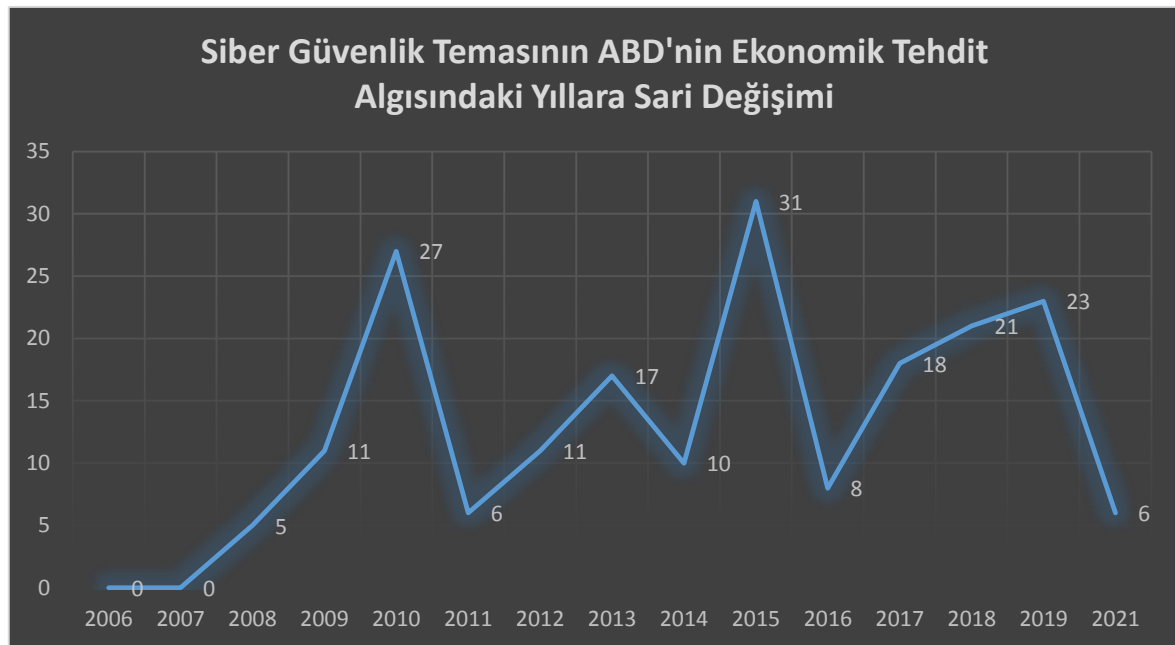

Latin Amerika teması kapsamındaki ülkelerin ABD için oluşturduğu tehdit algısı 2006 yılında genel ortalamaya nazaran yüksek bir seviyede olduğu söylenebilir. 2006 yılında ABD için ekonomik tehdit yaratması potansiyelinin düşük olduğu değerlendirilen Latin Amerika teması kapsamındaki ülkelerin temel olarak siyasal yapıları ve iç ekonomideki dalgalanmaların neticesinde tehdit kapsamında değerlendirilebildiği söylenebilir. 2007 yılında çok hafif bir artma gösteren gösteren Latin Amerika ekonomik tehdit temasının 2009 yılına kadar sert bir dikey hareketlilik içerisinde olması ve 2009 yılında küresel ekonomik krizin yarattığı sorunlar (ODNI, 2009, s.28) ve Çin'in ekonomik ve siyasal nüfuz sağlama kapasitesinin Latin Amerika'ya kadar uzanması (ODNI, 2009, s.29) gibi sebeplerden dolayı 2006-2021 yılları arasındaki en yüksek seviyeye eriştiği gözlemlenmektedir. Daha sonra 2012 yılına kadar düzenli bir azalma gösteren Latin Amerika ülkelerinin ABD ekonomisine yönelik yarattığı tehdit algısının 2013 yılında ortalama seviyeye erişmiş olduğu

görülmektedir. 2014 yılının ardından belirli bir istikrarda ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen Latin Amerika ülkelerinin ABD için yarattığı tehdit algısının 2021 yılında 2008 yılındaki tehdit algısı seviyesine döndüğü gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak ise yine pandeminin yarattığı ekonomik ortam neticesinde Latin Amerika ülkelerinin yaratabileceği tehdidin düşük bir seviyeye gerilemesinden kaynaklandığı kıymetlendirilebilir.

Siber Güvenlik Teması

Çizelge 3.24: Siber güvenlik temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sari değişimi

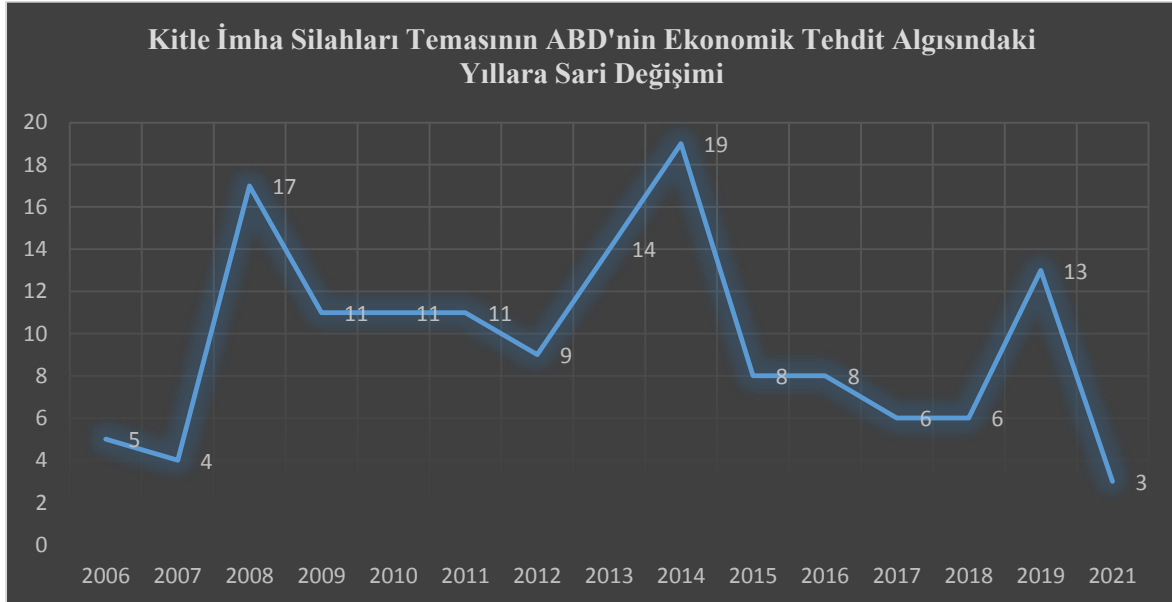

Siber Güvenlik temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği yıllara bakıldığında ilk olarak 2008 yılında düşük de olsa bir tehdit teşkil ettiği göze çarpmakta 2010 yılına kadar bu tehdit kapsamının hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir. 2010 yılındaki tehdit oranının bu kadar artmasının temel sebebi olarak gerçekleştiği iddia edilen saldırılar ile birlikte ABD'nin telekomünikasyon kapasitesini sekteye uğratma girişimleri, şirketlerin altyapıları veya bazı devlet kurumlarının işleyişini sekteye uğratacak saldırıların gerçekleştirilmesi (ODNI, 2010, ss.2-3) gibi sebeplerin olduğu değerlendirilebilir. 2011 yılında keskin bir düşüş yaşayan siber güvenlik temasının 2012 yılından itibaren görece düşük bir artış gösterdiği ve 2015 yılında en yüksek noktaya eriştiği gözlemlenmektedir. 2015 yılındaki bu güçlü yükselişin sebepleri arasında İran ve Kuzey Kore'nin siber

saldırılarının özel sektöre verdiği zararlar (ODNI, 2015, s.1), siber saldırılara yönelik küresel uygulanabilir kanunların olmayışı (ODNI, 2015, s.2), Çin'in ekonomik espionaj faaliyetlerini siber uzay üzerinden yürütmesi (ODNI, 2015, s.3) gibi iddialar neticesinde gerçekleştiği söylenebilir. 2016 yılında düşüş gösteren Siber Güvenlik temasının daha sonra düzenli bir şekilde 2019 yılında yüksek bir seviyeye eriştiği görülmektedir. Bunun sebebi olarak daha önce bahsi geçen siber tehditlerin yanı sıra Rusya'nın da siber faaliyetlere ekstra önem vermesi (ODNI, 2019, s.4), Çin'in medyayı yönetme kapasitesi (ODNI, 2019, s.7) ve yapay zeka üzerindeki yarışın devam ediyor olması (ODNI, 2019, s.15) gibi konuların sebebiyet verdiği söylenebilir. ABD'nin ekonomik tehdit algısı kapsamında siber güvenlik temasının 2021 yılında oldukça azaldığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak pandeminin istihbarat kaynaklarını farklı yönler kaydırılmasında etkili olabileceği söylenebilir. 2022 yılı için ise teknolojinin gelişmesi ve dijitalleşmenin artması ile ekonomik tehdit temaları arasında siber güvenlik temasının artış gösterebileceği öngörülmektedir.

Kitle İmha Silahları Teması

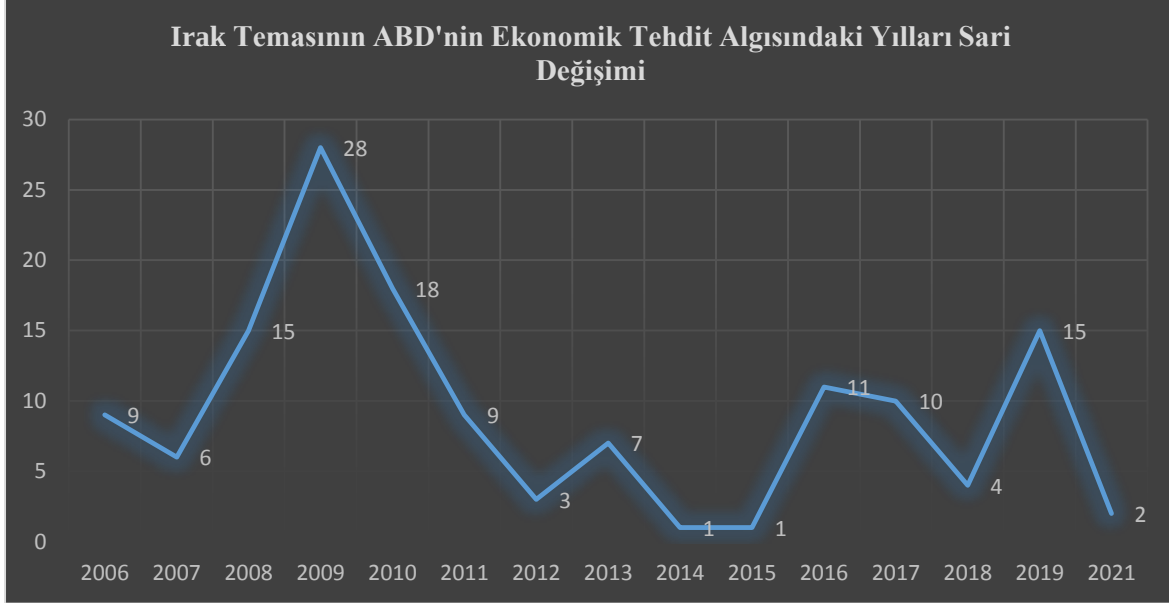
Çizelge 3.25: Kitle imha silahları temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sari değişimi

Kitle İmha Silahlarının ABD'nin ekonomik tehdit algısını 2006 ve 2007 yıllarında diğer yıllara görece düşük oranda tetiklediği gözlemlenmektedir. 2008 yılında ise bu tehdidin hatırı sayılır bir artış göstermesinin altında küreselleşen ekonomide terör örgütlerinin kitle imha silahlarını elde edebilme kapasitesinde artış olması (ODNI, 2008,

s.12), İran'ın petrol rezervleri neticesinde nükleer silah üretimi konusunda ısrarlı davranabilecek potansiyeli olması (ODNI, 2008, s.23), Kuzey Kore'nin balistik füzeleri bazı Orta Doğu ülkelerine satması (ODNI, 2008, s.15) gibi sebeplerin kaynaklanabileceği söylenebilir. 2009 yılında azalan ve 2013 yılına kadar sabit olarak devam eden kitle imha silahlarının ekonomik tehdit algısına yönelik tehditlerinin 2013 yılında artış göstermesi ve 2014 yılında 2006-2021 yılları arasındaki en yüksek noktasına ulaştığı gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak İran'ın kapsamlı stratejik hedefleri arasında olan güvenliğini artırması, prestij kazanması ve bölgesel nüfuza sahip amaçlarını halkının istekleri doğrultusunda füze başlığı haline getirilebilir nükleer silahlar geliştirme kapasitesine eriştiği (ODNI, 2014, s.5) iddiası olabilir. Ayrıca Kuzey Kore'nin İran ve Suriye de dâhil olmak üzere birçok ülkeye balistik füze ve ilgili malzeme ihracatı yaptığı, Suriye'de 2007 yılında tahrip edilen bir nükleer reaktörün tekrar inşasına yardım etmesi gibi faaliyetleri İstihbarat Topluluğu tarafından yayılmacı bir politika anlayışı kapsamında yorumlanması (ODNI, 2014, s.6) neticesinde artış gösterdiği değerlendirilebilir. 2015 yılında keskin bir düşüş gösteren bu konudaki tehdit algısının 2019 yılına kadar görece sabit devam ettiği ve 2019 yılında tekrar yükselişe geçtiği gözlemlenmektedir. Bu yükselişin sebebi olarak İran'ın Ortak Kapsamlı Eylem Planı neticesinde nükleer silah geliştirme konusunda ihtiyaç duyabileceği finansmanın sağlanmasına ön ayak olabileceği (ODNI, 2019, s.10) gösterilebilir. 2021 yılında ise pandemi sebebi ile kitle imha silahları konusundaki ekonomik tehdit algısının hatırı sayılır oranda düşüş gösterdiği gözlemlenmektedir.

Çizelge 3.26: Irak temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yılları sari değişimi

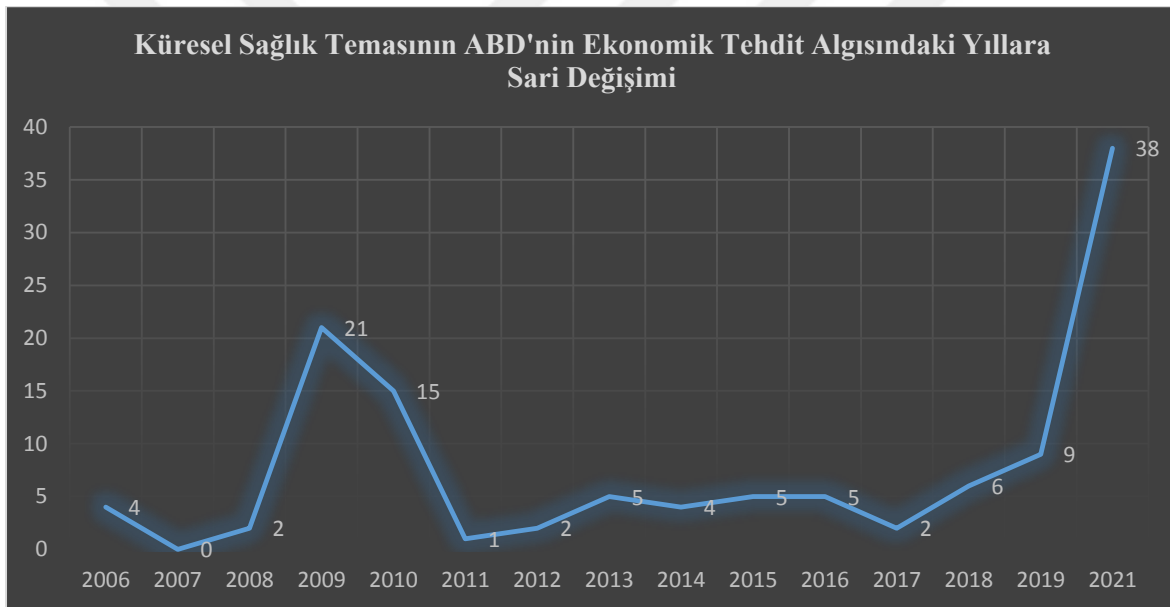
Irak temasının ABD'nin ekonomik tehdit teması içerisinde bulunduğu yıllara bakıldığında 2006 ve 2007 yıllarında görece düşük tehdit algısı algılanan Irak için 2007 yılından sonra tehdit algısı dahilinde bir yükseliş trendi göze çarpmaktadır. 2009 yılında Irak'ın ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleme miktarının diğer yıllara nazaran oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunun altında yatan sebebin ise İran'ın Irak'taki Şii militanlar ile kurduğu yakın ilişki (ODNI, 2009, s.10) iddiası neticesinde olduğu söylenebilir. 2009 yılı sonrasında ABD'nin Irak teması çerçevesinde ekonomik tehdit algısının azaldığı ve 2016 yılına kadar görece istikrarlı olarak az oranda değişiklik gösterdiği gözlemlenmektedir.

Fakat 2016 yılında petrol fiyatlarındaki düşüş sebebiyle DEAŞ ile mücadele kapsamında yeterli ekonomik kaynağın ve operasyonların finanse edilememesi (ODNI, 2016, ss.21-22) sebebiyle tehdit algısında bir artış gerçekleşmiş ve bu görece yüksek olan bu tehdit oranı 2018 yılına kadar devam etmiştir. 2018 yılında oldukça düşen ekonomik tehdit algısı, 2019 yılında tekrar yükselmiştir. Bu yükselişin sebebi olarak İran'ın Irak ve Suriye'deki savaş alanını kendi çıkarları doğrultusunda siyasal olarak, güvenlik açısından, sosyal ve ekonomik açıdan nüfuz elde edilebilir bir alan haline getirmeye çalıştığı gözlemlenmesi (ODNI, 2019, s.29) sonucunda olabilir. Bununla birlikte Irak hükümetinin gittikçe umudunu kaybeden bir kamu ile karşı karşıya kaldığı izlenimi ve siyasal ve ekonomik faktörlerin altındaki sebepler DEAŞ'in yükselişinin devamlı olmasına sebep

olurken Iraklı Şii milislerin devlet içerisindeki yerini sağlamlaştırma çabasının ABD personeline yönelik tehdidin artması (ODNI, 2019, s.31) neticesinde gerçekleştiği değerlendirilebilir. Son olarak 2021 yılında ise oldukça düşük oranda tehdit algısının tetiklendiği gözlemlenmektedir. Bunun sebebinin pandemi neticesindeki diğer tehdit temalarındaki güçlü artış neticesinde olduğu, bu noktada yeni veriler elde edilmeme ihtimaline bağlanabileceği değerlendirilebilir.

Küresel Sağlık Teması

Çizelge 3.27: Küresel sağlık temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sâri değişimi

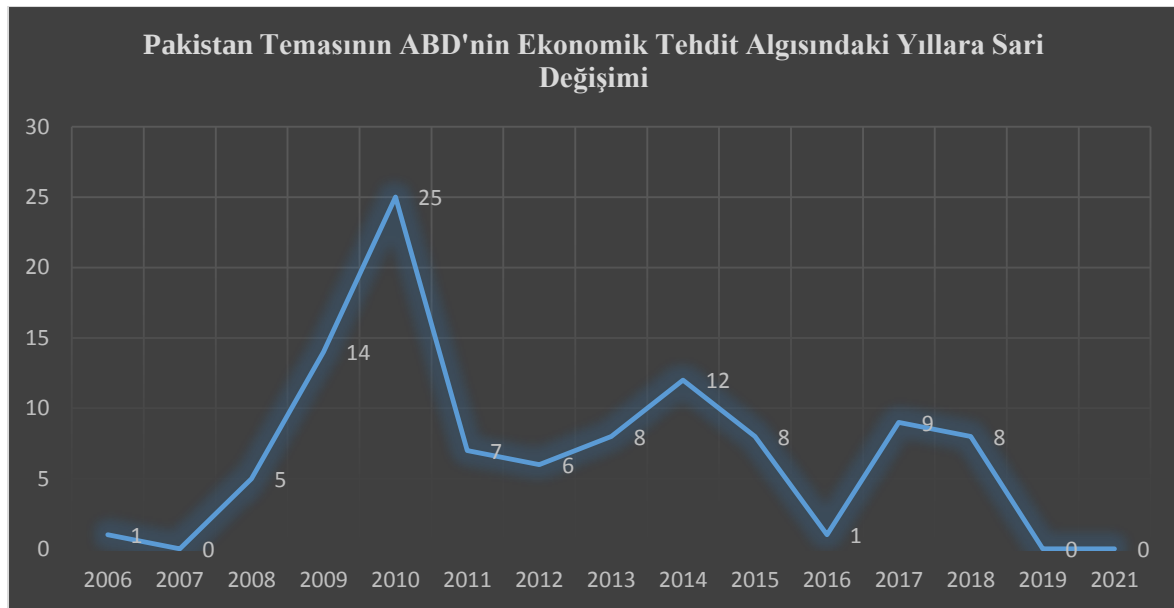

Küresel Sağlık temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısını 2006 yılında düşük düzeyde tetiklediği gözlemlenirken 2007 yılında böyle bir tehdit yok sayılmıştır. Tabi ki bu durum ile alakalı olarak elde verinin olmaması ihtimali söz konusuysa gözardı edilmiş bir istihbarat konusu olabileceğinin de altının çizilmesi gerekmektedir. 2008 yılında tekrar tehdit ekonomik tehdit kapsamına giren küresel sağlık teması 2009 yılında büyük bir yükselişe geçmiştir. Bu yükselişin sebebi olarak küresel çaptaki hastalıkların özellikle SARS, HIV/AIDS, enflüanza pandemisi gibi hastalıkların yayılımı ABD'ye doğrudan bir tehdit olarak değerlendirilmesi, sadece bulaşıcı hastalıklar değil aynı zamanda kronik, tropik hastalıklar, hijyen ve temiz suya erişimin sınırlı olduğu ülkelerdeki durum sebebiyle ABD'nin ulusal çıkarları ve ekonomilere etkisi tehdit altında olduğu değerlendirmesi (ODNI, 2009, s.43) neticesinde olduğu söylenebilir. 2010 yılında ise bu tehdidin boyutları

konusunda bazı görüşler bulundurulmuş ve buna ilişkin 2009 yılında H1N1 virüsünün yayılması ile birlikte ülkeler hareket geçtiği, hastalığın görece olarak hafif seyretmesine rağmen, hafif seyreden bir grip pandemisi bile sağlık kaynaklarına büyük darbe vurma kapasitesine sahip olarak değerlendirilmesi, bu duruma ek olarak milyonlarca insanın hasta olması ve binlerin erken bir biçimde ölmesine sebebiyet verebilirken, ekonomik faaliyetleri daraltması ve diplomatik ilişkilerin kötüye gitmesine sebebiyet vereceği öngörüsü (ODNI, 2010, s.41) neticesinde artış gösterdiği değerlendirilebilir. Fakat 2010 yılından 2019 yılına kadar bu konu tehdit kapsamında stabil bir söylem olarak bulunmuş 2019 yılında tehdit algısı üzerinde bir miktar artış gözlemlenmiştir. Son olarak 2021 yılında bu konudaki tehdit algısı hatırı sayılır bir biçimde tetiklenmiştir. Bu algının temelinde 2019 yılının sonunda ortaya çıkan Covid-19 virüsünün bir pandemiye dönüşmesiyle gerçekleştiği söylenebilir. Bu noktada ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarında sıklıkla düşük öneme sahip olan bir konunun yarattığı ekonomik tahribat ve yaratabileceği tahribatlar sebebiyle çeşitli görüşlerde bulunulmuş ve bu görüşler dâhilinde ABD'nin ekonomik tehdit algısı küresel sağlık teması çerçevesinde kuvvetli bir artış yaşamıştır.

Pakistan Teması

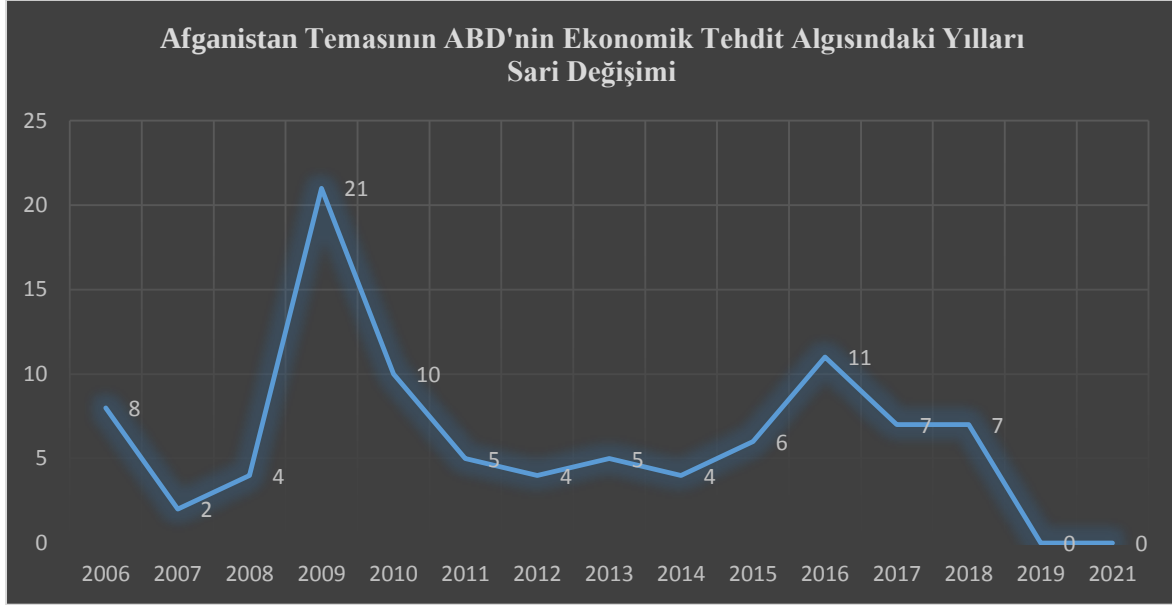
Çizelge 3.28: Pakistan temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sari değişimi

Pakistan ABD ekonomisi için doğrudan bir tehdit oluşturmamasına rağmen bölgesel güç ve siyasal nüfuz konuları ve Afganistan'daki istikrar çalışmaları açısından önem arz etmesi neticesiyle bu raporlarda yer almaktadır. Bu noktada ABD ekonomisi için tehdit algısı

yaratması doğrudan bu konu ile ilişkilendirilebilir. 2006 ve 2007 yıllarında ABD için ekonomik tehdit algısı yaratma kapasitesi bulunmadığı değerlendirilen Pakistan'ın 2008 yılında 2010 yılına kadar doğrudan bir yükseliş trendine girerek önemli ekonomik tehdit temalarından biri haline geldiği görülmektedir. 2010 yılındaki bu yüksek ekonomik tehdit algısı seviyesinin temelinde yatan durumun Pakistan'daki militan grupların El-Kaide için güvenli bölge oluşturmaya sebeb olacak çeşitli faaliyetlerde bulunmaları (ODNI, 2010, s.19), ekonomik kriz neticesinde yabancı yatırımcıları kaybetmesi sebebiyle terörizm ile mücadele kapsamında ekonomik olarak çıkmazda kalacağı konularındaki (ODNI, 2010, s.20) tedirginlik neticesinde tehdit algısının tetiklendiği söylenebilir. 2010 yılından sonra hızlı bir şekilde Pakistan konusundaki tehdit algısında azalma görülmesinin sebebi açıkça belirtilmemesine rağmen bölgesel güç dinamiklerindeki değişimlerin bu noktada etkili olmuş olabileceği değerlendirilmektedir. 2011 yılında azalmış olan ekonomik tehdit algısı 2016 yılına kadar göreceli olarak stabil seyretmesine rağmen 2016 yılında büyük bir düşüş yaşamış ve 2006 yılındaki seviyeye gerilemiştir. 2017 yılında ise tekrar bir yükseliş göstermesine rağmen 2019 ve 2021 yıllarında ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklememiştir.

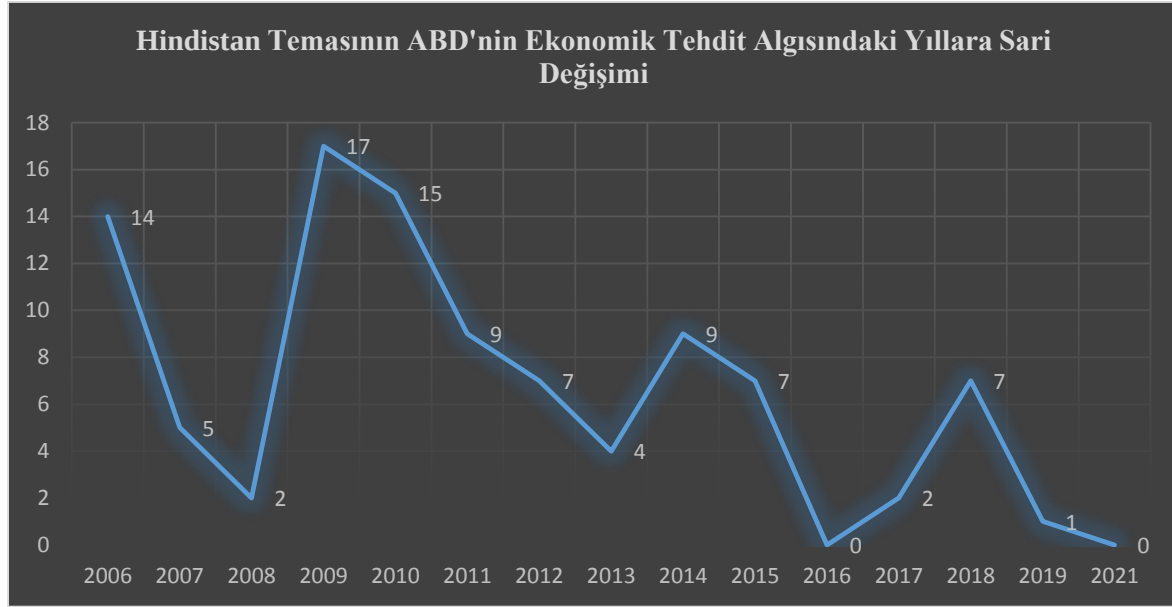
Çizelge 3.29: Afganistan temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yılları sari değişimi

ABD'nin ekonomik tehdit algısı Afganistan teması dahilinde 2006 yılında görece ortalama olarak tetiklenmiştir. 2007 ve 2008 yıllarında azalmış olan ekonomik tehdit algısı 2009 yılında keskin bir artış göstermiştir. Bunun sebebi olarak ise İran'ın, hem Irak hem de Afganistan'daki Şiiiler ile kurduğu bağlantıları ekonomik biçimde destekleyerek iki ülkedeki bağlarını güçlendirmekte ve Şii militanlara verdiği silah, eğitim, lojistik, operasyonel ve istihbarat eğitimi ile bölgede yeni ağlar kurmaya çabası içerisinde olması (ODNI, 2009, ss. 10-11), Afganistan'daki uyuşturucu üretimi ve ticaretinin terör örgütlerine finansman sağlaması (ODNI, 2009, s.17) ve terörle mücadele kapsamında Pakistan'ın sınırlarını kontrol edememesi neticesinde başarı gösterilemeyecek olması (ODNI, 2009, s.18) sebebiyle tehdit algısında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 2010 yılında azalma trendine giren Afganistan temasının ABD için tehdit algısı 2016 yılına kadar görece az değişim gösteren bir süreçte devam etmiştir. 2016 yılına gelindiğinde ortalamanın biraz üzerinde bir tehdit algısının tetiklendiği gözlemlenirken bu tehdit algısı zamanla azalmış ve 2019-2021 yıllarında tamamen ortadan kalkmıştır. Bu durum aslında ABD'nin Afganistan üzerinde ekonomik çıkarlarının ortadan kalkması dolayısıyla Afganistan özelinde ekonomik tehdit algısının tamamen sıfırlanması olarak yorumlanabilir.

Hindistan Teması

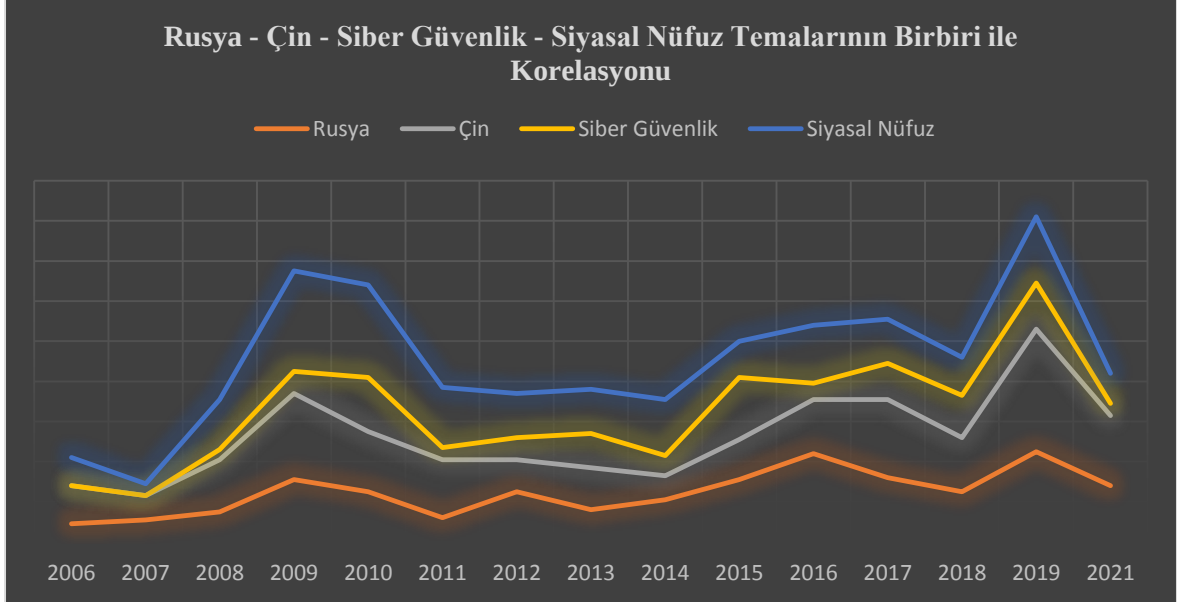
Çizelge 3.30: Hindistan temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki yıllara sari değişimi

Hindistan temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısını 2006 yılında görece yüksek bir oranda tetiklediği gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak küreselleşmenin neticesinde yüksek ekonomik gelişim gösterme kapasitesi ve ekonomik momentumun Asya lehine ilerlemesi (ODNI, 2006, s.20) neticesinde olduğu söylenebilir (ODNI, 2006, s.20). 2007 yılında azalma trendine giren bu algı 2008 yılında neredeyse ortadan kalkmışken 2010 yılında bir anda 2006-2021 yılları arasında en yüksek seviyesine erişmiştir. Bunun temel sebebi olarak Çin ve Hindistan'ın 2025 yılına kadar Japonya ve ABD hariç diğer ülkelerin GSYİH'larını geçeceği öngörülmesi, 2009 yılında hala devam etmekte olan küresel finansal kriz ekonomik gelişmelerini azaltmış olsa da bu durumun değişmeyeceği (ODNI, 2009, ss.21-22) öngörüsüne bağlı olarak gösterilebilir. 2010 yılında ise görece ufak bir düşüş yaşayan bu algı 2013 yılına kadar azalma trendindedir. 2014 yılında ise ortalama bir yükseliş gösteren Hindistan'ın ABD için ekonomik tehdit algısının 2018 yılına kadar dalgalandığı fakat 2018 yılında ortalama bir seviyede kaldığı gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak bunun doğrudan sebebi raporlarda belirtilmemek ile birlikte ekonomik dengenin Asya lehine değişmesinden kaynaklandığı söylenebilir. 2019 yılında neredeyse bitme noktasına gelen Hindistan'ın ABD için ekonomik tehdit yaratma potansiyeli 2021 yılında tamamen ortadan kalkmıştır.

Birbiri İle İlişkilendirilen Temalar

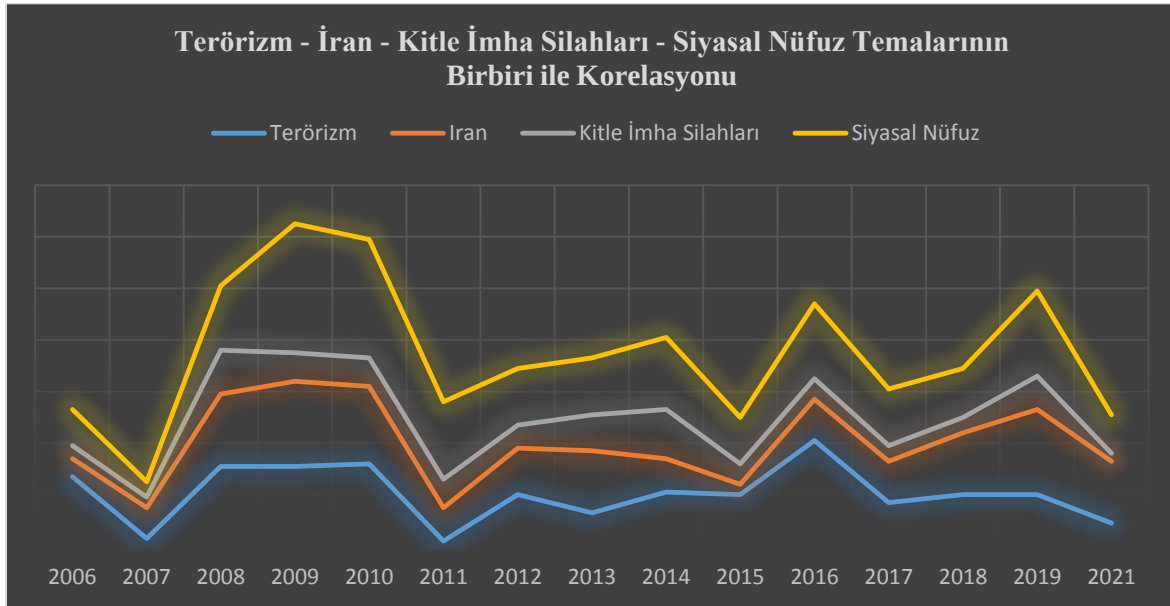
Çizelge 3.31: Rusya - Çin - Siber Güvenlik - Siyasal Nüfuz temalarının birbiri ile korelasyonu

Rusya, Çin, Siber Güvenlik ve Siyasal Nüfuz temalarının ekonomik tehdit temaları dahilinde birbiri ile bir korelasyon içerisinde olduğu çizelge 3.31’de açıkça görülmektedir. Zaman zaman birbiri içerisinde uyum içerisinde olmamasına rağmen ağırlıklı olarak yıllar içerisinde birbiri ile bağlantıları olduğu gözlemlenmektedir. 2007 yılının ardından bu temaların kullanım sıklığına bakıldığında 2009 yılına kadar artış gösteren bu temaların 2009 yılının ardından 2011 yılına kadar doğrudan azalma trendine girdiği gözlemlenmektedir. 2011 yılından sonra ise 2012 yılına kadar siyasal nüfuz temasının kullanım sıklığı görece sabit kalırken Rusya temasında artış gerçekleşmiştir. Aynı oranda siber güvenlik temasında bir artış olmuş fakat Çin temasının kullanımında bir azalma gerçekleşmiştir. Bu durum raporlardaki kullanım sıklığı ve tehdit algısının değişimi üzerine doğrudan tutarlı bir durum olarak görülmektedir. Bunun sebebi ise 2011 ve 2012 yıllarına bakıldığında, Rusya teması siyasal nüfuz ve siber güvenlik temalarıyla doğrudan ilişkilendirilmiş, Çin teması ise daha ziyade baskın olarak siyasal nüfuz teması ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum neticesinde algı kapsamı dâhilinde kurulan korelasyonun doğruluğunu teyit edebileceği değerlendirilmektedir. 2013 yılından itibaren Rusya’ya yönelik ekonomik tehdit algısının 2016 yılına kadar düzenli olarak yükselmesi ile birlikte diğer temalarda da bir yükseliş göze çarpmaktadır. Bu yükselişin öncelikli olarak ilişkilendirilmiş olan temalardaki ortak artış ve ABD’nin ekonomik tehdit algısının Çin ve Rusya temelinde doğrudan siber güvenlik ve siyasal nüfuz üzerine gerçekleştiğini kanıtlar niteliktedir. 2018 yılındaki kırılma ve 2019

yılında yükselme trendi gözlemlendiğinde ise artık bu dört temanın birbiri ile doğrudan ilişkili olduğu ve muhtemelen 2022 ve sonraki yıllarda çıkacak olan raporlarda bu noktada bütünsel hareketlere sahip olacakları öngörülebilir.

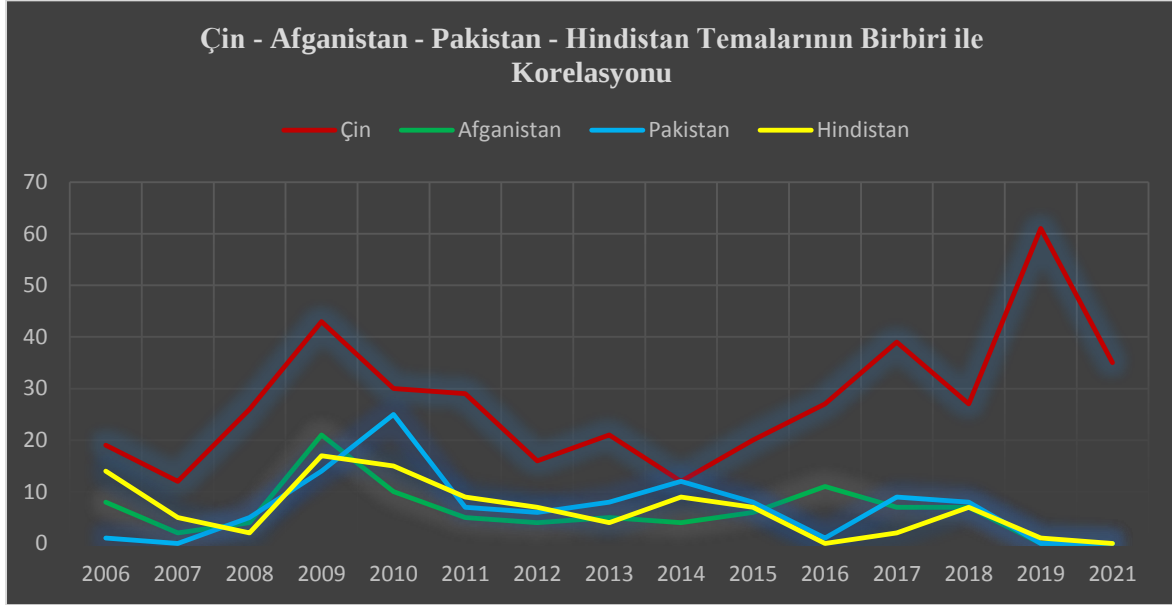
Çizelge 3.32: Terörizm - İran - Kitle İmha Silahları - Siyasal Nüfuz temalarının birbiri ile korelasyonu

Terörizm, İran, Kitle İmha Silahları ve Siyasal Nüfuz temalarının ABD'nin ekonomik tehdit algısı kapsamında birbiri ile korelasyon içerisinde olduğu çizelge 3.32 'de görülmektedir. 2006 yılında ekonomik tehdit temaları içerisinde görece ortalama seviyede olan bu temalar 2007 yılında ciddi bir düşüş yaşamış ve 2007 yılından sonra keskin bir artış sergilemiştir. Fakat 2008 yılından sonra Siyasal Nüfuz teması 2010 yılına kadar görece yüksek seviyelerde seyretmesine rağmen İran, Terörizm ve Kitle İmha Silahları teması görece belirli bir seviyede kalmıştır. Bu noktada raporlarda sıklıkla bahsedilen İran'ın bölgesel güç olma girişimleri ile ilgili algının değişim gösterdiği söylenebilir. 2011 yılında ilgili temaların tamamında bir kırılma yaşandığı gözlemlenmiş ve sonrasında İran ve terörizm teması 2013 yılına kadar birlikte artarak birlikte azalma eğilimi göstermiştir. Siyasal nüfuz temasındaki artışın İran temasındaki artış ile doğrudan ilişkilendirilemeyeceği düşüncesi 2015 yılına kadar geçerliliğini korumuş, siyasal nüfuz konusundaki ekonomik tehditlerin azalmasına rağmen kitle imha silahları konusunda İran'a yönelik ekonomik tehdit algısı birbirine paralel olarak devam etmiştir. 2016 yılından itibaren bu dört tema doğrudan birbiri ile korelasyon içerisinde bulunmakta görece olarak artışları birbiri ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu noktada İran teması doğrudan terörizm teması, kitle imha

silahları teması ve siyasal nüfuz teması ile birleşmiş, İran'ın ABD'nin ekonomik çıkarlarını tehdit ettiği perspektifi raporlarda İran'ın terör örgütlerini desteklediği, terör örgütlerine nükleer silah satma ihtimali ve bölgesel siyasal nüfuz sağlamak adına nükleer silahları kullanabileceği yönünde bir algının yaratılmasına sebep olduğu söylenebilir.

Çizelge 3.33: Çin - Afganistan - Pakistan - Hindistan temalarının birbiri ile korelasyonu

ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen Asya ülkeleri ve Afganistan temelinde bir örüntü incelendiğinde başlangıç aşamasında tehdit oranları birbiri ile tutarlılık göstermektedir. Çin'in çizelge 3.32'de de olması Çin'in ekonomik tehdit kapsamında bölgesel bir güç olduğu kadar küresel bir aktör olarak ABD istihbaratı tarafından kabul gördüğünün bir göstergesi olarak algılanabilir. Pakistan hariç diğer ülkelerin 2006-2007 yılları arasında ABD için ekonomik tehdit teşkil etme kapasitesi azalmaktadır. Fakat 2007 yılı sonrasında bu dört ülke için de ABD'nin ekonomik tehdit teması artış gösterirken en büyük artış Çin temasında gerçekleşmektedir. 2009 ve 2010 yılları Hindistan, Pakistan ve Afganistan'ın ABD'ye yönelik en yüksek oranda ekonomik tehdit teşkil ettiği yıllar olduğu söylenebilir. Fakat Çin temasında 2010 yılından 2013 yılına kadar bir azalma ve sonrasında ufak bir artış gerçekleşmiştir. Diğer temalar tehdit kapsamı içerisinde düzenli olarak azalırken Afganistan teması ve Çin teması 2014 yılında tehdit kapsamında düşük bir noktaya erişmişken Afganistan ve Pakistan temaları bu noktada bir artış göstermiştir. Fakat 2014 yılından sonra Çin'in ABD için yarattığı ekonomik tehdit algısı hızla artış göstermiş ve 2019 yılında en yüksek seviyeye ulaşmış olduğu görülmektedir. Bu noktada 2019 yılına gelindiğinde Afganistan, Hindistan ve Pakistan temaları çerçevesinde ABD bu temaları

ekonomik bir tehdit olarak algılamamaktadır. Bu tablodan çıkarılabilecek sonuçlardan birisi olarak ABD'nin artık Asya'daki siyasal ve ekonomik gücünü neredeyse kaybetmiş olması ve tamamen Çin'e odaklanması olabilir. Çin'in bölgedeki güçlü siyasal ve ekonomik bağlarının ABD'nin artık Afganistan'da, Pakistan'da ve Hindistan'da nüfuz faaliyeti gösterememesi ile birlikte bu ülkeleri ekonomik tehdit teması dâhilinde kabul etmediği şeklinde değerlendirilebileceği varsayılabilir. Bu noktada verilerin tutarlılığına ilişkin tablo EK-1'de verilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

ABD'nin ODNI tarafından oluşturulan Küresel Tehdit Değerlendirme raporları stratejik istihbarat kapsamında incelenebilecek olan en önemli kaynaklardan biridir. Bu noktada stratejik istihbaratın bir devlet için olası riskleri ve fırsatları tespit etme kapasitesi yönünde ihtiyaç duyulabilecek, çıkarların korunmasını sağlayabilecek, sürprizlerin oluşmasını engelleyebilecek en önemli kaynaklar arasındadır. İstihbarat çarkının teorik yapısının pratiğe dönüşmesi sürecinde oluşabilecek hataların, bilişsel ve organizasyonel kapasite fark etmeksizin oluşabileceğinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmış, betimsel içerik analizi ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma verileri çalışmada analiz edilirken: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodlar ve temalar araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda incelenmiştir. Doküman analizlerinin sıklıkla birden fazla nitel analiz metotları ile birlikte kullanıldığı ve bu sayede farklı metodolojik perspektiflerden bakılmasına imkân sağladığı değerlendirilmektedir. Çalışmada temel alınacak temanın belirlenmesi için karşılaştırmalı anahtar kelime analizi kullanılmıştır. Karşılaştırmalı anahtar kelime analizi katılımcıların kullandığı kelimelerin sıklığı ile ilgilenmektedir. İçerik analizinden farklı olarak bu analiz türünde önceden belirlenmiş kategoriler veya kodlar bulunmamaktadır. Bu çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde stratejik istihbaratın kavramsal çerçevesi dâhilinde stratejik istihbaratın tanımları, istihbarat analizcisinin temel özellikleri, başarılı bir istihbaratın bileşenleri, istihbarat analizinde sıklıkla karşılaşılan hataları ve son olarak organizasyonel sorunların istihbarat analizcisi üzerine olan etkileri konusundaki akademik literatürden örnekler verilmiş olup bunlar üzerine değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. İkinci bölümde ise karşılaştırmalı anahtar kelime analizi çerçevesinde MAXQDA yardımı ile oluşturulmuş en sık kullanılan tehdit

temaları belirlenmiş, raporlardan alıntılar yapılmış ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise araştırmanın temel problemi olan ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının stratejik istihbarat bağlamında değişim sürecinin nasıl olduğunun incelenebilmesi için ikinci bölümdeki ABD'nin tehdit algısının hangi alanlarda olduğunun tematik olarak tespiti sonucunda ortaya çıkan ekonomik tehdit algısının yıllara sâri olarak değişimi incelenmiştir. Ekonomik tehdit algısı üzerine detaylı bir çalışma gerçekleştirilmiş bunun için 2006 ve 2021 yılları arasındaki yayımlanmış olan bütün küresel tehdit değerlendirme raporları değerlendirilmiştir. Çalışmanın kapsamının ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporları çerçevesinde olduğu, yıllara sâri olarak değerlendirilmesi sürecindeki başlangıç yılının 2006 seçilmesinin temel sebebi olarak ilk tehdit değerlendirme raporunun bu yılda kamu ile paylaşılması, 2020 yılının incelenen raporlarda bulunmamasının sebebi ise 2020 yılı raporunun yayımlanmamış olmasıdır. Değerlendirme kısımlarında başka raporlara da atıfta bulunulmuş olup genel çerçeve küresel tehdit değerlendirme raporları ile sınırlandırılmıştır.

Stratejik istihbarat bir devletin olası risklere ve fırsatları değerlendirebilme kapasitesini oluşturan birincil öngörü mekanizması olarak değerlendirilebilir. Bu mekanizmanın hazırlanması için elde edilen verilerin bir istihbarata dönüştürülmesi gerekebilir. Bu noktada teorik olarak istihbarat sürecinin nasıl işlediğini veya nasıl işlemesi gerektiğini anlatan kaynaklar veya fikirler bulunduğu söylenebilir. Verinin toplanması süreci, verilerin işlenmesi, işlenen verilerin analiz edilerek ortaya ürünün çıkartılması ve sonunda ürünün ilgili kişilere ulaşması süreci içerisinde değişkenlikler söz konusu olabilir. Fakat istihbarat analiz süreci stratejik istihbaratın temelini oluşturmakta, günümüzde neredeyse ölçülemeyecek boyutlarda büyük verinin anlamlı bir bütün haline getirilebilmesi gerekmektedir. Stratejik istihbarat seviyesinde istihbarat analizinin tecrübeli, iyi eğitilmiş, kendini sürekli geliştiren analizciler tarafından gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Kısa vadede başarılı bir istihbaratın bileşenleri olarak nitelendirilebilecek olan istihbaratın öngörüselleşmesi, zamanında elde edilmesi, tutarlı oluşu, kullanılabilir oluşu, tamamlanmış olması, tarafsız olması, amacına uygun olması gibi temel bileşenlerin insan eliyle gerçekleştirilmesi gerekiyor olabilir. Temelini insanın oluşturduğu yapılanmaların, üretilen istihbarat ürünü sürecinde kişinin eğitimi, perspektifi veya kurumun perspektifi neticesinde hatasız olamayacağının gözler önüne serildiği bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir. İstihbarat hataları sürekli olarak gerçekleşmeye de belirli konularda oluşmuş olan önyargılar ve düşünce yapıları neticesinde ortaya çıkarak analizin tutarlılığını etkilemekte bu durumun

sonucunun bireysel olmaktan ziyade küresel boyutlarının görülmesinin önem arz ettiğinin altının çizilmesi gerekmektedir. İstihbarat ürününün üretilmesi sürecinde ortaya çıkan hatalar bilişsel hatalara dayandırılabilir olsa da istihbarat üretimini gerçekleştiren kişilerin kendini öncelikli olarak soyutlamaları ve düşünce yapılarını soyutlanmış kişiye göre dizayn etmelerinin istihbarat üretimindeki hata payını azaltacağı söylenebilir. Bu noktada istihbarat hatalarının oluşumundaki ikincil aktör konumunda olan organizasyonel yapının karar alıcı kanadı ve ülkenin geleceğini stratejik bir biçimde dizayn eden politika belirleyici ve uygulayıcılarına ulaşan bilgi notlarının da okunması ve değerlendirilebilmesi için gerekli olan soyutlama ve ülke menfaatlerini mümkün mertebe tarafsız bir biçimde değerlendirmeleri gerektiği söylenebilir. Bu noktada istihbaratın siyasallaşmasının ülkelerin geleceği konusundaki stratejik görüşleri nasıl etkileyebileceğinin de bir örneğini bu raporlarda yer yer görmekteyiz.

Çalışmanın ikinci bölümü olarak dizayn edilen ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki küresel tehdit algısının stratejik istihbarata bağlı olarak yıllara göre değişiminin değerlendirilmesi sürecinde ekonomik tehdit algısının diğer tehdit temalarına kıyasla daha fazla kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ekonomi teması; terörizm, İran, kitle imha silahları ve nükleer silahlanma, Rusya, küresel siyasal yapı, Çin, Irak, siber güvenlik, Afganistan, enerji güvenliği, küresel sağlık, Suriye ve Pakistan temalarıyla doğrudan ilişkilendirilebilmektedir. İkinci en sık kullanılan tema olan terörizm temasının; İran, kitle imha silahları, küresel siyasal yapı, Irak, siber güvenlik, Afganistan, enerji güvenliği, Suriye ve Pakistan temaları ile ilişkilendirilebildiği görülmektedir. Bu noktada gerçekleştirilmiş olan çalışmanın birinci alt problemine yönelik sorulabilecek olan “Neden Ekonomik Tehdit Algısının Seçildiği” sorusuna cevap aranmıştır. Yaygın kullanımın yanı sıra ekonomi temasının hayatın her alanını etkilediğini söylemek mümkündür. Ekonomik olarak güçlü olan bir ülkenin askeri gücü, uluslararası ilişkiler perspektifinden siyasal gücü, kültürel nüfuz gücü diğer ülkelere kıyasla çok daha fazladır. Bu perspektiften bakıldığında ekonomik gücün çok boyutlu bir üstünlük sağladığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla bunun bilincinde olan ülkelerin ekonomik tehdit algısını diğer tehditlere nazaran daha önemli gördüğü değerlendirilebilir. Ekonomik güç ve küresel aktörlük iddiası birbiri ile doğrudan ilişkili olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki tehdit algısının stratejik istihbarata bağlı olarak 2006-2021 yılları arasında; ekonomi (1521), terörizm(1409), İran (900), Rusya (818), Çin (721), küresel siyasal yapı (713), kitle imha silahları ve nükleer silahlanma (678), Irak (479), siber güvenlik (394),

Suriye (366), Afganistan (348), Pakistan (340) enerji güvenliği (280) ve küresel sağlık (237) temaları sıklıkla işlenmiştir. Araştırmaya konu olan yıllar arasındaki değerlendirme raporlarında genel tehdit temaları üzerinde “Ekonomi” teması ağırlık kazanmış ve her yıl kapsamlı bir şekilde işlenmişken, yıllar ve tehdit unsurlarındaki değişkenlik ve stratejik konseptten dolayı temalar değişmektedir. “Ekonomi” temasını genel kapsamda bütün temalarla ilişkilendirmek mümkün olduğu değerlendirilebilir. “Ekonomi” temasının “Terörizm” teması ile terörizme sağlanan finansman ve kritik ekonomik altyapılara olabilecek veya olan saldırılar neticesinde ilişkilendirilebildiği aynı zamanda terörizmin bölgeleri istikrarsızlaştırıcı etkisi ve ABD’nin bu bölgelerdeki ekonomik çıkarlarına zarar verme kapasitesi çerçevesinden de değerlendirilmektedir.

2006-2021 yılları arasında küresel tehdit değerlendirme raporlarında en yaygın üçüncü tehdit teması olan “İran” temasının bu noktada “Ekonomi” teması ile doğrudan ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Çünkü “İran” ABD Küresel Tehdit Değerlendirme raporlarında terörizme finans sağlayan devlet olarak görülmektedir. Bu sebeple ABD’nin bölgesel ekonomik çıkarlarını terörizme sağladığı destek iddiası ve ABD’nin bölgedeki nüfuzuna yönelik faaliyetleri neticesinde neredeyse bütün raporlarda önem arz ettiği görülmektedir. “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının yaygın kullanımının altında yine “Terörizm” ve “İran” temalarının bulunduğu, aynı zamanda İran ve Kuzey Kore gibi nükleer silah geliştirme kapasitesine sahip ülkelerin çeşitli istikrarsızlıklar neticesinde bu silahların terör örgütlerinin eline geçmesine yol açması ihtimali konusunda oluşan tehdit algısı neticesinde bu tema neredeyse her yıl raporlarda yer almıştır. İran’ın ABD için yarattığı tehdit algısının bir sonucu olarak İran’ın imajının zedelenmeye çalışıldığı, bu zedeleme doğrultusunda olası bir müdahale için uluslararası kamuoyuna açıklama niteliği taşıdığı değerlendirilebilir. ABD’nin İran konusundaki değerlendirmelerinin temelinde birincil olarak düzlemsel analiz istihbarat hatası olarak görülen düzlemsel analizin gerçekleştirilmesinin bir sonucu olabileceği söylenebilir. Kısa vadede böyle bir müdahalenin gerçekleşmeyeceği öngörülebilse de yüksek gerilim neticesinde bölgedeki ülkelerin kutuplaşmaya itildiği ve Soğuk Savaş ortamının devamı olarak kıymetlendirilebilecek bir ortamın oluştuğu söylenebilir. 2006-2021 “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” teması ile “Rusya” temasının ABD’nin ekonomik tehdit olarak gördüğü durumlara bakılırsa, gerek Rusya’nın gerekse İran ve Kuzey Kore ile ilgili “Kitle İmha Silahları ve Nükleer Silahlanma” temasının ülkelerin bölgesel nüfuz elde etme ve bu noktada ABD’nin belirli bölgelerdeki nüfuzunu ortadan kaldırma girişimleri ile doğrudan ilişkili olduğu bu noktada

ABD'nin küresel ekonomik çıkarlarına zarar verebileceği düşüncesi neticesinde raporlarda iç içe geçtiği gözlemlenmektedir.

2006-2021 yılları arasında küresel tehdit değerlendirme raporlarında “Küresel Siyasal Yapı” teması her yıl ağırlıklı olmayan sadece küresel siyasal istikrarın zedelenmesine yol açabilecek olayların olduğu yıllarda ağırlık kazanarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik tehdit algısı çerçevesinde bu yapının küresel nüfuz tehdit teması ile iç içe geçtiği gözlemlenmektedir. Bu noktada küresel istikrarsızlık veya bölgesel istikrarsızlıklardan doğan ve ABD'nin bu bölgelerdeki ekonomik çıkarlarını tehdit eden bir yapıya bürünmesi neticesinde bu yıllarda raporlarda ağırlık göstererek ekonomi teması ile iç içe geçen bir yapıda olduğu değerlendirilebilir. “Çin” teması her zaman çok büyük önem arz etmese de yıllara sâri olarak bakıldığında neredeyse son 10 yılın tamamında ABD için ekonomik bir tehdit olma kapasitesini sürdürmektedir. Bu noktada Çin'in tehdit algısını tetiklemesindeki öncelikli rolün ekonomik çıkarlar elde etmek için ABD'nin nüfuz sahibi olduğu iddia edilen bölgelerde kendi nüfuzunu sağlama girişimleri olduğu değerlendirilebilir. Bu kapsamda İran, Rusya gibi sıklıkla adı geçen ülkeler için de küresel siyasal yapıyı etkileyerek kendi nüfuz politikalarını uygulama girişimleri neticesinde sıklıkla ABD için tehdit algısını tetiklediği söylenebilir. Bu noktada gerçekleştirilmiş bir hata olarak daha önce çizelge 2.3.1'de bahsedildiği üzere ABD'nin Rusya'nın oluşturduğu ekonomik tehditten etkilenmediği bu noktada istihbari olarak Soğuk Savaş dönemindeki başat görüşlerin hala ABD istihbaratı içerisinde hâkim olduğu bu neticede raporların oluşturulurken bu istihbari hataya düşüldüğü değerlendirilmektedir.

2006-2021 yılları arasında küresel tehdit değerlendirme raporlarında belirlenen “Irak” ve “Afganistan” temaları, içerisinde öncelikli olarak “Terörizm” temasının ağırlıklı olduğu fakat “Küresel Siyasal Yapı” teması içerisinde de önem arz etmektedir. ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarlarının tehdit algısını tetiklemesi neticesinde raporlarda yer aldığı, son yıllardaki raporlarda önemli tehdit algısı oluşturmaması ile birlikte ABD'nin bölgedeki nüfuzunu kaybettiğini gösteren bir emare olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektiften değerlendirildiğinde kaybedilen nüfuzun ekonomik olarak da ABD'nin bölgedeki varlığında bir azalmaya sebebiyet vermesi neticesinde ABD'nin ekonomik çıkarlarına tehdit oluşturduğu kıymetlendirilebilir.

2006-2021 yılları arasında küresel tehdit değerlendirme raporlarında “Siber Güvenlik” teması doğrudan “Çin”, “Rusya”, “İran” temaları ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu ülkelerin gerek siber altyapılara saldırıları iddiası gerekse ekonomik espionaj faaliyetleri neticesinde ABD’ye ekonomik tehdit algısı oluşturduğu söylenebilir. Raporlarda Çin ve Rusya’nın adının özellikle vurgulanmasındaki temel istihbari hata olarak canlılık kriteri olduğu söylenebilir. Teknolojik olarak siber saldırı düzenlenmesine ön ayak olabilme kapasitesine sahip başka ülkelerin olabileceği ihtimali ile birlikte küresel tehdit olarak algılanan bir tehdidin temelinde izinin tespit edilmesi konusunda bilinmezliktense Çin ve Rusya’nın adının geçirilmesinin analizciye daha cazip geldiği söylenebilir. Tabi ki bu durum ABD’nin teknolojik üstünlük iddiasının ortadan kaybolmasına ve ekonomik olarak güçlü olmanın gerekleri arasında sayılabilecek olan teknolojik üstünlük perspektifinin kaybolması tehdidi ile yüzleşilmesi neticesinde tehdit kapsamında değerlendirilmektedir.

2006-2021 yılları arasında küresel tehdit değerlendirme raporlarında “Enerji Güvenliği” teması ile “Siber Güvenlik” teması birbiri içine geçmekte ve kritik altyapıların güvenliği kapsamında değerlendirildiğinde “Terörizm” temasını da içerisinde bulundurmaktadır. Bu temaların tamamı ABD’nin ekonomik çıkarlarına ilişkin tehdit oluşturmaktadır. ABD’nin siber altyapı ile donanmış olan kritik altyapıların, finansal sistemlerin ve şirketlerin zarara uğratılması için faaliyet gösterebilecekleri öngörülmektedir. Siber espionaj faaliyetleri neticesinde askeri veya ekonomik bilgilerin elde edilmesinin sonucunda çeşitli ekonomik manipülasyonlar gerçekleştirilebileceği ve bunun sonuçlarının yıkıcı etkisi olabileceği değerlendirilmektedir. Fikri mülkiyet haklarını görmezden gelerek ulaşabildiği her türlü veriyi kullandığı iddia edilen Çin Devleti’nin siber gücünü ekonomik kalkınma hamlelerinde, sosyal düzen ve rejimin hayatta kalmasını tehdit eden unsurları ortadan kaldırma faaliyetleri olduğu değerlendirilmektedir. Bu noktada yapılan istihbarat analizinde demirleme etkisinin olduğu söylenebilir. Çünkü önceki raporların doğru kabul edildiği farz edilmiş ve üzerine eklenecek bir şeyin olmadığı değerlendirilebilir. Aynı zamanda terör örgütlerinin siber kapasitelerini artırarak çeşitli propaganda ve nüfuz operasyonlarında kullanmaya devam ettikleri, finansal faaliyetler ve eleman temin modelinin bir parçası olarak siber uzayı kullanmaya devam ettikleri değerlendirilmektedir. Enerji güvenliği ve terörizm temasının birleştiği noktaların en çok bahsi geçen kısmını oluşturan Afrika kıtası kapsamındaki Nijerya’nın petrol üretim faaliyetleri konusundaki tehditlerin de altı çizilmektedir.

“Covid-19” temasının sadece 2021 yılı raporunda bulunmasının temel sebebi olarak 2020 yılında rapor çıkmaması ve 2019 yılı raporunun da Ocak ayında yayınlanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Fakat 2007 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu hariç bütün yıllarda gerek bulaşıcı hastalıklar adı altında gerekse insan güvenliği adı altında her raporda yer alan küresel sağlık teması 2021 yılı küresel tehdit değerlendirme raporu haricinde hiçbir yılda öncelikli tehdit olarak nitelendirilmemektedir. Fakat bu konunun, 2022 ve sonraki yılların raporlarında önemli tehditlerden biri olabileceği öngörülmektedir. Öncelikli tehdit kapsamında değerlendirilmemesine rağmen küresel sağlık teması çerçevesinde 2009 yılında H1N1 virüsünün yayılması ile birlikte pandemilerin ekonomilere ne derece zarar verebileceğine ilişkin bir değerlendirme bulunmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin, ticaret ilişkilerinin ve diplomatik ilişkilerin negatif etkilenmesine yol açabileceği öngörülen küresel salgınların sağlık politikalarını etkilemesi, turizmi etkilemesi ve son olarak ticari gezilerin sektöre uğraması sebebiyle potansiyel olarak devasa ekonomik kayıpların gerçekleşebileceği öngörülmektedir. 2021 yılı ve 2022 yılında da devam edeceği öngörülen Covid-19 pandemisinin sonuçları önceden görülmüş fakat bu konuda karar alıcıların hızlı bir şekilde harekete geçmemesi sebebiyle pandeminin milyonlarca insanın hayatına mal olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir.

Son olarak “Suriye” temasının tek bir yılda önem arz ettiği o yılın da Arap Baharı neticesinde Orta Doğu’daki birçok ülkenin içerisinde bulunduğu kargaşa ve Suriye İç Savaşı neticesinde olduğu söylenebilir. “Suriye” temasının baskın olmadığı yıllarda ise bölgesel nüfuzunu artırma girişimlerinin ABD’nin bölgesel çıkarlarını tehdit etmesi neticesinde yarattığı ekonomik tehdit algısı olduğu değerlendirilmektedir. Suriye’nin karmaşık bir etno-sekteryan yapıya sahip olması nedeniyle İran’ın desteklediği iddia edilen Lübnan Hizbullah’ı ve Sünni Arap devletleri arasında geçecek olan bir vekâlet savaşının ana muharebe sahası olmasının belirtilmesinin de 2014 yılı raporunda önem arz eden bir noktada olduğu varsayımı kabul edilebilir. Bu noktada Suriye’deki iç savaşın gerek terör örgütlerinin eleman temin sürecinde çeşitli kolaylıklar sağlayabileceği öngörülürken, bu durumun bölgesel politik istikrarsızlığı derinleştirebileceği ve Suriye’yi Orta Doğu’da uzun yıllar sürebilecek olan çatışmaların merkezine alabileceği raporda öngörülmektedir. İran’ın bölgeyi istikrarsızlaştırarak bölgede nüfuz elde etme çabası olduğu iddiaları Orta Doğu ülkelerinin içerisinde bulunduğu her olumsuz durumda belirtilmiş olup İran’ın prestijini azaltmak için bir çaba niteliği taşıdığı söylenebilir. Bu noktada müdavimlik olarak

adlandırılan istihbarat hatasının gerçekleşerek eleştirel düşünce konusunda İran'ın sürekli olarak alternatif bir çıkar yolu gözlemlediği yargısının kırılmadığı gözlemlenmektedir.

Bu perspektifte kullanılan diğer bir temanın “Pakistan” teması olması, Pakistan'ın özellikle terörle mücadele ve “Afganistan” temasıyla doğrudan ilişkilendirilebilmesi ile ilgili olduğu, bu sebeple ABD'nin ekonomik tehdit algısının bir parçası olduğu söylenebilir. Afgan ayaklanmacıların Pakistan sınırında ve içerisinde kendilerine güvenli bölge oluşturdukları, Pakistan'ın terörle mücadele faaliyetlerindeki başarısına rağmen bu grupların afyon kaçakçılığı neticesinde elde ettikleri finansmanı ayaklanmayı desteklemek için kullandıkları raporda belirtilmektedir. ABD'nin Afganistan'ı tam anlamıyla kendine tamamen bağımlı bir devlet haline getirerek Orta Doğu'da uydu bir devlet kurma çabalarının ayaklanmacılar olarak nitelendirilen gruplar arasında Taliban'ın da olması ile birlikte Orta Doğu kapsamındaki planlarına bir tehdit teşkil ettiği söylenebilir. Günümüzde Afganistan'dan tamamen çekilmek zorunda kalan ABD'nin yaptığı toplam harcamanın 2,3 trilyon dolar civarında olmasının karşılığının alınıp alınmadığı bilinmezken ortaya Vietnam'da olanlara benzer bir tablonun çıktığı belirtilebilir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olarak dizayn edilen ABD'nin küresel tehdit değerlendirme raporlarındaki ekonomik tehdit algısının stratejik istihbarat kapsamında yıllara sâri değişiminin değerlendirilmesi sürecinde ekonomik tehdit algısının, hangi temalar kapsamında tetiklendiği incelenmiştir. Buna göre ekonomik tehdit algısını tetikleyen temalara bakıldığında; Çin (417), siyasal nüfuz (379), Rusya (370), terörizm (307), İran, (295), enerji güvenliği (210), Latin Amerika (210), siber güvenlik (194), kitle imha silahları (145), küresel sağlık (139), Pakistan (104), Hindistan (99) ve Afganistan (94) temaları öne çıkmaktadır. Elde edilen sonuca göre Çin temasının ABD'nin ekonomik tehdit algısı perspektifinden birincil tehdit kapsamında ön plana çıktığı değerlendirilmektedir. Küreselleşen ekonominin önemli bir dinamiği ve büyük bir nüfus avantajına sahip olan Çin'in üretim kapasitesi ve teknolojik gelişimi neticesinde ABD'nin ekonomik olarak birincil rakibi konumunda olduğu söylenebilir. Küresel ekonomik krizin etkilerinin hissedildiği 2009 yılında Çin'in ekonomik kalkınma hamlelerinin bu tehdidin temelini oluşturduğu değerlendirilebilir. ABD'nin ekonomik tehdit algısındaki Çin temasının sıçramanın ikincil sebebi ise Çin'in siber saldırı kapasitesindeki verimliliğin artması ile birlikte bölgesel nüfuz elde etme girişimlerinin olduğu yönündeki iddialardan kaynaklanmaktadır. Bu noktada aynadaki görüntü istihbarat hatasının yapıldığı söylenebilir.

ABD'nin pragmatik yaklaşımının Çin tarafından ne kadar benimsendiği net olarak bilinemezken ABD'nin genel kapsamda küresel liderlik iddialarının çöküşünde Çin'in siber uzaydaki gücünün ekonomik gücü ile birleşmesinden kaynaklanan bir yapı içerisinde olmasının büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. İran'a yapıldığı gibi Çin için de çeşitli prestij kaybına sebep olabilecek sansür veya baskı uygulandığı iddiaları raporlarda sıklıkla söz edilmektedir. Bu görüşün doğruluğunun her daim sorgulanması gerektiği, ABD'nin algı yaratmak için uzun yıllar süren bir kamu diplomasisi yolunu benimsediği değerlendirilebilir. Çıkarlarının çeliştiği bütün ülkelere yönelik kamu diplomasisi yolunu seçerek küresel olarak prestij kaybettirme ile birlikte ekonomik kayıplar verdirme çabalarının sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

ABD'nin ekonomik tehdit algısını ikincil olarak tetikleyen tema ise Siyasal Nüfuz olarak görülmektedir. Özellikle Çin, Rusya, İran gibi devletlerin kendi bölgelerinde elde etmeye çalıştığı iddia edilen siyasal nüfuzun küresel boyutlara ulaşması neticesinde ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilmektedir. 2019 yılında Çin ve Rusya'nın ABD ve müttefiklerine yönelik geniş çapta ekonomik, siyasal, istihbari, askeri ve diplomatik zorluklar çıkartmaya devam edeceği iddiası ve Çin'in küresel, siyasal ve askeri erişim kapasitesini artırmak için adımlar atacağını ve bunun için askeri kapasitesini, denizasırlı altyapı ve enerji yatırımlarını kullanacağı ve bu şekilde ABD'nin nüfuzunu azaltmayı hedeflediği yönündeki iddialar neticesinde siyasal nüfuz temasının tetiklendiği değerlendirilmektedir. Rusya teması üçüncül olarak ABD'nin ekonomik tehdit temasını tetiklemektedir. ABD'nin en büyük ekonomik partneri olan AB ülkelerine ve Avrupa kıtası üzerindeki eski Sovyetler Birliği ülkelerine yönelik olarak gerçekleştirdiği iddia edilen nüfuz operasyonları neticesinde AB içerisinde oluşabilecek çatlakların ABD'nin ekonomisini ve AB ile olan ticaret hacmini zedeleyeceği raporlarda öngörülmüştür. Bu sebeple ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetikleyen üçüncül tema Rusya teması olmuştur. Çin, Rusya ve İran devletlerinin ABD'nin küresel nüfuzuna yönelik çalışmalar yürüttüğü iddiasının giderek sıklaşması ve önem arz etmesinin temel sebebinin ABD'nin iddiasını sürdüremeyecek duruma gelmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Çin ve Rusya'nın nüfuz artışı doğrudan ABD'nin alternatifi güç odaklarının oluşmasına sebebiyet verebilmesinden kaynaklanan ekonomik zararları doğurabileceği neticesinde arttığı söylenebilir. Bu noktada Rusya, Çin, siber güvenlik ve siyasal nüfuz temalarının ekonomik tehdit temaları dahilinde birbiri ile bir korelasyon içerisinde olduğu çizelge 3.31'de açıkça görülmektedir. Ağırlıklı olarak aynı yıllarda artan ve aynı yıllarda azalan tehdit temaları gözlemlendiğinde raporların belirli

konulardaki siyasal gelişmeler neticesinde ilgili konulara yönelik tehdit algısının arttığı söylenebilir.

Terörizm teması genel olarak ABD'nin çıkarlarının olduğu değerlendirilen yerlerdeki gelişmelerle doğrudan ilişkili olması neticesinde ekonomik tehdit kapsamında bulundurulmuştur. Fakat terörizmin finansmanının sağlanmasının saldırı kapasitesini artırabileceği, bununla birlikte ABD topraklarında yetişmiş kişilerin internet üzerindeki çeşitli propaganda faaliyetlerinden etkilenerek radikalleşmesi sürecinin de ABD içerisinde düzenlenebilecek saldırılar neticesinde yaratabileceği ekonomik tahribat da raporlarda vurgulanmıştır. Bununla birlikte İran teması ise ABD'nin Orta Doğu'daki nüfuzuna ve dolayısıyla bölgedeki çıkarlarını tehdit ettiği değerlendirildiği için ABD için ekonomik tehdit algısını tetiklemektedir. İran'ın ABD'nin çıkarlarını tehdit kapasitesinin terör örgütlerini desteklemesi ve kitle imha silahları üretme kapasitesi ile birlikte yaratılan siyasal nüfuz artırma girişimleri iddiası üzerine kurulduğu değerlendirilmektedir. Terörizm, İran, kitle imha silahları ve siyasal nüfuz temalarının ABD'nin ekonomik tehdit algısı kapsamında birbiri ile korelasyon içerisinde olduğu çizelge 3.32 'de görülmektedir.

Enerji Güvenliği teması altında ABD'nin ekonomik bir güç olması ve bu gücün sürdürülebilirliğinin tehdit altında olduğu noktalarda tetiklendiği gözlemlenmektedir. Latin Amerika temasının göç ve uluslararası organize suç kavramları ile sıklıkla anılmasının yanı sıra Latin Amerika'daki bazı ülkelerin Çin, Rusya ve İran ile iş birliği neticesinde kendi komşu ülkelerin diğer küresel aktör olma çabası içerisinde olduğu söylenebilecek olan ülkelerin nüfuzundan etkilenmesi neticesinde ekonomik tehdit algısı yarattığı kapsamında değerlendirilebilir. Latin Amerika bölgesindeki bazı ülkelerin Çin, Rusya ve İran gibi ülkelerle iyi ilişkiler kurarak üzerlerindeki ve bölgedeki hâkim ABD nüfuzunu zayıflatmaya yönelik girişimlerde bulundukları, çeşitli ticari anlaşmalarla Çin, Rusya ve İran'ın nüfuzunu bölgeye sokmaya çalıştıkları raporlarda değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme doğrulama önyargısının bir sonucu olarak nitelendirilebilirken bölgede nüfuz kaybı düşüncesini bir örüntü önyargısı kapsamında da değerlendirmek mümkündür. Özellikle Çin'in bölgedeki büyük ekonomilerden Brezilya, Şili ve Peru ile yaptığı ticari anlaşmaların neticesinde ABD'nin ekonomik çıkarlarının büyük oranda tehdit altında olduğu söylenebilir.

Siber Güvenlik teması doğrudan ABD'nin dijitalleşen ekonomisi ve üretim kapasitesine yönelik ekonomik espionaj faaliyetleri kapsamında ekonomik tehdit algısının

tetiklenmesine sebebiyet vermiştir. Siber saldırılar ve ekonomik espionaj faaliyetlerinin ABD ekonomisine verebileceği zararlar konusunda detaylı bilgi verilirken potansiyel riskler ile mücadele etmek için karşı istihbarat veya istihbarata karşı koyma faaliyetlerine karşı tedbirlerin sıkılaştırılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu noktada kritik altyapılara yapılabilecek bir siber saldırının yaratabileceği ekonomik dalgalanmanın yanı sıra aynı zamanda siber tehditler kapsamında ne ile karşılaşılacağı ve bunun sonuçlarının öngörülmesinin çok zor olduğu belirtilmektedir. Çin'in ABD'ye yönelik saldırılarının yanı sıra kendi internet ağını kontrol etme girişimlerinin de ABD ve Amerikan şirketlerine yönelik bir tehdit algısı oluşturduğunu söylemek mümkündür. Yapay zekâ tarafından gerçekleştirilebilecek olan siber saldırıların ve toplumların zafiyetlerini tespit edebilecek ve toplumları nüfuz operasyonlarına karşı zayıflatacak teknolojilerin olmasının önünün açılması ile birlikte teknolojik olarak gelişmiş ülkelerin ABD için tehdit yaratabileceği öngörülmektedir. Yıllardır ABD'nin kendi kültürünü dünyaya pazarlaması sürecinde alternatif kaynakların algoritmalar aracılığıyla tespit edilen beğenileri üzerinde yapılacak araştırmalar neticesinde küresel olarak sevicek ve nüfuz operasyonları için ülkeleri açık hale getirecek olması muhtemel olan bu teknolojilerin ABD'ye tehdit teşkil etmesi kısa vadede yalnızca ekonomik kaygılar ve pazarın genişlemesi neticesinde azalacak olan gelir miktarı iken uzun vadede Çin ve Rus yapımı olan ve kullanıcıların beğenisine göre dizayn edilmiş olan içeriklerin ABD'nin hali hazırda küresel çapta kültürel olarak devam eden nüfuz operasyonlarına rekabet oluşturabileceği düşüncesinin bu tehdit algısının altında yattığı söylenebilir.

Kitle İmha Silahları temasının ABD'nin bölgesel güç dinamiklerine müdahale kapasitesini kısıtlayacağı ve bölgesel çıkarlarının korunmasına engel olabileceği düşüncesi neticesinde ABD için ekonomik tehdit yarattığı söylenebilir.

Irak teması kapsamında ABD'nin uydu devlet yaratma girişimi ve Orta Doğu'da nüfuz sahibi olma girişimi konusunda çıkarların tehdit algısı altında olması sebebiyle raporlarda ekonomik tehdit kapsamında yer almaktadır. İran'daki ekonomik durum neticesinde ABD'nin nükleer silahlanma sebebiyle uyguladığı yaptırımın işe yaradığı algısı oluşmuş, muhtemelen ABD'nin kendi istediği şekilde sonuçlanması için ekonomik gücünü kullanmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. ABD'nin ekonomik gücünü yaptırımlar ile birlikte İran üzerinde nüfuz sağlamak ve için kullanmasına bir tepki olarak İran'ın nükleer silahlanma konusunda ilgili finansmanı elde etmesi ile birlikte nükleer silahlanmaya olan

talebin artabileceği öngörülebilir. Bu noktada ABD'nin yaptırımlar neticesinde İran ekonomisine verdiği zararın kısa vadede nükleer silahlanmasının önüne geçme potansiyelinin olmasına rağmen bu durumdan rahatsız olan İran'ın fırsat bulduğu anda nükleer silahlanmaya ağırlık vererek ABD'nin ekonomik gücüne karşılık kitle imha silahları ile birlikte bir tehdit yaratarak nüfuzu ortadan kaldırmaya çalışabileceği değerlendirilebilir.

Küresel Sağlık teması salgın hastalıkların küresel ekonomiye ve dolayısıyla ABD'ye olan etkileri kapsamında ekonomik tehdit algısını tetiklediği görülmektedir. Pandeminin ekonomiye verdiği zarar konusunda raporlarda çeşitli değerlendirilmeler gerçekleşmesine rağmen bu konudaki önlemlerin zafiyetinin günümüzde doğurduğu sonuçlar aşikârdır. Covid-19 pandemisi neticesinde küresel sağlığın ötesinde ekonomik sıkıntıların yaşanması ile birlikte küresel ekonomik düzenin bozulduğu gözlemlenmektedir. Covid-19'un etkisi altında küresel ekonomik üretimin ve dünya ticaret hacminin 2019 yılına göre azaldığı gözlemlenmektedir. 2012 yılı raporunda kaynağı hızlı bir şekilde tanımlayamamanın neticesinde can kayıplarına yol açan koli basilinin Almanya ekonomisine faturası yaklaşık 1 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Bu kapsamda önceden uyarılmasına rağmen karar alıcıların bu uyarıları ciddiye almaması da istihbaratın organizasyonel olarak hatalarına bir örnek teşkil etmektedir.

Pakistan teması Taliban ve diğer silahlı gruplar için güvenli bölge konumunda anılması neticesinde Afganistan'daki ABD çıkarlarını tehdit ettiği gerekçesiyle ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilebilir. Pakistan'daki militan grupların El-Kaide için güvenli bölge oluşturmaya sebeb olacak çeşitli faaliyetlerde bulunmaları ve ekonomik kriz neticesinde yabancı yatırımcıları kaybetmesi sebebiyle terörizm ile mücadele kapsamında ekonomik olarak çıkmazda kalacağı konularındaki görüşler neticesinde Pakistan'ın ABD'nin Afganistan'daki çıkarlarına tehdit teşkil ettiği söylenebilir. ABD'nin Afganistan'dan çıkma kararının bir öncüsü olarak 2019 yılında ABD'nin Pakistan'ın ve Afganistan'ın 3.28 ve 3.29 çizelgelerinde tehdit unsurunun tamamen sıfırlanması neticesinde bölgedeki çıkarlarından vazgeçtiği ve geri çekilme sürecinin başlangıcı noktasında kabul edilebileceği söylenebilir. Bu noktada ABD askerlerinin 2021 yılının Ağustos ayında çekildiği değerlendirildiğinde, raporların çekilmeye önceden işaret ettiğinin altının çizilmesi gerekir.

Hindistan teması ise raporların halka açık hale gelmeye başladığı yıllarda küresel ekonominin lokomotiflerinden olma potansiyeline sahip olması ile ilgili olarak ABD'nin ekonomik tehdit algısını tetiklediği değerlendirilirken Afganistan temasının doğrudan ABD'nin bölgedeki çıkarları doğrultusunda ekonomik tehdit algısını tetiklediği gözlemlenmektedir. Günümüzde Afganistan'dan çekilmiş olan ABD'nin bölgede koruması gereken bir çıkarının kalmadığı raporlardaki kullanım sıklığı ile doğru oranda değerlendirilebilirken tehdit algısındaki azalmanın gösterdiği en önemli bulgu ABD'nin bahsi geçen temalarda çıkarının olup olmaması ve tehdit kapsamında değerlendirip değerlendirmemesi ile ilgilidir. Bu noktada stratejik istihbarat kapsamında ABD'nin çıkarları ve tehdit gördüğü konuların dikkatli olarak incelenmesi gerektiği ve bu inceleme sonucunda ABD'nin hangi bölgelere ağırlık vererek o bölgeler üzerinde stratejik planlama yapma girişiminde olduğunun öngörülebileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, doğrudan tehdit temalarına dâhil görülmemek ile birlikte 2006-2018 yılları arasında ABD'nin Orta Doğu'daki terörle mücadele faaliyetleri, düzensiz göç ve bölgesel güvenlik kapsamında müttefik ülke olarak tanımlanırken, 2019 yılında ABD'nin bölgedeki çıkarlarına karşı duruş sergilemeye eğilimli, 2021 yılı raporunda ise Libya ve Suriye ülkelerinin iç işlerine müdahale ettiği iddiası neticesinde raporlarda tehdit kapsamı içerisinde yer almaktadır.

EK-1:ABD'nin Ekonomik Tehdit Algısını Tetikleyen Temaların Yıllara Sari Kullanım Sıklığı

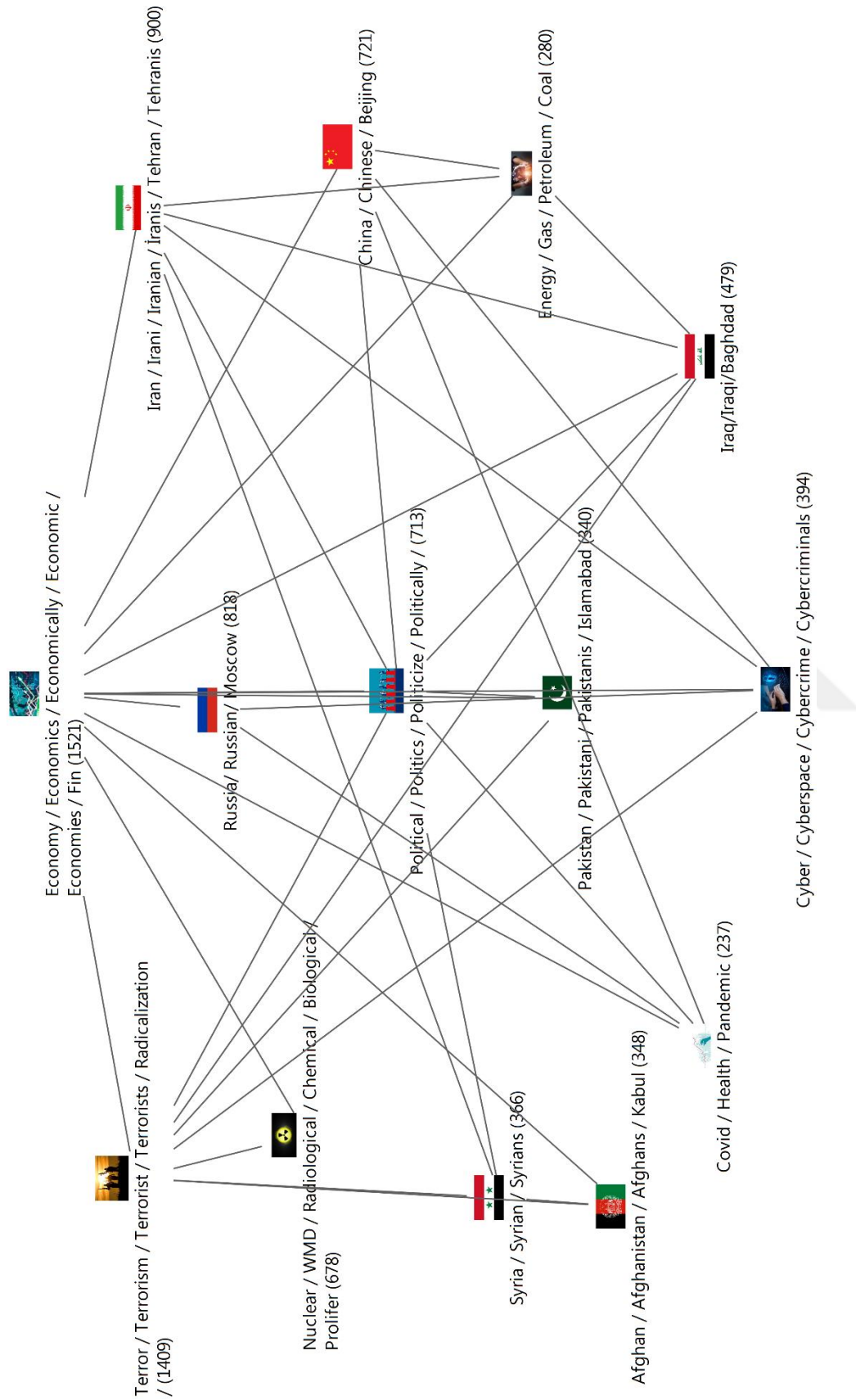
	2006	2007	2008	2009
Çin	19	12	26	43
Siyasal Nüfuz	14	6	25	50
Rusya	9	11	15	31
Terörizm	27	3	31	31
Iran	7	12	28	33
Enerji Güvenliği	23	10	19	32
Latin Amerika	23	10	19	32
Siber Güvenlik	0	0	5	11
Avrupa	4	1	0	20
Kitle İmha Silahları	5	4	17	11
Irak	9	6	15	28
Küresel Sağlık	4	0	2	21
Pakistan	1	0	5	14
Hindistan	14	5	2	17
Afganistan	8	2	4	21

	2010	2011	2012	2013
Çin	30	29	16	21
Siyasal Nüfuz	46	30	22	22
Rusya	25	12	25	16
Terörizm	32	2	20	13
Iran	30	13	18	24
Enerji Güvenliği	17	9	4	11
Latin Amerika	17	9	4	11
Siber Güvenlik	27	6	11	17
Avrupa	8	18	5	9
Kitle İmha Silahları	11	11	9	14
Irak	18	9	3	7
Küresel Sağlık	15	1	2	5
Pakistan	25	7	6	8
Hindistan	15	9	7	4
Afganistan	10	5	4	5

	2014	2015	2016	2017
Çin	12	20	27	39
Siyasal Nüfuz	28	18	29	22
Rusya	21	31	44	32
Terörizm	21	20	41	17
Iran	13	4	16	16
Enerji Güvenliği	31	13	10	5
Latin Amerika	31	13	10	5
Siber Güvenlik	10	31	8	18
Avrupa	24	13	19	23
Kitle İmha Silahları	19	8	8	6
Irak	1	1	11	10
Küresel Sağlık	4	5	5	2
Pakistan	12	8	1	9
Hindistan	9	7	0	2
Afganistan	4	6	11	7

	2018	2019	2021	Toplam
Çin	27	61	35	417
Siyasal Nüfuz	19	33	15	379
Rusya	25	45	28	370
Terörizm	20	20	9	307
Iran	24	33	24	295
Enerji Güvenliği	11	13	2	210
Latin Amerika	11	13	2	210
Siber Güvenlik	21	23	6	194
Avrupa	5	12	0	161
Kitle İmha Silahları	6	13	3	145
Irak	4	15	2	139
Küresel Sağlık	6	9	38	119
Pakistan	8	0	0	104
Hindistan	7	1	0	99
Afganistan	7	0	0	94

EK-2: MAXQDA MAX MAPS ile Oluşturulmuş Genel Tehdit Temaları Korelasyonu

KAYNAKÇA

- Abbott, F. M. (2013). The United States response to emerging technological powers. F. M. Abbott, C. M. Correa, P. Drahos, & E. Elgar içinde, *Emerging Markets and the World Patent Order* (s. 391-407). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Acharya, A. (2009). *Targeting Terrorist Financing: International Cooperation and New Regimes*. London: Routledge.
- Adams, J. (2016). *2016 Policy Review Series: Canada and Cyber*. Calgary: Canadian Global Affairs Institute.
- Adkinson, P. (1992). The Ethnography of a Medical Setting: Reading, Writing, and Rhetoric. *Qualitative Health Reserach*, 451-474.
- Agrell, W. (2002). *When Everything is Intelligence - Nothing is Intelligence*. Reston, Virginia: Central Intelligence Agency: Kent Center Occational Papers.
- Ahmar, M. (2014-2015). Strategic Meaning of the China-Pakistan Economic Corridor. *Strategic Studies Vol.34-35 No.4-1*, 35-49.
- Ahn, M. S. (2011). What Is the Root Cause of the North Korean Nuclear Program? *Asian Affairs: An American Review*, 175-187.
- Ak, T. (2018). Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Kullanımında Karar Mekanizmaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 111-130.
- Akdemir, N., Sungur, B., & Başaranel, B. U. (2020). Examining the Challenges of Policing Economic Cybercrime in the UK. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 113-134.
- Aligica, P. D., & Tarko, V. (2014). Crony Capitalism: Rent Seeking, Institutions and Ideology. *KYKLOS Vol.76 No.2*, 156-176.
- Al-Sumaiti, A. S., Banhidarah, A. K., Wescoat, JR., J. L., Bamigbade, A. K., & Nguyen, H. T. (2020). *Data Collection Surveys on the Cornerstones of the Water-Energy Nexus: A Systematic Overview*. IEEE.
- Altıntaş, K. M. (2020). *Ekonomik İstihbarat Kapsamında Endüstriyel Espiyonaj: Ticari Tüzel Kişilikler Açısından Endüstriyel Casusluğun Stratejik Önemi*. Ankara: Bizim Büro.
- APEC. (2004). *The Economic Impact of SARS on the APEC Region*. Asia-Pacific Economic Cooperation.
- Artner, S., Girven, R. S., & Bruce, J. B. (2016). *Assessing the Value of Structured Analytic Techniques in the U.S. Intelligence Community*. RAND Corporation.
- Astapenia, R., & Balkunets, D. (2016). *Belarus- Russia Relations after the Ukraine Conflict*. Misnk-London: Ostrogorski Centre.
- Atland, K. (2020). Destined for deadlock? Russia, Ukraine, and the unfulfilled Minsk agreements. *Post-Soviet Affairs*, 1-19.
- Bardwell, H., & Iqbal, M. (2020). The Economic Impact of Terrorism from 2000 to 2018. *Peace Economics Peace Science and Public Policy*, 1-35.

- Bar-Joseph, U. (2013). The Politicization of Intelligence: A Comparative Study. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 347-369.
- Barki, H., & Pinsonneault, A. (2001). Small Group Brainstorming and Idea Quality: Is Electronic Brainstorming the Most Effective Approach? *Small Group Research*, 158-205.
- Başaranel, B. U. (2017). Online Terrorist Financing. M. Conway, L. Jarvis, O. Lehane, S. Macdonald, & L. Nouri içinde, *Terrorists' Use of the Internet: Assessment and Response* (s. 95-108). Amsterdam: IOS Press.
- Başaranel, B. U., & Türkşen, U. (2019). *Counter-Terrorist Financing Law and Policy: An analysis of Turkey*. London: Routledge.
- Bayar, M., & Bayar, T. (2017). A Comparative Analysis of the United States' Trade Friction with China, Japan and South Korea, 1985-2016. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 197-213.
- Bayar, T. (2019). Multiple Dualities: Seeking the Patterns in Iran's Foreign Policy. *All Azimuth*, 37-54.
- Bayar, T., & Bayar, M. (2018). Küresel Nükleer Silahları Yasaklama Çabaları: Neo-Popülizmin Etkisi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi Vol.2 Issue.1*, 1-15.
- Bergman, M. (2015). *Illegal Drugs, Drug Trafficking and Violence in Latin America*. Buenos Aires: Springer International Publishing.
- Berkowitz, B., & Goodman, A. (1989). *Strategic Intelligence for American National Security*. New Jersey: Princeton University Press.
- Beutels, P., Jia, N., Zhou, Q.-Y., Smith, R., Cao, W.-C., & Vlas, S. J. (2009). The economic impact of SARS in Beijing, China. *Tropical Medicine and International Health*, 85-91.
- Bogomolov, A., & Lytvynenko, O. (2012). *A Ghost in the Mirror: Russian Soft Power in Ukraine*. London: Chatnam House.
- Bosworth, B., & Flaaen, A. (2009). *America's Financial Crisis: The End of an Era*. Asian Development Bank Institute.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal Vol.9, No.2*, 27-40.
- Boyd, J. R. (1987). *Organic Design for Command Control*.
- Börsch, A. (2014). Eurozone: Recovery Stalled. *Global Economic Outlook 4th Quarter 2014*, 6-10.
- Brand, J. J. (1996). *Economic Intelligence - A Key To Economic Power*. Carlisle: U.S. Army War College.
- Braniff, B., & Moghadam, A. (2011). Towards Global Jihadism: Al-Qaeda's Strategic, Ideological and Structural Adaptations since 9/11. *Perspectives on Terrorism*, 36-49.
- Buchanan, B. (2020). *A National Security Research Agenda for Cybersecurity and Artificial Intelligence*. Washington D.C.: Center for Security and Emerging Technology (CSET).

- Buckley, P. (2014). United States: Back on track after first-quarter detour. *Global Economic Outlook 4th Quarter 2014*, 10-16.
- Bugajski, J. (2000). *Cold Peace: Russia's New Imperialism*. Prager.
- Burton, D., Tseng, W., & Kang, K. (2006). Asia's Winds of Change. *Finance and Development*.
- Callahan, M., & Hubbard, P. (2016). The Asian Infrastructure Investment Bank: Multilateralism on the Silk Road. *China Economic Journal Vol 9. No.2*, 116-139.
- Callahan, W. A. (2016). China's "Asia Dream": The Belt Road Initiative and the new regional order. *Asian Journal of Comparative Politics*, 1-18.
- Campante, F. R., & Chor, D. (2012). Why was the Arab World Poised for Revolution? Schooling, Economic Opportunities, and the Arab Spring. *Journal of Economic Perspectives Vol.26 No.2*, 167-188.
- Cargill, T. (2010). *Our Common Strategic Interests Africa's Role in the Post-G8 World A Chatham House Report*. Chatham House.
- Chang, W., Berdini, E., Mandel, D. R., & Tetlock, P. E. (2017). Restructuring Structured Analytic Techniques in Intelligence. *Intelligence and National Security*.
- Chappell, B. K. (2021). *State Responses to Nuclear Proliferation: The Differential Effects of Threat Perception*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Cheikes, B. A., Brown, M. J., Lehner, P. E., & Adelman, L. (2004). *Confirmation Bias in Complex Analysis*. Bedford, Massachusetts: MITRE:Center for Integrated Intelligence Systems.
- Cheng, D. (2018). China and Cyber: The Growing Role of Information in Chinese Thinking. F. Rugge içinde, *Confronting an "Axis of Cyber"? : China, Iran, North Korea, Russia in Cyberspace* (s. 59-89). Milano: Ledizioni LediPublishing.
- Clark, R. M. (2016). *Intelligence Analysis: A Target-Centric Approach*. Los Angeles: CQ Press.
- Clauser, J., & Weir, S. (1976). *Intelligence Research Methodology*. Washington: Defence Intelligence School.
- Cline, R. S. (1976). *Secrets, Spies and Scholars*. Washington D.C.: Acropolis Books.
- Cohen, R. (1978). Threat Perception in International Crisis. *Political Science Quarterly Vol.93 No.1*, 93-107.
- Cooper, W. H. (2014). *EU-U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude*. Washington D.C.: Congressional Research Service.
- Corrales, J. (2009). Using Social Power to Balance Soft Power: Venezuela's Foreign Policy. *The Washington Quarterly*, 32:4, 97-114.
- Corrales, J. (2010). A. E. Jilberto, & B. Hogenboom içinde, *Latin America Facing China: South-South Relations Beyond the Washington Consensus* (s. 115-135). New York: Berghahn Books.
- Cottam, M. L., Mastors, E., Preston, T., & Dietz, B. (2016). *Introduction to Political Psychology*. New York: Routledge.
-

- Crump, J. (2015). *Corporate Security Intelligence and Strategic Decision Making*. Boca Raton: CRC Press.
- Dadush, U., & Niebuhr, M. (2016). *The Economic Impact of Forced Migration*. Rabat: OCP Policy Center.
- Daher, J. (2019). *The Paradox of Syria's Reconstruction*. Carnegie Middle East Center.
- Danielson, M. E. (2009). Economic Espionage: A Framework for a Workable Solution. *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, 503-548.
- Davies, K. (2013). *China Investment Policy: An Update*. OECD Publishing.
- Davies, P., Rigden, I., & Gustafson, K. (2013). The Intelligence Cycle is Dead, Long Live the Intelligence Cycle: Rethinking Intelligence Fundamentals for a New Intelligence Doctrine. M. Phythian içinde, *Understanding the Intelligence Cycle* (s. 56-75). New York: Routledge.
- Davis, J. (2008). Why Bad Things Happen to Good Analysts. R. Z. George, & J. B. Bruce içinde, *Analyzing Intelligence: Origins, Obstacles, and Innovations* (s. 157-171). Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Defense Science Board. (2003). *The Role and Status of DoD Red Teaming Activities*. Washington, D.C.: Office of the Under Secretary of Defense For Acquisition, Technology, and Logistics.
- Dempsey, M. E. (2013). *Joint Intelligence*. Joint Publication 2-0.
- Denzin, N. K. (2009). *A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. London ve New York: Routledge.
- Department of Army. (2014). *Intelligence Analysis ATP 2-33.4*. Washington, DC: Army Techniques Publication.
- Department of Army. (2020). *Intelligence Analysis ATP 2-33.4*. Washington, DC: Army Techniques Publication.
- Department of Defense. (2016). *Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02*. Washington D.C.: Department of Defense.
- Department of the Army . (2006). *Human Intelligence Collector Operations FM 2-22.3 (FM-34-52)*. Washington, DC,: Department of the Army Headquarters.
- DeVore, M. R. (2012). Exploring the Iran-Hezbollah Relationship: A Case Study of how State Sponsorship affects Terrorist Group Decision-Making. *Perspectives on Terrorism Vol 6. No 4-5*, 85-108.
- Dionigi, F. (2016). *The Syrian Refugee Crisis in Lebanon: State Fragility and Social Resilience*. London: LSE Middle East Centre.
- Dizaji, S. F., & Bergeijk, P. A. (2013). Potential early phase success and ultimate failure of economic sanctions: A VAR approach with an application to Iran. *Journal of Peace Research Vol 50. No.6*, 721-736.
- EIA. (2012). *Renewable Energy Annual 2009*. U.S. Energy Information Administration.
- Eisner, E. W. (2017). *The Enlightened Eye: Qualitative Inquiry and the Enhancement of Educational Pracice*. New York: Teachers College Press.

- El Husseini, R. (2010). Hezbollah and the Axis of Refusal: Hamas, Iran and Syria. *Third World Quarterly*, 803-815.
- Fair, C. C. (2011). Why the Pakistan army is here to stay: prospects for civilian governance. *International Affairs Vol.83, No.3*, 571-588.
- Fair, C. C., Mathotra, N., & Shapiro, J. N. (2010). Islam, Militancy, and Politics in Pakistan: Insights From a National Sample. *Terrorism and Political Violence*, 495-521.
- FATF (Financial Action Task Force). (2018). *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Kingdom of Saudi Arabia Mutual Evaluation Report*. Financial Action Task Force.
- Federation of American Scientists (Fas). (2020, 2 16). *FAS CIA Intelligence Cycle*. <https://fas.org/irp/cia/product/facttell/intcycle.htm> adresinden alındı
- Fernández, M. A., & Marín, V. (2015). *The Global Strategic Intelligence Management*. Madrid: University of Alcalá .
- Filippov, S. (2011). *Russia's Emerging Multinational Companies Amidst the Global Economic Crisis*. Tokyo: United Nations University Maastricht Economic and social Research and Training Centre on Innovation and Technology.
- Financial Action Task Force. (2008). *Terrorist Financing*. Paris: FATF/OECD.
- Finckenauer, J. O. (2005). Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime Vol.8*, 63-83.
- Finckenauer, J. O., & Voronin, Y. A. (2001). *The Threat of Russian Organized Crime*. Washington D.C.: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs National Institute of Justice.
- Fishbein, W., & Treverton, G. (2004). *Making Sense of Transnational Threat*. Washington D.C.: Kent Center (Sherman Kent School for Intelligence Analysis).
- Forgang, G. (2019). Money Laundering Through Cryptocurrencies. *Economic Crime Forensics Capstones*, 1-31.
- Frenkel, R. D. (2012). Keeping Hamas and Hezbollah Out of a War with Iran. *The Wshington Quarterly*, 53-65.
- Gamso, J. (2021). Is China exporting media censorship? China's rise, media freedoms, and democracy. *European Journal of International Relations*, 1-26.
- George, R. Z. (2020). *Intelligence in the National Security Enterprise: An Introduction*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Gilad, B. (2004). *Early Warning: Using Competitive Intelligence to Anticipate Market Shifts, Control Risk, and Create Powerful Strategies*. New York: American Management Association.
- Gill, P. (2009). Theories of intelligence: Where are we, where should we go and how might we proceed? P. Gill, S. Marrin, & M. Phythian içinde, *Intelligence Theory: Key Questions and Debates* (s. 208-226). London - New York: Routledge.
- Glass, R. R., & Davidson, P. B. (1948). *Intelligence is for Commanders*. Hamburg: Military Service Publishing Company.
-

- Glenn, J. (2014). Imperial governance, sovereignty and the management of chronic instability in Africa. *Third World Quarterly* Vol.35 No.8, 1476-1495.
- Global Intelligence Alliance (GIA). (2004). *Introduction to Strategic Intelligence*. Global Intelligence Alliance.
- Global Terrorism Database. (2021, Kasım 27). *Boko Haram Attacks Between 2014-2016*. Global Terrorism Database: https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=no&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=2012&end_yearonly=2016&dtp2=some&success=no&country=147&perpetrator=30101&ob=GTDid&od=desc&page=15&count=100#results-table adresinden alındı
- Gompert, D. C., & Libicki, M. (2014). Cyber Warfare and SinoAmerican Crisis Instability. *Survival* Vol.56 No.4, 7-22.
- Gordon, T. J. (1994). *Cross-Impact Method*. AC/UNU Millennium Project: Futures Research Methodology.
- Grossman, G. (1990). Command Economy. J. Eatwell, M. Milgate, & P. Newman içinde, *Problems of the Planned Economy* (s. 58-62). London: Macmillan Press Limited.
- Gul, T., Hussain, A., Bangash, S., & Khattak, S. W. (2010). Impact of Terrorism on the Financial Markets of Pakistan. *European Journal of Social Sciences*, 98-108.
- Hasher, L., Attig, M. S., & Alba, J. W. (1981). I Knew It All Along: Or, Did I? *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* (20) , 86-96.
- Hastedt, G. (2003). *Espionage: A Reference Handbook*. Santa Barbara - Denver - Oxford: ABC-CLIO.
- Hatahet, S. (2019). *Russia and Iran: Economic Influence in Syria*. Chatham House: Middle East and North Africa Programme.
- Hedley, J. H. (2005). Learning from Intelligence Failures. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 435-450.
- Hedley, J. H. (2007). The Challenges of Intelligence Analysis. L. K. Johnson içinde, *Strategic Intelligence : Understanding The Hidden Side of Government* (s. 123-138). London: Praeger Security International.
- Heilmann, S. (2007). Policy Experimentation in China's Economic Rise. *Studies in Comparative International Development*, 1-26.
- Herman, M. (1996). Assessment Machinery: British and American Models. D. A. Charters, S. Farson, & G. P. Hastedt içinde, *Intelligence Analysis and Assessment* (s. 13-33). Abingdon, Oxford: Frank Cass Publishers.
- Heuer, R. (2005). *Limits of Intelligence Analysis*. Elsevier Limited on behalf of Foreign Policy Research Institute.
- Heuer, R. J. (1999). *Psychology of Intelligence Analysis*. Center for the Study of Intelligence: Central Intelligence Agency.
- Heuer, R. J., & Pherson, R. H. (2011). *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*. Washington: CQ Press.

- Hodgson, Q. E., Ma, L., Marcinek, K., & Schwindt, K. (2019). *Fighting Shadows in the Dark: Understanding and Countering Coercion in Cyberspace*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Hua, J., & Bapna, S. (2013). The economic impact of cyber terrorism. *Journal of Strategic Information Systems* Vol.22 , 175-186.
- Hulnick, A. (2006). What's Wrong with The Intelligence Cycle. *Intelligence and National Security*, 959-979.
- Hutcheson, G. D. (2011). Ordinary Least-Squares Regression. L. Moutinho, & G. D. Hutcheson içinde, *The SAGE Dictionary of Quantitative Management Research* (s. 224-228). Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd.
- Iasiello, E. (2013). Cyber Attack: A Dull Tool to Shape. *5th International Conference on Cyber Conflict* (s. 1-18). Tallinn: IEEE / NATO CCD COE Publications.
- IMF (International Monetary Fund). (2008). *World Economic and Financial Surveys: Regional Economic Outlook - Middle East and Central Asia*. International Monetary Fund.
- IMF. (2005). *World Economic Outlook Chapter 2: GLOBAL IMBALANCES: A SAVING AND INVESTMENT PERSPECTIVE*. IMF.
- IMF. (2006). Asia's Role in the World Economy. *Finance and Development*, Volume 43, Number 2.
- IMF. (2008). *Islamic Republic of Afghanistan: 2007 Article IV Consultation and Third Review*. Washington D.C.: International Monetary Fund Publication Services.
- Jackson, P. I. (2009). Measuring Muslim Integration in Europe. *Democracy and Security*, 223-248.
- Jacobson, L. (2007). The burden of “non-interference”. *China Economic Quarterly* 2007, 14-18.
- Jacobson, L., & Knox, D. (2010). *New Foreign Policy Actors in China*. Solna: Sipri Policy Paper.
- Jensen, C. J., McElreath, D. H., & Graves, M. (2013). *Introduction to Intelligence Studies*. London: CRC Press.
- Jervis, R. (2017). *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Jiang, Y., Zheng, L., & Wang, J. (2020). Research on external financial risk measurement of China Real Estate. *International Journal of Finance & Economics*, 1-13.
- Johnson, L. K. (2008). Glimpses into the Gems of American Intelligence: The President's Daily Brief and the National Intelligence Estimate. *Intelligence and National Security*, 333-370.
- Johnson, L. K. (2017). *National Security Intelligence: Secret Operations in Defense of the Democracies*. Cambridge: Polity Press.
- Johnston, R. (2005). *Analytic Culture in The US Intelligence Community: An Ethnographic Study*. Washington, DC: Center for the Study of Intelligence.
-

- Kahn, D. (2009). An Historical Theory of Intelligence. P. Gill, S. Marrin, & M. Phythian içinde, *Intelligence Theory Key questions and debates* (s. 4-16). London: Routledge.
- Kalish, I. (2014). China: Signs of continuing weakness. *Global Economic Outlook 4th Quarter 2014*, 16-20.
- Karadağ, H. (2021). Enhancing Economic Security of China Thorough the Strategic Cooperation in The Arctic: The Polar Silk Road Initiative. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi* 4(8), 15-27.
- Kaska, K., Beckvard, H., & Minarik, T. (2019). *Huawei, 5G and China as a Security Threat*. Tallinn: NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.
- Kelic, A., Collier, Z. A., Brown, C., Beyeler, W. E., Outkin, A. V., Vargas, V. N., . . . Linkov, I. (2013). Decision framework for evaluating the macroeconomic risks and policy impacts of cyber attacks. *Environment Systems and Decisions / Springer*, 544-560.
- Kent, S. (1965). *Strategic Intelligence for American World Policy*. Hamden, Connecticut: Archon Books.
- Khan, D. (2009). An Historical Theory of Intelligence. P. Gill, S. Marrin, & M. Phythian içinde, *Intelligence Theory: Key Questions and Debates* (s. 4-16). Routledge: London.
- Kolton, M. (2017). Interpreting China's Pursuit of Cyber Sovereignty and its Views on Cyber Deterrence. *The Cyber Defense Review Vol.2 No.1*, 119-154.
- Kotte, D. J. (2010). The Financial and Economic Crisis and Global Economic Governance. S. Dullien, D. J. Kotte, A. Marquez, & J. Priewe içinde, *The Financial and Economic Crisis of 2008-2009 and Developing Countries* (s. 305-322). New York - Geneva: United Nations.
- Krizan, L. (1999). *Intelligence Essentials for Everyone*. Washington: Joint Military Intelligence Collage.
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative Research - Airy Fairy or Fundamental? *The Qualitative Report*, 100-103.
- Laub, Z., & Masters, J. (2014). *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb*. Council on Foreign Relations.
- Lavoy, P. R. (1995). The Strategic Consequences of Nuclear Proliferation: A Review Essay. *Security Studies*, 695-753.
- Levitt, M. (2007). Hezbollah Finances: Funding the Party of God. J. K. Giraldo, & H. A. Trinkunas içinde, *Terrorism Financing and State Responses: A Comparative Perspective* (s. 134-152). Palo Alto: Stanford University Press.
- Lia, B., & Hegghammer, T. (2004). Jihadi Strategic Studies: The Alleged Al Qaida Policy Study Preceding the Madrid Bombings. *Studies in Conflict & Terrorism*, 355-375.
- Liebowitz, J. (2006). *Strategic Intelligence: Business Intelligence, Competitive Intelligence, and Knowledge Management*. Boca Raton: Auerbach Publications.
- Lincoln, A. (1991). *Great Speeches: Abraham Lincoln*. New York: Dover Publications.
- Liuhto, K. (2010). *Energy in Russia's foreign policy*. Pan-European Institute.

- Lotrionte, C. B. (2015). Countering State-Sponsored Cyber Economic Espionage under International Law. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 444-541.
- Lowenthal, M. M. (2008). *Intelligence: From Secrets to Policy*, 4th Edition. Washington: CQ Press.
- Lu, H., Rohr, C., Hafner, M., & Knack, A. (2018). *China Belt and Road Initiative: Measuring the impact of improving transport connectivity on international trade in the region - a proof-of-concept study*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Luft, J., & Ingham, H. (2005). The Johari window, a graphic model of interpersonal awareness.
- Lundborg, P., & Segerstrom, P. S. (2002). The growth and welfare effects of international mass migration. *Journal of International Economics*, 177-204.
- Maas, M. M. (2019). How viable is international arms control for military artificial intelligence? Three lessons from nuclear weapons. *Contemporary Security Policy*, 295-311.
- Malyarenko, T., & Wolff, S. (2018). The logic of competitive influence-seeking: Russia, Ukraine, and the conflict in Donbas. *Post-Soviet Affairs*, 1-22.
- Matti, J., & Zhou, Y. (2016). The political economy of Brexit: explaining the vote. *Applied Economic Letters* Vol.24 Issue 16, 1131-1134.
- McDonough, D. S. (2005). Nuclear superiority or mutually assured deterrence: The Development of the US nuclear deterrent. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis* 60 (3), 811-823.
- McDowell, D. (2009). *Strategic Intelligence: A Handbook for Practitioners, Managers, and Users*. Toronto: The Scarecrow Press.
- McGonagle, J. J., & Vella, C. M. (2012). *Proactive Intelligence The Successful Executive's Guide to Intelligence*. London: Springer-Verlag.
- Meyer, C. O. (2009). International terrorism as a force of homogenization? A constructivist approach to understanding cross-national threat perceptions and responses. *Cambridge Review of International Affairs*, 647-666.
- Miller, J. P. (1996). Information Science and Competitive Intelligence: Possible Collaborators. *Bulletin of the American Society for Information Science*, 11-13.
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2020, 2 15). *Milli İstihbarat Teşkilatı - İstihbarat Çarkı*. <https://www.mit.gov.tr/t-cark.html> adresinden alındı
- Mitchell, G. R. (2006). Team B Intelligence Coups. *Quarterly Journal of Speech*, 144-173.
- Monaldi, F. (2015). *The Impact of the Decline In Oil Prices on the Economics, Politics and Oil Industry of Venezuela*. New York: Columbia SIPA: Center on Global Energy Policy.
- Moradbeigi, M., & Law, S. H. (2016). Growth volatility and resource curse: Does financial development dampen the oil shocks? *Resources Policy*, 97-103.
-

- Morelli, V. L. (2017). *Ukraine: Current Issues and U.S. Policy*. Washington D.C.: Congressional Research Service.
- Morrison, W. M. (2009). *China and the Global Financial Crisis: Implications for the United States*. Congressional Research Service.
- National Security Council (NSC). (1948, Haziran 18). *National Security Council Directive on Office of Special Projects*. U.S. Office of the Historian: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel/d292> adresinden alındı
- Nelson, R. M., Belkin, P., & Jackson, J. K. (2015). *The Greek Debt Crisis: Overview and Implications for the United States*. Washington D.C.: Congressional Research Service.
- Nemeth, C., Brown, K., & Rogers, J. (2001). Devil's Advocate Versus Authentic Dissent: Stimulating Quantity and Quality. *European Journal of Social Psychology*, 707-720.
- Nijstad, B. A., Stroebe, W., & Lodewijkx, H. F. (2002). Cognitive stimulation and interference in groups: Exposure effects in an idea generation task. *Journal of Experimental Social Psychology*, 535-544.
- Nisbett, R. E., & Ross, L. (1980). *Human Inference : Strategies and Shortcomings of Social Judgment*. Oregon: Oregon State Library.
- Ocampo, J. A. (2013). *The History and Challenges of Latin American Development*. Santiago: United Nations Economic Commission for Latin American and the Caribbean (ECLAC).
- Ocampo, J. A., & Ros, J. (2011). *Shifting Paradigms in Latin America's Economic Development*. Oxford Handbooks Online.
- ODNI (Office of the Director of National Intelligence). (2021). *Annual Threat Assessment of the US Intelligence Community*. Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2006). *Annual Threat Assessment of the Director of National Intelligence for the Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2008). *Annual Threat Assessment of the Director of National Intelligence for the Senate Select Committee on Intelligence*.
- ODNI. (2009). *Annual Threat Assessment of the Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2010). *Annual Threat Assessment of the Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2011). *Annual Threat Assessment of the Intelligence Community for the Senate Committee on Armed Services*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2012). *Unclassified Statement for the Record on the Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.

- ODNI. (2013). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Committee on Armed Services*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2014). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2015). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Armed Services Committee*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2016). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Armed Services Committee*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2017). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2018). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- ODNI. (2019). *Statement for the Record Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community Senate Select Committee on Intelligence*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- OECD. (2011). *China's Emergence as a Market Economy: Achievements and Challenges*. Beijing: OECD contribution to the China Development Forum.
- Office of the Director of National Intelligence (ODNI). (2013). *U.S. National Intelligence an Overview*. Intelligence Community Information Sharing Executive.
- Office of the Director Of National Intelligence. (2021, 9 10). DNI. <https://www.dni.gov/index.php> adresinden alındı
- Office of the National Counterintelligence. (2011). *Foreign Spies Stealing US Economic Secrets In Cyberspace: Report to Congress on Foreign Economic Collection and Industrial Espionage, 2009-2011*. Washington D.C.: Office of the Director of National Intelligence.
- Office of the National Counterintelligence Executive. (2006). *Annual Report to Congress on Foreign Economic Collection and Industrial Espionage--2005*. Office Of Director of the .
- Office of the National Counterintelligence Executive. (2011). *Foregin Spies Stealing US economic Secrets in Cyberspace: Report to Congress on Foreign Economic Collection and Industrial Espionage, 2009-2011*. Washington D.C.: Office of the National Counterintelligence Executive.
- Ogbogu, J. (2015). Analysing the Threat of Boko haram and the ISIS Alliance in Nigeria. *Couter Terrorist Trends and Analysis*, 16-21.
- Peters II, M. T. (2018). *Cashing in on cyberpower: how interdependent actors seek economic outcomes in a digital world*. Lincoln: Potomac Books University of Nebraska Press.
-

- Pew Research Center. (2021, 11 30). *Unauthorized Immigrant Population*. PewResearch: <https://www.pewresearch.org/hispanic/2020/08/20/facts-on-u-s-immigrants/> adresinden alındı
- Pfluke, C. (2019). A history of the Five Eyes Alliance: Possibility for reforms and additions. *Comparative Strategy*, 302-315.
- Pike, J., Bogich, T., Elwood, S., Finnoff, D. C., & Daszak, P. (2014). Economic optimization of a global strategy to address the pandemic threat. *Proceedings of the National Academy of Sciences Vol.111 No.52*.
- Pinkston, D. A. (2018). North Korean Cyber Threats. F. Rugge içinde, *Confronting an "Axis of Cyber"?: China, Iran, North Korea, Russia in Cyberspace* (s. 89-121). Milano: Ledizioni LediPublishing.
- Pirolli, P., & Card, S. (2005). *The Sensemaking Process and Leverage Points for Analyst Technology as Identified Through Cognitive Task Analysis*.
- Popova, L., Jabalameli, F., & Rasoulinezhad, E. (2017). Oil Price Shocks and Russia's Economic Growth: The Impacts and Policies for Overcoming Them. *Journal of World Sociopolitical Studies*, 1-31.
- Potter, E. H. (1998). *Economic Intelligence and National Security*. Ottawa: Carleton University Press.
- Pradhan, R. P., Arvin, M. B., Hall, J. H., & Nair, M. (2013). Innovation, financial development and economic growth in Eurozone countries. *Applied Economic Letters*, 1141-1144.
- Price, G. (2013). *India's Policy Towards Afghanistan*. London: Chatham House.
- Priest, D., & Arkin, W. M. (2010, 7 19). *A Hidden World, Growing Beyond Control*. Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/investigations/top-secret-america/2010/07/19/hidden-world-growing-beyond-control-2/> adresinden alındı
- Proudford, M., & Lacey, A. R. (2009). *The Routledge Dictionary of Philosophy*. London: Routledge.
- Rabasa, A., Chalk, P., Cragin, K., Daly, S. A., Gregg, H. S., Karasik, T. W., . . . Rosenau, W. (2006). *Beyond al-Qaeda: The Global Jihadist Movement*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Rand Corporation. (2020). *Russia's Hostile Measures: Combating Russian Gray Zone Aggression Against NATO*. Santa Monica, Calif.: Published by the RAND Corporation.
- Reuser, A. (2015). The RIS Open Source Intelligence Cycle. *Journal of Mediterranean and Balkan Intelligence*, 29-43.
- Roberts, S. P., & Moshes, A. (2015). The Eurasian Economic Union: a case of reproductive integration? *Post-Soviet Affairs Vol.32 No.6*, 542-565.
- Roese, N. J. (1997). Counterfactual Thinking. *Psychological Bulletin*, 133-148.
- Rosales, O., & Kuwayama, M. (2012). *China and Latin America and the Caribbean: Building a Strategic Economic and Trade Relationship*. Santiago: United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean.

- Rovner, J. (2011). *Fixing the Facts: National Security and the Politics of Intelligence*. New York: Cornell University Press.
- Rozsa, E. N. (2018). *The EU and the IRAN Nuclear Deal: How to Proceed*. UN: Middle East and North Africa Regional Architecture.
- Sagan, S. D. (1996-1997). Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb. *International Security*, 54-86.
- Sanderson, T. M. (2004). Transnational Terror and Organized Crime: Blurring the Lines. *The SAIS Review of International Affairs*, 49-61.
- Sarı, G. (2003). *After Globalization Process New Horizons in Contemporary Strategic Intelligence*. Istanbul: Yeditepe University: Graduate Institute of Social Sciences.
- Schroden, J., Asfura-Heim, P., Norman, C., & Meyerle, J. (2014). *Were the Afghan National Security Forces Successful in 2013?* Arlington: CNA.
- Schweizer, P. (1996). The Growth of Economic Espionage: America Is Target Number One. *Foreign Affairs*, 9-14.
- Sciubba, J., Lamere, C., & Dabelko, G. D. (2013). Population and national security. R. Floyd, & R. A. Matthew içinde, *Environmental Security: Approaches and Issues* (s. 201-219). London: Routledge.
- Shao, S., & Yang, L. (2014). Natural resource dependence, human capital accumulation, and economic growth: A combined explanation for the resource curse and the resource blessing. *Energy Policy*, 632-642.
- Shelley, L. I., & Picarelli, J. T. (2002). Methods Not Motives: Implications of the Convergence of International Organized Crime and Terrorism. *Police Practice and Research*, 305-318.
- Shevtsova, L. (2020). Russia's Ukraine Obsession. *Journal of Democracy Vol.31. No.1*, 138-147.
- Siboni, G., & Kronenfeld, S. (2012). Iran and Cyberspace Warfare. *Military and Strategic Affairs Vol.4 No.3*, 77-99.
- Silverman, D. (2014). *Interpreting Qualitative Data*. Londra: SAGE Publications.
- Simonoff, J., Restrepo, C., Zimmerman, R., & Naphtali, Z. (2008). Analysis of Electrical Power and Oil and Gas Pipeline Failures. *ICCIP 2007* (s. 381-394). Boston: Springer.
- Springborg, R. (2011). The Political Economy of the Arab Spring. *Mediterranean Politics*, 427-433.
- Statista. (2021, 11 30). *Average annual OPEC crude oil price from 1960 to 2021(in U.S. dollars per barrel)*. Statista: <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opec-crude-oil-prices-since-1960/> adresinden alındı
- Staun, J. (2020). A Two-Faced Russia? Civilian Interests and Great Power Politics in the High North. J. Weber içinde, *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation* (s. 3-23). Berlin: Springer.
-

- Stein, J. G. (2013). Threat Perception in International Relations. L. Huddy, D. O. Sears, & J. S. Levy içinde, *Oxford Handbook of Political Psychology* (s. 364-395). New York: Oxford University Press.
- Stevens, S. M., Dornburg, C. C., Hendrickson, S. M., Forsythe, J. C., Bauer, T. L., & Davidson, G. S. (2008). *The Effectiveness of Electronic Brainstorming In an Industrial Setting*. www.osti.gov: <https://www.osti.gov/servlets/purl/1146136> adresinden alındı
- Stolberg, A. G. (2012). *How Nation-States Craft National Security Strategy Documents*. Carlisle: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
- Sullivan, J. E., & Kamensky, D. (2017). How cyber-attacks in Ukraine show the vulnerability of the U.S. power grid. *The Electricity Journal* Vol.30, 30-35.
- Svenmarck, P., Luotsinen, L., Nilsson, M., & Schubert, J. (2018). *Possibilities and Challenges for Artificial Intelligence in Military Applications*. Stockholm: NATO - Swedish Defence Research Agency.
- Tabansky, L. (2018). Iran's Cybered Warfare Meets Western Cyber-Insecurity. F. Rugge içinde, *Confronting an "Axis of Cyber"?: China, Iran, North Korea, Russia in Cyberspace* (s. 121-143). Milano: Ledizioni LediPublishing.
- Taylor, J. B. (2009). *THE FINANCIAL CRISIS AND THE POLICY RESPONSES: AN EMPIRICAL ANALYSIS OF WHAT WENT WRONG*. Cambridge: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH.
- The World Bank in Russia. (2011). *Russian Economic Report*. World Bank.
- Tikk, E. (2011). Ten Rules for Cyber Security. *Survival: Global Politics and Strategy* Vol.53 No.3, 119-132.
- Treverton, G. F. (2001). *Reshaping National Intelligence For An Age Of Information*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Treverton, G. F. (2005). *The Next Steps in Reshaping Intelligence*. Santa Monica: Rand Corporation.
- Treverton, G. F., & Miles, R. (2015). *Unheeded Warning of War: Why Policymakers Ignored the 1990 Yugoslavia Estimate*. Washington, D.C.: Center for the Study of Intelligence.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science* 185 (4157), 1124-1131.
- U.S. Department of the Treasury. (2018, Mayıs 23). *Treasury Sanctions Iranian Cyber Actors for Malicious Cyber-Enabled Activities Targeting Hundreds of Universities*. U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm0332> adresinden alındı
- U.S. Energy Information Administration. (2021, 11 18). *Petroleum and Other Liquids*. Eia Independent Statistics and Analysis: <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMUSNI2&f=A> adresinden alındı
- U.S. Energy Information Administration. (2021, 11 16). *SHORT-TERM ENERGY OUTLOOK DATA BROWSER*. EIA.gov:

https://www.eia.gov/outlooks/steo/data/browser/#/?v=7&f=Q&s=&start=200601&end=201404&map=&ctype=linechart&maptype=0&id=&linechart=COPR_LY
adresinden alındı

- U.S. Government. (2009). *A Tradecraft Primer: Structured Analytic Techniques for Improving Intelligence Analysis*.
- United Nations (U.N.). (2008). *Afghanistan Opium Surver 2008*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- United Nations. (2006). *World Economic Situation and Prospects 2006*. New York: United Nations.
- United Nations. (2014). *World Economic Situation and Prospects 2014 Update as of mid-2014**. New York: UN.
- United States Institute of Peace. (2006). *Syria's Role in Lebanon*. Washington D.C.: United States Institute of Peace.
- UNSC. (2006). *SECURITY COUNCIL IMPOSES SANCTIONS ON IRAN FOR FAILURE TO HALT URANIUM ENRICHMENT, UNANIMOUSLY ADOPTING RESOLUTION 1737 (2006)*. United Nations: <https://www.un.org/press/en/2006/sc8928.doc.htm> adresinden alındı
- Verikios, G., Sullivan, M., Stojanovski, P., Giesecke, J., & Woo, G. (2011). The Global Economic Effects of Pandemic Influenza. *14th Annual Conference on Global Economic Analysis*, (s. 1-41). Venice.
- Ville, F., & Siles-Brügge, G. (2015). *The Truth About the Transatlantic Trade and Investment Partnership*. Cambridge: Polity Press.
- Wang, Q., & Han, X. (2021). Spillover effects of the United States economic slowdown induced by COVID-19 pandemic on energy, economy, and environment in other countries. *Environmental research Vol.196*, 1-10.
- Wickens, C. D., Hollands, J. G., Banbury, S., & Parasuraman, R. (2016). *Engineering Psychology and Human Performance*. New York: Routledge.
- Wiens, D. (2014). Natural resources and institutional development. *Journal of Theoretical Politics*, 197-221.
- Willekens, F., Massey, D., Raymer, J., & Beauchemin, C. (2016). International migration under the microscope. *American Association for the Advancement of Science: Science Vol.352 Issue 6288*, 897-899.
- Wilson, C. (2013). *Brainstorming and Beyond*. Waltham: Elsevier Inc.
- World Bank. (2021, 11 26). *GDP growth (annual %) - El Salvador*. World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&locations=SV&start=2006&view=chart> adresinden alındı
- World Bank. (2021, 11 28). *GDP growth (annual %) - United Kingdom, Germany, France, Italy, Spain. The World Bank*: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=GB-DE-FR-IT-ES&start=2015&view=chart> adresinden alındı

- World Trade Organization (WTO). (2011). *World Trade Report 2011: The WTO and preferential trade agreements: From co-existence to coherence*. World Trade Organization.
- Yampolskiy, M., Skjellum, A., Kretzschmar, M., Overfelt, R. A., Sloan, K. R., & Yasinsac, A. (2016). Using 3D printers as weapons. *International Journal of Critical Infrastructure Protection*.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, L., & Han, L. (2015). Macroeconomic impacts on commodity prices: China vs. the United States. *Quantitative Finance*, 1-12.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research Applications: Design and Methods*. Los Angeles: SAGE.
- Zeadally, S., Adi, E., Baig, Z., & Khan, I. A. (2020). *Harnessing Artificial Intelligence Capabilities to Improve Cybersecurity*. New Jersey: IEEE.
- Zenn, J. (2014). *Preventing Violent Extremism in Kyrgyzstan*. Washington, DC: United States Institute of Peace.
- Zimbardo, P. (2007). *The Lucifer Effect: Understanding How Good People Turn Evil*. New York: Random House.

JSGA'lı, Her Zaman Yurt, Ulus ve Cumhuriyete Aşk ve
Sadakatle Bağlı Tevazu, Fedakârlık ve Feragat
Örneğidir
